BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
68
2HA
60

Digitized by Google

Digitized by Google

5-19.

2 to 3

T.4.

Lat. Sect. 3-C-11

Stud. Sem. 9 - C - 11

XXIV. 1. 44
XXIV. 10. 40

COMICORVM
GRAECORVM SEN-
tentiæ, id est, γνῶμαι,

Latinis versibus ab Henr.
Stephano redditæ, & an-
notationibus illustratæ.

EIVSDEM HENRICI
Stephani tetrastichon de
his sententiis.

Quem permixta iocis offendunt
seria multis,
Quem minus idcirco comica
musa iuuat,
Paucis mixta iocis hinc seria plu-
rima carpat.
Nanque cothurnata hic plu-
rima soccus habet.

ANNO M. D
Excudebat Henr. S

1569

COMICORVM GRAECORVM SENtentiæ, id est γνῶμαι,

Latinis versibus ab Henr. Stephano redditæ, & annotationibus illustratæ.

EIVSDEM HENRICI Stephani tetrastichon de his sententiis.

Quem permixta iocis offendunt seria multis,
Quem minus idcirco comica musa iuuat,
Paucis mixta iocis hinc seria plurima carpat.
Nanque cothurnata hic plurima soccus habet.

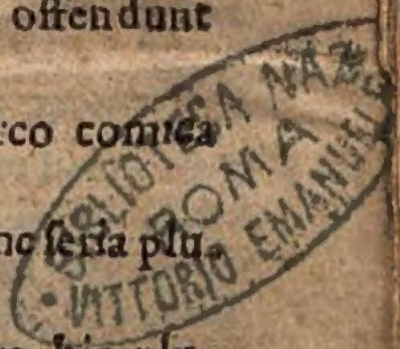

ANNO M. D. [illegible]
Excudebat Henr. St[illegible]

1569

ILLVSTRISS. PRIN-
CIPI AC DOMINO,
D. CHRISTOPHO-
RO, COMITI PA-
latino, Bauariæ duci, &c.

QVicunque cum Flacco, uel pa-
tius cum ueteri prouerbio, ut-
rum esse fatebitur, paruum paru
decere, is & quod illi dicto obtrudit-
tum, ac uelut ex aduerso respondet,
nimirũ magnum magna decere, ne-
rum esse fateatur necesse est. Quod
quumita sit, è mihi deuenien dum
uideo, ut uel magnum hunc librum,
qui alioqui pusillus est, appellẽ, aut
te in numero paruorum habeã, aut
denique nullam mihi seruandi de-
cori curam esse profitear. Sed ne uel
à me uel ab alio quoquam parum
habearis, obstant magna uel maxi-
ma potius & animi & corporis &
externa quę in te relucent bona. Ab
illa autẽ neglecti decori suspicione,
satis tibi cogniti perspectique mei
mores facilè me apud te quoque li-
berabunt. Quid? an (quod nũ re-
linquitur) pusillum hunc librũ, ma-
gnum appellari posse arbitror? Imò
uerò uocari magnũ non solùm posse,
sed debere etiam contendo. Quem-

¶ ii.

ILLVSTRISS. PRINCIPI AC DOMINO, D. CHRISTOPHORO, COMITI PALATINO, Bauariæ duci, &c.

QVicunque cum Flacco, uel potius cum ueteri prouerbio, uerum esse fatebitur, paruum parua decere, is & quod illi dicto est oppositum, ac uelut ex aduerso respondet, nimirũ magnum magna decere, uerum esse fateatur necesse est. Quod quumita sit, eò mihi deueniendum uideo, ut uel magnum hunc librum, qui alioqui pusillus est, appellẽ, aut te in numero paruorum habeã, aut denique nullam mihi seruandi decori curam esse profitear. Sed ne uel à me uel ab alio quoquam paruus habearis, obstant magna uel maxima potius & animi & corporis & externa quę in te relucent bona. Ab illa autẽ neglecti decori suspicione, satis tibi cogniti perspectique mei mores facilè me apud te quoque liberabunt. Quid? an (quod unũ relinquitur) pusillum hunc librũ, magnum appellari posse arbitror? Imò uerò uocari magnũ non solùm posse, sed debere etiam contendo. Quem-

admodũ enim magnus non desiit esse Hercules, quum paruos atque humiles Molorchi penates subiit: nec quæ pulchrę sunt gemmæ, magnæ, id est magni pretii, esse desinunt, quũ vili quopiam metallo includuntur: ita Menander (vt de cæteris in præsentia taceam) magnus poeta esse nõ desinet, magnus, inquam, in suo genere, quòd ego eius versus nõ magnis chartis, tanquã magna domo, exceperim, nec grandibus literis exarauerim. (quorũ vtrunque à me non ita pridem heroici carminis principes consequuti sunt) nec ideo minus gemmarum nomine dignos censebit eos æquus iudex, quod mea parui pretii interpretatione, tanquam vili quopiã metallo, cincti quodammodo circundatique prodeant. Quum porrò & aliæ plurimæ extent aliorum poetarũ sententiæ quæ hoc gemmarum nomen itidem sibi vendicare, magnóque nobis in pretio esse debent, non immeritò certè Menandreæ istæ cęteris pretiosiores nobis videbuntur. Quid autẽ nobis illas potius quàm cæteras cõmendat? Is qui eis à summo doctrinę Christianæ antistite summóque Apostolo habitus fuit honos, quũ vnã ex earum numero delegit, qua consilio quod Corinthiis dabat, pondus atque auctoritatẽ afferret. Quod ego tamen

non ita interpretor vt plus debere Paulũ Menandro quàm Menandrũ Paulo existimem: sed contrà, hunc illi nihil, illum plurimũ huic debere existimo. Si enim ea demum honorifica est laus quæ à laudato viro proficiscitur, quis maior quàm hic Menandro contingere honos potuit, vt aliquis ex eius versibus ore tam magnifici præconis arcanorum Dei pronuntiaretur, simúlque sanctificaretur? Sed postremum istud verbum legens, illustrissime princeps, verearis forsitan ne ego φιλομφιαδρος, laudis erga illũ velim esse prodigus, dum eius versum sanctificatũ esse dico. Hunc igitur tibi scrupulũ ut eximã, (si fortè eum mea illa tibi verba iniecerint) netustissimi pariter & maximi theologi Tertulliani uerbũ hac ipsa de re prolatũ usurpare me respondeo. Is enim ad uxorem scribens, Connictũ (inquit) atque cõmercia Deo digna sectare: memor illius uersiculi sanctificati per Apostolũ, Bonos corrumpunt mores congressus mali. Verumenimuero quoniã mihi Menandrũ laudare paranti, obiici meritò queat quod Herculis laudatori obiectũ fuit: nimirũ, Quis illũ uituperat? ne uerbũ quidem de eo scriptisue eius addere decreui. Quod tamen lusi tetrastichon de eo cæterisque pariter comicis (aut

potius, de cæterorũ comicorũ nonnullis) quorũ uersus complectitur ea quẽ ad te mitto libellus, (id tibi non ingratam fore huius epistolæ corgnidem sperans, attexui,

Quem permixta iocis offendunt seria multis,
Quẽ minus idcirco comica musa iuuat,
Paucis mixta iocis hinc seria plurima carpat.
Nanque cothurnata hic plurima soccus habet.

Accipe igitur soccum plurimà cothurnata habentem, id est carmina stylo quidẽ comico texta, sed quibus intertextę sunt quę uel tragica grauitate dignę uideri possint sentẽtiæ. Quo etiam nomine, maiore cum fiducia in cõspectũ eius principis prodibunt, cuius primã iuuentutem ac penè pueritiam Deus Opt. Max. tot dotibus cumulauit, vt (quod in tanta huius seculi corruptela prodigio simile est) in ea iam senilis cuiusdam grauitatis notæ appareant. Sed ne ego in fine epistolæ, decori eius oblitus videar, cuius seruandi memorẽ esse me, in eius principio professus sum, nequaquã eos imitabor qui vt quæque epistola lõgissima est, ita & principe dignissimam esse iudicant. Quasi verò magis prolixitatis amantes, aut certè minus eius

impatientes principũ quàm priuatorum aures esse debeant: & quasi longo eas sermone morari, (vt hîc quoque Flacci verbis utar) non sit incomoda publica peccare. Quorũ tamen è numero minus eos uenia dignos censeo quorũ longus ille sermo non de iis est quæ ad rem attinẽt, sed qui encomio & eo quidem κολακευτικῷ, magis quàm epistolę similis uideri possit. Verùm desino: nè aliis mei reprehendendi ansam præbeam, dum te iis ipsis uerbis diutius fortasse quàm par sit detineo, quibus eos qui principes nimis prolixo sermone detinent, reprehendo. Vale igitur illustriss. Princeps, & teipsum omni uirtutis genere perge superare, ut aliquando patriæ uel toti potius orbi singulari ornamento esse possis.

C. T. addictissimus Henricus Stephanus.

TRACTATVS HENR. STEPHANI

DE HABENDO DELECtu sententiarũ, quæ γνώμαι à Græcis dicuntur.

DE sententiis, quas Græci γνώμας appellant, verba facturus, incipiam ab iis quæ Cornificius quidem primum, deinde verò & Fabius de generibus earum atque vsu scripta reliquerũt. Quibus & pauca quæ de iisdem tradidit Aphthonius, subiungam. Ita igitur Cornificius, aut quicunque alius Rhetorices ad Herennium est autor. Sententia (inquit) est oratio sumpta de vita, quæ aut quid sit, aut quid esse oporteat in vita, breuiter ostendit. hoc modo, Difficile est plurimum virtutem reuereri, qui semper secunda fortuna sit vsus. Item, Liber is est existimandus qui nulli turpitudini seruit. Item, Egens æquè est is qui non satis habet, & is cui nihil satis potest esse. Itẽ, Optima viuendi ratio est eligenda: eam iucundã consuetudo reddet. Huiusmodi sententiæ simplices non sunt improbandæ: propterea quòd habet breuis expo-

sitio, si rationis nullius indiget, magnam delectationem. Sed illud quoque probandum est genus sententiæ quod confirmatur subiectione rationis: hoc modo, Omnes bene viuendi rationes in virtute sunt collocādæ: propterea quòd sola virtus in sua potestate est: omnia præter eam subiecta sunt fortunæ dominationi. Item, Qui fortunis alicuius inducti amicitiam eius sequuti sunt, hi, simul ac fortuna dilapsa est, deuolant omnes. Quum enim recessit ea res quę fuit consuetudinis causa, nihil supereſt quare possint in amicitia retineri. Sūt itē sententiæ quæ dupliciter efferuntur, & cum ratione, & sine ratione. Sine ratione, hoc modo, Errāt qui in prosperis rebus omnes impetus fortunæ se putant fugisse: sapienter cogitant, qui temporibus secundis, casus aduersos reformidant. Cum ratione, hoc pacto, Qui adolescentium peccatis ignosci putant oportere, falluntur: proptrerea quòd ætas illa non est impedimento bonis studiis. At ii sapienter faciunt qui adolescentes maximè castigant: vt, quibus virtutibus omnem vitam tueri possint, eas in ætate maturissima velint comparare. Seu-

tentias interponi &c. Venio ad Fabium. is Institutionum oratoriarum libri octaui caput quintũ ita orditur, Sententiam veteres quod animo sensissent vocauerunt. Id cum est apud oratores frequentissimum, tum etiam in vsu quotidiano quasdã reliquias habet. Nam & iuraturi, ex animi nostri sentẽtia. & gratulantes, ex sententia dicimus. Non rarò tamen & sic loquuti sunt, vt Sensa sua dicerent: nam Sensus, corporis videbantur. Sed consuetudo iam tenuit, vt mente concepta Sẽsus vocaremus: lumina autem, præcipuéque in clausulis posita, Sententias. Quæ minus crebra apud antiquos, nostris temporibus modo carent. Ideóque mihi & de generibus earum, & de vsu arbitror panca dicenda. Antiquissimæ sunt, quæ propriè, quanuis omnibus idem sit nomen, Sententiæ vocantur, quas Græci γνώμας appellant. Vtrunque autem nomen ex eo acceperunt, quòd similes sunt consiliis aut decretis. Est autem hæc vox vniuersalis, quæ etiam citra complexum causæ possit esse laudabilis. Interim ad rem tantùm relata: vt, Nihil est tam populare quàm bonitas. Interim autẽ ad personã: quale est

Afri Domitii, Princeps qui vult omnia scire, necesse habet multa ignoscere. Hanc quidam, partē enthymematis, quidam initium aut clausulam epicherematis esse dixerunt: & est aliquando, non tamē semper. Illud verius, esse eam aliquādo simplicē, vt eam quam suprà dixi: aliquādo ratione subiecta. Nam in omni certamine qui opulentior est, etiāsi accipit iniuriam, tamē quia plus potest, facere videtur. Nōnunquā duplicem, Obsequium amicos, veritas odiū parit. Sunt etiā & qui decem genera fecerūt: sed eo modo quo fieri vel plura possunt, per Interrogationem, Comparationem, Inficiationem, Similitudinem, Admirationem, & cætera huiusmodi. per omnes enim figuras tractari potest. Illud notabile ex diuersis, Mors misera non est, aditus ad mortem miser est. Ac rectæ quidem sunt tales, Tam deest auaro quod habet, quàm quod nō habet. Sed maioré vī accipiūt eōmutatione figuræ: vt, Vsquea-deóne mori miserum est? Acrius enim hoc, quàm per se, Mors misera non est. Et translatione à communi ad proprium. Nam quū sit rectum, Nocere facile est,

prodesse difficile: vehementius apud Ouidium Medea dicit, Seruare potui, perdere an possim rogas? Vertit ad personam Cicero, Nihil habet Cæsar nec fortuna tua maius, quàm vt possis, nec natura melius, quàm vt velis seruare quamplurimos. Ita quæ erant rerum propria, fecit hominis. Id in hoc genere custodiendum est, & id quidem vbique, ne crebræ sint, ne palàm falsæ. quales frequéter ab iis dicuntur qui hæc καθολικὰ vocant, & quicquid pro causa videtur, quasi indubitatum pronuntiant. Et ne passim & à quocunque dicantur. Magis enim decet eos in quibus est autoritas, vt rei pondus etiam persona confirmet. Quis enim ferat puerum, aut adolescentulum, aut etiam ignobilem, si iudicet in dicendo, & quodammodo præcipiat? Hactenus & Fabius. Cuius verbis subiungam (vt me facturum promisi) ea quæ rhetor Græcus Aphthonius περὶ γνώμης tradidit. γνώμη, inquit, ἐστὶ λόγος ἐν ἀποφάνσει κεφαλαιώδης, ὅτι προτρέπων, ἢ ἀποτρέπων. Τῆς δὲ γνώμης τὸ μὲν, ἐστὶ προτρεπτικὸν, τὸ δὲ, ἀποτρεπτικόν. καὶ τὸ μὲν, ἁπλοῦν, τὸ δὲ, συνεζευγμένον· καὶ τὸ μὲν, πιθανὸν, τὸ δὲ,

ἀναγκαῖον, τὸ δὲ, ἐναντίον. Horum omnium affert exempla: dicens γνώμην sententiæ genus esse hortatiuum, seu hortationem complectens) esse, vt, Χρὴ ξείνους πρώτιστα φιλεῖν, ἠδὲ καὶ ἄλλους (qui versus est Homericus, ex Odyss. ι.) ἀποτρεπτικὴ vero id est dehortatiuum, seu dehortationem complectens) vt, Οὐ χρὴ πατέρα κτείνειν παῖδας ἑοὺς (qui versus est eidem Homeri, ex Il. β.) ἀποφαντικὴ (id est, Quo pronuntiamus de re quapiam. ita enim malo interpretari ἀποφάνσιν hoc præsertim in loco, quam Sententiosum, cum Budæo: item in meo Thesauro Linguæ Græcæ ex docui) vt, Δεῖ δὴ χρυσέων, ἢ ἄλλου τινὸς εἶναι ἔξω χρηίσθαι τῶν δέκτων. (quæ verba sunt Demosthenis in Olynthiaca prima) Quibus subiūgit exempla τοῦ ἀπλοῦ & τοῦ συνεζευγμένου. ἁπλοῦν enim (id est simplex) esse ait, vt, Εἷς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. (qui etiam versus est Homeri. Il. μ.) at συνεζευγμένον, (id est, connexum, vel copulatum) vt, Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω. Trium autem illorum, πιθανοῦ, & ἀναγκαίου & ἐναντίου, hæc subiūgit exempla. πιθανοῦ (id est probabilis, seu ve-

ἀληθὲς, τὸ δὲ, ἀποβολικόν. Horum autē affert exempla: dicens προτρεπτικὸν sententiæ genus (id est hortatiuum, seu hortationem cōplectens) esse, vt, Χρὴ ξεῖνον παρεόντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν· (qui versus est Homericus, ex Od. lib. o) ἀποτρεπτικὸν verò (id est dehortatiuum, seu dehortationem complectens) vt, Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. (qui versus est itidem Homeri, ex Il. β) ἀποφαντικὸν (id est, Quo pronuntiamus de re quapiam: ita enim malo interpretari ἀποφαντικὸν hoc præsertim in loco, quàm Sententiosum, cum Budæo: vt etiā in meo Thesauro linguæ Græcæ docui) vt, Δεῖ δὴ χρημάτων, ἢ μὴ ἄνδρ' οὑτῶν εἰδέναι ὅτι χρὴ εἶναι τῶν ἀνόντων. (quæ verba sunt Demosthenis in Olynthiaca prima) Quibus subiūgit exempla τοῦ ἁπλοῦ & τοῦ συνεζευγμένου. ἁπλοῦν enim (id est simplex) esse ait, vt, Εἷς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης· (qui etiam versus est Homeri Il. μ.) at συνεζευγμένον, (id est, connexum, vel copulatum) vt, Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω. Trium autem illorum, πιθανοῦ, & ἀληθοῦς & ἀποβολικοῦ, hæc subiūgit exempla. πιθανοῦ (id est probabilis, seu ve-

tisimilis, vt τοιοῦτός ἐστιν ἕκαστος οἷος φρονεῖ ἡδέως ξυνών. (quę verba ex tragœdia sumpta esse puto, & ita scribenda esse, Τοιοῦτός ἐστ' ἕκαστος οἷς φρονεῖ ἡδέως ξυνών) at ἀληθοῦς, (id est veri) vt Οὐκ ἔστιν εὑρεῖν βίον ἄλυπον ἀνθρώποις. (qui versus Euripidi adscribitur) ὑπερβολικὸς denique (id est hyperbolen habentis) vt Οὐδὲν ἀνιαρότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώπου. qui etiam versus est Homeri, Odyss. σ.

Superest vt de tribus his trium autorũ locis quod sentio pronuntiem. Dico igitur, nec Fabiũ, nec Aphthonium tam latè fines sententiæ seu γνώμης extendere, quàm latè à Cornificio extenditur, quum scribit, sententiam esse orationem quæ aut quid sit, aut quid esse oporteat in vita, breuiter ostendit. Meritò autem non tãtùm dicit, Quid esse oporteat, sed & Quid sit. Qui enim ita loquitur, Obsequium amicos, veritas odium parit: item, Tam deest auaro quod habet, quàm quod non habet: qui inquam hæc aliáque huiusmodi profert dicta, nõ quid esse oporteat in vita, sed quid in ea sit, exponit. Cõmodè vicissim προτρεπτικὸν & ἀποτρεπτικὸν ad illam definitionis partẽ reducentur, Quid esse oporteat

in vita, non item ad hanc, Quid in vita sit. Nam qui dicit, Δεῖ γὰρ τὸν σοφὸν ἀνδρα οὕτω &c. docet quid in vita esse oporteat, simúlque ad id faciendum nos hortatur: itémque qui dicit, Οὐκ ἔστιν ἀνθρώπῳ &c. docet quid esse oporteat in vita, id est, quãta ducis vigilantii esse oporteat: simul ab incolendo somnolentiæ, atque adeo somno, dehortans. Cæterùm quanuis illa verba Quid sit, ἀπὸ τοῦ προτρεπτικοῦ καὶ ἀποτρεπτικοῦ excluserim, fateor tamen obliquam quãdam (vt ita loquar) προτροπὴν & ἀποτροπὴν in quibusdam huius generis sententiis posse nos imaginari. qui enim, verbi gratia, hoc ait, Τοιοῦτός ἐστ' ἕκαστος οἷς φρονεῖ ἡδέως ξυνών, non dubium est quin dum dicit, vnumquenque, prout horum vel illorũ consuetudine delectatur, talem vel talẽ euadere: nos tacitè hortetur vt etiam atque etiam aitentos simus quibus nos in consuetudinem demus. Eodem pertinet ille Menandri valde celebratus & ab ipso etiam apostolo Paulo citatus versus, Φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. Nisi malis hoc dictum, aliáque quotquot eiusdem formæ sunt, ἀποτροπὴν potius quàm προτροπὴν habere. Imò verò po-

in vita, non item ad hanc, Quid in vita sit. Nam qui dicit, Χρὴ ξεῖνον παρεόντα φιλεῖν &c. docet quid in vita esse oporteat, simúlque ad id faciendum nos hortatur: itidémque qui dicit, Οὐ χρὴ παννύχιον &c. docet quid esse oporteat in vita, id est, quãtã ducis vigilantiã esse oporteat: simul ab indulgendo somnolentiæ, atque adeo somno, dehortans. Cæterùm quanuis illa verba Quid sit, ἀπὸ τοῦ προτρεπτικοῦ καὶ ἀποτρεπτικοῦ excluserim, fateor tamen obliquam quãdam (vt ita loquar) προτρεπτὴν & ἀποτρεπτὴν in quibusdam huius generis sententiis posse nos imaginari. qui enim (verbi gratia) hoc ait, Τοιοῦτός ἐστ' ἑκάστος οἵοισπερ ἥδεται ξυνών, non dubium est quin dum dicit, vnumquenque, prout horum vel illorũ consuetudine delectatur, talem vel talẽ euadere: nos tacitè hortetur vt etiam atque etiam attendamus quibus nos in consuetudinem demus. Eodem pertinet ille Menandri valde celebratus & ab ipso etiam apostolo Paulo citatus versus, Φθείρουσιν ἤθη χρῆστ' ὁμιλίαι κακαί. Nisi malis hoc dictum, aliaque quotquot eiusdem formæ sunt, ἀποτρεπτὴν potius quã προτρεπτὴν habere. Imò verò po-

sumus vtranque ei tribuere, sed diuerso (vt ita dicam) respectu. Atque adeo illa etiam Demosthenis verba quæ ad tertium γνώμης genus, nimirum non ad προτρεπτικὸν, nec ἀποτρεπτικὸν, sed ad ἀποφαντικὸν refert, licet nobis rē aliquam faciendam aut non faciendam minimè proponant, si quidem ipsam orationis formam spectemus, inclusam tamen quandam & ipsa προτροπὴν habēt. Qui enim dicit, absque pecuniis nihil eorum quæ facto sunt opus, fieri posse, is certè eos quos alloquitur, ad cōquirēdas pecunias quodāmodo hortatur. Nec tamē negauerim quæpiam esse inter dicta γνωμικὰ, & sententiarum nomine comprehendi solita, quæ non perinde commodè ad προτροπὴν vel ἀποτροπὴν, sed nec ad ἀπόφανσιν referri possint. Cuiusmodi sunt ea quæ vel quanta humano ingenio sit insita peruersitas, vel quàm misera sit humanæ naturæ conditio, nobis ante oculos ponunt. Sed hæc aliáque id genus quo iure γνωμικὰ appellationem sibi vendicent, aliis inquirendum relinquo. Illud quidem certè negare nemo possit, quò latius apud tres illos rhetores sententiæ & γνώμης appellationem patere vide

re videmus, tanto angustioribus finibus γνώμην apud veteres scriptores circunscribi: qui etiam γνώμας τῶν ποιητῶν, potius quàm γνώμας sine adiectione dicebant. ἔτι δ' εἶπε (inquit Isocr. ad Niocl.) ἐκλέξεις καὶ τῶν προειρημένων ποιητῶν τὰς καλουμένας γνώμας, ἐφ' αἷς ἐκεῖνοι μάλιστα ἐσπούδασαν, ὁμοίως ἂν ἡγοῦ χρῆσθαι καὶ τούτοις διατιθεὶς. Æschines in Ctesiphontem, διὰ τοῦτο γὰρ οἶμαι ἡμᾶς παῖδας ὄντας τὰς τῶν ποιητῶν γνώμας ἐκμανθάνειν, ἵν' ἄνδρες ὄντες αὐταῖς χρώμεθα. Vbi obseruabis etiam antiquum morem, ediscendas has poetarum γνώμας pueris proponendi. Quod vel vnũ argumento nobis esse potest, non quæcunque acutè seu argutè dicta essent, & aliquem etiam ad formandũ iudicium afferre vsum possent, γνωμῶν appellationẽ obtinuisse, sed ea præ cæteris quæ ad bene formandos mores accommodata forent. Quò respiciens & Xenophon in suo De venatione opusculo, scribit, vbi in sophistas inuehitur, ὅτι τὰ μὲν ῥήματα αὐτοῖς ἐξήτηται, γνώμαι δὲ ὀρθῶς ἔχουσαι, αἷς ἂν παιδεύοιντο οἱ νεώτεροι ἐπ' ἀρετήν, οὐδαμοῦ. Quæ, quidem veterum scriptorum verba, quis & nobis habẽdus sit γνωμῶν,

delectus, aut potius quæ dicta γνωμῶν nomine à nobis insigniri debeant, apertissimè docent.

Sed duo sunt præterea, quorũ admonitum esse lectorem, multo equidem magis eius interest: quæ silentio tamen à vetustis etiã scriptoribus de γνωμῶν vsu differentibus præteriri video: à nonnullis certè qui poetarum sententias excerpserunt ac collegerũt, minimè animaduersa esse credibile est. Vnum est, vt in vnaquaque sententia, cuius ore apud poetam pronuntietur expendamus: alterum, vt serióne loquentis an contrà iocantis verba sint, consideremus. Quemadmodum enim in dialogicis scriptis, eorum autor ex variis personis vnam quãpiam deligit, cuius ore suam opinionem nobis aperiat & patefaciat, ita minimè dubium cuiquã esse debet quin à tragicis comicisque poetis vna itidem persona deligatur, cui potissimùm suã opinionem adscribant, vel (quandoquidem de poetis loquor) affingant. Quod autem ad cæteros attinet, hoc itidem controuersia carere debet, eos, prout hanc vel illam personam loquentem introducunt, ita vel quæ ipsi sentiunt, vel planè etiam contraria

canant. At verò vbi ἀυτοπροσώπως (vt ita dicam) loquuntur, præterquam quòd eorum verba sunt interdum hominum qui vt alienum velut induũt affectum, sic alieno loqui ore dici possunt, & quidem ipsius etiam vulgi interdum: hoc quoque diligenter animaduertendum est, iocosa potius quàm seria nonnunquam eorum esse verba. Hæc autem quum ita sint, malè de poetis vel potius de poetarum existimatione merentur, qui pro eorum sententiis ac modo non dogmatis afferunt sine discrimine quæcunque δοπφαντικῶς apud eos dicuntur. Quasi verò non cogantur, vt decorum seruent, impio quoque verba impia, tyranno tyrannica, petulanti petulantiam testantia, auaro consentanea auaritiæ, leui homini leuitate, stulto stultitia plena, denique vnicuique personæ, verba moribus eius aut etiam factis ac vitæ ipsi conuenientia affingere. Quum porrò ἀυτοπροσώπως aliquid δοπφαίνονται, quídni interdum, vel tanquam alieno loquentium ore, vel tanquam iocantium potius quàm seriò de re quapiam pronuntiantium, verba eorum esse credamus: quum & μίμων omni poeseos generi cõ-

genire, & ad delectationem non minus quàm ad vtilitatem comparata esse poemata non ignoremus? Nec tamen hæc à me ita dicuntur quasi nulla sint eorum seriò etiam fortasse suóque ex sensu loquentium dicta, quæ maximâ reprehensionem mereantur. Qualia sunt pleraque quibus muliebrem sexum infamant, non tam in illum interim quàm in eum ipsum qui illius sicut & virilis creator est, apertissimè contumelioſi. Sed quis hæc ab ethnicis audire se miretur, quum huiusmodi vocibus ab eorum etiam ore qui in Christianorum albo nomen suũ scriptum esse gloriantur, proficiscentibus, mensas, cœnacula, cõpita denique ipsa personare non ignoremus. Illa tamen ethnicorũ dicta si propterea mirari minus, at non minus auersari minúsque respuere debemus. Vnde etiam factum est vt lectorem de his cõmonefacere, non minus propterea officii mei esse existimarim: vt nimirum admonitus (præsertim si tenera sit eius ætas) ab iis quæ aliquam afferre corruptelã possunt, sibi diligenter caueat. Multo tamẽ tutius foret, eos qui poetarum γνώμας excerpunt, talem delectum adhibere, & nihil vnde sibi cauendum esse ex-

teris admiscere, sed quæcunque eorum dicta huius generis sunt, tanquam γνώμας appellantes prorsus indigna præterire, præsertim quũ ea quæ excerpũt, vsui puerorum velut dicata esse volunt. Extant alioqui nonnullæ magis etiam apertè impiæ atque adeo impiæ sententiæ, à me quidem certè omnes prætermissæ. Quarum è numero est hæc, quæ Menandro alioqui & ipsa adscribitur,

Ὁ θεὸς ὅπου δ' ἂν βούληται τύχῃ τύχῃ,

Πολλοὺς ἐποίησ' ἀβούλους ἀνθρώπους θεός,

Τὸν μὲν διώκων ζῆν ἀδύνατον, ἀπώλεσεν.

Cum qua sententia prorsus conuenit hæc Antiphanis, adeo quidem vt in hac ad illam alludisse videri possit,

Ὅστις τύχῃ κατάστηθι θεὸς τῶν δεῶν,

Οὗτος μέγιστον δ' ἐστὶ δαιμόνιον κακόν.

Ὅταν γὰρ ὁ πορεύηται, κἂν μὴ βούληται τύχῃ,

Ἕλκουσιν ἀπηνῶς δίκην ἀμίκτην μίαν,

hil vnde sibi cauendum esset, cæteris admiscere, sed quæcunque eorum dicta huius generis sunt, tanquam γνωμὰς appellatione prorsus indigna præterinittere, præsertim quũ ea quæ excerpũt, vsui puerorum velut dicata esse volunt. Extant alioqui nonnullæ magis etiam apertè impuræ atque adeo impiæ sententiæ, à me quidem certè omnes prætermissæ. Quarum è numero est hæc, quæ Menandro alioqui & ipsa adscribitur,

Ὁ πρῶτος ὅρων διαβόλως πῶγωνος τέχνην,
Πολλοὺς ἐποίησεν ἀθλίους. ἀπλοῦν γὰρ ἦν,
Τὸν μὴ δυνάμενον ζῆν ἀλύπως, ἀποθανεῖν.

Cum qua sententia prorsus conuenit hæc Antiphanis, adeo quidem vt in hac ad illam alludisse videri possit,

Ὅστις τέχνην κατέδειξε πρῶτος τῶν θεῶν,
Οὗτος μέγιστον ὄνειαν ἀνθρώποις ἔχει κόρον.
Ὅταν γὰρ ἀπορῇ τι, αὖθις μᾶλλον ἀρχὸς ἦν,
Ἑλκτὸν ἀπεκναδάζουσιν ἡμέραν μίαν,

Ὥστ' ἢ γεγονέναι λαμπρὸν, ἢ τεθνηκέναι.

Ἡμεῖς δ' ἔχοντες ἀβάσανα τῷ τέχνῳ

Τοῦ ζῆν, ἀεὶ πεινῶμεν ὅτι τοῖς ἤπίοις.

Ἐξὸν τε μικρὸν διαπορηθῆναι χρόνον,

Τὸν βίον ἅπαντα τοῦτο δρᾶν αἰρούμεθα. (sed pro ἐξὸν in principio versus penultimi reponendum censeo ἐξόν. Ab eodem autem impietatis aut certè pluſquam Cyclopicæ inhumanitatis vel potius immanitatis feritatíſque fœtema nauiſententia quædam Plautina, qua dicuntur illi qui mendicodant, prorogare illi vitam ad miſeriam. quaſi videlicet ſit illis ἅπλουν (vt Menandri verbo vtar) ſemel mori. Alibi tamẽ non dicit cum Menandro, τῷ τέχνῳ, id eſt artem, ποιεῖν ἀθλίους, id eſt reddere miſeros: ſed potius eos qui nullam didicere artem, magis cæteris eſſe miſeros. Ita enim ſcribit,

Omnibus modis, qui pauperes ſunt homines, miſeri viuunt,
Præſertim quibus nec quæſtus eſt, nec didicere artem vllam.

Extãt porrò apud eundem comicum & aliæ ſententiæ (ſi tamen dicta huiuſmodi, ſententiæ id eſt γνῶμαι, appellari debent: nihilo minus priore illa digna, non de eo ſolùm quas reprehendimus, ſed quas deteſtemur plane atque execremur. Quarum in numero meritò ponetur iſta,

Enimuero dii nos quaſi pilas, homines habent.

Quam tamen ſententiam & Naſoni placuiſſe videmus, vtpote eam mutatis tantùm verbis vſurpanti, quum canit,

Ludit in humanis diuina potentia rebus.

Sed quid exemplis opus, cui non apud quem poetã profanæ quidẽ & impia dicta legantur, ſed apud quem non legantur, quærendum ſit? Quo etiam maiore cautione lectoribus eorum, præſertim ſi tenera ſit & lubrica eorum ætas, vtendum eſſe nemo negauerit: tantum abeſt vt ſimiles illis ſententiæ, in eorum gratiam, vnà cũ cæteris (ne quid prætermiſſum eſſe dicatur) excerpi debeãt. Hoc enim perinde eſt ac ſiquis ſertã texens, vt maioré diligentiam re ſtetur, ne flores quidé eos quorũ eter ac pernicioſus ſit odor, prætermittat, ſed cæteris admiſceat.

Verumenimuero in florũ men tionem peropportunè mea inci-

dicta huiusmodi, sententiæ, id est γνώμας, appellari debent) nihilo minus priore illa dignæ, non dico solùm quas reprehendamus, sed quas detestemur planè atque execremur. Quarum in numero meritò ponetur ista,

Enimuero dii nos quasi pilas, homines habent.

Quam tamen sententiam & Nasoni placuisse videmus, vtpote eam mutatis tantùm verbis vsurpanti, quum canit,

Ludit in humanis diuina potentia rebus.

Sed quid exemplis opus, quũ non apud quem poetã profanaquædã & impia dicta legantur, sed apud quem non legantur, quærendum sit? Quo etiam maiore cautione lectoribus eorum, præsertim si tenera sit & lubrica eorum ætas, vtendum esse nemo negauerit: tantum abest vt similes illis sententiæ, in eorum gratiam, vnà cũ cæteris (ne quid prætermissum esse dicatur) excerpi debeãt. Hoc enim perinde est ac siquis serta texens, vt maioré diligentiam testetur, ne flores quidé eos quorũ teter ac pernicioſus sit odor, prætermittat, sed cæteris admisceat.

Verumenímuero in florũ mentionem peropportunè mea inci-

dit oratio, quum vulgò etiam recepta translatione flores poetarum, illa præsertim eorum dicta quæ sententiam (id est γνώμην) habent, appellentur. Age igitur, quemadmodum nares graueolentis alicuius floris odore offensæ, alius, qui contrà suaueolens fragrántsque sit, odore solent recreari: sic quum aures nostras atque adeo animum ipsum lectio poeticæ alicuius sententiæ non satis virtutis præceptis consentaneæ rædio affecerit, id nobis leuet lectio alius, quæ contrà eiusmodi sit vt eam ipsa virtus poetæ dictasse videri possit. Quum autem huc pertinentia quædam alibi differens, nimirum in præfatione quam editioni Græcorum poetarum heroici carminis principũ præfixi, quosdam vtriusque generis versus protulerim, sed vnum duntaxat sententiarum par (vt ita dicam, inter se commiserim, multa nunc quæ in arenam & ipsa descendant, libet ei adiungere. En igitur & alios versus quos itidem Auaritia propugnatores habet acerrimos. aut, (vt verius loquar) en tibi ipsissimam Auaritiam pro sua causa verbis his acerrimè decertantem, atque adeo in eius defensione neruos omnes contendentem.

Ἆρ' ὄζει λῆρος πάντα πρὸς τὸ χρυσίον.

Μόνον γὰρ ἀεὶ διαμφίεσιν ἔωθ' ἀεί, &c. quæ vide in hoc libro inter Antiphanis versus, pag. 26, vnà cum interpretatione. Adscribuntur verò eidem & isti,

Ταχύ γ' ἐστὶν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς.

Ὅστις ὃ μὴ ἔχει τοῦτο μηδ' ἐκτήσατο,

Οὗτος μὲν ζώντων τεθνηκὼς πορεύεται.

Quos versus ita olim reddidi,

Sanguis hominibus & anima sunt pecuniæ.

Has ergo quisquis possidere non potest,

Viuos is inter mortuus deambulat.

Est autem ex Hesiodo mutuatus Antiphanes, aut quicunque alius est horum versuum autor, quod in primo dicit: ita enim ille in suo Ἔργων poematio, Χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι. Vt verò hic dicitur, qui pecunia caret, mortuus inter viuos obambulare, sic in quibusdam versibus qui Sophocli adscribuntur, non quidem mortuus esse dicitur, sed semper ægrotare. Totus locus est hic,

Καὶ μή π θαυμάσῃς με τῦ κέρδους ἄπαξ
Ἔδ' ἀντέχεσθαι. καὶ γὰρ οἱ μακρὸν βίον μῶς
Θνητῶν ἔχουσι, τοῦτο κερδαίνειν ὅ-
Λῶρὶξ ἔχοντες· κἄστι πρὸς τὰ χρή-
ματα
Θνητοῖσι πάλλα δεύτερ'. εἰσὶ δ' οἵ-
τινες δοκεῖ
Αἰνοῦσιν ἄνοσον· ὡς δ' ἐμοὶ οὐδεὶς
Εἶναι, πένης ὢν, ἄνοσος, ἀλλ' ἀεὶ νο-
σεῖν'.

Sic autem & hunc locum interpretatus sum,

Tanta teneri me lucri cupidine
Mirum tibi haud sit. cernimus senes quoque
Retinere lucri cupidi atẽ mordicus,
Mortalibúsque cuncta præ pecuniis
Sordere. Primas (scio) dare ualetudini
Malit aliquis: ualere sed nullus mihi
Pauper uidetur, æger esse at perpetim.

Est & Philemon argenti magnus laudator in suis hisce versibus,

Τὸ τῆς Ἀμαλθείας δοκεῖς εἶναι κέρας,
Οἷον γράφουσιν οἱ γραφεῖς, κοῦφας
βοῦς;

Ἀργύριόν ἐστι τοῦτο· ἐὰν ἔχῃς, πάρα
Πᾶσιν τοῖς, εἰ ζῶσι, πεῖσαι συγ-
γένεσθαι
Φίλοι, βραβεῖα, μάρτυρες, σωτηρία.

Hos quoque ita reddidi,

Aurum Amaltheæ fuisse cornua
Vt pingitur picturibus, cornu boum
Argentum est. quod possidere si
quis,
Max cuncta præsto natũ fuerint ad
tuum,
Testes, amici, sciũ, itémque prædia.

Sed in fine tertii versus Graeci pro λέγε quidpiam aliud scribẽdum puto, sicut & pro duabus primis vocibus quarti versus. Suspicetur præterea quispiã forte ille (nec immeritò) legendum ἔξεστί σοι φεύγειν, vt habetur in vno ex sequentibus Menandri versibus, qui & in cæteris verbis cum hoc cõuenit: quinetiam illorum vltimus cum vltimo horum multa communia habet. Atque adeo totus locus eodem quò & hic pertinet. Ita enim Menander,

Ὅταν δ' ἐπίχαρμος τοὺς θεοὺς ἐπαι-
νέσῃ,

Ἀνέμους, ἅλα, πῦρ, ὕδωρ, πόλεμον, λι-
μόν·

Ἐγὼ δ' ὑπόπτευσον χρησίμους τοὺς
θεούς,

Ἀργύριόν ἐστι τοῦτ' ἐὰν ἔχῃς, λέγε
Πρὸς τοῦτ', εἰ βούλει, πάντα σοὶ γε-
νήσεται·
Φίλοι, βοηθοὶ, μάρτυρες, συμμαχίαι.
Hos quoque ita reddidi,
An cornu Amaltheæ fuisse existimas
Vt pingitur pictoribus, cornu bouis?
Argentum erat. quod possidere si
queas,
Mox cuncta præsto nutũ fuerint ad
tuum,
Testes, amici, socii, itémque prædia. Sed in fine tertii versus Græci pro λέγε quidpiam aliud scribẽdum puto, sicut & pro duabus primis vocibus quarti versus. Suspicetur præterea quispiã forta sse (nec immeritò) legendum δῦξαι τί βούλει, vt habetur in vno ex sequentibus Menandri versibus, qui & in cæteris verbis cum hoc cõuenit: quinetiam illorum vltimus cum vltimo horum multa communia habet. Atque adeo totus locus eodem quò & hic pertinet. Ita enim Menander,
Ὁ μὲν Ἐπίχαρμος τοὺς θεοὺς εἶναι λέγει,
Ἀνέμους, ἥλιον, γῆν, ὕδωρ, πῦρ, ἀστέρας·
Ἐγὼ δ' ὑπέλαβον χρησίμους εἶναι θεούς,

Τὸ ἀργύριον ἡμῶν καὶ τὸ χρυσίον.
Ἐδρυσάμην τούτους γὰρ εἰς τιμὴν οἰκίαν.
Εὔξαι τί βούλει· πάντα σοι γενήσεται,
Ἀγρὸς, οἰκία, θεραπόντες, ἀργυρώματα,
Φίλοι, δικασταί, μάρτυρες. μόνον δίδου.
Αὐτοὺς γὰρ ἕξεις τοὺς θεοὺς εὐπρεπεῖς.

Hos etiam reddere Latinis istis conatus sum,

Epicharmus esse censuit quondam deos,
Ventos, aquã, terrã, atque solem & sidera:
Deos at ipse censeo perutiles,
Nummos pariter argenteos & aureos.
Hos nanque postquã collocaris in domo,
Quodcunque uis optato, continget tibi:
Fundi, domus, seruique, uasa argentea,
Et iudices, testes, amici. ipsos deos
Habes ministros, largiare si modó.

(Extat autem & Petronii Arbitri epigrãma magnã cum his versib⁹ affinitatẽ habens, tantam quidem certè vt ad eos respexisse seu allusisse videri possit: præsertim in duobus istis quibus ipsam claudit versibus,

Multa loquor: quidquid [illegible]
præsentibus opta,
Et venient. clausum possidet arca Iouem.

Redeo ad Sophoclẽ, (mulcas commicorum eiusdem argumenti vel ipse prætermittens) cui adscribuntur hi versus,

Τὸ δ' αὐτὸς, ἃ μὲν νοσεῖ, τὰ μὲν δίκῃ ἐπαίρει, τῶν δὲ κερδάνειν ἴχνος.

Quæ sententia continetur & binis duobus senariis, quos etiam esse ipsius arbitror,

Τοῦ μὲν δικαίου τὸν δίκαιον ἄνδρα νικᾶν,
Τὰ δ' ἴσχυρ' ὡς τὸν δρῶντα δεῖ κερδαίνειν.

Eiusdem certè est & hic, lucri studium itidem commendans,

Τὸ κέρδος ἀεὶ δεῖ, κἂν ἀπὸ ψευδῶν ἔνι.

Denique & hunc vel eius, vel alius cuiuspiam tragici esse puto,

Ἐᾶ με κερδαίνοντα καλλιπεῖν νεκρόν.

Minimè autem dubium est quin illum interpretari voluerit quicunque est autor huius versus apud Senecam, *Sine me nocari possum ut dines nocer.* (qui versus apud eum cum aliis aliquot legitur, sed qui falsò creduntur inter se cohærere: licet alioqui in

duobus istis quibus ipsum clausit versibus,

Multa loquor: quidquis nummis præsentibus opta,
Et veniet. clausum possidet arca Iouem.

Redeo ad Sophoclẽ, (multas comicorum eiusdem argumenti versus prætermittens) cui adscribũtur hi versus,

-σὺ δ' αὐτὸς, ὥσπερ οἱ σοφοὶ, τὰ μὲν
Δίκαι' ἐπαίνει, τῷ δὲ κερδαίνειν ἔχε.

Quæ sententia continetur & hisce duobus senariis, quos etiam esse ipsius arbitror,

Τοῦ μὲν δικαίου τἀν' δίκαιον αἶνος,
Τὰ δ' ἔργα τῷ παῦ δρῶντος ἔνδα κερδανεῖς.

Eiusdem certè est & hic, lucri studium itidem commendans,

Τὸ κέρδος ἡδύ, κἂν δόλου ψευδῶν ἔῃ.

Denique & hunc vel eius, vel alius cuiuspiam tragici esse puto,

Ἔα με κερδαίνοντα κεκλῆσθαι κακόν.

Minimè autem dubium est quin illum interpretari voluerit quicunque est autor huius versus apud Senecam, *Sine me nocari pessimum ut dines nocer.* (qui versus apud eum cum aliis aliquot legitur, sed qui falsò creduntur inter se cohærere: licet alioqui in-

ter se conueniant argumento. Sed & hosce duos illi subiunctos alicubi legere me memini,

Κρεῖσσον γὰρ ἢ σέβοντα τοὺς θεῶν νόμους
Πένητα ναίειν, δόξαν ἠμπολημένον.

SED Auaritiæ causam suam defendenti silentium hîc imponendum censeo: ne Virtus suæ patrocinari ad minorem aquæ mensuram cogatur. Si igitur attentas illi aures præbuimus, multo nunc libentius attentas huic præbeamus: quippe quum huius oratio tædium quo eas verba illius affecerant, sit leuatura: atque adeo, si vtriusque sententiæ, flores vocari debent, quum graueolentiam florum illius suaueolentes huius flores sint discussuri. Audiamus igitur Virtutem partim apud eosdem poetas, partim apud alios, ita sibi patrocinantem, simúlque tot improba Auaritiæ verba paucis refutantem. Dicéti illi, Τὸ κέρδος ἡδύ, κἂν ἀπὸ ψευδῶν ἔῃ, hæc respondet,

Οὐκ ἐξάγοισι καρπὸν οἱ ψευδεῖς λόγοι.

Et hæc,

Ὄνειδος αἰσχρὸς βίος, ὅμως κἂν ἡδὺς ᾖ.

Item,

Τῷ δὲ πὰρ δίκην γλυκὺ πικρὸν τελευτᾷ τὸ μάθημα τὸ δυσμενές.

Nemon ista,

Ὅτ' ἐκ πονηρᾶς ἀφέλιμα σπάνις λάβοις,
Τοῦ δεσπόζειν πάμπολλ' ἐπαλλάσσει ἴσως.

Hæc præterea,

Μὴ πλούσιον κέρδαινε· σωτὴρ ἐλευθερίου.

Τὸ μὲν δικαίως δυστυχεῖν, ἧς ὄλβου.

Illi verò commendationi diuitiarum, tanquam felicem sui possessorem reddentium, cum alia multa, tum hæc opponentem audimus,

Μὴ πλοῦτον ἄκτησ'. οὐ γὰρ ἐλευθερίαν θεὸς,

Ὅτ' ἂν κάκιστος ᾖ δεδοικὼς ἐκπόνει.

Item,

Γίνεται καὶ ἄπλουτος ἐκ πημάτων ὄλβος.

Hæc quoque,

Οὐδὲν κακίου πλοῦτος, ἢ κακὸς φορεῖ.

Necnonista,

Τὸν πολλὸν κακὸν πῆς χρῆις, ἢ κακὸν χάβουλος φορεῖς ἐκτήσεν τὸν ὄλβον πλοῦτον;

Item,

Σοφὸν πένητα μᾶλλον ἢ Μίδου κακόν.

Item,

Τῷ δὲ παρ' δίκην γλυκεῖ πικροτέρα μοῖρ' ἐπετάνυσε.

Necnon ista,

Οὐ τὸν ἐκ πονηροῦ κερδέος κάρδοις λάβοις,
Τοῦ δυστυχεῖν νόμιζε· ἀρρᾴδων ἔχειν.

Hæc præterea,

Μὴ παντόθεν κέρδαινε· σαυτὸν αἰχμώου.
Τὸ μὴ δικαίως εὐτυχεῖν, ἔχε φόβον.

Illi verò commendationi diuitiarum, tanquam felicem sui possessorem reddentium, cum alia multa, tum hæc opponentem audimus,

Μὴ πλοῦτον εἴπῃς. οὐ γὰρ θαυμάζω θεὸν,
Ὃν μὴ κάκιστος ῥᾳδίως ἐκτήσατο.

Item,

Γένοιτο κἂν ἄπλουτος ἐν τιμῇς ἀνήρ.

Hæc quoque,

Οὐδὲν κακίων πλουτος, εἰ καλὸς φέρει.

Necnon ista,

Τῶν πολλῶν καλῶν τίς χάρις, εἰ μὴ χόρτους φέρων ἐκτρέφει τὸν Φρύγα νεπλοῦτον;

Item,

Σοφὸν πένητα μᾶλλον ἢ Μίδαν κακόν.

Et hæc, μανικῶς.

Καλῶς πένεσθαι μᾶλλον, ἢ πλουτεῖν

Hæc insuper,

Πένης μὲν ὄζει, τὸν δόμον δὲ πλούσιος.

Ista etiam,

Ψυχῇ ἔχειν δεῖ πλοῦτον, τὰ δ' ἐν χρήμασι βίου.

Ταῦτ' ὄζειν ὄψει, παραπέτασμα τῆς

Et hæc denique,

Τυφλόν γε πλοῦτος ὄζει, κοὐ τυφλοὺς ποιεῖ

Τοὺς ἐμβλέποντας αὐτῷ.

His ipsam Virtutem, ad sui defensionem, vel potius ad Auaritiæ accusationem, cõtentam fore existimo. Sed apud quos iudices vtranque partem agere causam suã iubebimus? Non apud alios (si meo res permitratur arbitrio) quàm eos qui, quum Euripides in tragœdia hosce versus pronuntiasset, Ὦ χρυσὸ δεξίωμα κάλλιστον βροτοῖς, Ὡς οὔτε μ' ἡδονὰς τοιάσδ' ἔχει, &c. ad eiiciendũ & actorem & carmen vno impetu consurrexerunt, donec Euripides in medium prosiliit, petens vt expectarent, viderẽtque quem admirator auri exitum inueniret. Quibus profanis hominibus nisi magis esse profani velimus, quæ dicta in numero γνωμῶν nobis ponẽda sint, etiã atq; etiã videam?

corũ γνῶμαι, id est sententiæ, cum Latina interpretatione & scholiis.

COMICORVM GRÆ corũ γνῶμαι, id est sententiæ, cum Latina interpretatione & scholiis.

DE ALEXIDE COMI-
co, ex Gregorio Gyraldo.

Fuit Alexis, Thurius poeta, Menandri Comici patruus. (ἢ πάππος; id enim auunculum significat, vt volunt quidam) Hic inter Comœdias, quas multas scripsit, vnam de Pythagoræ vita (vt Gellius ait) edidit. Visus est Alexis in suis fabulis Meropide & Ancylione Platonem diuinum philosophū carpere. quod Diogenes annotauit. Illud Alexin dicere solitum accepimus, Athenienses ideo laudari oportere quòd ceterorum Græcorum leges cauent vt à liberis parentes educentur, Atheniensium verò, non omnes, nisi qui liberos bonis artibus erudiissent. Plutarchus in eo qui inscribitur, Quomodo oporteat iuuenem audire poemata, Alexin ait de voluptate præcepta reliquisse. vnde & Athenæus eius adducat versus de vino Lesbio: ait enim, poculo Lesbio nihil suauius. Alibi Pharmacopolam eius fabulam citat, in qua de ostreis & echinis agit. Galesum quoque ipsum, id est ἐλεαίαν, vocat Samius Lynceus: atque ideo etiam à maledicis malè audiebat. Extat Alexidis de homine dormiente gryphus: Nō mortalis, (inquit) neque immortalis, sed quandam vtriusque habens habitudinem, vt partim nega homo ni-

DE ALEXIDE COMICO, ex Gregorio Gyraldo.

Fuit Alexis, Thurius poeta, Menandri Comici patruus. (si πάτρως id, nõ auũculum significat, vt volunt quidam) Hic inter Comœdias, quas multas scripsit, vnam de Pythagoræ vitâ (vt Gellius ait) edidit. Visus est Alexis in suis fabulis Meropide & Ancylione Platonem diuinum philosophũ carpere. quod Diogenes annotauit. Illud Alexin dicere solitum accepimus, Athenienses ideo laudari oportere quòd cæterorum Græcorum leges cauent vt à liberis parentes educentur, Atheniensium verò, non omnes, nisi ij qui liberos bonis artibus erudijssent. Plutarchus in eo qui inscribitur, Quomodo oporteat iuuenem audire poemata, Alexin ait de voluptate præcepta reliquisse. vnde & Athenæus eius aduocat versus de vino Lesbio: ait enim, poculo Lesbio nihil suauius. Alibi Pharmacopolam eius fabulam citat, in qua de ostreis & echinis agit. Gulosum quoque ipsum, id est ὀψοφάγον, vocat Samius Lynceus: atque ideo etiam à maledicis malè audiebat. Extat Alexidis de homine dormiente griphus: Nõ mortalis, (inquit) neque immortalis, sed quandam vtriusque habens habitudinem, ut partim neq; homo ni-

nat, nec deus. hoc uerò planius in nostro Ænigmatωn libello ad te Pice scripsimus. De Alexide & Vitruuius libro sexto meminit, & eum sequutus Petrarcha, in ecloga de Poetis. Vixit uerò Alexis usque ad extremam senectutẽ, ut est apud Stobæum. Vnde quum eũ uix præ senectute incedentem quidam interrogasset, quid agis, Alexi? Paulatim (inquit) morior. Hic præterea filium habuit Stephanũ nomine, qui & ipse mediæ comœdiæ poeta fuisse perhibetur.

EX ALEXIDE.

Ἅπαντα τὰ ζητούμενʼ εὑρεθήσεται,
Ἂν μὴ σφόδρα πόνος, μηδὲ τὸν πόνον φύγῃς.
Ὅπου γὰρ εὑρήκασιν ἄνθρωποί τινες
Μέρος τι τῶν θείων, τοσοῦτῳ τῷ τόπῳ
Ἀπέχοντες, ἄστρων ὁπωτόλας, δύσεις,
ἀνατολάς;
Ἔκλειψιν ἡλίου τίν' οἰνῶν τε καὶ
Τῶν συγγυιῶν δυνατὸν ἂν ἄνθρωπον
φυγεῖν;

INTERPR.

Nil est quod inuenire tandẽ nõ queas,
Dũmodo laboris non prius te tædeat.
Si nanq; partem maximam cælestium
Reperere rerum, dissitarũ tam procul,

Aliqui homines, tot ausus fulserunt,
Ortusque & occasus, ita ut uoluerint
Solisq; defectus: quid? humanarum rerũ
Adeo latebris ut inueniri nequeat?

Pulchrè argumentatur Alexis à maiore ad minus, vt probet quod primo versu proposuit, multisque alii poetæ testati sunt. Quorũ è numero est Menander, ita scribens, Λάβοι τις ἂν ῥᾳδίως ἐπιμέλειά γ' τινὰ Ἄπαντα. id est, Labore quouis facile expugnabile.

EX EODEM ALEX.

Εἰ τῶ μεθύσῳ συμπίοι τὰ πράγματα

Παντὸς ἂν ἡμῖν ἐστὶ τὰ εἰς εὐπέτειαν
Πεσόντα πλείω τ' μετέωρα τοῦ τ' τῶν
Τιμωμένων σφόδρ' ἐνίοντες ἂν μέσοι
Ἥκειν, σφόδρ' ἐχθρὸς ὢν ἀκράτου πότου.

INTERPR.

Si, factus esset antequam quis ebrius,
Caput grauare iam soleret crapula,
Potare nemo vellet vnquam largius.
pœnã sed istã se manere haud cogitans
Ad pocula auidus est meraca quilibet.

Habentur infrà Clearchi versus Idem omnino sonãtes: quorum primus est, Εἰ τῆς μεθύοντας μὴ ἐς ἐχθ-

Aliqui homines, cõuersiones siderum,
Ortúsque & occasus, (ita varios licet)
Solísq; defectũ: quid? humana vlla res
Adeo latebit vt inueniri non queat?

Pulchrè argumentatur Alexis à maiore ad minus, vt probet quod primo versu proposuit, multíque alii poetæ testati sunt. Quorũ è numero est Menander, ita scribens, Ἀλωτὰ γίγνετ' ὄπμελείᾳ πᾶν πόνῳ Ἅπαντα. id est, *Labore quiuis sedulo expugnabile.*

EX EODEM ALEX.

Εἰ τῶ μεθύσκεσθ' πρότερον τὸ κραιπαλᾶν
Παρεγίνεθ' ἡμῖν, ἐδεῖ' ἂν εἰς οἶνόν ποτε
Πεῖσίετο πλεῖον τ' μετείκ' νυνὶ δ' τυὼ.
Τιμωρίαν δ' πρόσδοκῶντες τ' μέθης
Ἥξειν, πρόχειρος ἕκὸ ἀκράτους πίνομεν.

INTERPR.

Si, factus esset antequam quis ebrius;
Caput grauare iam soleret crapula,
Potare nemo vellet vnquam largius.
pœnã sed istã se manere haud cogitans
Ad pocula audus est meraca quilibet.

Habentur infrà Clearchi versus idem omnino sonãtes: quorum primus est, Εἰ τοῖς μεθυσκομένοις ἐπέ-

ξης ἡμέρας. Tam sunt autem per omnia similes istis, vt alter poeta ex altero sumpsisse, meritò dici possit. Cæterùm quod ad meraca pocula & ad crapulam attinet, extant huius Alexidis iocosi versus, quibus negat meracum bibi: quòd vinum in ipsis quibus aduehitur plaustris, iam dilutum vendatur à cauponibus, non quòd ea ex re quæstum captét illi quidem, sed vt emptorum capitibus consulant, quibus alioqui periculum essét à crapula. Eius verba sunt hæc; -πωλοῦσι γδ

Ἐν ταῖς ἁμάξαις εὐθέως κεκραμένον,
Οὐχ ἵνα τὶ κερδήνωσι, τῆδ δ' ὠνουμένων
Περνοκόμοι, τῶ τὰς κεφαλὰς ὑγιεῖς ἔχειν
Ἐκ κραιπάλης. Siquem porro & hîc physiologia delectat, ingenium suũ exerceat in conciliandis iis quæ de mero hic poeta cæteríque sentiunt, cum Aristotelis sententia, ab eo declarata Probl. sect. 3, quæst. 15. Ibi enim rationem inquirit cur ex vino modicè diluto magis postridie doleat caput quàm ex mero. Quod tamen (vt verius loquar) non tanquam sententiam suam, sed tanquã rem vsu etiam compertam refert.

EX EODEM ALEX.

Ὁμοιότατος ἄνθρωπος οἴνῳ τὴν φύσιν

Τῶν τὶ δῆ. τὸ μ' ἐμπ[illegible]
Πολλὰ γ' ἀναγκαῖ' εἶ[illegible]
Πρόσωπον ἀρυβρίσου κ[illegible]
πάλιν
Σκληρὸν ἡδὺ. παραμένουσ[illegible]
αὐτίκα
Ταῦτα πάντα, ἀταρ[illegible]
Ταῦτα εἶναι δοκεῖ μ[illegible]
Πόσιμα ἡδέα, κ[illegible]
Ἥδιον δ' ἅπαντ' ἀποπλεῖσαι ἐλαττον ἐσ,

INTERPR.

Natura nimi & hominis est similissima.
Necesse siquidẽ utrinque deferuescere,
Necesse despumare sordes plurimas,
Et asperum esse postmodo, at nec gratum
Aetate, desecarit aliquas si bene,
Residere, & esse potui aptum denique,
Gratumque reddi tempore reliquo hominibus.

In hisce versibus reddendis liberior fui, quòd ipsa autoris verba in locis aliquot nõ haberi, sed spuria quædam locum eorum occupasse existimem. In quarto certe versu libenter ἀρυβρίσου & ἀπαιδίου legerem malluerim cum Athenæo, (vel potius cum vulgatis Athenæi exẽpl.) ne illa quidem lectio tamen suspicione mendi apud me caret. Cæterùm Antiphanes hominum vitam cum vino cõparauit, sed in eo quod illi quoque accescere contingit quã

Τρόπον τιν' ὅτι. τὸν γὰρ οἶνον ἢ νέον
Πολλή γ' ἀνάγκη κἠ τὸν ἄνδρ' ἀποζέσαι,
Πράσσοντ' ἀφυβρίσαι κἀπαθῆσαι πόλιν,
Σκληρὸν γλυκάναι. παραπλήσιον τὰ δ' ὧν λέγω
Τούτων ἅπαντ' ἐστίν, ἀπαρυθέντα τ' ἄνω
Ταύτην ἀνοιαν ὅπως πολάζεσθαι, ποτὲ
Πόρπιμον γλυκάναι, κἠ καταζῆναι πάλιν,
Ἡδὺν δ' ἅπασι τοὐπίλοιπον διατελεῖν.

INTERPR.

Natura uini & hominis est simillima.
Necesse siquidē utrūque deferuescere,
Necesse despumare sordes plurimas,
Et asperum esse postmodo. at uergentem iam
Ætate, defæcarit aliquis si bene,
Residere, & esse potui aptum denique,
Gratúmque reddi tempore reliquo omnibus.

In hisce versibus reddendis liberior fui, quòd ipsa autoris verba in locis aliquot nō haberi, sed spuria quædam locum eorum occupasse existimem. In quarto certè versu licet ἀφυβρίσαι & ἀπαθῆσαι legere maluerim cum Athenæo, (vel potius cum vulgatis Athenæi exēpl.) ne illa quidem lectio tamen suspicione mendi apud me caret. Cæterùm Antiphanes hominum vitam cum vino cōparauit, sed in eo quòd illi quoque acescere contingit quū

parua eius portio supereſt. quod eius dictum suo commemorabitur loco.

EX EODEM ALEX.

Οὐδέν γ' ἔοικ' ἄνθρωπος οἴνῳ τ φύσιν.
Ὁ μὲν ἀπογεράσκων γὰρ, ἀνδρὸς γίγνεται,
Οἶνον δ' τ παλαιότατον ἀπου δάζουσιν.
Ὁ μὲν δάκνει γὰρ, ὁ δ' ἱλαροὺς ἡμᾶς ποιεῖ.

INTERPR.

Natura vini hominisque dissimillima.
Homine senecta reddere inuisum solet,
Cõtrà uetustũ pplacet uinũ omnib⁹:
Nanque ille mordet, at hilares hoc nos facit.

Hîc negat Alexis quod in proximè præcedentibus versiculis affirmauit: sed diuersa ratione nitens, & aliud hîc quàm illic respiciens. Atque ita conciliandæ sunt multæ eorundem poetarum dicta inter se pugnantia, siue iocantium, siue seriò loquentium: vt alibi docui. Cæterùm quædam exemplaria postremum versum ita scriptum habent, ὅτι οὐ δάκνει, ἀλλ' ἱλαροὺς ἡμᾶς ποιεῖ. Sed alteram lectionem huic prætuli, vt dicatur morosus senex δάκνειν, id est mordere. & seni itidem ab Aristophane tribuitur in Vespis.

Sic autem Latinos Allatrare, Oblatrare, Elatrare, à canibus & ipsis ferè ad homines videmus. Quod autem ad primum versum attinet, eum reddidi & ita, *Natura uini hominisque maxim dissentant*: secunda interpretatio magis placet, vt primus hic versus claudicet uocabulo contrario ei quo claudicat versus primus sententiæ proximè præcedentis.

EX EODEM ALEX.

Οὐκ ἔστι τέχνη πάντες ἥτις ἐστὶ,
Οὐτ' ἄλλη δυσφύλακτος οὐδεὶς ἐστιν οὕτως

INTERPR.

Nullius artis, nullius pecuniæ
Custodia aquè difficilis ac fœminæ.

VEL SIC,

Maximem omne, qualibet pecunia
Custodiuntur facilius quam fœmina.

Multa in hanc sententiam à veteribus poetis dicta fuisse constat: ac præsertim ab Euripide. cuius cũ alii, tum isti hæc de re extãt versus,

Μισῶ γυναῖκα σοφὴν ἥτις οὐκ ἐν οἴκοις
ἔσται, Ἥτις δ' αὖ τε, &c.

Idẽ testatur Phocylides hoc versu,

Κάλλιον δυσπιφάτου ἔχειν παῖδα τε κόμης.

Omnium autem festiuissimè dixit Apollodorus, nullas esse fores tam

Sic autem Latinos Adlatrare, Oblatrare, Elatrare, à canibus & ipsa trāsferre ad homines videmus. Quod autem ad primum versum attinet, eum reddidi & ita, *Natura uiri hominisque multum discrepant*: sed altera interpretatio magis placuit, vt primus hic versus clauderetur vocabulo contrario ei quo clauditur versus primus sententiæ proximè præcedentis.

EX EODEM ALEX.

Οὐκ ἔστιν ἔτε τεῖχος, οὔτε χρήματα,
Οὔτ' ἄλλο δυσφύλακτον ὧδὲν ὡς γυνή.

INTERPR.

Nullius arcis, nullius pecuniæ
Custodia æquè difficilis ac fœminæ.

VEL SIC,

Munimen omne, quælibet pecunia
Custodiuntur facilius quàm fœmina.

Multa in hanc sententiam à veteribus poetis dicta fuisse constat: ac præsertim ab Euripide. cuius cū alii, tum isti hac de re extāt versus,

Μοχθοῦμεν ἄλλως δηλυφρουρεῦντες
ἄχος, Ἥτις γὰρ ἐστὶ, &c.

Idē testatur Phocylides hoc versu,

Κάλλος δυσπήρητον ἔχει παίδων τοκέεσσι.

Omnium autem festiuissimè dixit Apollodorus, nullas esse fores tam

bene obſeratas vt per eas felis & adulter ingreſſum non inueniant. Hinc certè fit vt poetæ quidam diligenter cuſtodire fœminas præcipiãt (& nominatim etiam virgines, vt quum dicit Phocylides in duobus verſibus qui proximè præcedũt eum quem modò citaui,

Παρθενικὴν ἢ φύλασσε πολυκλείστοις θαλάμοισι,
Μηδὲ μιν ἀχρεῖ γάμων πρὸ δόμων ὀφθῆναι ἐάσῃς)

alii contrà clament, eos qui cuſtodiam adhibere illis volũt, oleũ atque operam perdere: quod legimus nõ ſolùm in illis Euripidis verſib⁹ quos modò protuli, ſed & in iſto,

Τί δῆτα μοχθεῖν δεῖ γυναικεῖον γάμον
Φρουροῦντας; Cuius dicti rationem hanc ſubiungit,

-αἱ γὰρ εὖ τεθραμμέναι, πλέον
Σῴζουσιν οἴκους ἢ παρημελημέναι.

Sed hac de re dicam & in Menandro, cuius elegantiſſimi de ea extãt verſus, & cũ Ouidianis optimè conuenientes.

vt per eas felis &
m non inueniant.
poetæ quidam di-
e fœminas præci-
m etiam virgines,
nocylides in duo-
roximè præcedũt
citaui,
ασε πολυκλείσοις

μων περὶ δόμων δ-

nt, eos qui custo-
s volũt, oleũ at-
re: quod legimus
Euripidis versib⁹
li, sed & in isto,
ἢ γαμικεῖον γάμων
us dicti rationem

μβάς, πλέον
ἢ παρημελημβάς.
n & in Menan-
ssimi de ea extãt
nis optimè con-

DE AMPHIDE COmico ex Gregorio Gyraldo.

Pòst erat Amphis Amphicratis filius, Atheniensis comicus, cuius meminit Suidas. Vixit verò Platonis ætate; (ut Laertius scribit) quẽ & carminibus perstrinxit. Huius præterea Hyginus & Arati interpres, necnon Athenæus, carmina frequenter in medium adducunt.

EX AMPHIDE.

Ἔνθ' οἷς ἂν ἀτυχήσῃ τὶς ἄνθρωπος τόποις,
Ἧκιστα τούτοις πλησιάζων ἥδεται.

INTERPR.

Vbi quis ullũ passus infortunium est,
Lubẽter illum nõ propinquat ad locũ

Hoc dictum Naso exemplis aptissimis confirmat, 2. De Ponto, El. 7, postquam enim dixit, -*sed me timor ipse malorum Sæpe superuacuos cogit habere metus*: subiungit,

Da ueniam quæso, nimióque ignosce timori.
Tranquillas etiam naufragus horret aquas.

Qui semel est læsus fallaci pectore amico,
Omnib' amicitiæ cibis præfabitur acre.
Sæpe canem uisum longe fugit anguis, lupúmque
Credit: & ipsa sua nescia uitat opem.

EX EODEM AMPH.

Ὅπου τις ἀλγεῖ, κεῖσε χρὴ τὴν χεῖρα ἔχειν.

INTERPR.

Vbi quis dolorẽ sentit, ibi manũ est quẽque.

Ita legitur apud Stobæum hic versus, sed inuenitur apud Plut. in libro De garr. cũ nomine χεὶρ loco nominis νοῦ, hoc modo,

Ὅπου τις ἀλγεῖ, κεῖσε χρὴ τὸν νοῦν ἔχειν
id est,
Vbi quis dolorem sentit, habet ibi mentem.

Est autem sententia prouerbialis, aliis etiam linguis vsitata. Plut. in eo quem dixi libello ita eum sermoni suo accommodat ac si diceret, quemadmodum manum habemus vbi quid dolet, ita linguam habere nos solere vbi quid delectat, id est, cupide loqui de rebus quæ nos delectant. Ad illud autem proverbiale dictum pertinet illud Plauti in Persa, *Quasi lippo oculo meus herus utitur: manum abstinere haud quit tamen,*

Qui semel est læsus fallaci piscis ab hamo,
Omnib⁹ unca cibis ęra subesse putat.
Sæpe canem uisum longè fugit agna, lupúmque
Credit: & ipsa suã nescia uitat opem.

EX EODEM AMPH.

Ὅπου τις ἀλγεῖ, κεῖσε καὶ τὸν νοῦν ἔχει.

INTERPR.

Vbi quis dolorẽ sentit, ibi mẽs est quoque.

Ita legitur apud Stobæum hic versus, sed inuenitur apud Plut. in lib. De garr. cũ nomine χεῖρ' loco nominis νοῦν, hoc modo,

Ὅπου τις ἀλγεῖ, κεῖσε καὶ τὴν χεῖρ' ἔχει.

id est,

Vbi quis dolorem sentit, habet ibi manum.

Est autem sententia prouerbialis, aliis etiam linguis vsitata. Plut. in eo quem dixi libello ita eum sermoni suo accommodat ac si diceret, quemadmodum manum habemus vbi quid dolet, ita linguam habere nos solere vbi quid delectat. id est, cupide loqui de rebus quæ nos delectant. Ad illud autem prouerbiale dictum pertinet illud Plauti in Persa, *Quasi lippo oculo meo meus herus utitur: manum abstinere haud quit tamen.*

EX EODEM AMPH.

Ὅς τις γὰρ ὀμνύοντι μηδὲν πείθεται,
Αὐτὸς ὀμόρκειν ῥᾳδίως ἐπίσταται.

INTERPR.

Adhibere nō nulti qui fidē iurātibus,
Est ipsemet proclivis ad periurium.

Antiphanis versus (quorum primus est, Δέσποιν' ὅταν τις ὀμνύοντος καταφρονῇ) lucē his afferunt, atque adeo hos velut exponunt. Sed cautius loquutus est Antiphanes, restringens illud ὀμνύοντι, hoc secundo versu, Ὦ μὴ σωίοιδε πρότερον ἐπωρκηκότι. Quanquam ne sic quidē vsquequaque verum comperietur hoc dictum. Siquis enim conscius sit alicui non periurii quidem, sed alius sceleris, iure optimo fidem iureiurando eius derogabit. Sed nequaquam tam seuero examine in singulis poetarum dictis vtendum est, quū sciamus eos in persona sua non loqui, sed decoro seruire, tribuendo conuenientem vnicuique personæ sermonem. Vt (verbi gratia) quum illa apud Antiphanem ex ore serui prodeant, decorum magis seruatur quàm si exactius loquutus esset. Itidem verò hîc ab Amphide induci loquentem vilem aliquam personam, aut certè quempiam è

vulgo, verisimile est. Optimè cōuenit alioqui hoc dictum cum vernaculo proverbio, *Il semble à un larron que chacun luy ressemble*: quasi dicas, *Il semble à un pendart que chacun luy ressemble.*

EX EODEM AMPH.

Οὐκ ἔστιν ἐν τῇ τύχῃ τὸ σῶμα τοῦτο
Παραμύθιον γλυκύτερον εἰς φάρμακον
πέπτας.
Ἐπὶ τῷ μαθήματι γὰρ ἡδέως ὁ νοῦς
Λύτῃ, λέληθε παραπλέων τὰς συμφορᾶς.

INTERPR.

Sollamen arte dulcius mortalibus
Non esse possit omnis infortunij.
Mens namque studio haud sentit aerumnas
dedita,
Maroris oram se sui prætervehi.

Quod de arte hîc dicit, Naso de suis musis elegantissimè dixit lib. 5 Trist. eleg. 8,

Sic animum tempúsque trahō, mēque ipse reduco
A contemplatu sermonēque mali.
Carminibus quæro miserarum obliuia rerum.
Præmia si studio cōsequar ista, sat est.
Dixerat autem antea,
Detineo studijs animum, falléq; labores,

vulgo, verisimile est. Optimè cõuenit alioqui hoc dictum cum vernaculo prouerbio, *Il semble à un larron que chacun luy resemble*: perinde ac si dicas, *Il semble à un periure que chacun luy resemble.*

EX EODEM AMPH.

Οὐκ ἔστιν ἡδὺν ἀτυχίας ἀνθρωπίνης
Παραμύθιον γλυκύτερον ἀνθρώπῳ τέχνης.
Ἐπὶ τῷ μαθήματος γὰρ ἔσηκὼς ὁ νοῦς
Αὐτῆς, λέληθε παραπλέων τὰς συμφοράς.

INTERPR.

Solamen arte dulcius mortalibus
Non esse possit omnis infortunij.
Mens nanque studio haud sentit artis dedita,
Mœroris oram se sui prȩteruehi.

Quod de arte hîc dicit, Naso de suis musis elegantissimè dixit lib. 5 Trist. eleg. 8,

Sic animum tempúsque traho, méque ipse reduco
A contemplatu semoueóque mali.
Carminibus quęro miserarum oblinia rerum.
Prȩmia si studio cõsequar ista, sat est.

Dixerat autem antea,

Detineo studijs animũ, fallóq; labores,

Experior curis & dare uerba meis.

Item De Pōto lib. 1, eleg. 6, de suis inutilibus (vt ipse appellat) artibus loquens,

Cōsequor ex illis casus obliuia nostri.
Hanc messem satis est si mea reddit humus.

Denique libri quarti De tristibus elegiam 1 sic orditur,

Si qua meis fuerint (ut erunt) nitiosa libellis,
Excusata suo tempore lector habe:
Exul eram, requiésque mihi, non fama petita est,
Mēs intēta suis ne foret usq; malis.

Vide quot modis ingeniosus poeta expr sserit sensum horum verborū λελησθέναι παρεπλέοντα τὰς συμφορὰς.

DE ANAXANDRIde comico, ex Gregorio Gyraldo.

Post hos erat Anaxandrides Anaxandri filius, Camiræus ex Rhodo insula, vel (vt alij scribũt) Colophonius, natus (vt creditur) Philippi Macedonis temporibus, Olympiade ferè CI. Fabulas sexaginta & quinque scripsisse, deciesque vicisse proditur. Ab hoc nonnulli volunt amores in scena primùm inductos fuisse & virginum raptus. Hic formoso admodum corpore & procero fuit, & delicijs deditus: vnde & comam præter morẽ nutriebat. Tanta verò iracundia & animi indignatione afficiebatur quoties fabulam aliquam docuisset, nec ex ea victoriam reportasset, vt versus quos edidisset, scindere ac lacerare solitus esset, eósque ad vilissima quæque rerum inuolucra destinare: dignum vtique malis carminibus supplicium. Scribit Eustathius in Ethica Aristotelis, vbi hoc Anaxandridæ citat carmen,

Vrbs cõsulit leges pias quę negligit:

Anaxandrides (inquit) contra Athenienses scripsit, quos sanctissimas quidem leges habere affirmabat, prauissimis tamen vti: quare ab eis fame atq; inedia mori coactus est. Quibus verbis illud Ouidij in Ibin exprimitur,

Viue parum flabilis qui carmine læsit Athenas,
Inuisus pereas deficiente cibo.

Non Athenas modò Lacerauit Anaxandrides, sed & diuum Platonem maledictis inspst, vt ait Laertius. Hunc fabulas plerasque Athenæus citat. Aristoteles in tertio Rhetoricorum, Gerontomaniam huius fabulæ fuisse memorat: qui & alibi hoc eius celebrat, Satius esse mori quam quid morte dignũ facere. Citatur & à Macrobio.

EX ANAXANdride.

Ὅστις γαμεῖν βούλεσθ', ἀ βουλόμην
Ὀρθῶς ἅπαντ' ἂν βουλεύσασθ' ἐγὼ γαμεῖ.
Πολλῶν γὰρ ὄντων ἀρχὴ τοῦ βίου
Ἥν τις πένης ἢ γυναῖκα κτήσεται
Λάβῃ, δι' ἣν δέσποινα, ἀ γυναῖκ' ἔχει,
Ἢ δ' ἐστὶ δοῦλος· ἢν πένης λάβῃ δὲ σὺ
Μισεῖν ἀναγκάσει, δοῦλος αὐτὸς γίγνεσθ'.
Δεῖ γὰρ τολμητὸν αὐτὸν εἶναι δεῖν δύο.
Ἀλλ' ἔλαβεν αἰσχρά; ἀ βιαστὸν ἦν ἔπη,
Οὐδ' ἔστ' ὁδὸς παράπαν εἰς τὴν εἰκόνα.
Ἀλλ' ἔλαβεν εὐρέας πις; ἀδὲν γίγνεται
Μᾶλλον τῆ γαμέτης ἢ πρὸς κτήνεσι.

illud Ouidij in Ibin exponitur,

Viue parum stabili qui carmine læsit Athenas,
Inuisus pereas deficiente cibo.

Non Athenas modò lacerauit Anaxãdrides, sed & diuum Platonem maledictis incessit, vt ait Laertius. Huius fabulas pleraſque Athenæus citat. Aristoteles in tertio Rhetoricorum, Gerontomaniam huius fabulã fuisse innuit: qui & alibi hoc eius celebrat, Satius esse mori quàm quid morte dignũ facere. Citatur & à Macrobio.

EX ANAXANdride.

Ὅστις γαμεῖν βουλεύεθ', ἢ βουλεύεται
Ὀρθῶς· διότι βουλεύεθ' οὐχ ἅτω γαμεῖ.
Πολλῶν κακῶν γὰρ ἔστιν ἀρχὴ τῷ βίῳ·
Ἢν γὰρ πένης ἀνὴρ τ' γυναῖκα χρήματα
Λάβῃ, ἔχει δ' ἑκάστοτε, ἡ γυναῖκ' ἔτι,
Ἧς ἔστι δοῦλος· κἢν πένης λιὼ δ' αὖ λάβῃ
Μηδὲν φερομένην, δοῦλος αὖθις γίγνεται.
Δεῖ γὰρ τολοιπὸν αὐθ' ἑνὸς χέρειν δύο.
Ἀλλ' ἔλαβεν αἰχμήν; ἡ βιωτόν ἐστ' ἔτι,
Οὐδ' εἴσοδος τοπαράπαν εἰς τ' οἰκίαν.
Ἀλλ' ἔλαβεν ὁραίαν τις; ἐλεὴν γίγνεται
Μᾶλλόν τι τῆς γήμαντος ἢ τῆς γητόνων.

Ὡς ἐδαίμων κακὸς γ' ἁμαρτεῖν γίγνεται.

INTERPR.

Qui cogitat de nuptijs, non cogitat
Bene. cogitat enim, contrahit dehinc
nuptias:
Malorũ origo quũ sit hęc mortalibus.
Dotatã enim si fortè pauper duxerit,
Nõ iã ille coniugẽ, sed habet herã sibi,
Cui seruit: at si pauper aliquã duxerit
Nil afferẽtem, seruus ille rursum erit,
Dũ nictũ utriq;, nõ sibi tãtùm, parat.
Duxítne fœdã? uita debĩc acerba erit,
Ac iam pigebit ingredi limen domus.
Duxítne formosã? nihilo erit hæc mã-
Sui mariti quàm suæ vicinĩ. (gis
Ita in aliquod necesse ut incidat malũ.

Ad quam regulàm exigendę nobis sint hæ poetarum querelæ, docui in præfatione huic opusculo præfixa. Sed quod ad posteriores versus attinet, meminisse nos oportet non solùm huius dicti, ἐὰν μὲν γήμῃς ἀλγέσεις· ἔξεις ποινήν· ἐὰν δὲ καλὴν, ἔξεις κοινήν: id est, Si fœdã vxorem duxeris, pœnæ loco tibi erit: sin formosam, ea cæteris tecum cõmunis erit: (cuius dicti Bianti, necnon Bioni Borysthenitæ, item Antisthenì adscripti, comicus hic exhibet nobis paraphrasin) verumetiã

quomodo id quidam conuertere ſoliti ſunt: videlicet, ἐὰν μὲν ἀγαθὰν γήμω, οὐκ ἔξω κοινήν· ἐὰν δὲ κακὴν, οὐκ ἔξω ποινήν. id eſt, Si fœdam duxero, non erit cæteris communis mecũ: ſin formoſam, non erit mihi pœnæ loco. Cæterũm illud ἁμαρτεῖν κακοῦ ad verbũ Latine haud interpretari commodè poſſis, at Gallicè poſſis vel commodiſſimè, *Il ne peut faillir d'auoir du mal.*

EX EODEM ANAX.

Ὅστις λόγους γὰ, παρακαταθήκην ὡς, λαβὼν

Ἐξεῖπεν, ἄδικός ἐστιν ἢ ἀκρατὴς ἄγαν.

Ὁ μὲν διὰ κέρδος, ἄδικος· ὁ δ' ἐκ τούτου δίκα,

Ἀκρατής· ἔπος δέ γ' εἰπὶν ἀμφότερον κακοί.

INTERPR.

Cõmiſſa cui ſunt uerba cen depoſitum,
Si retegit, eſt iniquus, aut eſt garrul⁹.
Si ſpe lucri, eſt iniquus: hac ſine, garrulus.
Cẽſendus autẽ uterq; pariter imp b⁹.

Hîc ἀκρατὴς eſt ὁ ἀκρατὲς σῶμα ἔχων, vt loquitur Ariſtophanes, ſed & ἀκρατόσομος compoſita voce alicubi me legere memini. Vt autem ἀκρατὴς alioqui eſt potius qui Lã-

tinè incontinens, sic etiam ἀκόλαστος. sed Euripides hoc itidem de lingua dixit initio Orestis, Ἀκόλαστον ἔχε γλῶσσαν, αἰχίστην νόσον.

EX EODEM ANAX:

Οὔτοι τὸ γῆρας ὄζιν (ὡς οἴει πάτερ)
Τῶν φορτίων μέγιστον, ἀλλ' ὃς αὖ φέρει
Ἀγνωμόνως αὑτῷ, ἕτος ὄζιν ἄπιος·
Ὁ δ' εὐκόλως, ἐνίοτε καὶ μισούμενον ποιεῖ,
Μεταλαμβάνων ὅπῃ δέξει αὐτῷ τὸν τρόπον,
Λύπην ἀφαιρῶν, ἡδονήν τε προσλιδεῖς.

INTERPR.

Nõ est senectus, (ut tu opinaris pater)
Onus grauissimum: sed impatientius
Qui fert, sibi ipse est autor illius mali:
Patienter at qui, sibi quietem cõparat:
Dũ dexterè eius morib⁹ se accõmodat.
Nec ille sõlùm detrahit molestiam,
Accersit aliquam sed uoluptatem sibi.

Additur in quibusdam exemplis hic versus, Λύπην δὲ ποιεῖ εἴ τις δυσκόλως ἔχει, sed & iacere & superuacaneus esse videtur. Sonat enim ad verbum, Mœrorem autem efficit si quis morosum se exhibet. At hic penultimus, Λύπην ἀφαιρῶν, ἡδονὴν τε προστιθεὶς, planè conuenit cum isto Philemonis Τὸ κακὸν ἀφαιρεῖται, ἀγαθὸν δὲ λαμβάνει. quem ver-

sum inuenies inter illos qui ex eo sunt excerpti, claudentem uidelicet illam sententiam cuius principium est Μέγα τι κακὸν πολιὸν τοῖς ἀνθρώποις. Caterum horum Anaxandridis versuum sensus elegantissimè à Cicerone exprimitur in libro De senectute, ita scribente, Moderari enim & nec difficiles nec inhumani senes tolerabilem senectutem agunt: importunitas autem & inhumanitas omni ætati molesta est. Sunt autem hæc apud eum Catonis verba, qui paulo ante dixerat, In hoc sumus sapientes quod naturam, optimam ducem, tanquam deum, sequimur, eique paremus. Sed & hæc eiusdem sunt verba paulo antè, Quibus enim nihil est in ipsis opis ad bene beatéque viuendum, iis omnis ætas grauis est: qui autem omnia bona à seipsis petut, iis nihil potest malum videri quod naturæ necessitas afferat: quo in genere est in primis senectus. Quod verò hic dicitur πολὺ φορτίων μέγιστον, id est, onerũ omnium grauissimũ, illic vocatur onus Ætna grauius. Ita enim Scipio Catoni, Tum vel maximè quod senectutem nunquã tibi grauem esse senserim: quæ plerisque senibus sic odiosa est vt onus Ætna grauius dicant sustinere.

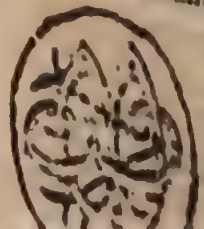

sum inuenies inter illos qui ex eo sunt excerpti, claudentem videlicet illam sententiam cuius principium est Μείζω τὰ κακὰ ποιοῦσι πολλοὶ δέκοντα. Cæterùm horum Anaxandridis versuum sensus elegantissimè à Cicerone exprimitur in lib. De senectute, ita scribente, Moderati enim & nec difficiles nec inhumani senes tolerabilem senectutem agunt: importunitas autem & inhumanitas omni ætati molesta est. Sunt autem hæc apud eum Catonis verba, qui paulo antè dixerat, In hoc sumus sapientes quòd naturam, optimam ducem, tanquam deum, sequimur, eíque paremus. Sed & hæc eiusdem sunt verba paulo antè, Quibus enim nihil est in ipsis opis ad bene beatéque viuendum, iis omnis ætas grauis est: qui autem omnia bona à seipsis petũt, iis nihil potest malum videri quod naturæ necessitas afferat: quo in genere est in primis senectus. Quod verò hic dicitur τῆς φορτίων μέγιστον, id est, onerũ omnium grauissimũ, illic vocatur onus Ætna grauius. Ita enim Scipio Catoni, Tum vel maximè quòd senectutem nunquã tibi grauem esse senserim: quæ plerisque senibus sic odiosa est vt onus se Ætna grauius dicant sustinere.

DE ANTIPHANE comico ex Gregorio Gyraldo.

Fuit inter antiquissimos poetas Antiphanes Carystius, ab eo usque tempore quo Thespis floruit, à quo & Comœdia & versus Antiphanius dictus est, vt est apud celebres tum Græcos tum Latinos grãmaticos. Verùm plures hunc & alios fuere poetæ hoc nomine, non eadem ætate, quorũ vnus Smyrnæus, vel (vt alij putant) Cianus, vt vers Dionysius, Rhodius fuit, media Comœdiæ poeta. Ex seruum genere natus creditur, eiusq; materia circiter Olympiade. CXXXIII habuit Demosthenem, vel (vt alij tradunt) Stephanum, matrem Olympiadem. Innumerabiles autem fere scripsit Comœdias: quidam CCC & LXV, alij CCXC fuisse prodiderunt: ex his tredecies vicit. Citantur quidem huius fabulæ cum ab alijs, tum ab Athenæo & Stobæo. Filium Stephanũ habuit Antiphanes, & ipsum comicum poetã, cuius fabulæ commendãtur. In Chio mortuum esse Antiphanem annos natum LXXIIII, lego, eiusque ossa Athenas trãlata. Illud tamen nonnihil me mouit, quòd quidam eum Thessalum ex Larissa oriundum apud Græcos scripsere, versatúmque esse Athenis Olymp. XCVIII, sub Demosthe-

DE ANTIPHANE comico ex Gregorio Gyraldo.

Fuit inter antiquissimos poetas Antiphanes Caryſtius, ab eo vſque tempore quo Theſpis floruit, à quo & Comœdia & verſus Antiphanius dictus eſt, vt eſt apud celebres tum Græcos tum Latinos grãmaticos. Verùm poſt hunc & alij plures fuere poetæ hoc nomine, non eade mlicet ætate, quorũ vnus Smyrnæus, vel (vt alij putant) Cianus, vt verò Dionyſius, Rhodius fuit, mediæ Comœdiæ poeta. Ex ſeruorum genere natus creditur, nonageſimatertia circiter Olympiade. patrem habuit Dëmophanem, vel (vt alij tradunt) Stephanum, matrem OEnoen. Innumerabiles autem ferè ſcripſit Comœdias: quidam CCC & LXV, alij CCXC fuiſſe prodiderunt: ex his terdecies vicit. Citantur quidem huius fabulę tum ab alijs, tum ab Athenęo & Stobæo. Filium Stephanũ habuit Antiphanes, & ipſum comicum poetã, cuius fabulæ commendãtur. In Chio mortuum eſſe Antiphanem annos natum LXXIIII, lego, eiúſque oſſa Athenas tralata. Illud tamen nonnihil me mouit, quòd quidam eum Theſſalum ex Lariſſa oriundum apud Græcos ſcripſere, verſatúmque eſſe Athenis Olymp. XCVIII, ſub Demoſthẽ-

ne videlicet, habitúmque fuisse ingenioſiſsimum cum ſcribẽdo, tum medicando. Sed hæc in medium relinquo: neque enim anxiè tempora ſub examen contuli.

EX ANTIPHANE.

Ἅπανθ' ὁ λιμὸς γλυκέα πλὴν αὑτῆς ποιεῖ.

INTERPR.

Iucunda præter ſe omnia efficit fames.

Hunc Antiphanis verſum Eraſm⁹ ita reddidit, (in prouerbio Optimum condimentũ fames) *Præter ſeipſam cætera edulcat fames.* Notum eſt autem & illud Socratis dictum, Opſonium comparo in cœnam: quum videlicet longa deambulatione famem ſibi excitaret.

EX EODEM ANTIPH.

Ἆρ' ἔστι λῆρος πάντα πρὸς τὸ χρυσίον.
Μόνον γὰρ αἰεὶ διαμένειν εἴωθ' ἀεί,
Τὸ χρῶμα δ' αὐτό· τὴν φίλωνυ τοὺς τρόπους
Οὐδέποθ' ὁμοίως ζωγραφοῦσιν αἱ τύχαι.

INTERPR.

Nugæ merę ſunt reliqua prę eum ũe.
Hoc nãque ſolum permanet durabile,
Saluo & colore at ſtudia emendatio,
nes
Fortuna enim ſigere haud ſolet modo.

Hæc putanda ſunt dici in alicuius alieni perſona. qualia ſunt iſta Euripidis in Cyclope,

Ὁ πλοῦτος, ὦ ξένοισι, τοῖς σοφοῖς δέος·

Τὰ δ' ἄλλα κέρδη χρὴ λέγειν ἀμαρτίας. Illi autem quod de poſthabendis pecuniæ amicis dicit Antiphanes, opponendum quod inter γνώμας Menandri refertur, Ἐν τοῖς δὲ φίλοις χρημάτων χρείαν εἶναι. Opponendum & quod philoſophus quidam ſcripſit, inueniri in tragœdiis qui exclament, Φίλων ἔρημος· at nullum, qui exclamet, Χρημάτων ἔρημος, &c. Cæterum quid pro αἰεὶ vel ἀεὶ reponendum ſit, incertum eſt: at pro δ' αὐτὸ legitur & Τ' αὐτό: ſed malo ταὐτό. vt ſit ταὐτὸ, τὸ ἴδιον pro τὸ χρῶμα, id eſt τὴν χρωσιν: vt videlicet dicatur aurũ ſemper manere idem colore etiam. id eſt, ita eſſe durabile vt ne colorem quidem ſuum amittat. Sappho quoque refertur de auro, ὅτι Διὸς παῖς ὁ χρυ-

Nugę merę ſunt reliqua prę auro oĩa.
Hoc nãque ſolũm permanet durabile,
Saluo & colore. at ſtudia amicorum,
nices
Fortunæ eodẽ pĩgere haud ſolẽt modo.

Hæc puranda ſunt dici in alicuius auari perſona. qualia ſunt iſta Eurip. in Cyclope,

Ὁ πλοῦτος, ἀνθρωπίσκε, τοῖς σοφοῖς θεός·

Τὰ δ' ἄλλα κόμποι καὶ λόγων εὐμορφίαι. Illi autem quod de poſthabendis pecuniæ amicis dicit Antiphanes, opponendum quod inter γνώμας Menandri refertur, Ἐν τοῖς δὲ δεινοῖς χρημάτων κρείττων φίλος. Opponendum & quod philoſophus quidam ſcripſit, inueniri in tragœdiis qui exclament, Φίλων ἔρημος ὤ τάλας ἀπόλλυμαι: at nullum, qui exclamet, Χρημάτων ἔρημος, &c. Cæterùm quid pro ἀεὶ vel ἀεὶ reponendum ſit, incertum eſt: at pro δ' αὐτὸ legitur & τ' αὐτό: ſed malo ταὐτό. vt ſit ταὐτὸ τὸ χρῶμα pro χρῶτ' τὸ χρῶμα, id eſt τῷ χρώματι: vt videlicet dicatur aurũ ſemper manere idem colore etiam. id eſt, ita eſſe durabile vt ne colorem quidem ſuum amittat. Sappho quoque teſtatur de auro, ὅτι Διὸς παῖς ὁ χρυ-

σὸς, κεῖνον οὐ σὺ ἐς, ἐ δὲ νὺς δάπει.

EX EODEM ANTIPH.

Δέσποιν', ὅταν τις ὀμνύοντος καταφρονῇ,
Ὦ μὴ σύνοιδε πρότερον ὀπωρκικός πι,
Οὗτος καταφρονεῖν τ' θεὸν ἐμοὶ δοκεῖ,
Καὶ πρότερον ὁμόσας αὐτὸς ὀπωρκικέναι.

INTERPR.

Iurantis ille uerba qui temnit uiri,
Cui nullius sit conscius periurij,
Mihi uidetur esse contemptor deûm,
Periuriique sibimet ipsi conscius.

Huc pertinent illi Amphidis versus suprà, Ὅστις γὰρ ὀμνύοντι μηδὲν πείθεται, Αὐτὸς ὀπορκεῖν ῥᾳδίως ἐπίσταται.

EX EODEM ANTIPH.

Ἐν γῇ πένεσθαι κρεῖττον ἢ πλουτοῦντα πλεῖν.

INTERPR.

In terra egenum satius est te uiuere,
Quàm nauigare possidentem plurima.

Quare? Quia (vt scribit Posidippus) Ὁ μὴ πεπλευκὼς οὐδὲν εὑρηκὲ κακόν. Cum quo dicto conuenit illud Terentii, *Nescis quid mali praeterieris qui nunquam nauigaueris.*

Extãt verò & alii eiusdem Antiphanis versus in quibus nauigantium sortem deplorat. quorum primus est, Δύσηνος ὅστις ζῇ θαλάττιον βίον.

EX EODEM ANTIPH.

Ἐν πλησμονῇ γὰρ Κύπρις· ἐν δὲ τοῖς κακῶς
Πεφεύσοισιν ἐκ ἔνεστιν Ἀφροδίτη βροτοῖς.

INTERPR.

Vt saturitatis assecla est sæpe Venus,
Sic refugit illos quos premit penuria.

Non dubium est quin restringẽda hîc sit significatio huius generis loquendi κακῶς φράσειν, quum ei opponatur πλησμονή. quod etiam me mouit vt ita interpretarer, perinde videlicet ac si οἱ πενία συζῶντες (vt loquuntur eleganter Græci) opponerentur τοῖς πλησμονῇ συζῶσι. id est, quibus res omnes vitæ cõmodæ non sunt solùm, sed etiam supersunt. Quũ autem inter eas primum locum victus teneat, lubenter saturitatis appellatione sum vsus. Cæterùm Ouidius quoque dixit, *Non habet unde suum paupertas pascat amorem.* At Terentius, *Sine Cerere & Libero friget Venus.* Sed quũ pauperibus Cereris & Bacchi non sit copia, eodem sensu putandus est

dixisse Ouidius illud, non habere Paupertatem vnde suum amorem pascat.

Extant alioqui plerique alii prouerbiales versiculi qui magis cum illo Terentiano dicto conueniunt, quod ad verba attinet. dixit enim Euripides,

Οἶνος ὃ μὴ παρόντος ἐκ ἔστιν Κύπρις,

Id est,

Adesse Cypris non potest, vinũ si abest.

Eiusdem refert Athenæus & hũc versum,

Ἐν πλησμονῇ τοι Κύπρις, ἐν πεινῶντι δ' οὔ.

Id est,

In saturitate Cypris, haud in famelico. (quod enim quædã exempl. habent ἐν πλησμονοσιῶτι, & interpretati sunt nonnulli In saturo, mendosum esse puto. Fuit autem procliuis lapsus ex πλησμονῇ τοι in πλησμονοσιῶτι, & placuit πλησμονοσιῶτι tanquam oppositum τῷ πεινῶντι. sed an πλησμονεῖν Græcum sit in dubium voco) Cæterùm putat idem Athenæus Euripidem mutuatum esse illud ex istis Achæi versibus,

Ἐν τῇ κενῇ γὰρ γαστρὶ τῶν καλῶν ἔρως
Οὐκ ἔστι. πεινῶσιν γὰρ ἡ Κύπρις πικρά.

Id est,

Nam dum vacuus est vẽter, haud formæ est amor

Cuiquam. quia Venus est amara fa-melicis.

Huc pertinet & illud quod Clemens & Diogenes Laertius Crateti adscribunt,

Ἔρωτα παύει λιμός· εἰ δὲ μὴ, χρόνος.
Ἐὰν δὲ μηδὲ ταῦτα τὴν φλόγα σβέσῃ,
Θεραπεία σοι τοὐλοιπὸν ἡρτήσθω βρόχος.

Id est,

Fames amorẽ sedat, aut mora tẽporis.
Quòd si neũtro flamma sedetur tua,
Medela supereſt una, laqueus gutturi.

Sed tertius versus Græcus vt prauam atque adeo infandum consilium continet, ita prauè mendoséque scriptus est: neque enim θεραπεία versum ingredi potest. ideóque reponendũ censeo θεραπευμα. Sed & hoc sciendum est, apud Diogenẽ Laertium duobus versibus hoc Cratetis dictum conclusum haberi, his videlicet,

Ἔρωτα παύει λιμός· εἰ δὲ μὴ, χρόνος.
Ἐὰν δὲ τούτοις μὴ δοκῇ χρῆσθαι, βρόχος. (ita enim legendum ibi est, nõ Ἂν δὲ τούτοισι) Clemens autem huius dicti ita meminit, ἔτος [ὁ Θηβαῖος Κράτης] ἐν ἄλλοις δυσερμήνευτος γράφει, τῆς εἰς τὰ ἀφροδίσια ἀκαταχέτου ὁρμῆς κατάπαυσιμα εἶναι λιμὸν, εἰ δὲ μὴ, βρόχον. Ita. n. vulg. edit. sed videtur omisisse librarius secundũ illud

de remedio quod affert χρόνος: sicut pro καπάπαυσμα mendosè scripsit καπάπλασμα, quod vulgata editio malè retinuit. Sed (vt tandé finiam) magis etiam Terentianum illud conuenit (si verba respiciãtur) cum isto prouerbiali dicto quod in Græcis prouerbiorum collectaneis extat, Νεκρὸν Ἀφροδίτη Διονύσου δίχα καὶ Δήμητρος. id est, Mortua res est Venus sine Baccho & Cerere. In quo senario (si quidem senarium efficere putantur hæc verba) abundant duæ syllabæ: quinetiam illud νεκρὸν suspectũ mihi est.

Vt autem ad Antiphanis verba reuertar, eum sui quidem versus initium ex prouerbiali dicto sumpsisse puto, (mutato tantùm τοι in γὰρ) pro illis autem verbis πεινῶντι δ' ἔ, sua & magis sermoni suo accõmodata (eundem alioqui sensum efficientia) posuisse. Imò verò credibile etiam est illa tantùm verba ἐν πλησμονῇ Κύπρις initio prouerbialiter iactata fuisse, deinde aliquem ea in versum recipere volẽtem, cætera attexuisse, & particulã τοι inseruisse. Vtut sit, sciendum est apud scholiastem Sophoclis (pag. 245 meæ editionis) haberi πεινῶσι, at πεινῶντι cum apud alios, tum verò apud Athenæum legi. Eundem

certè vterque numerus sensum efficiet: fuerit enim singularis pro plurali.

EX EODEM ANTIPH.

Ἐπὶ χρήματ' ἰδὼν ἔμπορος φρονεῖ μέγα,
Ὧν ἐστι παύτων εἷς ἄνεμος κύριος.

INTERPR.

Mercator opibus insolens tumet suis,
Quum dominus harum sæpe sit ventus tamen.

Reponendum suspicor ὅτι χρήμασιν δι' οὗ. nam in altera lectione & versus non stat, & constructio est suspecta, ἰδὼν ὅτι χρήμασι.

EX EODEM ANTIPH.

-κρύψαι Φειδία
Ἅπαντα πάλλα πὶς δυώατ' ἄν, πλὴν δυοῖν,
Οἴνόν τε πίνειν, εἰς ἔρωτά τ' ἐμπεσεῖν.
Ἀμφότερα μηνύει γὰρ ἀπὸ τῶν βλεμμάτων,
Καὶ τ' λόγων αὖ· ἄστε τοὺς ἀρνουμένους
Μάλιστα ταῦτα καταφανεῖς πολλοῖς ποιεῖ.

INTERPR.

-celare, Phidia,
Præter duo aliquis reliqua possit omnia.

Amore captus si sit, aut sit ebrius.
Oculis ab ipsis etenim utrunque proditur,
Itemque uerbis: ut negare qui uolũt,
Ista euidenter arguant mendacii.

Οἶνον πίνων reddidi Ebrius. quia ita accipi manifestũ est ex iis quæ adiungit, videlicet de indicio quod dant oculi ac verba. Est tamen alioqui obseruatione digna hęc verborum istorum significatio, quæ in composito οἰνοπότης minus noua videri posset, nisi quòd οἰνοπότης de ebrioso potius quàm de ebrio dicitur: vt apud Matth. & Lucam, ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης. Quod autem de amore dicitur, eum non posse celari, idem & Ouidius aliquot testatur locis vt epist. 12,

Perfide sensisti. quis enim bene celat amorem?
Eminet indicio prodita flãma suo.

Et epist. 15,

Sed malè dissimulo. quis enim celauerit ignem
Lumine quiscẽper pditur ipse suo?

Ibidem,

Qua licet & possum luctor celare furorem,
Sed tamen apparet dissimulatus amor.

Et Metamorph. lib. 4.

Quóque magis tegitur, tanto magis æstuat ignis.

Sed magis ad verbùm (vt ita dicam) respondent hi versus Statii illi Antiphanis dicto, in quo fit mentio indicii quod dant ipsa βλέμματα, id est oculi. hi inquam versus quĩ Achilleidos lib. 1 leguntur,

Nec latet haustus amor, sed fax vibrata medullis,
In vultus atque ora redit, lucémque genarum
Tingit, & impulsam tenui sudore pererrat.

Quæ certè ex his Sapphicis mutuatum esse Statium crediderim,

Ἀλλὰ καμμὶ γλῶσσ' ἔαγ', αὐ δ' λεπτὸν
Αὐτίκα χρῶ πῦρ ὑπαδεδρόμακεν,
Ὀμμάτεσσιν δ' οὐδὲν ὄρημ', βομβεῦσιν δ' ἀκοαί μοι.

Quæ Catullus ita interpretatus est,

Lingua sed torpet, tenues sub artus
Flamma demanat, sonitu suopte
Tinniũt aures, gemina & teguntur
Lumina nocte.

EX EODEM ANTIPH.

-ὅς τις ἄνθρωπος
Ἀσφαλές τι κλῆμ' ὑπάρχειν τᾶς βίου λογίζεται,
Πλεῖσον ἁμάρτημεν. ἢ γὰ εὐσφοςές τις
ἄνθρωπος

Τἀνδοθεν παύ', ἢ δίκη τὸν ὠφειπεσὼν
ἀπώλετο.
Ἢ στρατηγήσας ὠφελῶφλεν· χορηγὸς δ'
αἱρεθεὶς,
Ἱμάτια χ' χρυσᾶ παρεχὼν τῷ χορῷ,
ῥάκεσι φορεῖ.
Ἢ τριαρχῶν ἀπήξατ', ἢ πλέων ἢ-
λωκέποι,
Ἢ βαδίζων, ἢ καθεύδων κατακέκοφθ'
ὑπ' οἰκετῶν.
Οὐ βέβαιον ἐδέν ἐστι πλὴν ὃς ἂν καθ'
ἡμέραν
Εἰς ἑαυτὸν ἡδέως τις εἰσαναλίσκειν
τύχοι.
Οὐδὲ ταῦτα σφόδρα π. χ' γ' τὴν βά-
πεζαν ἁρπάσαι
Κἀμοῦλω ἄν τις ὠφελεθών. ἀλλ' ὅταν
τὴν ἔνθεσιν
Ἐντὸς ἤδη τ' ὀδόντων τυγχάνῃ κατε-
σπυκνωὸς,
Τὸτ' ἐν ἀσφαλεῖ νόμιζε τ' ὑπαρχόν-
των μάνον.

INTERPR.

Poſſeſsionem quiſquis in vita putat
Vllam eſſe firmam, fallitur lõgiſsimẽ.
Exactionem nam vel eſt in publicam
Exhauſta prorſus cuipiam ſubſtantia,
Aut quis vocatꝰ in ius & dãnatꝰ eſt,
Mulctatus aut eſt adminiſtrato malè
Bello: creatus aut choragus, præbuit
Choro aureas veſtes, at idẽ poſtmodo
Pannoſus incedit: ſuam aut ſuſpendio
Vitã ille clauſit dũ tricrarchus foret.

Vel ille terra est captꝰ, aut captꝰ mari,
Aut à ministris dormiens cõfossus est.
Incerta cuncta prẽter illa queis tuuꝫ
Curare genium dabitur in diem tibi.
Imò nec ista certa: nam quid si auferat
Mensam paratã quispiã? at semel tuus
Inserta postquam dẽtibus buccellula,
Extra periclum id esse demum credito.

Repono ὅσ' αὖ καθ' ἡμέραν, & εἰσαναλίσκων. Cæterùm pro his verbis καὶ γὰρ τὼ βάπτειν ἁρπάσαι κυμβύλω ἄττις &c. facit totũ illud prouerbium, Πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. Cui Gellius respondere docet Latinum hunc versum, Multa cadunt inter calicẽ supremúq; labra. Quãuis autẽ trochaicis vsus hîc sit Antiphanes, nõ malè iambicis hîc quoque vti me posse existimaui.

EX EODEM ANTIPH.

Οὐκ ἔστιν ἐδὲν βαρύτερον τῆς φορτίου
Ὄντως γυναικὸς προῖκα φερούσης.

INTERPR.

Oneribus haud est grauius ullum ex omnibus, (*tulit.*
Quàm fœmina est dotem marito quæ

Audimus vnum ex satyricis poetis clamantem itidem, *Intolerabilius nihil est quàm fœmina diues.* Sed non dubium est quin ea præ-

sertim sit intolerabilis quæ dote maritum quoque suũ ditauit. Huc certè pertinentia multa aliorũ quo que comicorum dicta hoc in libro inuenientur. Quinetiam inter eas μονοστίχους γνώμας quæ sub Menãdri nomine circunferuntur, extat hic versus, Νύμφη δ' ἄπροικος ὢν ἔχ' παῤῥησίαν: quem ego aliquando suspicatus sum ex hoc ipso Antiphanis loco auulsum fuisse, vbi tertius esset. Vtut sit, aptissimè duobus illis hic attexi posse videtur.

EX EODEM ANTIPH.

Πενθεῖν δὲ μετρίως τοὺς προσήκοντας φίλους.
Οὐ γὰρ τεθνᾶσιν, ἀλλὰ τῶν αὐτῶν ὁδὸν
Ἣν πᾶσιν ἐλθεῖν ἐς' ἀναγκαίως ἔχον
Προεληλύθασιν. εἶτα χ' ἡμεῖς ὕστερον
Εἰς ταυτὸ καταγώγιον αὐτοῖς ἥξομεν,
Κοινὴν τ' ἄγον συνδιατρίψοντες χρόνον.

INTERPR.

Modicè propinquos luge amice mi (prius
tuos.
Nam mortui haud sunt, sed iter emẽsi
Emetiendum cæteris quod omnibus.
Et in quod hi uenere diuersorium,
In illud ipsum postmodum aggrega-
bimur,
Reliquum omne tẽpus commoraturi
simul.

Talia multa legimus apud eos qui libellos παραμυθητικοὺς scripse rũt, ex quib⁹ est Plutarchus. Quod autem ad primi versus interpretationem attinet, in ea lectionẽ quæ habetur hic non sequutus sum, vtpote quam nõ posse ferri existimarem. neque enim sermonis Græci consuetudinem admittere puto πρεσβύκουλας φίλους. Illum igitur versum ex coniectura ita reposui, Πένθη ὦ μετρίως τοὺς πρεσβύκοντας, φίλε. vel φίλος (Atticè pro φίλε) ex quo facilior etiam in φίλους lapsus fuerit.

EX EODEM ANTIPH.

Πλοῦτος δὲ βάσανός ἐστιν ἀνθρώπου τρόπων.
Ὅταν δ' ἀπόρων χὠ πένης τὰ πρόσθεν πράγματα,
Τί τοῦτον ἀπορήσαντ' ἂν οὐκ οἴει ποεῖν;

INTERPR.

Ingenij hominis opes solẽt esse indices.
Nã fœda siquis perpetrat dũ diues est,
Quid pauperatum non patraturum putas?

Ideo dicit opes indicare & arguere ingenium hominis, quòd quæ à paupere perpetrantur, ea perpetrare videri possit non sponte na-

turæ & ingenii ſui velut ductu, ſed impellente & adigente inopia. quæ propterea, ſicut & fames, maleſuada vocari poteſt. Nec dubium eſt quũ hoc nomine Solomõ extremã inopiã pertimuerit deprecatúſque ſit, ſicut & diuitias. Huc pertinet ille Menandri ſenarius, Πενία δ' ἀγνώμονας γὰρ τοὺς πολλοὺς ποιεῖ.

EX EODEM ANTIPH.

Πρὸς γὰρ τὸ γῆρας, ὥσπερ ἐργαστήριον,
Ἅπαντα τἀνθρώπεια συγκροτεῖται κακά.

INTERPR.

Mala ad ſenectutẽ, officinam ceu ſuã,
Humana tandẽ congregantur omnia.

Tale paulo pòſt habes iſtud eiuſdem poetę dictum,
Τὸ γῆρας ὥσπερ βωμός ἐστι πᾶσι κακῶν, &c.

Tale & hoc quod ſcribitur ab autore dialogi cui nomen Axiochus, εἶτα λαθὸν ὑπεισῆλθε τὸ γῆρας, εἰς ἃ πεῦ συρρεῖ τὸ τῆς φύσεως ὀπίκπρον ἡλυσαλθές. Eõdem pertinet hoc Terentii, *Senectus ipſa eſt morbus:* Eodẽ & hic ſenarius Φεῦ τὸ γῆρας· ἡ γὰρ ἀρχὴ μόνον. Illud autẽ λαθὸν ὑπεισῆλθε ex Ciceronе (loquẽte itidẽ de ſenectute) reddere poſſis Obrepſit,

EX EODEM ANTIPH.

Σφόδρ' ἐστὶν ἡμῖν ὁ βίος οἴνῳ προσφερής·
Ὅταν ἢ τὸ λοιπὸν μικρόν, ὄξος γίνεται.

INTERPR.

Est nostra uino uita quamsimillima:
Acescit, est quũ reliqua parua portio.

Docuit itidem Alexis suprà naturam hominis esse naturæ vini quadam in re simillimam: sed idẽ alibi in quadam ostendit esse dissimillimam. Quibus comparationibus non minus est scita hæc Antiphanis, & apta etiam. Quod enim vino contingit, quum patum in vase supereſt, nimirum vt deteri⁹ fiat atque adeo acescat, idem & homini seni contingere videmus, vt videlicet quum breue vitæ spatium supereſt, ætas quæ traducenda relinquitur, tanto sit deterior anteacta ætate quanto deterius est vinum vappa factum eo quod antea esse solebat. At quidam ἀνώνυμος in Anthologia Græc. epigr. hoc dictũ Antiphanis tetrasticho includens, & eo quidem paraphrastico, secus intellexit illud ὄξος γίνεται. pro his enim dixit γίνεται ὀξύχολος· quæ etiam expositio rationi cõsentanea est. tetrastichon autem totum afferre libuit. Ita igitur ille.

Ἂν ὀφειλήφθῃ μικρὸν ἐν ἄγγεσιν ἡδέος οἴνου,
Εἰς ὀξὺ τρέπεται τοῦτο τὸ λειπόμενον.
Οὕτως αὐλήσας τὸν ὅλον βίον, εἰς ἅδου δὴ ἐλθὼν
Γῆρας ὁ πρεσβύτης, γίνεται ὀξύχολος.

Sed non habet lingua Latina vocabulum quod τῷ ὀξύχολος respondeat, simúlque ad aceti appellationem alludat, quemadmodum ad ὄξους appellationem alludit ὀξύχολος. Quòd si etiam pluribus verbis vnum interpretari velimus, vix alluſionem illam exprimemus: niſi nobis permittamus interpretari ὀξύχολος, ad acidam quandam iram procliuis. (nam acris ira locum hîc non habet) vt hic ſit epigrammatis ſenſus, Si parum vini alioqui ſuauis relictum fuerit in vaſis, in acetum id vertitur: eodémque modo ſenex, quum decurſo penè toto vitæ ſpatio, ad extremam ſenectutem peruenerit, ad acidam quandã iram procliuis redditur. Sed haud ſcio an cũ bona Latinitatis venia acidam irã dicere liceat, hoc alioqui adiectiuo optimè cum nomine Acetum conueniente, quum Plautus acetum acidiſſimum dixerit: quod non itidẽ acerrimum quiſquam (vt opinor) vocauit. Quam etiam ob cauſam acrem iram dicere hîc nolim.

EX EODEM ANTIPH.

Τῆς ὀπμελείας δοῦλα πάντα γίνεται.

INTERPR.

Parere cuncta diligentiæ solent.

Habes infrà Menandri γνώμην, Ἅπαντα τὰ γίνεται ὀπμελείᾳ καὶ πόνῳ Ἅπαντα. Sed & Alexidis versus huc pertinentes extant suprà, quorum primus Ἅπαντα τὰ ζητούμενα ἐξευρίσκεται. Tale verò est & illud Virgilianum omnibus notissimũ, *-labor omnia uincit Improbus.* Quo ex loco non malè fortassis δοῦλα γίνεται verterit aliquis Vincuntur: sed Parent, Obsequuntur, Obediunt, propius accedũt ad δοῦλα γίνεται, quod sonat ad verbum Serua fiunt, seu Serua sunt.

EX EODEM ANTIPH.

Τί φῄς; λαθεῖν ζητοῦν τι, πρὸς γυναῖκα σύ

Ἐρεῖς τὸ πρᾶγμα; καὶ τί τοῦτο διαφέρει,

Ἢ πᾶσι τοῖς κήρυξιν ἐν ἀγορᾷ φράσαι;

INTERPR.

Quid ais? tacendum quod putas, an fœmine

Committis? imo quid aliud quàm si in foro

Denuntiares uoce præconũ omnium?

Quum in mulieribus taciturnitas mirum in modum commẽdetur, (iuxta illud Sophoclis, -γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει) garrulitatis contrà semper accusatæ fuerunt.

EX EODEM ANTIPH.

Τί δ' οὐχὶ θανάτου μισθοφόρος, ὦ φιλτάτη,
Ος ἕνεκα τῆς ζῆν ἔρχετ' ἀποθανούμενος;

INTERPR.

Nónne ille mortis est stipendiarius,
Qui morte quærit unde possit viuere?

Elegantissimi sunt illi Antiphanis versus, qui sonant ad verbum, Quid? nónne mortis stipendiarius est, ô charissima, is qui viuendi gratiâ moriturus proficiscitur? Sed ego ἔρχετ' ἀποθανούμενος ἕνεκα τῆς ζῆν, putaui reddendum, Morte quærit vnde viuat, seu vnde possit viuere: quò iocũ ex ambigua significatione captatũ, ita retinerẽ vt interim ad vtram hoc referendũ sit, ostẽderẽ. Possit verò & ita reddi *qui morte quærit unde sibi uitã paret?* Cæterùm pro τίς δ' ἐχὶ repono τίδ' ἐχί.

EX EODEM ANTIPH.

Τὸ γῆρας ὥσπερ βουμός ὅτι τῆς ἡμικύν

Πάντ' ἐς ἰδεῖν εἰς τοῦτο καταπεφευγότα.

INTERPR.

Senium malorum ara uelut est mortalibus:
Cõfugere ad illud cõspicamur omnia.

Eodem sensu dictum suprà fuit ab hoc ipso poeta, mala omnia ad senectutem, tanquam ad officinam suam, conuenire. Eodem pertinet quod alius quidam poeta dixit, senectutem esse λιμένα τῶν κακῶν, id est portum malorũ. Sed quod hîc appellatur ara ad quã omnia mala confugiunt, metaphoram à seruis sumptam habere videtur.

EX EODEM ANTIPH.

Τοῦ δ' ὅτις ἄλλου θεὸς θεῶν ὧδ' οὔνειαρ
Εὔξαιτο πλουτεῖν δυπορεῖν τε χημάτων,
Ἢ τῷ δώμασιν θεσπεσθεῖν τοῖς φίλοις,
Σπείρειν τε καρπὸν χάριτος ἀδίψους θεῶν;
Τοῦ μὲν πεῖν γὰρ καὶ φαγεῖν τὰς ἡδονὰς
Ἔχειν ὁμοίας κἀν τοῖς λαμπροῖσι γὰρ
Δείπνοις τὸ πεινῆν παύεται.

INTERPR.

Ecquos in usus aliquis à dijs expetat

Pecuniarum copiam quãmaximam,
Nisi subleuare vti laborantes queat
Suos amicos? atque fructum gratiæ
Serere, dearũ quæ suauissima omniũ?
Sũt nanq; potus, sunt voluptates cibi
Cunctis eadem, nec opipara conuiuia
Famem magis sedauerint.

Beneficentiam, esse eam ex virtutib⁹ qua homines proximè ad deos accederent, dixit olim quidam philosophus. Quò pertinentia multa dicuntur à Nasone libri 2 De ponto, elegia 9, appellante etiam regiã rem, succurrere lapsis. Cæterùm nõ dubium est quin deprauatus sit versus penultimi finis. nam vt alia omittam quæ suspectum erroris hunc locum reddere possunt, particula γδ locum hîc nullum habet. ego itaque ex cõiectura particulam Magis addere in mea interpretatione non dubitaui.

EX EODEM ANTIPH.

Ὦ γῆρας, ὡς ἅπασιν ἀνθρώποισιν ἐχ-
Θρὸν, ὡς εὐδαίμων· εἰ δ' ὅταν
παρῇς,
Ἀχθηρόν, ὡς μοχθηρόν. εὖ λέγῃ τέ σε
Οὐδεὶς, κακῶς δὲ πᾶς τις, ὃς σοφὸς,
λέγῃ.

O quàm senectus omnibus mortalib⁹
Expeteris, vt res fausta: sed quando
aduenis,
Grauis es eisdem, ceu mala: atque ne-
minem
Laudator esse qui tui uelit, inuenis,
Sed quisq; cõtrà, qui sapit, uituperat.

Idem de senectute dicit Crates, Οὔ παί τες ὅτι θυμοδμῷ, ἀν δ' ἔλθῃ ποτὲ, Ἀνιώμεθ'. ἕ"τως &c. quæ suo loco habebis. Idem verò & Menecrates de ea testatur hoc disticho in Anthol. Græc. epig.

Γῆρας ἐπεὶ μὴ ἄπῃ, πᾶς εὔχεται· ἢν δέ ποτ' ἔλθῃ,
Μέμφεται. ἔστι δ' ἀεὶ κρεῖσσον ὀφειλόμενον.
Accusat quod adest senium quisque,
at cupit absens.
Deberi hãc certè est omnib⁹ utilius.

Verto autem posteriorem versum ad verbum, quòd aptissimũ videatur huic loco Deberi, id est ὀφείλεσθαι. perinde videlicet ac si diceret, Multo certè est satius eam nos expectare tanquam nobis debitam, quàm eam iam nobis esse persolutam. Cæterùm μέμφεται reddidi Accusat: quòd Cicero eadem in re eodem sit vsus verbo. ita enim ille in Catone maiore, Quam senectu-

tem vt adipiſcantur omnes optãt, eándem accuſant adepti. tanta eſt ſtultitiæ inconſtãtia atque peruerſitas. Poteram autem primum verſum ita incipere, *Accuſat præſens ſeniũ quiſque*: ſed ideo malui reddere *quod adeſt*, vt ambiguitatẽ vitarem.

EX EODEM ANTIPH.

Ὦ γῆρας, ὡς ἅπασι τοῖς ζητοῦσί σε
Ψέγειν, ἑφορμὰς παραδίδως τ' ὠφέλη-
ματος.

INTERPR.

O quàm ſenectus, te nolenti carpere,
Materiem & ipſa copioſam ſuggeris.

Seniũ modis multis anſam ſui vituperandi præbere, ex iis quæ à Cicerone in lib. De ſenectute ſcribuntur, diſcere poſſumus. quatuor tamen præcipuè de cauſis vituperatur, ac miſera videtur: quòd à rebus gerendis auocet & abſtrahat: quòd corpus faciat infirmũ: quòd priuet omnibus ferè voluptatibus, quòd haud procul abſit à morte. Sed videtur intellexiſſe Antiphanes nouis in dies atque adeo in horas malis conflictari, quæ nouam itidẽ materiem vituperare eam volentibus ſuppediteut.

DE APOLLODORO comico ex Gregorio Gyraldo.

Apollodorus Gelous, poeta fuit Menãdri cõtemporaneus, (vt obiter quorundam exemplo σύγχρονον ita Latinè interpreter.) Fabulas multas compo suit, inter quas hæ feruntur, Philadelphi, vel Ἀποκαρτερῶν: Δευσοποιοὶ, hoc est Tinctores: Hieria, hoc est Sacra: Grãmatodipnus, Pseudias, Sisyphus, Æschrio, & aliæ. Fuit verò inter primos atque præcipuos nouæ comœdiæ poetas: à quo, teste Donato, Terẽtius Phormionem & Hecyram fabulas trãstulit. Fuerunt & tres alii Apollodori, primus quidem Tarsensis Tragicus, cuius fabulas has memorat Suidas, Ἀκανθοπλὴξ, hoc est spina percussus: Τειχοκτόνος, hoc est (vt sic dicam) Naticida: Hellenes, Thyestes, Vlysses, Hicetides. Alius fuit Apollodorus Atheniẽsis comicus, qui septem & quadraginta fabulas cõposuit, & de bis quinquies tãtùm vicit. Vltimus Apollodorus fuit grammaticus, cui (vt scribit Plinius in septimo) Amphictyones Græciæ honorem habuere. Asclepiadis hic filius fuit, discipulus Panætii Rhodii philosophi, & Aristarchi grammatici. Hic primus genus illud poematis inuenisse traditur quod tragiambon appellatur.

EX APOLLODORO.

Ἀλλὰ γὲ δόντι τὸ κεφάλαιον τ̃ κακῶν
Εἴρηκας. ἀνφιλαργυρίᾳ γὸ πάντ' ἔνι.

INTERPR.

Id nempe dicis omniũ quod est caput
Malorũ, anaritiã mihi quũ nominas.

Huc pertinet illud Pauli apostoli, ῥίζα γὸ πάντων τ̃ κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία. id est, Radix enim omnium malorum est anaritia. Sed & Bion hãc appellauit κακίας μητρόπολιν, id est vitiorũ metropolin, (licet enim κακίας, quod nõ tam vitium hîc quàm vitiositatem sonat, plurali nomine reddere) Quibus addendum & Timonis dictum, duo malorum esse elementa, ἀπληξίαν & φιλοδοξίαν, id est inexplebilé diuitiarum auiditatem, & gloriæ appetitionem. Cæterùm particulam γὲ δὴν in mea interpretatione omisi, vt non necessariam, quòd ipse Apollodorus in posteriore versu dicat πάντ' ἔνι, sine vlla exceptione.

EX EODEM APOLL.

Ἐγὼ γὸ ἃ τ̃ πλοῦτον οὐδὲν ὄφελος εἰς,

INTERPR.

ad eorum quæstus haud spectat,

a quibus possessor imperet fieri.

experientia habes apud Ho-
ne illã, tum ista, Impera
collecta pecunia cuique, e-
Et quod de fene scri-
poetica, Quærit, & inuẽ
is diligat ac timeat vti. Et
, congestis undique sac-
sedens inhians, & tanquã
Cyclops, aut pictus tã
habet tabellis. Sic & Sat.
ẽs aurumque recondit,
Compestris, metuensque
sæcum. Huc perti-
vulgare dictum, & qui
Tam deest auaro quod
quod non habet. Qui-
etiam dixerunt eum qui
, vt lo-
Apollodorus) id est qui pe-
dimittit, (nã Horatiano
melius etiam exprimi
arbitror) nõ possidere
sed possideri à pecunijs.

EX EODEM APOLL.

Ἀλλ' ὅστις αὐτὸν κτᾶται, εἰ ἀφ' ἑτέρου
Ἔδ' οὐκ ἔχει.

INTERPR.

Opum est acervus quantus haud spectaverim,
Sed an opibus possessor imperet suis.

Huc pertinentia habes apud Horatium cum alia, tum ista, *Imperat aut servit collecta pecunia cuique*, epist. 10, lib. 1. Et quod de sene scribit in Arte poetica, *Quærit, & invẽtis miser abstinet ac timet uti.* Et Sat. 1, lib. 1, *-congestis undique saccis Indormis inhians, & tanquã parcere sacris Cogeris, aut pictis tã quam gaudere tabellis.* Sic & Sat. 3 lib. 2, *Qui nũmos aurúmque recõdit, nescius uti Compositis, metuénsque velut contingere sacrum.* Huc pertinet & illud vulgare dictum, & quidem vetus, *Tam deest avaro quod habet quàm quod non habet.* Quidam verò etiam dixerunt eum qui non est χρημάτων ἀφ' ἑτέρου, (vt loquitur Apollodorus) id est qui pecuniis se submittit, (nã Horatiano isto verbo melius etiam exprimi Græcã vocẽ arbitror) nõ possidere pecunias, sed possideri à pecuniis.

EX EODEM APOLL.

Καὶ κλείθρῳ ἡ θύρα μοχλοῖς· ἀλλ' ἀφεῖς

Τέκτων ἀχυραὶ ἔτως ἐποίησεν θύρας,
Δι' ἧς γαλῆ καὶ μοιχὸς οὐκ εἰσέρχεται.

INTERPR.

Clauduntur ædes pessulis, repagulis:
Sed ianuam faber haud ita unquam muniit,
Vt nõ pateret feli aditus & adultero.

Habes suprà versus idem testantes: sed hîc aptioribus etiam verbis exprimitur quàm sit immedicabile seu ineluctabile malum muliebris ἀνωλασία. Possint autem videri hæc Apollodori ad illam potissimùm fabulã respicere quæ de Danae narratur cum ab aliis, tum ab Horatio, ita auspicante oden 16 libri 3 Carminum,

Inclusam Danaen turris ahenea
Robustæque fores & vigilũ canũ
Tristes excubiæ munierant satis
Nocturnis ab adulteris:
Si non Acrisium virginis abditæ
Custodẽ pauidũ Iuppiter & Venus
Risissent. fore enim tutũ iter & patens
Conuerso in pretium deo. (tens

itémque à Nasone 3 Am. eleg. 4,

In thalamo Danae saxo ferróque perenni
Quę fuerat virgo tradita, mater erat.

Meminit autẽ Tibullus pretii clausa & custodita patefaciẽtis, *Hæc fecere malas, hinc clauem ianua sensit,*
Et cœpit custos liminis esse canis.

...ianuam grande fores, cu...
...cubiæ,
...ruerunt claues & canis ipse
...

...nimum apte felem cum adul...
...tero velut copulauit, eo ...
...animal quòd vt illud animal ...
...ita & adulte...
...quidam ineſt ...
...nomen illud ...; hunc ...
...hæredo habet. vt apud Me...
...Hus pertinet & ...
...Anthol. epigr.

IN EODEM APOLL.

...

INTERPR.

...fata acerbo quos rapit ...
...rorem condolescebã mecum: ...
...lacrymis funus prosequor, ...
...tadẽ mihi via insistẽda mox. ...
...dicentem senem induxerat ...
...dorus, se videlicet tum qui...
...eum adolescens erat, quos ...
...immatura prætipi videbat ...
...erari solitum: at nunc quũ ...
...adolescentem quempiam vider, fle...
...rentem sibi, vtpote ad quem ...
...eandem viam cõficere, seu

Sed pretium si grande feras, custodia victa est,
Nec prohibent claues & canis ipse tacet.

Cæterùm aptè felem cum adultero iunxit & velut copulauit, eo etiam nomine quòd vt illud animal est ac vocatur λίχνον, ita & adultero sua quædam ineſt λιχνεία. Atque adeo nomen illud λίχνος hunc vsum aliquādo habet. vt apud Menandrū, Τό, τ' ἄρσεν αἰεὶ τῆ νεκρυμμένου λίχνον. Huc pertinet & ὄμμα τε λίχνα in Anthol. epigr.

EX EODEM APOLL.

Ὅτι μειράκιον ὢν, τοὺς ἀώρους ἥλεεν·
Νυνὶ δὲ ὅταν γέροντος ἐκφορὰν ἴδω,
Κλαίω. πρὸς ἐμὲ γὰρ ὅτι ταυτὸ λεῖν ὁδοῦ.

INTERPR.

Annus iuuentę, fato acerbo quos rapi
Videbam, eorum condoleſcebā uicem:
Nūc lacrymis ſenile funus proſequor,
Quòd ſit eadē mihi via inſiſtēda mox.

Hæc dicentem ſenem induxerat Apollodorus, ſe videlicet tum quidem quum adoleſcens erat, quos morte immatura prærripi videbat, eos miſerari ſolitum: at nunc quū efferri ſenem quempiam videt, flere, metuentem ſibi, vtpote ad quem attineat eandem viam cōficere, ſcu

de conficienda eadem via cogitare, illo videlicet sene qui effertur, tanquam lampadem illi tradente.

EX EODEM APOLL.

Οὐδέποτ' ἀθυμεῖν τὸν κακῶς πεφρασμένα δεῖ,
Ἄνδρες, τὰ βελτίω δ' εὐδοκᾶν ἀεί.

INTERPR.

In miseriis nullis labascere convenit,
Meliora sed sperare semper adfore.

Hoc salubre consilium datur pastori à pastore apud Theocritum, idyll. 4, Θαρσεῖν χὴ φίλε βάτε· τάχ' ἄμεινον ἔσετ' ἄμεινον. id est, *Ne desponde animum: melior sors crastina forsan.* Cui versui hosce duos subiungit, Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀέλπιστοι δὲ θανόντες. Χὠ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει ἄμβριος, ἄλλοκα δ' ὖει. id est, *Spes comes est vivis, non est comes illa sepultis. Iuppiter ipse etiam pluvius fit, móxque serenus.* Quos versus imitati esse videntur Latini poetæ. Illud quidem certè τάχ' ἄμεινον ἔσετ' ἄμεινον, Tibullus non imitatus est solùm, sed etiam interpretatus ad verbum: quum scripsit libri 2, eleg. vlt. *Iam mala finissem letho: sed credula vitæ Spes fouet, & melius cras fore semper ait.* Sed omittit particulam τάχα. Illam autē cōpa-

rationem cum cælo modò pluuio, modò sereno, habemus apud Horatium pariter & Nasoné. Et apud illum quidem duobus in locis, videlicet ode 10 libri 2, *informes hyemes reducit Iupiter: idem Summouet*. quibus verbis adiungit & ipsam comparationis accommodationem, vt ita loquar: *non, si malè nunc, & olim Sic erit*. Alter autem locus est initio odes proximè præcedentis, *Non semper imbres nubibus hispidos Manant in agros*. quibus & alias eiusdem generis παραβολὰς adnectit. At verò Naso duobus hisce versib⁹ illum Theocriti ita expressit, initio eleg. 4, lib. 4 De ponto, *Nulla dies adeo est australibus humida nimbis Non intermissis vt fluat imber aquis*. Adiũgit autem & hanc παραβολὴν, *Nec sterilis locus vllus ita est, vt non Sit in illo Mista ferè duris vtilis herba rubis*. Deinde & ipse hanc ita accõmodat, seu explicat, *Nil adeo fortuna grauis miserabile fecit Vt minuat nulla gaudia parte malum*. Porro de spe leges aliqua & inter Menandri γνώμας.

EX EODEM APOLL.

Οὐκ οἶδ' ὅτῳ πέποιθας ἀργυρίῳ πάτερ· (νοις
Ὁ χαίρεις ὁ τυχὼν τοῖς μὴ σ' κακῶς ποιῶν

Habẽt perampla dona fortunæ metũ
Periculóque non carent pręlustria:
Nec vlla celsa tuta sunt mortalibus,
Quæ euertere vel inuidia vel tempus solet,
Felicitatis culmen vbi quis attigit.
At tutior mediocritas in omnibus,
Neque mente deprimente sese ad humũ nimis,
Neque contrà in altum se efferente superbius.
Nanq; min⁹ alto si quis è gradu cadat,
Celabitur facilè eius infortunium:
Ingentis at molis ruina ingens erit.
Nã rebus obstat inuidia pręlustrib⁹,
Subuertit & fortuna quos euexerit.

Pulchrum mediocritatis encomium extat & apud Horatiũ, Car. lib. 2, ode 10,

Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti
Sordibus tecti, caret inuidenda
Sobrius aula.

Cui dicto comparationem subiungit, ostendés altissima quæque iniurię ventorũ & fulminis esse maxime exposita:

Sæpius ventis agitatur ingens
Pinus, & celsæ graniore casu

Decidunt turres: feriúntque ſummos
Fulmina montes.

Teſtatur autem hoc ipſum & Naſo, quum canit,

Summa petit liuor: perflant altiſſima venti,
Summa petũt dextra fulmina miſſa Iouis.

(& quod ad liuoré attinet, dixerat ante eum Lucret. 5, *Inuidia quoniã, ceu fulmine, ſumma vaporant Plerunque, & quę ſunt aliis magis edita cunque*) Rurſum autem Naſo vitãda eſſe ſublimia Icari exemplo docet,

Dum petit infirmis nimium ſublimia pennis
Icarus, Icariis nomina fecit aquis.

Dixerat auté paulo antè & de Phaëthonte,

Vitaret cælum Phaëthon, ſivinueret, & quos
Optauit ſtultè tangere nollet equos.

Iiſdem certè exemplis & Seneca nos ad amplectédam mediocritaté hortatur. poſtquam enim dixit, in Hercule OEteo,

Quiſquis medium defugit iter,
Stabili nunquam tramite curret,

ſtatim ad Phaëthontem veniens, hæc addit,

Dum petit vnum prębere diem,
Patrioſque puer concitat axes,
Nec procul ſolitum percurrit iter,

ſecat
rota,
orbem.
templo alterum
Icari,
iter,
Dedalus aras,
ponto:
vincere veras
puer
volat
ignota
eadem poeta eleganter de-
Oedipo, canens,
ingem timens
timens petit
nimis,
vtas aues
ſatis nimis
puer,
ruit freto.
medium senex
errans iter,
media fecit
ſuam.
Senecam magnũs hæc ſub-
exceſſit modum,
ſtabili loco.
autem antea,
mihi
arbitrio meo,
ſophyro leui

Sed Phœbeis ignota secat
Sydera flammis errante rota,
Secum pariter perdidit orbem.

Huic autem exemplo alterum illud subiungit, casus Icari,

Medium cæli quum peragrat iter,
Tenuit Latias Dædalus oras,
Nullique dedit nomina ponto:
Sed dum volucres vincere veras
Icarus audet, patriáque puer
Despicit alas, Phœbóque volat
Proximus, ipse dedit ignoto
Nomina ponto.

Quod idem poeta eleganter describit in OEdipo, canens,

Gnosium regem timens
Alta dum demens petit
Artibus fidens nouis,
Certat & veras aues
Vincere, & falsis nimis
Imperat pennis puer,
Nomen eripuit freto.
Callidus medium senex
Dædalus librans iter,
Nube sub media stetit
Alitem spectans suam.

Quibus ὁπφωνμαπικῶς hæc subiungit,

Quicquid excessit modum,
Pendet in stabili loco.

Dixerat autem antea,

Fata si liceat mihi
Fingere arbitrio meo,
Temperem zephyro leui

Vela: ne preſſę graui
Spiritu antennę tremant.
Lene ſed modicum fluens
Aura, nec uergens latus,
Ducat intrepidam ratem.
Tuta me media vehat
Vita decurrente via.

Leguntur & alia apud eundem nobis mediocritatem commendantia. Vtitur porro & Naſo eadem in re hac à nauigātibus ſumpta cōparatione, 3 Triſt. elegia 4,

Effugit hybernas demiſſa antẽna procellas,
Latáq; pl' parus vela timoris habẽt.

Et interiectis verſibus quatuor,

Dum tecum vixi, dum me leuis aura ferebat,
Hęc mea per placidas cymba cucurrit aquas.

Iam verò & Pindarus Pyth. ode 11, ſcribit, quum comperiat mediocres ciuiū fortunas diuturniore felicitate florere, regiā dignitatē ſibi diſplicere, τὸ δ' αἰὲ πόλιν ὠφέλησαν τὰ μέσα μακροτέρᾳ σὺν ὄλβῳ τεθαλότα, μέμφομαι αἰσαν τυραννίδων.

Cæterùm ἔχθος verti ad verbū *Habent metum*, quū & in vno ex Ouidii verſibus paulo antè citatis legatur, eodem loquendi genere, *Vela plus timoris habent.* In ſeptimo autem verſu multa exempl. habent μὴ τελείαν, ſed manifeſto errore p μήτε λίαν.

DE DIPHILO comico, ex Gregorio Gyraldo.

Post Menandrum verò in tabulis erat poeta Diphilus, qui à Clemente Alexandrino & Eusebio Pamphili κωμικώτατος καὶ γνωμικώτατος (hoc est, maximè comicus & sententijs refertissimus) vocatur. Fuit hic (vt Strabo scribit) Sinopensis, & eadem ferè ætate cum Menandro floruit: fabulásque centum scripsisse dicitur, inter quas Terentius & Donatus Synapothnescontes commemorant. Eius meminit & Plautus. Diphili versus Clemens quinto libro Stromatωn celebrat de futuro iudicio, quos breuitatis causa mitto. Plautus certè sibi Diphili fabulas imitandas proposuit: id quod & Terentius annotauit. Diphili Priscianus grammaticus & Aristophanis commentatores meminerunt: qui & illud tradũt, eum integrum poema composuisse in Bœdan philosophum. Decessit verò Smyrnæ.

EX DIPHILO.

Εὖ γ' ὁ κατάχρυσος εἶπε πόλλ' Εὐρι-
πίδης,
Νικᾷ δὲ χρεία μ', ἡ ταλαίπωρός τέ
μου
Γαστὴρ. ταλαιπωρότερον οὐδέν ὄζει γῆς
Τῆς γαστρός· εἰς ἣν πρῶτον αὖ παύτ'
ἐμβάλοις,
Ἀλλ' ἢ χ ἕτερον ἀργεῖον. ἐν πήρᾳ φέροις
Ἄρτους αὖ, ὄψῳ δ' ὀζομὸν, ἢ διαφθερεῖς,
Εἰς ἀσυρίδα μάζας ἐμβαλεῖς, ἀλλ' ἢ
φακιὸν·
Οἰνάριον εἰς λάγυνον, ὄψῳ δ' ὀκάραβον.
Εἰς τὼ θεοῖς ἐχθρὰν δὲ ταύτην εἰσ-
φόρει
Τὰ παύθ', ἑαυτοῖς μηδὲν ὁμολογοῦμεν.
Κἀ πρόστιθημι τοῦτο, διότι παντάχοῦ
Διὰ τὼ τάλαιναν πάντα ταῦτα γίγνεται.

INTERPR.

Hoc dixit inter multa pulchrè Euripides,
Meus iste venter miser & inopia me domat.

Quid esse nãque uẽtre miserius queat?
Ty siquidem in ipsum congeris res
quaslibet,
Quas non in aliud vas. Feret panem
quidem
Tua pera, nõ ius: alioquin corruperis.
Mazámque sportulæ injicis, lentem
nequis.
Vinum lagenæ, carabum non iniicis.
At in hunc scelestũ vel sibi pugnãtia
Modo sine vllo quælibet recondimus,
Nec illud addo, propter hunc nefariũ
Etiam solere patruæ mala omnia.

Clemens Alexandrinus in suis Stromatis affert eos Euripidis versus quorum hîc meminit Diphilus: sed eos ita legens,

Νικᾷ ὃ χρεία κακῶς τε ἐλοιδόρη
Γαστὴρ, ἀφ' ἧς δὴ πάντα γίγνεται κακά.

Qui versus, licet mendosè scripti, magno nobis ad intelligendũ hunc Diphili locum adiumento esse possunt, atque adeo magnam lucem vltimis illius versibus afferunt, alioqui perobscuris. Quis enim diuinet quid duo postremi versus sibi velint, vbi ait se cætera nõ addere? At ex isto Clemente discimus Diphilum intelligere, se non addere cætera, ea videlicet quæ præterea dicuntur ab eodẽ Euripide de ventre,

…eius causa mala omnia
…mendosus est apud Eu-
…bi inquidis ve. sua, impo-
…ret κακὰ pro πάντα
…ri fieri potie videatur
…mutatione, ego contrà
…tio tantarat vocabulorũ
…etiam. nam pro ἀπὸ τοῦ
…τοῦ γίγνεται, re-
…ἀφ' οὗ πάντα γίγνεται.
…κακά. Cæterùm quod ad
…versum attinet, priorem,
…rum qui à Clemente af-
…ferunt eidem mendosum
…esse est: ac possumus
…eadem modũ versum illam
…ex eo emendauimus
…ebum, ita vicissim prio-
…rem Diphilo emendare a-
…mentem, vt ita mutuas ve-
…rsus loci sibi tradant. Est
…ergo hic, Νικᾷ ὃ χρεία μὲ
…ἡ γαστήρ. at contrà imper-
…tinens ille apud Clemen
…Νικᾷ χρεία κακῶς τε ὠλο-
…(verum fatear) si saluo
…sensu vel aliud quodpiam
…vocabulum retineri pos
…longè alteri illi πάντα
…re. Præsertim verò illud
…si mihi placeret,
…Homero sit, & quidem vbi
…eidem ac eadem propo-

nimirum eius causa mala omnia patrari. Sed mendosus est apud Diphilum hic Euripidis versus, reponíque in eo debet κακὰ pro πάντα. quod quum vix fieri posse videatur sine magna mutatione, ego contrà permutando duntaxat vocabulorũ sedes, id efficiam. nam pro Διὰ τὴν τάλαιναν πάντα ταῦτα γίγνεται, reponam Διὰ τὴν τάλαιναν πάντα γίγνεται κακά. Cæterùm quod ad priorem versum attinet, priorem, inquam, eorum qui à Clemente afferuntur, illum itidem mendosum esse manifestum est: ac possumus certè quemadmodũ versum illum posteriorem ex eo emendauimus apud Diphilum, ita vicissim priorem istum ex Diphilo emendare apud Clementem, vt ita mutuas velut operas hi loci sibi tradant. Est enim integer hic, Νικᾷ δ' ἡ χρεία μ' ἡ παλαίπορός τε μοῦ. at contrà imperfectus & mutilus ille apud Clementem, Νικᾷ δὲ χρεία κακῶς τε οὐλομένη. Sed (vt verum fatear) si saluo versu, οὐλομένη vel aliud quodpiam huiusmodi vocabulum retineri posset, id ego longè alteri illi παλαίπορος præferrẽ. Præsertim verò illud οὐλομένη summopere mihi placerer, quòd ex Homero sit, & quidem vbi de ventre itidem ac eadem propo-

modũ loquitur. Legim⁹ enim Od. ρ,

Γαστέρα δ' οὔπως ἔστιν ἀποκρύψαι μεμαυῖαν,
Οὐλομένην, ἣ πολλὰ κακὰ ἀνθρώποισι δίδωσι.

quibus subiungit,

Τῆς ἕνεκεν καὶ νῆες ἐύζυγοι ὁπλίσσονται
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον, κακὰ δυσμενέεσσι φέρουσαι.

Quos versus ita reddidi,

Celari at diri nequeũt ieiunia vẽtris,
Multorum humano generi qui causa malorum.
Hunc etiam propter sulcant freta vasta carinæ,
Hostibus exitium per tela per arma ferentes.

Sunt autem Vlyssis verba, γναμπτοπωχικῶς (vt ita dicam) philosophantis: qui eodem in libro non solùm οὐλομένην sed & λυγρὴν vocat γαστέρα: versum eundem repetens, nisi quòd mutatus est accus. in genitiuum. Legitur enim ibi,

Αὐτὰρ ἔμ' Ἀντίνοος βάλε γαστέρος εἵνεκα λυγρῆς,
Οὐλομένης, ἣ πολλὰ κακὰ ἀνθρώποισι δίδωσι.

id est.

Dirum ego sed propter ventrem sum verbera passus,
Multorum humano generi qui causa malorum.

& alii duo eni-
ci, vbi d.cit: ve-
ab eodem Vlyſſe

γαστέρα κύπτειν

ἐπὶ ἰώλεον ἐς μήσασθαι

ἐπὶ γαστέρα, καὶ οὐ φρενὶ

ndo ſenſum aſſequor)
eundem minus eſt mil,
ignare

vel medijs in luctibus

mihi iubet eſſe ſui, cogitque in-

ſtum alibi quæritur de hoc
e homine, quòd nimirum
ſi etiam & vulnera parare
ſua cogatur, (vt dixit Ti-
ſcra parare per eædem &
quum horum cauſa cum
ſpiendum ſit, cui ſe omni-
rem eſſe nouit. Locus eſt

ἐπὶ γαστέρα δὴ πικρὴν αἰδρηκάζει

δύη ἀμφήριστον· ἀνὰ μὲν

γαστέρα, ἵνα πλησθῇσι δα-

omnibus ex locis appa-

Quò pertinent & alii duo eiusdem Homeri loci, vbi dicitur videlicet, & quidem ab eodem Vlysse, Odyss. ν,

Οὐ γάρ τι συγγερῇ ὅτι γαστέρι κύντερον ἄλλο
Ἔπλετο, ἥτ' ἐκέλευσεν ἔω μνήσασθαι ἀνάγκῃ
Καὶ μάλα τειρόμενον, καὶ ἐνὶ φρεσὶ πένθος ἔχοντα.

id est (si modò sensum assequor)

Ventre verecundum minus est nil, nil magè ventre
Importunum. vs vel medijs in luctibus vrget,
Et memores iubet esse sui, cogitque iubendo.

Quinetiam alibi queritur de hoc improbo domino, quòd nimirum per plagas etiam & vulnera parare ei alimenta cogatur. (vt dixit Tibullus, Dona parare per cædem & facinus) quum horum causa cum eo congrediendum sit, cui se omnino imparem esse nouit. Locus est Odyss. σ,

Ὦ φίλοι, οὔπως ἔστι νεωτέρῳ ἀνδρὶ μάχεσθαι
Ἀνδρὶ γέροντα δύῃ ἀρημένον· ἀλγεά μοι γαστὴρ
Ὀτρύνει κακοεργός, ἵνα πλήγῃσι δαμείω.

Quibus omnibus ex locis appa-

ret quanto aptius ἐλομένη appellatur γαστήρ, vt legitur apud Clementem: quàm παλαίπωρος, vt legitur apud Athenæum: (si quidem in ea significatione accipiatur quam vulgo ei dare solemus) Sed vicissim nemo non videt quãto sit aptior metro hæc Athenæi lectio. Imò verò altera non solùm minus est apta, sed ne apta quidem vllo modo, quum ei mensura versus apertè refragetur. Adde quòd repetitio illa παλαίπωρός γε, cõfirmare illud παλαίπωρος videtur neque enim, etiamsi ἐλομένη versum ingredi posset, dici posset ἐλομενώτερον, aut ἐλομενέστερον, sicut post παλαίπωρος habes παλαιπωρότερον, vbi rationẽ reddit poeta cur ita vocetur. Atenim si παλαίπωρος retineamus, (vt certè facere cogimur) quam ei significationem dabimus? Videtur enim vsitata illius nominis significatio prorsus ab huius loci abhorrere sententia, præsertim quũ paulo pòst vocetur θεοῖς ἐχθρά. eos enim qui improbi, qui scelerati sunt, θεοῖς ἐχθροὺς vocare solemus, non eos qui ærumnosi, seu miseri ac infelices esse censentur. At si ad illud θεοῖς ἐχθρὰ respicientes, παλαίπωρος reddamus Improba, Scelesta, (sicut videlicet Gallicè vocamus, *Vn misé-*

rable non solùm miserabi-
dum rerum cum tum qui
ctis in aliud incommodum
tem, quòd videlicet res illa
dam huius appellationis
ωγεῖ, minimè quadrare vi-
ur. Quis enim (dicet aliquis)
eum ideo miserum vocandum
ia quòd in eum res omnis ge-
ngerantur, & iniectæ deglu-
ab eo ac voreantur? Hæ cer-
tes quæ ab vtraque parte
ciuntur, suspectam mihi red-
eandem παλαίπωρος, simúlque
ἐλομένη παλαιπωρότερον: sic tamen
ctum, vt non aliam facilè in-
ri posse existimem quæ ita v.
ique versus mensuræ conue-
ideóque lectionem nostram
em retinent, dicam vel παλαί-
ωρος improbo ac scelesto po-
tem Gallicæ voci vtranque si-
ationem inesse docui) & vo-
improbum ob improbam vo-
tatem, quasi improbè & scele-
ndas deglutientem: vel (quod
ihi magis placet) sumi in
ua significatione, & vocati πα-
ωρος, quòd quum ex cæteris va
ngula ad singulas res sint com-
ua, hic contrà, quum sit vnicũ
anium vicem præstare co-
ur: quippe qui rebus quibuslibet

rable homme non solùm miserabilem, sed interdum eum etiam qui sit scelestus) in aliud incommodum incidimus: quòd videlicet ratio illa quæ redditur huius appellationis παλαίπωρος, minimè quadrare videatur. Quisenim (dicet aliquis) ventrem ideo miserum vocandum cēseat quòd in eum res omnis generis cōgerantur, & iectæ deglutiātur ab eo ac vorentur? Hæ certè rationes quæ ab vtraque parte afferri possunt, suspectam mihi reddunt vocem παλαίπωρος, simúlque vocem παλαιπωρότερον: sic tamen suspectam, vt non aliam facilè inueniri posse existimem quæ ita vtriusque versus mensuræ conueniat: ideóque lectionem nostram interim retinens, dicam vel παλαίπωρον pro improbo ac scelesto poni (sicut Gallicæ voci vtranque significationem inesse docui) & vocari improbum ob improbam voracitatem, quasi improbè & scelestè quiduis deglutientem: vel (quod multò mihi magis placet) sumi in vsitata significatione, & vocari παλαίπωρον, quòd quum ex cæteris vasis singula ad singulas res sint comparata, hic contrà, quum sit vnicū vas, multorum vicem præstare cogatur: quippe qui rebus quibusuis

tamen exactius dolorem à mœrore distinguens, scribis, (in quadam videlicet ad eundem Atticum epistola, lib. 12) Quòd me ipse per literas cõsolatus sum, non pœnitet me quantum profecerim. mœroré minui: dolorem nec potui, nec, si possem, vellem. Rursum tamé in eodẽ libro videtur id discriminis inter hæc duo vocabula tollere, eandem vtrique significationem tribuens, Quòd me ab hoc mœrore recreari vis, facis vt omnia: sed me mihi non defuisse, tu testis es. nihil enim de mœrore minuendo scriptum ab vllo est quod ego non domi tuæ legerim: sed omnẽ cõsolationem vincit dolor. Idẽ Tuscul. quæst. lib. 3, in exponenda eadem sentẽtia, Dies procedẽs dicit ea significatione qua cum in loco præcedẽte tum in aliis multis dicit Dies, sine adiectione: Sulpitius autem longinquitas temporis. ita enim ibi scripsit, DIES procedens ita mitigat [ægritudinẽ] vt iisdẽ malis manentibus non modò leniatur ægritudo, sed in plerisque tollatur. Sic & Naso de tẽpore loquens,

Hoc etiam sæuas paulatim mitigat iras:
Hoc minuit luctus, mœstáque corda leuat.

...alii plerique vnus-
...que autores tractantes
...rsus ad eos Ciceronis locos
...ue dari expositionem posse
...nem quæ à Sulpitio scribe-
...ollegas videlicet de his po-
...ibus rebus, Hoc te expectare
...ue id est, hanc longinquitatẽ
...ris, ac non eius sapientia
...ientiæ, tibi turpe est. Ita igi-
...libro 7 epist. ad fam. in qua
...ad Canonem, Et hoc tempore
...que me non ratio solium con
...quæ plurimum debet vale-
...tem dies, quæ stultis quoq;
...bilis: tamen doleo ita com-
...rem esse dilapsam, vt ne
...idem melius aliquando fo-
...quatur. Idem in quodam
...eum epistolio, Tuus autem
...humanus is quidem, sed ma-
...remedẽdus. Cõsolationum
...nullas viz, sed illa rectissi-
...saperet ratio quod dies im-
...ra est. Sic autem & Tusc.
...lib.), eadem de re rationem
...dixit de qua sapientiam di-
...Sulpitium videmus. Quum au
...ilius & apertius ibi explicet
...dẽ hoc consolationis genus
...ratio nobis suggerit, non ex-
...cribus longinquitatem tem-
...tum quoque locum superio-

Hoc denique & alii plerique vtriusque linguæ autores testatisunt.

Sed venio ad eos Ciceronis locos è quibus dixi expositionem posse peti eorum quæ à Sulpitio scribuntur: intelligens videlicet de his posteroribus verbis, Hoc te expectare tempus [id est, hanc longinquitatẽ temporis] ac non ei rei sapientia tua occurrere, tibi turpe est. Ita igitur ille libr. 7 epist. ad fam. in quadam ad Curionem, Et hoc tempore quãquam me non ratio solùm consolatur (quæ plurimùm debet valere) sed etiam dies, quæ stultis quoq; mederi solet: tamen doleo ita communem rem esse dilapsam, vt ne spes quidem melius aliquando fore, relinquatur. Idem in quodam ad Atticum epistolio, Tuus autem dolor, humanus is quidem, sed magnoperemoderãdus. Cõsolationum autem multæ viæ, sed illa rectissima: impetret ratio quod dies impetratura est. Sic autem & Tusc. quæst. lib. 3, eadem de re rationem itidem dixit de qua sapientiam dixisse Sulpitium videmus. Quum autem latius & apertius ibi explicet quale sit hoc consolationis genus quod ratio nobis suggerit, non expectantibus longinquitatem temporis, eum quoque locum superio-

ribus addendum censui. Quum igitur de libro Clitomachi loquutus esset, quem ille euersa Carthagine misit consolandi causa ad captiuos ciues suos, in quo scripta esset quædam disputatio Carneadis, &c. subiungit, Tanta igitur calamitatis præsentis adhibetur à philosopho medicina, quanta inueteratæ ne desideratur quidem. nec si aliquot annis pòst idem ille liber captiuis missus esset, vulneribus mederetur, sed cicatricibus. sensim enim & pedetentim progrediens extenuatur dolore: non quo ipsa res immutarisoleat, aut possit: sed id quod ratio debuerat, vsus docet, minora esse ea quæ sint visa maiora.

EX EODEM DIPH.

Ὁ συνειδὼς αὑτῷ κακόν, κἂν ᾖ θρασύτατος,
Ἡ συνείδησις αὐτὸν δειλότατον εἶναι ποιεῖ.

INTERPR.

Sibi conscium, licet virum audaciſſimum,
Timidiſſimum facit ipſa conſcientia.

Plurima ac propemodum infinita huc pertinentia leguntur apud vtriusque linguæ scriptores. Vt autẽ Græcos omittam, ipse apud Latinos Cicero elegantissimè hũc malæ con

sciétiæ assiduum comitem, metum, nobis depinxit, cum alibi, tum Paradoxo quinto: Quid? quum cupiditatum dominatus excessit, & alius est dominus exortus, ex cẽscientia peccatorũ, timor, quàm est illa misera, quàm dura seruitus? Idem in sua Miloniana, Magna vis est conscientiæ, iudices: & magna in vtranq; partem, vt neque timeant qui nihil commiserint: & pœnã semper ante oculos versari putent qui peccarint. Eodem pertinent isti Senecæ in Hippolyto versus, *Quid pœna præsens, conscia mentis pauor?*

Animúsque culpa plenus & semet timens? *Scelus aliqua tutum, nulla securum tulit.* Necnon isti Iuuenalis, - *cur tamen hos tu Euasisse putes, quos diri conscia facti Mens habet attonitos, & surdo verbere cædit, Occultum quatiente animo tortore flagellum?* Extant & alia pleraque apud vtrosque poetas de cruciatibus quos affert conscientia, id est conscientiæ insitus pauor. Viciſſim autem quantam fiduciã, quantámque securitatem bona conscientia homini afferat, cum alii declararunt, tum Horatius optimè, istis verbis, Epist. lib. 1. *hic murus aheneus esto, Nil cõscire sibi, nulla pallescere culpa.* Quibus verbis aptissimè subiuncturus mihi vi-

deor Biantis responsum ad eum qui interrogabat quid libertas esset, ἀγαθὴ συνείδησις, inquit id est, bona bona conscientia, seu recta.

EX EODEM DIPH.

Οἶει σὺ τοὺς θανόντας οὐ Νικήρατε,
Τρυφῆς ἀπάσης μεταλαβόντας ἐν
βίῳ,
Πηδυχρύσῳ &c.

Cætera autem non addo quòd eos minimè sequendos existimem qui Diphilo hos versus adscribunt; quum eorum pars prior (loquor enim de toto loco complectente versus viginti) sit Philemonis, posterior, Euripidis, ab hoc versu videlicet, Εἷτις δὲ θνητῶν οἴεται &c. nam hunc cum sequentibus Euripidi tribuit non solùm Iustinus Martyr, sed & Sextus philosophus, vt alibi docebo. At priores illos Philemoni tribuit idem Iustinus, cum aliis eiusdem argumenti, vel potius eiusdem ἀσεβείας, si tamé hoc nomine illos ornare fas est.

EX EODEM DIPH.

Ὅς τις γὰρ αὐτὸς αὑτὸν ἐκ αἰσχύνεται
Συνειδὸς αὐτῷ φαῦλα διαπεπραγμένῳ,
Πῶς τόν γε μηδὲν εἰδότ' αἰσχυνθήσεται;

INTERPR.

conscientia sibi mali,
ipse sibi non tamen,
erubescet illius non conscius?

conscientia multa fuerunt
ubi: sed ibi de timore
quem solet afferre conscien
pudore agitur quem
omnibus debet, sed nō
Est tamen hic pudor
quo deterreri à malefacio
que, quos alioqui ma
potentia pœnæ metum adi
Videtur autem hic comicus ad
Pythagoræ dictum alludisse
Carm. aureis legitur, τὸν
αἰσχύνου ἀρχὴν σαυτῷ.

EX EODEM DIPH.

ἐκ αἰδῆ δὲ τὸν χρήσιμον.
ἐν τῷ τὸ χεῖρον μεταβολὴν οὐ
ἐργάζεται.

INTERPR.

nullus vsquam pauperem exhor
ret.

nemo peior metuitur ab eo
bat.

Hoc testantur & alii poetæ, pau
rem conditione cum aliis in re
ceptiorem esse quàm diuitem,
eo quòd à fortunæ leuitate

INTERPR.

Qui perpetrati conscius sibi mali,
Non erubescit ipse seipsum tamen,
Quinam erubescet illius non conscium?

De conscientia multa fuerũt dicta paulo antè: sed ibi de timore agebatur quem solet afferre conscientia, hîc de pudore agitur quem eadem afferre omnibus debet, sed nõ itidem solet. Est tamen hic pudor id vnum quo deterreri à maleficio possunt plerique, quos alioqui magna sua potentia pœnæ metum adimit. Videtur autem hic comicus ad illud Pythagoræ dictum alludisse quod in Carm. aureis legitur, πάντων δὲ μάλιστ' αἰδέο σαυτόν.

EX EODEM DIPH.

Πένητος ἀνδρὸς οὐδὲν δυστυχέστερον.
Τῷ γὰρ δοκεῖ τὸ χεῖρον μεταβολὴν οὐ προσδοκᾷ.

INTERPR.

Haud vllus vsquam paupere est beatior.
Haud nanque peior metuitur ab eo status.

Hoc testantur & alii poetæ, pauperum conditionẽ cum aliis in rebus potiorem esse quàm diuitum, cum in eo quòd à fortunæ leuitate

& inconſtãtia, atque adeo volubilitate ſibi non timeat. quòd periculum illis nõ ſit ne illis peiorem rerum ſuarum ſtatum afferat, quum contrà hanc commutationem in iis qui propter diuitias beati & felices habentur, quotidie videant. Hinc apud Senecam, *Nec ſibi felix pauper habetur, Niſi felices cecidiſſe videt.* Sed quemadmodum Naſo, poſt quã dixit, *Non habet vnde ſuum paupertas paſcat amorem*, ſubiungit, *Non tamen hoc tanti eſt pauper vt eſſe velis*, ſic poſſit hic verſus iſtis Diphili ſenariis accini, vel potius occini.

EX EODEM DIPH.

Ὦ πᾶσι τοῖς φρονοῦσι κεχαρισμένε
Διόνυσε, καὶ σοφώτατ', ὡς ἡδύς τις εἶ
Ὅταν ταπεινὸν μέγα φρονεῖν ποιῇς μόνος,
Τὸν ταῖς ὀφρῦσι ἄγροικα συμπείθῃς γελᾶν,
Τόν τ' ἀθενῆ τολμᾶντι, τὸν δειλὸν θρασύν.

INTERPR.

O Bacche, cũctis charecordatis viris,
Iucunditate perfrui quanta facis,
Magnos remiſſo ſpiritus quũ das viro,
Ridere cogis nubilam frontem prius.
Quum viribus maiora debilẽ aggredi
Et cogis audacem qui timidus erat.

iſti Homeri ver-

ſ ωσ'ἡ

ſ πολυφρων ὦ

ſ

ſ πρόσωπ' ἀχρὶ τ' ἐφ

ſ

ſ ἀγροικ

ſ

ſ

ſ

Huc pertinent isti Homeri versus, Il. ξ, -οἶνος γὰρ ἀνώγει
Ἠλιθόν, ὅστ' ἐφέηκε πολύφρονά περ μάλ' ἀείσαι,
Καί θ' ἁπαλὸν γελάσαι, καί τ' ὀρχήσασθαι ἀνῆκεν·
Καί πέπος προέηκεν ὅ τε μὴ θέμις ἔπλετ' ἀμεῖναι.

Talia autē multa de vino testati sunt Græci poetæ illius posteri, & ex Latinis Horatius Epist. lib. 1, canit, ebrietatem operta recludere, spes raras esse iubere, in prælia inermem trudere, sollicitis animis onus eximere, addocere artes, ac disertum facere, denique solutum in contracta etiam paupertate.

Sed libet λεπτομερέστερον singula dicta cū singulis conferre. Primùm igitur ad illum versum ὅταν ταπεινὸν μεγα φρονεῖν ποιῇς μόνος, pertinet hoc, *Contracta quem non in pauperiate solutum?* Istud quoque, *Quis post vina grauem militiam aut pauperiem crepat?* Necnon iste Phocylidis versus, Εἰ πίομαι, πενίης δυμοφθόρου μελεδήνας. Est tamen generalius loquutus Diphilus quum ταπεινὸν dixit: sed vt nihil æquè facit homines μέγα φρονεῖν ac diuitiæ, sic nihil æquè ταπεινοῦς reddit ac paupertas. quam ταπεινότητα Rhianus elegātissimè versibus his descripsit,

modū loquitur. Legim⁹ enim Od. ρ,

Γαστέρα δ' οὔπως ὀΐω δοκφύψαι μεμαῶσαν,
Οὐλομένην, ἣ πολλὰ κακὰ ἀνθρώποισι δίδωσι. quibus subiungit,
Τῆς ἕνεκεν καὶ νῆες ἐΰζυγοι ὁπλίσσονται
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον, κακὰ δυσμενέεσσι φέρουσαι. Quos versus ita reddidi,

Celari at diri nequeũt ieiunia vẽtris,
Multorum humano generi qui causa malorum.
Hunc etiam propter sulcant freta vasta carinæ,
Hostibus exitium per tela per arma ferentes.

Sunt autem Vlyssis verba, γναμψοπλωχικῶς (vt ita dicam) philosophantis: qui eodem in libro non solùm οὐλομένην sed & λυγρὴν vocat γαστέρα: versum eundem repetens, nisi quòd mutatus est accus. in genitiuum. Legitur enim ibi,

Αὐτὰρ ἔμ' Ἀντίνοος βάλε γαστέρος εἵνεκα λυγρῆς,
Οὐλομένης, ἣ πολλὰ κακὰ ἀνθρώποισι δίδωσι.

id est.

Dirum ego sed propter ventrem sum verbera passus,
Multorum humano generi qui causa malorum.

Quò pertinent & alii duo eiusdem Homeri loci, vbi dicitur videlicet, & quidem ab eodem Vlysse, Odyss. ν,

Οὐ δὲ τι συγερῇ ὅπι γαστέρι κύντερον ἄλλο
Ἔπλετο, ἥτ' ἐκέλευσεν ἔο μνήσασθαι ἀνάγκῃ,
Καὶ μάλα τειρόμενον, καὶ ἐνὶ φρεσὶ πένθος ἔχοντα.

id est (si modò sensum assequor)

Ventre verecundum minus est nil, nil magè ventre
Importunius vel medijs in luctibus vrget,
Et memores iubet esse sui, cogitque iubendo.

Quinetiam alibi queritur de hoc improbo domino, quòd nimirum per plagas etiam & vulnera parare ei alimenta cogatur, (vt dixit Tibullus, Dona parare per cædem & facinus) quum horum causa cum eo congrediendum sit, cui se omnino imparem esse nouit. Locus est Odyss. σ,

Ὦ φίλοι, οὔπως ἔστι νεωτέρῳ ἀνδρὶ μάχεσθαι
Ἀνδρὶ γέροντα δύῃ ἀφημύρῳ· ἀλλά με γαστὴρ
Ὀτρύνει κακοεργὸς, ἵνα πληγῇσι δαμείω.

Quibus omnibus ex locis appa-

ret quanto aptius ἐλομψὴν appellatur γαστὴρ, vt legitur apud Clementem: quàm ταλαίπωρος, vt legitur apud Athenæum: (si quidem in ea significatione accipiatur quam vulgo ei dare solemus) Sed vicissim nemo non videt quãto sit aptior metro hæc Athenæi lectio. Imò verò altera non solùm minùs est apta, sed ne apta quidem vllo modo, quum ei mensura versus apertè refragetur. Adde quòd repetitio illa ταλαιπωρότερον γὲ, cõfirmare illud ταλαίπωρος videtur neque enim, etiamsi ἐλομψὴν versum ingredi posset, dici posset ἐλομενώτερον, aut ἐλομενίστερον, sicut post ταλαίπωρος habes ταλαιπωρότερον, vbi rationẽ reddit poeta cur ita vocetur. Atenim si ταλαίπωρος retineamus, (vt certè facere cogimur) quam ei significationem dabimus? Videtur enim vsitata illius nominis significatio prorsus ab hujus loci abhorrere sententia, præsertim quũ paulo pòst vocetur θεοῖς ἐχθρός. eos enim qui improbi, qui scelerati sunt, θεοῖς ἐχθροὺς vocare solemus, non eos qui ærumnosi, seu miseri ac infelices esse censentur. At si ad illud θεοῖς ἐχθρὸς respicientes, ταλαίπωρος reddamus Improba, Scelesta, (sicut videlicet Gallicè vocamus, *Vn miſe-*

...non solùm miserabi-
...rum cum eam qui
...ne in aliud incommodum
...quod videlicet nec illa
...huius appellationis
...minùnè quadrare vi-
...Quocirca (dicet aliquis)
...ideo miserum vocandum
...quòd in eum res omnis ge-
...congeratur, & iniectæ deglu-
...tendo ac vorentur? Hæc ser-
...mones quæ ab vtraque parte
...pollant, suspectam mihi red-
...dicem ταλαίπωρος, simúlque
...ταλαιπωρότερον: sic tamen
...dam, ni non aliam facilè in-
...posse existimem quæ ita v-
...versus mensuræ conue-
...idóque lectionem nostram
...retinens, dicam vel ταλαί-
...improbo ac scelesto po-
...Gallicæ voci vtranque si-
...nationem inesse docui) & vo-
...improbum ob improbam vo-
...cem, quasi improbè & scele-
...deglutientem: vel (quod
...mihi magis placet) sumi in
...significatione, & vocari ta-
...quòd quum ex cæteris va
...ad singulas res sint com-
...hic contrà, quum sit vnicũ
...malorum vicem præstare co-
...quippe qui rebus quibusuis

rable homme non ſolùm miſerabilem, ſed interdum eum etiam qui ſit ſceleſtus) in aliud incommodum incidimus: quòd videlicet ratio illa quæ redditur huius appellationis παλαίπωρος, minimè quadrare videatur. Quisenim (dicet aliquis) ventrem ideo miſerum vocandum cẽſeat quòd in eum res omnis generis cõgerantur, & iniectæ deglutiãtur ab eo ac vorentur? Hæ certè rationes quæ ab vtraque parte afferri poſſunt, ſuſpectam mihi reddunt vocem παλαίπωρος, ſimúlque vocem παλαιπωρότερον: ſic tamen ſuſpectam, vt non aliam facilè inueniri poſſe exiſtimem quæ ita vtriuſque verſus menſuræ conueniat: ideóque lectionem noſtram interim retinens, dicam vel παλαίπωρον pro improbo ac ſceleſto poni (ſicut Gallicæ voci vtranque ſignificationem ineſſe docui) & vocari improbum ob improbam voracitatem, quaſi improbè & ſceleſtè quiduis deglutientem: vel (quod multò mihi magis placet) ſumi in vſitata ſignificatione, & vocari παλαίπωρον, quòd quum ex cæteris vaſis ſingula ad ſingulas res ſint comparata, hic contrà, quum ſit vnicũ vas, multorum vicem præſtare cogatur: quippe qui rebus quibuſuis

miserè oneretur. Nec verò quod additur, εἰς τὼ θεοῖς ἐχθρὰν ταύτῃ, huic meę expositioni reclamare videtur; si intelligatur esse dictum non iam ad illud idem respiciendo, sed ad aliud, videlicet ad eius auiditatem, quæ onera illa ei procurat.

Primum autem versum, Εὖ γ' ὁ κατάχρυσος εἶπε πόλλ' Εὐριπίδης, ideo ita verti, *Hoc dixit inter multa pulchrè Euripides*, ne aliquid deesse videretur. Puto enim Diphilum, postquam dixit, Euripidem multa pulchrè loquutum esse, reliquisse subaudiendum, Quale est hoc, vel Ex quibus est hoc, aut tale quid. Nec tamen ei qui versum deesse putaret inter primum hunc & secundum, valde repugnarem.

Sed & his verbis, Ἀλλ' οὐχ ἕτερον ἀγγεῖον, subesse mendum videtur: nisi dicamus deesse versum qui interiectus à poeta fuerit inter hunc & proximè præcedentem. Neque enim cohærent ista, εἰς ἣν ἂν πάντ' ἐμβάλοις, ὧν' οὐχ ἕτερον ἀγγεῖον. Nec tamen ignoro posse retineri hanc lectionẽ, dicendo esse ἔλλειψιν præpositionis εἰς, repetendæ videlicet è versu proximè præcedente. Sed vereor ne ea durior à nonnullis iudicetur quàm vt ea vsum esse hunc comicum credibile sit.

IN EODEM DIPH.

INTERPR.

[illegible] tempus aegritudinis.

[illegible] locis variisque modis [illegible] mœrorem expressit Marcus [illegible] quoniã collectorum lectio- [illegible] meas nõ minus vtilem quàm [illegible] fore speraui. Sed quum [illegible] elegantissima Seruii Sulpi- [illegible] quæ Ciceronianis inser- [illegible] epistolarum quæ ad fa- [illegible] scriptæ sunt) extet eadem [illegible] in eã quædam sint quæ il- [illegible] locis exponuntur, ab [illegible] ita igitur in consolato- [illegible] Ciceronem epistola, inter a- [illegible] NVLLVS dolor est quẽ [illegible] propinquitas temporis minuat [illegible] tollat. Hoc te expectare tẽ- [illegible] non ei rei sapientia tua oc- [illegible] tibi turpe est. At Cicero [illegible] Atticum lib. 3. epist. 12, [illegible] acuti dolores mitigantur ve- [illegible] Totus autem locus est hic, [illegible] non modò non leuat [illegible] sed etiam auget. nam [illegible] dolores mitigantur vetustate, [illegible] non potest nõ & sensu præ- [illegible] assiduitate, & recordatione præ- [illegible] augeri. (Alibi

EX EODEM DIPH.

Λύπης ὁ πάσης χίγνετ' ἰατρὸς χρόνος.

INTERPR.

Medetur omni tempus ægritudini.

Variis in locis variísque modis hanc ſententiam expreſſit Marcus Tullius, quorũ collectorum lectionem cuiuis nõ minus vtilem quàm iucundam fore ſperaui. Sed quum & in illa elegantiſſima Seruii Sulpitii epiſtola quæ Ciceronianis inſerta eſt(lib.4 epiſtolarum quæ ad familiares ſcriptæ ſunt) extet eadem γνώμη,& in ea quædam ſint quæ illis Ciceronis locis exponuntur, ab ea incipiam. Is igitur in conſolatoria ad Ciceronem epiſtola, inter alia ſcribit, NVLLVS dolor eſt quẽ non longinquitas temporis minuat atque molliat. Hoc te expectare tẽpus, ac non ei rei ſapientia tua occurrere, tibi turpe eſt. At Cicero epiſt.ad Atticum lib. 3.epiſt.15, NAM cæteri dolores mitigantur vetuſtate. Totus autem locus eſt hic, Dies autem non modò non leuat luctum hunc, ſed etiam auget. nam cæteri dolores mitigantur vetuſtate, hic non poteſt nõ & ſenſu præſentis miſeriæ, & recordatione præteritæ vitæ quotidie augeri. (Alibi

tamen exactius dolorem à mœrore distinguens, scribis, (in quadam videlicet ad eundem Atticum epistola, lib. 12) Quòd me ipse per literas cõsolatus sum, non pœnitet me quantum profecerim. mœrorẽ minui: dolorem nec potui, nec, si possem, vellem. Rursum tamẽ in eodẽ libro videtur id discriminis inter hæc duo vocabula tollere, eandem vtrique significationem tribuens, Quòd me ab hoc mœrore recreari vis, facis vt omnia: sed me mihi non defuisse, tu testis es. nihil enim de mœrore minuendo scriptum ab vllo est quod ego non domi tuæ legerim: sed omnẽ cõsolationem vincit dolor. Idẽ Tuscul. quæst. lib. 3, in exponenda eadem sententia, Dies procedẽs dicit ea significatione qua cum in loco præcedẽte tum in aliis multis dicit Dies, sine adiectione: Sulpitius autem longinquitas temporis. ita enim ibi scripsit, DIES procedens ita mitigat [ægritudinẽ] vt isdẽ malis manentibus non modò leniatur ægritudo, sed in plerisque tollatur. Sic & Naso de tẽpore loquens,

Hoc etiam sæuas paulatim mitigat iras:
Hoc minuit luctus, mœstáque corda leuat.

Hoc denique & alii plerique vtriusque linguæ autores testatisunt.

Sed venio ad eos Ciceronis locos è quibus dixi expositionem posse peti eorum quæ à Sulpitio scribuntur: intelligens videlicet de his posterioribus verbis, Hoc te expectare tempus [id est, hanc longinquitatē temporis] ac non ei rei sapientia tua occurrere, tibi turpe est. Ita igitur ille libr. 7 epist. ad fam. in quadam ad Curionem, Et hoc tempore quāquam me non ratio solùm consolatur (quæ plurimùm debet valere) sed etiam dies, quæ stultis quoq; mederi solet: tamen doleo ita communem rem esse dilapsam, vt ne spes quidem melius aliquando fore, relinquatur. Idem in quodam ad Atticum epistolio, Tuus autem dolor, humanus is quidem, sed magnoperemoderādus. Cōsolationum autem multæ viæ, sed illa rectissima: impetret ratio quod dies impetratura est. Sic autem & Tusc. quæst. lib. 3, eadem de re rationem itidem dixit de qua sapientiam dixisse Sulpitium videmus. Quum autem latius & apertius ibi explicet quale sit hoc consolationis genus quod ratio nobis suggerit, non expectantibus longinquitatem temporis, eum quoque locum superio-

ribus addendum censui. Quum igitur de libro Clitomachi loquutus esset, quem ille euersa Carthagine misit consolandi causa ad captiuos ciues suos, in quo scripta esset quædam disputatio Carneadis, &c. subiungit, Tanta igitur calamitatis præsentis adhibetur à philosopho medicina, quanta inueteratæ ne desideratur quidem. nec si aliquot annis pòst idem ille liber captiuis missus esset, vulneribus mederetur, sed cicatricibus. sensim enim & pedetentim progrediens extenuatur dolore: non quo ipsa res immutari soleat, aut possit: sed id quod ratio debuerat, vsus docet, minora esse ea quæ sint visa maiora.

EX EODEM DIPH.

Ὁ συνειδὼς αὑτῷ τι, κἂν ᾖ θρασύτατος,
Ἡ συνείδησις αὐτὸ δειλότατον εἶναι ποιεῖ.

INTERPR.

Sibi conscium, licet virum audaciſſimum,
Timidiſſimum facit ipſa conſcientia.

Plurima ac propemodum infinita huc pertinentia leguntur apud vtriusque linguæ scriptores. Vt autē Græcos omittam, ipse apud Latinos Cicero elegantissimè hūc malæ con

sciétiæ assiduum comitem, metum, nobis depinxit, cum alibi, tum Paradoxo quinto: Quid? quum cupiditatum dominatus excessit, & alius est dominus exortus, ex cõscientia peccatorũ, timor, quàm est illa misera, quàm dura seruitus? Idem in sua Miloniana, Magna vis est conscientiæ, iudices: & magna in vtranq; partem, vt neque timeant qui nihil commiserint: & pœnã semper ante oculos versari putent qui peccarint. Eodem pertinent isti Senecæ in Hippolyto versus, *Quid pœna præsens, conscię mentis pauor?*

Animúsque culpa plenus & semet timens? *Scelus aliqua tutum, nulla securum tulit.* Necnon isti Iuuenalis, - *cur tamen hos tu Euasisse putes, quos diri conscia facti Mens habet attonitos, & surdo verbere cædit, Occultum quatiente animo tortore flagellum?* Extant & alia pleraque apud vtrosque poetas de cruciatibus quos affert conscientia, id est conscientiæ infitus pauor. Vicissim autem quantam fiduciã, quantámque securitatem bona conscientia homini afferat, cum alii declararunt, tum Horati? optimè, istis verbis, Epist. lib. 1; *hic murus aheneus esto, Nil cõscire sibi, nulla pallescere culpa.* Quibus verbis aptissimè subiuncturus mihi vi-

deor Biantis responsum ad eum qui interrogabat quid libertas esset, ἀγαθὴ συνείδησις, inquit id est, bona bona conscientia, seu recta.

EX EODEM DIPH.

Οἶει σὺ τοὺ θανόντας οὐ Νικήρατε,
Τρυφῆς ἁπάσης μεταλαξόντας ἐν
ζίφῳ,
Περδυγλύαν &c.

Cætera autem non addo quòd eos minimè sequendos existimem qui Diphilo hos versus adscribunt: quum eorum pars prior (loquor enim de toto loco complectente versus viginti) sit Philemonis, posterior, Euripidis, ab hoc versu videlicet, Εἷτις δὲ θνητῶν οἴεται &c. nam hunc cum sequentibus Euripidi tribuit non solùm Iustinus Martyr, sed & Sextus philosophus, vt alibi docebo. At priores illos Philemoni tribuit idem Iustinus, cum aliis eiusdem argumenti, vel potius eiusdem ἀσεβείας, si tamé hoc nomine illos ornare fas est.

EX EODEM DIPH.

Ὅς τις γὰρ αὐτὸς αὑτὸν ἐν αἰσχύναις
Συνειδὼς αὑτῷ φαῦλα διαπεπραγμένῳ,
Πῶς τόν γε μηδὲν εἰδότ' αἰσχυνθήσεται;

INTERPR.

[illegible] conscius sibi malè,
[illegible] ipse sibi [illegible] tamen,
[illegible] nobiscum illius non conscius?

[illegible] conscientia multa fuerint [illegible]
[illegible] aliè: sed ibi de timore a-
[illegible] quem solet afferre conscien
[illegible] pudore agitur quem ea-
[illegible] omnibus debet, sed nō
[illegible], ist tamen hic pudor
[illegible] quo deterreri à maleficio
[illegible], quos alioqui ma-
[illegible] potentia pœnæ metum adi-
[illegible] autem hic comicus ad
[illegible] Pythagoræ dictum alluisse
[illegible] Carm. aureis legitur, τὰ-
[illegible] αἰσχύνου σαυτόν.

[illegible] EODEM DIPH.

[illegible]

INTERPR.

[illegible] nullus vsquam pauper esse [illegible]
[illegible].

[illegible] quisquam prior metuitur ab [illegible]
[illegible].

[illegible] testantur & alii poetæ, pau-
[illegible] conditione cum aliis in re-
[illegible] potiorem esse quàm diuitum,
[illegible] quòd à fortunæ leuitate

INTERPR.

Qui perpetrati conscius sibi mali,
Non erubescit ipse seipsum tamen,
Quinam eruboscet illius non conscium?

De conscientia multa fuerūt dicta paulo antè: sed ibi de timore agebatur quem solet afferre conscientia, hîc de pudore agitur quem eadem afferre omnibus debet, sed nō itidem solet. Est tamen hic pudor id vnum quo deterreri à maleficio possunt plerique, quos alioqui magna sua potentia pœnæ metum adimit. Videtur autem hic comicus ad illud Pythagoræ dictum alluisisse quod in Carm. aureis legitur, πάντων δὲ μάλιστ' αἰσχύνεο σαυτόν.

EX EODEM DIPH.

Πένητος ἀνδρὸς οὐδὲν δυστυχέστερον.
Τῷ γὰρ ὅτι τὸ χεῖρον μεταβολὴν οὐ προσδοκᾷ.

INTERPR.

Haud vllus vsquam paupere est beatior.
Haud nanque peior metuitur ab eo status.

Hoc testantur & alii poetæ, pauperum conditioné cum aliis in rebus potiorem esse quàm diuitum, tum in eo quòd à fortunæ leuitate

& inconstãtia, atque adeo volubilitate sibi non timeat. quòd periculum illis nõ sit ne illis peiorem rerum suarum statum afferat, quum contrà hanc commutationem in iis qui propter diuitias beati & felices habentur, quotidie videant. Hinc apud Senecam, *Nec sibi felix pauper habetur, Nisi felices cecidisse videt.* Sed quemadmodum Naso, post quã dixit, *Non habet vnde suum paupertas pascat amorem*, subiungit, *Non tamen hoc tanti est pauper vt esse velis*, sic possit hic versus istis Diphili senariis accini, vel potius occini.

EX EODEM DIPH.

Ὦ πᾶσι τοῖς φρονοῦσιν εὐφιλέστατε
Διόνυσε, καὶ σοφώτατ', ὡς ἡδύς τις εἶ
Ὅταν ταπεινὸν μέγα φρονεῖν ποιῇς μόνος,
Τὸν ταῖς ὀφρῦσι ἄρροντα συμπείθῃς γελᾶν,
Τόν τ' ἀθενῆ τολμᾶν τι, τὸν δειλὸν δρασμόν.

INTERPR.

O Bacche, cũctis chare cordatis viris,
Iucunditate perfrui quanta facis,
Magnos remisso spiritus quũ das viro,
Ridere cogis nubilam frontem prius.
Quum viribus maiora debilẽ aggredi
Et cogis audacem qui timidus erat,

Huc pertinent isti Homeri versus, Il. ξ, -οἶνος γὰρ ἀνώγει
Ἠλιθίους, ὅστ' ἐφέηκε πολύφρονά περ μάλ' ἀείσας,
Καί θ' ἁπαλὸν γελάσαι, καί τ' ὀρχήσασθαι ἀνῆκεν·
Καί πέπος ἐμβάλησιν ὅτου τ' ἀρρητον ἀμεῖνον.

Talia autē multa de vino testati sunt Græci poetæ illius posteri, & ex Latinis Horatius Epist. lib. 1, canit, ebrietatem operta recludere, spes ratas esse iubere, in prælia inermem trudere, sollicitis animis onus eximere, addocere artes, ac diserтum facere, denique solutum in contracta etiam paupertate.

Sed libet λεπτομερέστερον singula dicta cū singulis conferre. Primùm igitur ad illum versum ὅταν ταπεινὸν μεγα φρονεῖν ποιῇς μόνος, pertinet hoc, *Contracta quem non in paupertate solutum?* Istud quoque, *Quis post vina grauem militiam aut paupertem crepat?* Necnon iste Phocylidis versus, Εἰ πίομαι, πενίης δυμοφθόρου μελεδήνας. Est tamen generalius loquutus Diphilus quum ταπεινὸν dixit: sed vt nihil æquè facit homines μέγα φρονεῖν ac diuitiæ, sic nihil æquè ταπεινοὺς reddit ac paupertas. quam ταπεινότητα Rhianus elegātissimè versibus his descripsit,

de paupere,

Οὐδέ τι θαρσαλέος νοέειν ἔπος, οὐδέ τι ῥέξαι,
Ἐρρίγως ὅτι τ' ἄνδρες ἐχεπτέανοι παρέωσιν.
Καί οἱ θυμὸν ἔδωσι κατηφείη καὶ ὀϊζύς.

Vicissim autem quomodo pauper μέγα φρονεῖ, vel potius ὑπέρμεγα, subiungit,

Ὁππόθ' ἁλιπλήκτεω οἰωνὸς χεῖμα
Ποσὶν ὑπερθέῃ, θυμοὶ δέ οἱ εἰσὶ πενιχροί.
Ἀλλ' ὑπερπλείῃ καὶ ἀμερτωλῇσι νόοιο,
Ἴσα Διὶ βρομέει, κεφαλὴν δ' ὑπὲρ αὐχένας ἴσχει,
Καὶ τότε ἐων ὀλίγος. &c.

Sed elegantius idem ille poeta Latinus expressit quas adueisus paupertatem habeant vires fœcundi calices, quum cecinit Carm. lib. 3, amphoram alloquens, -*& addis cornua pauperi, Post te, neque iratos trementi Regum apices, neque militum Arma.* Idem & apud Aristophanem legimus in Equitibus, Ὁρᾷς; ὅταν πίνωσιν ἄνδρωποι, τότε Πλουτοῦσιν, εὖ φρονοῦσι. Potest verò illud μέγα φρονεῖν complecti & ista Flacci verba, lubere spes esse ratas. Itidem scribit Aristoteles, εὐέλπιδας γίνεσθαι τοὺς μεθυσκομένους.

Sic

…dèt hominem, quanto
…pat, πάντα πλούσιον
…ρεῖν δοκεῖ. Sed i-
…m Carm. lib. 3, ode illa
…, maluit dicere Spem
…ntibus anxius.
…ius autem versu, Τὸν πάλαι-
…ρπλῶσις χειρὶ, fa-
…a verba Homeri, ὅστ' ἰφθί-
…ρέφ. &c. quibus ait eũ
…qui loqui prudentissimũ
…dè cantandum, ridendũ,
…impelli, quinetiam ad
…loquendum quod taceri
…. Cæterùm ex illo Ho-
…tum est prouerbium
…vinum ad choreas du-
…impellere. quod hexa-
…Athenæum continet
…ὑπὲρ μέγνα χρὴ ἰέναι δέ-
…λιν. Ad quod prouer-
…respexisse videtur Eri-
…dè in his versiculis,

…ὰς ἐχθρὰς, ἐ κακοὺς ἔχειν.
…νας μέγνας, ὦ πάτερ,
…ἐν ἐ θέλοντας.

id est,

…non careat vetus, pater,
…vinum ait potentia,
…nas vel senes ipsos trahat.

…pro eodem & illa verba
…Sollicitis animis onus
…Bicnon ista eiusdem,

Sic Plato dicit hominem, quanto plus vini potat, τοσούτῳ πλειόνων ἐλπίδων ἀγαθῶν πληροῦσθαι. Sed idem Flaccus Carm. lib. 3, ode illa ad amphoram, maluit dicere Spem reducere mentibus anxiis.

Pro hoc autem versu, Τὸν ταῖς ὀφρῦς ἀέροντα συμπεῖθεις γελᾶν, faciunt illa verba Homeri, ὅστ' ἐφέηκε πολύφρονά περ. &c. quibus ait eũ etiam qui alioqui prudentissimus sit, à vino ad cantandum, ridendũ, saltandum impelli, quinetiam ad aliquid loquendum quod taceri præstitisset. Cæterùm ex illo Homeri loco natum est prouerbium quo dicitur vinum ad choreas ducendas senẽ impellere. quod hexametro apud Athenæum continetur, Οἶνος ἄνωγε γέροντα κὴ ὐκ ἐθέλοντα χορεύειν. Ad quod prouerbiale carmen respexisse videtur Eriphus apud eundẽ in his versiculis,

Λόγος δὲ ἐς' ἀρχαῖος, ὃ κακῶς ἔχων.
Οἶνον λέγουσι τὸν γέροντας, ὦ πάτερ,
Πείθειν χορεύειν θ' ἐθέλοντας.

id est,

Ratione verbũ non caret vetus, pater,
Quod esse tantæ vinum ait potentiæ,
Vt ad choreas vel senes ipsos trahat.

Faciunt pro eodem & illa verba Horatiana, *Sollicitis animis onus eximit.* Necnon ista eiusdem,

-neque Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines. Item, *Dissipat Euius curas edaces.* At vero Carminum libro 3, in illa ad amphoram ode dixit, *Tu lene tormentum ingenio admoues Plerunque duro, tu sapientium Curas, & arcanum iocoso Consilium retegis Lyæo.* Vbi quod dicit Ingenio duro, & Sapientium curas, non malè conuenit cum τὸν τὰς ὀφρῦς ἀγόντα. quippe quod comici de philosophis dicere solerent. vt Plato apud Athenæum, lib. 3,

-οἱ γριῶ τὰς ὀφρῦς ἐσπηκότες,
Καὶ τὸν φορτικὸν ζητοῦντες ἐν τοῖς πανδεπάτοις
Καὶ τὰς διατριβὰς, ὥσπερ ἀποδεδρακότα. Hinc etiã ὀφρυανασπᾶσθαι dicti fuerũt ab Hegesandro in quodam epigrammate quod ab eodem Athenæo refertur. Sed largiore vini potum quibusuis quasuis curas adimere, multi etiam poetæ Græci cecinerunt. Anacreon autem præ cæteris hanc laudem fœcundis calicibus tribuit, vtpote qui in seipso luculentiora huius rei testimonia quàm cæteri habuisset. Vide igitur cũ alias eius odas, tum eam cuius initium Ὅτ' ἐγὼ πίω τὸν οἶνον: item quam ab his inchoauit verbis, Ἁλὸς πίωμεν οἶνον. Huc pertinet iste versus apud Athenæum de vino,

Πάσας δ' ἐκ καρδίας ἀνίας ἀνδρῶν ἀμπάζει. Sed & Bacchus cognomina quædam ab hac qua præditus est facultate accepisse à Græcis putatur: ex quibus est λυαῖος.

Illud denique, Τόν τ' ἀθενῆ τολμᾶν ποιεῖ, τὸν δειλὸν θρασυνεῖ, optimè exprimitur istis Horatii verbis, *In prælia trudit inermem*. Sed sciendum est, hoc idē tribui Amori seu Cupidini, apud Stobæum. ita enim apud eum quidam comicus,

Οὗτος γὰρ ὁ θεὸς καὶ τὸν ἀθενῆ σθένειν
Τίθησι, καὶ τὸν ἄπορον εὐπορεῖν πόρῳ.

Sic & Euripides in Hippolyto,

Ἐγὼ δὲ τόλμης καὶ θράσους διδάσκαλον
Ἐν τοῖς ἀμηχάνοισιν εὐπορώτατον,
Ἔρωτα, πάντων δυσμαχώτατον θεόν.

Quò pertinent ista Ouidii,

Nox & amor vinúmque nihil moderabile suadent:

Illa pudore caret, Liber Amórque metu. Sed & exempla huius ἐρωτικοῦ δείνους καὶ θράσους apud eundem poetam & apud Properrium leguntur.

HENRICI STEPHANI in gnomas seu sententias Menandri,

PRAEFATIO.

IN disponendis digerendísque Menandri gnomis seu sententiis, non idem mihi quod in cæteris faciendum existimaui, vt nimirum omnes alphabetico collocatas ordine proponerẽ. Quũ enim multo plures eius quàm alius cuiusquã comici extẽt, sintq; magna ex parte eiusmodi vt singulę singulis versib⁹ includantur (vnde etiam μονόστιχοι γνῶμαι vocatæ fuerunt) & in multis eadem de re agatur, licet aliud atque aliud de ea dicatur: hanc rationem inii, vt quæ tales sunt, eas in eundem locum cogerem, alphabeticum ordinem non in illis sed in titulis ad quos reducẽdæ fuerunt, obseruãs: (sicut & antea factũ fuerat) at verò in cæteris eius siue γνωμικοῖς siue iocosis dictis quæ pluribus constant versibus, literarum ordinem, sicut & in superioribus, tenerem.

Quo autem delectu in illis μονοστίχοις versibus vsus sim, seu potius quam in iis colligendis cautionem adhibuerim, quum ad eos ventum fuerit, tum docebo.

MENANDRO

ume, ex Gregorio Gyraldo.

Lucubratur Menander, inter
as vna comœdię poetas facile
nas; Athenienſis & ipſe, Diopa-
ꝛ ingenioſus fuit.

Aliquanto poſt,

Combus Menander omnium con-
ꝛ fertur compoſuiſſe tradatur, ab
nem & nouem: ſed Apolloꝺo-
rum & quinque ſunt carmine
ſcripti.

Paulo poſt,

Ipſe item idem Apollodorus in
ꝛ (vt enim liber inſcribitur)
ꝛ ex comœdiis, vicis, ſolis, inducun
ꝛ ex tragœdiis, vt: Geilᵒ ait. vicinus
ꝛ Philemone, vt paulo antè di
ꝛ, & Lyncea, de quo paulo
ꝛ tas imagine meminerimus.

Ipſum Menander præter fabu-
ꝛ ad Ptolemæum regem, &
ꝛ ſiluæ orationes. Claruit
ꝛ Olympiade, vt à Græcis
ꝛ eſt proditum. Natus
ꝛ ſcenades fuit à Macedonia
ꝛ regibus (quod ſcribit Pla-
ꝛ eum cœpiſſe percegatos ferere.
ꝛ ſcripſit vero (ut refert Laertius) à
ꝛ philoſophio ſuæ.

DE MENANDRO comico, ex Gregorio Gyraldo.

Hanc sequebatur Menander, inter omnes nouæ comœdiæ poetas facilè princeps, Atheniensis & ipse, Diopethis & Hegistrates filius.

Aliquanto pòst,

Comœdias Menander omnino centum & octo composuisse traditur, ab aliis centum & nouem: sed Apollodorus centum & quinque suo carmine prodidit.

Paulo pòst,

Vicisse verò idem Apollodorus in Chronicis (sic enim liber inscribitur) asserit ex omnibus, octo solis, iudicum ambitu ac gratia, vt Gellius ait. victus enim est à Philemone, vt paulò antè dicebamus, & à Lynceo, de quo paulo pòst in eius imagine meminerimus. Scripsit item Menander præter fabulas, epistolas ad Ptolemæum regem, & alia pleraque, soluta oratione. Claruit verò CXV Olympiade, vt à Græcis in Chronicis est proditum. Amatus Menãder vsqueadeo fuit à Macedoniæ & Ægypti regibus (quod scribit Plinius) vt eum classe perlegatos peterẽt. Institutus verò (ut refert Laertius) à Theophrasto philosopho fuit.

Paulo pòst

Sunt qui Menandrum *dicant cum* Alexide *poeta uersatum, à quo fuerit in fabulis faciendis edoctus. Antiquorum uerò poetarum eum furem fuisse* Eusebius *&* Porphyrius *prodidere: quin & eius rei gratia ab* Aristophane *insigni grammatico eius amico sæpe admonitus fuit. qua de re* Cratinus *sex libros edidit, quos de* Menandri furtis *inscripsit.*

Paulo pòst,

Quo autem modo extremum diem clauserit, incompertum mihi quidem, licet uetus quidam interpres in uersu illo Nasonis *in* Ibin,

Comicus *ut liquidis periit dum nabat in undis,*

ita scribat, Menander Comicus Athenienſis *dum in* Piræo *portu nataret, submersus est: de quo nobilissimè à Græcis edita traduntur elegiæ, & à* Callimacho *epigrãma. Hæc ille. Eius quidem sepulchrum in* Attica *ostendi uenientibus ex* Piræo, *testis est* Pausanias. *&c.*

INTERPR.

EX MENANDRO.

Ἀεὶ κράτιστόν ἐστι τἀληθῆ λέγειν,
Ἐν παντὶ καιρῷ. τοῦτ' ἐγὼ παρεγγυῶ
Εἰς ἀσφάλειαν τῷ βίῳ πλεῖστον μέρος.

INTERPR.

Est tempore omni uera proloqui optimum:
Hoc facere adhortor, quippe quod sit roboris
Securè ad ætũ transigẽdum maximi.

Veritatem esse rem pulchetrimã & quæ præ quauis alia hominem ingenuũ deceat, viciſsimque ſeruile esse mentiri, testati sunt alii: at Menander esse veracem, id κράτιστον esse perhibet: atque ita veritatem non ab honestate, sed ab vtilitate nobis commendat. (interim tamen illam ab hac minimè excludi putandum est. potest enim aliquid simul & κράτιστον & κάλλιστον esse) Quomodo autem sit κράτιστον, (id est Præstantissimum, Potentissimũ, vel Optimum) exponit, quia videlicet πλεῖστον μέρος ἀσφαλείας συμβάλλεται. Ac certè videmus quantam solicitudinem quantámꝫ

deor Biantis responsum ad eum qui interrogabat quid libertas esset, ἀγαθὴ συνείδησις, inquit id est, bona bona conscientia, seu recta.

EX EODEM DIPH.

Οἶει σὺ τοὺς θανόντας οὐ Νικήσατε,
Τρυφῆς ἀπάσης μεταλαχόντας ἐν
βίῳ,
Περιβλύσαι &c.

Cætera autem non addo quòd eos minimè sequendos existimem qui Diphilo hos versus adscribunt: quum eorum pars prior (loquor enim de toto loco complectente versus viginti) sit Philemonis, posterior, Euripidis, ab hoc versu videlicet, Εἴτις δὲ θνητῶν οἴεται &c. nam hunc cum sequentibus Euripidi tribuit non solùm Iustinus Martyr, sed & Sextus philosophus, vt alibi docebo. At priores illos Philemoni tribuit idem Iustinus, cum aliis eiusdem argumenti, vel potius eiusdem ἀσεβείας, si tamé hoc nomine illos ornare fas est.

EX EODEM DIPH.

Ὅς τις γὰρ αὐτὸς αὑτὸν οὐκ αἰσχύνεται
Συνειδὸς αὐτῷ φαῦλα διαπεπραγμένῳ,
Πῶς τόν γε μηδὲν εἰδότ' αἰσχυνθήσεται;

INTERPR.

[illegible] nascitur sibi malè,
[illegible] ipse sapiens tamen,
[illegible] illius non cuiquã

conscientia multa fuerint delicta: sed ibi de timore agitur: hic de pudore agitur quem eam [illegible] omnibus debet, sed nõ [illegible]. Est tamen hic pudor [illegible] quo deterreri à maleficio [illegible], quos alioqui ma[illegible] potentia pœnæ metum adi[illegible]. Idem autem hic comicus ad [illegible] Pythagoræ dictum alludisse [illegible] Carm. aureis legitur, τὸν [illegible] αἰσχύνου σαυτόν.

EX EODEM DIPH.

[illegible] ὑβρίζει τὸν δὲ μὴ χρήσεται.
[illegible] τῷ τι χαίρει μεταβολὴ τὸ
[illegible].

INTERPR.

[illegible] vllus vsquam pauper esse [illegible]
[illegible].

[illegible] quisquis peior metuitur ab eo
[illegible].

[illegible] recensentur & alii poetæ, pau[illegible] rum conditione cum aliis in re[illegible] potiorem esse quàm diuitum, [illegible] eo quòd à fortunæ leuitate

INTERPR.

Qui perpetrati conscius sibi mali,
Non erubescit ipse seipsum tamen,
Quinam erubescet illius non conscium?

De conscientia multa fuerũt dicta paulo antè: sed ibi de timore agebatur quem solet afferre conscientia, hîc de pudore agitur quem eadem afferre omnibus debet, sed nõ itidem solet. Est tamen hic pudor id vnum quo deterreri à maleficio possunt plerique, quos alioqui magna sua potentia pœnæ metum adimit. Videtur autem hic comicus ad illud Pythagoræ dictum alludisse quod in Carm. aureis legitur, πάντων δὲ μάλιστ' αἰδοῦ σαυτόν.

EX EODEM DIPH.

Πένητος ἀνδρὸς οὐδὲν δυτυχέστερον.
Τὼ γὰρ ὅτι τὸ χεῖρον μεταβολὴν οὐ προσδοκᾷ.

INTERPR.

Haud vllus vsquam paupere est beatior.
Haud nanque peior metuitur ab eo status.

Hoc testantur & alii poetæ, pauperum conditionẽ cum aliis in rebus potiorem esse quàm diuitum, tum in eo quòd à fortunæ leuitate

& inconstãtia, atque adeo volubilitate sibi non timeat. quòd periculum illis nõ sit ne illis peiorem rerum suarum statum afferat, quum contrà hanc commutationem in iis qui propter diuitias beati & felices habentur, quotidie videant. Hinc apud Senecam, *Nec sibi felix pauper habetur, Nisi felices cecidisse videt.* Sed quemadmodum Naso, post quã dixit, *Non habet vnde suum paupertas pascat amorem*, subiungit, *Non tamen hoc tanti est pauper vt esse velis*, sic possit hic versus istis Diphili senariis accini, vel potius occini.

EX EODEM DIPH.

Ὦ πᾶσι τοῖς φρονοῦσι κεχαρισμένε
Διόνυσε, καὶ σοφώτατ', ὡς ἡδύς τις εἶ
Ὅταν ταπεινὸν μέγα φρονεῖν ποιῇς μόνος,
Τὸν ταῖς ὀφρῦσι ἄρροντα συμπείθῃς γελᾶν,
Τόν τ' ἀθενῆ τολμᾶντι, τὸν δειλὸν θρασύν.

INTERPR.

O Bacche, cũctis chare cordatis viris,
Iucunditate perfrui quanta facis,
Magnos remisso spiritus quũ das viro,
Ridere cogis nubilam frontem prius.
Quum viribus maiora debilẽ aggredi
Et cogis audacem qui timidus erat,

[illegible] ille Homeri ver-
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] multa de vino testa-
[illegible] poetæ illius posteri,
[illegible] Horatius Epist. lib. 1,
[illegible] onerariam operta recludere
[illegible] curas esse iubere, in prælia
[illegible] tudere, sollicitis animis
[illegible] mittere, addocere artes, ac di
[illegible] cere, denique solutum in
[illegible] etiam paupertate.
[illegible] libet singula
[illegible] singulis conferre. Primùm
[illegible] illum versum ὅταν ταπει-
[illegible] μόνος, pertinet
[illegible] Contracta quem non in pau-
[illegible] latum? Illud quoque, Quæ
[illegible] grauem militiam aut pau-
[illegible]? Necnon iste Phocy-
[illegible] Εἰ πένεσθαι, πενίας ἄμοι-
[illegible] μὴ δάκνει. Est tamen gene
[illegible] æquitas Diphilus quum ta-
[illegible] dicit: sed vt nihil æque facit
[illegible] μὲν ὀφρῦν ac diuitiæ, sic
[illegible] æque ταπεινὸν ὃς reddit ac pau
[illegible]. quam ταπεινότητα Rhianus
[illegible] elegantissimè versibus his descripsit,

Huc pertinent isti Homeri versus, Il.ξ,-οἶνος γὰρ ἀνώγει
Ἠλιὸς, ὅστ' ἐφέηκε πολύφρονά περ μάλ' ἀείσαι,
Καί θ' ἁπαλὸν γελάσαι, καί τ' ὀρχήσασθαι ἀνῆκεν·
Καί τι ἔπος προέηκεν ὅ οὔ ῥ' ἄῤῥητον ἄμεινον.

Talia autē multa de vino testati sunt Græci poetæ illius posteri, & ex Latinis Horatius Epist. lib. 1, canit, ebrietatem operta recludere, spes ratas esse iubere, in prælia inermem trudere, sollicitis animis onus eximere, addocere artes, ac diserтum facere, denique solutum in contracta etiam paupertate. Sed libet λεπτομερέστερον singula dicta cū singulis conferre. Primùm igitur ad illum versum ὅταν ταπεινὸν μεγα φρονεῖν ποιῇς μόνος, pertinet hoc, *Contracta quem non in paupertate solutum?* Illud quoque, *Quis post vina grauem militiam aut paupertem crepat?* Necnon iste Phocylidis versus, Εἰ πίομαι, πενίης θυμοφθόρου μελεδήνας. Est tamen generalius loquutus Diphilus quum ταπεινὸν dixit: sed vt nihil æquè facit homines μέγα φρονεῖν ac diuitiæ, sic nihil æquè ταπεινοὺς reddit ac paupertas. quam ταπεινότητα Rhianus elegantissimè versibus his descripsit,

de paupere,

Οὐδέ τι θαρσαλέος νοέειν ἔπος, οὐδέ τι ῥέξαι,
Ἐρρίγωσ' ὅτι τ' ἄνδρες ἐχεπτέανοι παρέωσιν.
Καί οἱ θυμὸν ἔδωκε κατηφείην καὶ ὀϊζύν.

Vicissim autem quomodo pauper μέγα φρονεῖ, vel potius ὑπερμεγα, subiungit,

Ὑπολήθεται οἰωνὸς χαῦαν
Ποσὶν ὑποστείβει, θυμὸς δέ οἱ εἰσὶ τοκῆες.
Ἀλλ' ὑπεροπλίῃ καὶ ἁμαρτωλῇσι νόοιο,
Ἴσα Διὶ βεβρίθει, κεφαλὴν δ' ὑπὲρ αὐχένας ἴσχει,
Καὶ ῥα ἐὼν ὀλίγος. &c.

Sed elegantius idem ille poeta Latinus expressit quas adueisus paupertatem habeant vires fœcundi calices, quum cecinit Carm. lib. 3, amphoram alloquens, *& addis cornua pauperi, Post te, neque iratos trementi Regum apices, neque militum Arma.* Idem & apud Aristophanem legimus in Equitibus, Ὁρᾷς; ὅταν πίνωσιν ἄνθρωποι, τότε Πλουτοῦσιν, εὖ μὰ Δία πάνυ. Potest verò illud μέγα φρονεῖν complecti & ista Flacci verba, Iubere spes esse ratas. Itidem scribit Aristoteles, εὐέλπιδας γίνεσθαι τοὺς μεθυσκομένους.

Sic

...dat hominem, quanto ...ra potat, τοσοῦτο πλείονα ...ἐρᾷ πλουτεῖν. Sed i... ...ianus Carm. lib. 3, ode 21... ...ioram, malnit dicere Spem ...entibus anxius.

...hoc autem versu, Τὸν παῖδ... ...ρτα σμικρίδιον χαῦαν, fa... ...ta verba Homeri, ὅστ' ἰφθι... ...ῆφι. &c. quibus ait eũ ...qui alioqui prudentissimus ...ad cantandum, ridendũ, ...dam impelli, quinetiam ad ...loquendum quod taceri ...set. Cæterùm ex illo Ho... ...oto natum est prouerbium ...ntes vinum ad choreas du... ...ere impellere. quod hexa... ...quid Athenæum contine... ...ὑπὲρ γήρατος χρὴ ἱδρύ... ...ῆσθαι. Ad quod prouer... ...ium respexisse videtur Eri... ...ad eundẽ in his versiculis,

...ὶ ἀχθὲς, ἐ χαπὴς ἐγώ.
...ὑπερτερος γέροντας, ὦ πατήρ,
...χθὲς ἐ θέλοντας.

id est,

...ebũ non caret vetus, pater,
...ὸ tantã vinum ait potentiã,
...ones vel senes ipsos trahat.

...tur pro eodem & illa verba ...ntia, Sollicitis animis omne ...ere. Xenon ista eiusdem,

Sic Plato dicit hominem, quanto plus vini potat, τοσούτῳ πλειόνων ἐλπίδων ἀγαθῶν πληροῦσθαι. Sed idem Flaccus Carm. lib. 3, ode illa ad amphoram, maluit dicere Spem reducere mentibus anxiis.

Pro hoc autem versu, Τὸν καὶ ὀφρὺς ἀέρντα συμπεῖθεις γελᾶν, faciunt illa verba Homeri, ὅστ' ἐφέηκε πολύφρονά περ. &c. quibus ait eũ etiam qui alioqui prudentissimus sit, à vino ad cantandum, ridendũ, saltandum impelli, quinetiam ad aliquid loquendum quod taceri præstitisset. Cæterùm ex illo Homeri loco natum est prouerbium quo dicitur vinum ad choreas ducendas senẽ impellere. quod hexametro apud Athenæum continetur, Οἶνος ἄνωγε γέροντα κὴ ὐκ ἐθέλοντα χορεύειν. Ad quod prouerbiale carmen respexisse videtur Eriphus apud eundẽ in his versiculis,

Λόγος παλαιὸς ἀρχαῖος, ὦ πάτερ,
Οἶνον λέγουσι τοὺς γέροντας, ὦ πάτερ,
Πείθειν χορεύειν θ' ἥλικας.

id est,

Ratione verbi non caret vetus, pater,
Quod esse tantæ vinum ait potentiæ,
Vt ad choreas vel senes ipsos trahat.

Faciunt pro eodem & illa verba Horatiana, *Sollicitis animis onus eximit.* Necnon ista eiusdem,

-neque Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines. Item, *Dissipat Euius curas edaces.* At vero Carminum libro 3, in illa ad amphoram ode dixit, *Tu lene tormentum ingenio admoues Plerunque duro, tu sapientium Curas, & arcanum iocoso Consilium retegis Lyæo.* Vbi quod dicit Ingenio duro, & Sapientium curas, non malè conuenit cum τὸν ταὶς ὀφρῦς ἀγέροντα. quippe quod comici de philosophis dicere solerent. vt Plato apud Athenæum, lib. 3,

-οἱ γριῶ ταὶς ὀφρῦς ἐπαιρκότες,
Καὶ τὸν φρόνιμον ζητοῦντες ἐν τοῖς πανεπάτοις
Καὶ ταῖς διατριβαῖς, ὥσπερ ἀποδεδρακότα. Hinc etiã ὀφρυανασπάδαι dicti fuerũt ab Hegesandro in quodam epigrammate quod ab eodem Athenæo refertur. Sed largiore vini potum quibusuis quasuis curas adimere, multi etiam poetæ Græci cecinerunt. Anacreon autem præ cæteris hanc laudem fœcundis calicibus tribuit, vtpote qui in seipso luculentiora huius rei testimonia quàm cæteri habuisset. Vide igitur cũ alias eius odas, tum eam cuius initium Ὅτ' ἐγὼ πίω τὸν οἶνον: item quam ab his inchoauit verbis, Ἁλαροὶ πίωμεν οἶνον. Huc pertinet ille versus apud Athenæum de vino,

[illegible] Sed & Bacchus cognominatus est ab hac qua præditus est [illegible] accepisse à Græcis qui- [illegible] quibus est λυαῖος.

[illegible] denique, Τότ' ἀδὴν τὸν [illegible] ὀρθὴν θρασύν, ortimè [illegible] illis Horatii verbis, [illegible] tradit inermem. Sed scien- [illegible], hoc idẽ tribui Amori seu [illegible], apud Stobæum. ita enim [illegible] quidam comicus,

[illegible] Eurip. in Hippolyto, [illegible] θράσους διδάσκει

[illegible] pertinent ista Ouidii, [illegible] Cæsar vinumque nihil mode- [illegible] laudant:

[illegible] pudore caret, Liber Amorque [illegible]. Sed & exemplas huius rei [illegible] ἀναισχυντίας apud eundem [illegible] & apud Propertium le- [illegible].

Πάσας δ' ἐπ κραδίας ἀνίας ἀνδρῶν ἁρπάζει. Sed & Bacchus cognomina quædam ab hac qua præditus est facultate accepisse à Græcis putatur: ex quibus est λυαῖος.

Illud denique, Τόν τ' ἀδεννῆ τολμᾶν τι, τὸν δειλὸν θρασυὸ, optimè exprimitur istis Horatii verbis, *In prælia trudit inermem*. Sed sciendum est, hoc idē tribui Amori seu Cupidini, apud Stobæum. ita enim apud eum quidam comicus,

Οὗτος γὸ ὁ θεὸς καὶ τὸν ἀδεννῆ δένειν
Τίθησι, καὶ τὸν ἄπορον εἰσιόντ' πόρον.

Sic & Euripides in Hippolyto,

Ἐγὼ δὲ τόλμης καὶ θράσους διδάσκαλον
Ἐν τοῖς ἀμηχάνοισιν εὔπορόν τινα,
Ἔφυσα, πάντων δυσμαχώτατον θεόν.

Quò pertinent ista Ouidii,

Nox & amor vinúmque nihil moderabile suadent:

Illa pudore caret, Liber Amórque metu. Sed & exempla huius ἐφεσπικοῦ δείνους καὶ θράσους apud eundem poetam & apud Propertium leguntur.

HENRICI STEPHANI in gnomas seu sententias Menandri,

PRAEFATIO.

IN disponendis digerendísque Menandri gnomis seu sententiis, non idem mihi quod in cæteris faciendum existimaui, vt nimirum omnes alphabetico collocatas ordine proponerẽ. Quũ enim multo plures eius quàm alius cuiusquã comici extẽt, sintq; magna ex parte eiusmodi vt singulę singulis versib⁹ includantur (vnde etiam μονόστιχοι γνῶμαι vocatæ fuerunt) & in multis eadem de re agatur, licet aliud atque aliud de ea dicatur: hanc rationem inii, vt quæ tales sunt, eas in eundem locum cogerem, alphabeticum ordinem non in illis sed in titulis ad quos reducẽdæ fuerunt, obseruãs: (sicut & antea factũ fuerat) at verò in cæteris eius siue γνωμικοῖς siue iocosis dictis quæ pluribus constant versibus, literarum ordinem, sicut & in superioribus, tenerem.

Quo autem delectu in illis μονοστίχοις versibus vsus sim, seu potius quam in iis colligendis cautionem adhibuerim, quum ad eos ventum fuerit, tum docebo.

[illegible] ex Gregorio Gyraldo.

[illegible] Menandro, [illegible] comœdiæ poetas facile [illegible], Athenienses & ipse, Diopithe [illegible] fuit.

Aliquanto post,

[illegible] Menander omnium centum [illegible] compositisse traditur, ab [illegible] & nouem: sed Apollodorus [illegible] quinque [illegible] scripsit.

Paulo post,

[illegible] idem Apollodorus in [illegible] sic enim liber inscribitur) [illegible] omnibus, ait, solas, inducam [illegible] gratia, vt Geiliᵘ aut Vitellus [illegible]: Philemone, vt paulo ante dixi [illegible], & alyates, de quo paulo [illegible] imagine meminerimus. [illegible] Menander præter salu[illegible] ad Ptolemæum regem, & [illegible] siluis oratione. Claruit [illegible] Olympiade, vt à Graecis [illegible] est proditum. Amatus [illegible] fuit à Macedonia [illegible] regibus (quod scribit Pli[illegible] tam cito periisset, fleret. [illegible] uero, ut refert Laertius) à [illegible] philosopho fuit.

DE MENANDRO comico, ex Gregorio Gyraldo.

Hunc sequebatur Menander, inter omnes nouæ comœdiæ poetas facilè princeps, Athenienſis & ipſe, Diopeithis & Hegiſtrates filius.

Aliquanto pòſt,

Comœdias Menander omnino centum & octo compoſuiſſe traditur, ab aliis centum & nouem: ſed Apollodorus centum & quinque ſuo carmine prodidit.

Paulo pòſt,

Viciſſe verò idem Apollodorus in Chronicis (ſic enim liber inſcribitur) aſſerit ex omnibus, octo ſolis, iudicum ambitu ac gratia, vt Geliꝰ ait. victus enim eſt à Philemone, vt paulò antè dicebamus, & à Lynceo, de quo paulo pòſt in eius imagine meminerimus. Scripſit item Menander præter fabulas, epiſtolas ad Ptolemæum regem, & alia pleraque, ſoluta oratione. Claruit verò CXV Olympiade, vt à Græcis in Chronicis eſt proditum. Amatus Menãder vſqueadeo fuit à Macedoniæ & Ægypti regibus (quod ſcribit Plinius) vt eum claſſe perlegatos peteret. Inſtitutus uero (ut refert Laertius) à Theophraſto philoſopho fuit.

Paulo pòst

Sunt qui Menandrum *dicant cum* Alexide *poeta uersatum, à quo fuerit in fabulis faciendis edoctus. Antiquorum uerò poetarum eum furem fuisse* Eusebius *&* Porphyrius *prodidere: quin & eius rei gratia ab* Aristophane *insigni grammatico eius amico sæpe admonitus fuit. qua de re* Cratinus *sex libros edidit, quos de* Menandri furtis *inscripsit.*

Paulo pòst,

Quo autem modo extremum diem clauserit, incompertum mihi quidem, licet uetus quidam interpres in uersu illo Nasonis *in* Ibin,

Comicus *ut liquidis periit dum nabat in undis,*

ita scribat, Menander Comicus Athenienſis *dum in* Piræo *portu natauet, submersus est: de quo nobilissimæ à Græcis editæ traduntur elegiæ, & à* Callimacho *epigrãma. Hæc ille. Eius quidem sepulchrum in* Attica *ostendi uenientibus ex* Piræo, *testis est* Pausanias. *&c.*

INTERPR.

Veritatem esse rem pulcherrimã

Veritatem esse veracem, id κράτιστον

ab hac minimè excludi pu-

commodo autem sit κράτιστον, (id

Optimum) exponit, quia vi-

quantam solicitudinem quantám-

EX MENANDRO.

Ἀεὶ κράτιστόν ἐστι τἀληθῆ λέγειν,
Ἐν παντὶ καιρῷ. τοῦτ' ἐγὼ παρεγγυῶ
Εἰς ἀσφάλειαν τῷ βίῳ πλεῖστον μέρος.

INTERPR.

Est tempore omni uera proloqui optimum:
Hoc facere adhortor, quippe quod sit roboris
Securè ad ætũ transigẽdum maximi.

Veritatem esse rem pulchetrimã & quæ præ quauis alia hominem ingenuũ deceat, viciſsimque ſeruile esse mentiri, testati sunt alii: at Menander esse veracem, id κράτιστον esse perhibet: atque ita veritatem non ab honestate, sed ab vtilitate nobis commendat. (interim tamen illam ab hac minimè excludi putandum est. potest enim aliquid simul & κράτιστον & κάλλιστον esse) Quomodo autem sit κράτιστον, (id est Præstantissimum, Potentissimũ, vel Optimum) exponit, quia videlicet πλεῖστον μέρος ἀσφαλείας συμβάλλεται. Ac certè videmus quantam solicitudinem quantám-

que anxietatem plerunque suo architecto afferat mendacium, atque adeo quàm trepidam conscientiam. quòd nimirum ita sit naturâ comparatum vt tandem patefiat mendacium, & quæ velut in profundo depressa fuit, emergat tandem veritas. Quò pertinet hic eiusdem poetæ senarius, Ψεῦδος δ' ἐὰν λανθάνει πολλὰ χρόνον, id est, *Sed mentientes non diu tecti latent.* Et hic Sophoclis, Ἀλλ' οὐδὲν ἕρπει ψεῦδος εἰς γῆρας χρόνου, id est, *Nullum ad senectã pervenit mendaciũ.* Certè vt mẽdacibus aliunde timendum non esset, à semetipsis timendum illis foret, id est à memoria non sat firma nec tenaci. quum contrà, mẽdacem oportere esse memorem, vetus etiã moneat prouerbium. Dum enim obliti eorum quæ antea dixerunt, non sat illis consentanea postea loquuntur, sibíque non constant, deprehenduntur, ac conuicti tenentur: quod Terentiano Dauo vsuenire videmus. Sed & alio modo timendum est mendacibus à semetipsis, nimirum à sua ipsorũ lingua errante, seu titubante. Quò respicere puto hunc eiusdem Menandri versum, Ἡ γλῶσσ' ἁμαρτάνουσα πολλὰ πλησιάζει. id est, *Inesse linguæ veritas lapsæ solet.* Qui autem se-

…mines est mendacii, ita ex
…dacium aliquot, cum sci-
…rum mercedem retulit,
…ra ac vera quidem dicens si
…ciosum. Ad hæc opinor
…multa respiciens Menander,
…dixit veritatem συμέσαι-
…ἐν πλείοσι μέρεσι σοφίας πρὸ
…Saturnium videtur ἐν πατρὶ χρ
…deastria dixisse, vt hoc suum
…opponeret dicto eorum qui
…ἐν χρόνῳ λήθην, probabãt
…tec solum, sed & veniam
…niebant ἐν χρόνῳ, inquam, id
…ἐκποδὼν ὁ λόγος, vel in loco. (vt di
…ctatus, dulce esse delipere in
…quamen ἐν πατρὶ χρόνῳ ver-
…plenius, ideóque ἀεὶ praeter-
…

IN EODEM MEN.

…ἀλλ' ἐὰν ἔχῃς, ἀεὶ σὺ σωτ-
…ῆρι
…ὶ Ταντάλου τάλαντα ἐμοὶ λαχὼ
…νοι.
…ἐπιτρέπῃ, ἢ τοῦτο ἐχθρὸν ἐστὶν
…ν.

INTERPR.

…sed alia ad immortalitatẽ tibi via,
…ἐμοὶ alia Tantali talenta sint:
…linquet alii cuncta mors relinquet.

mel conuictus est mendacii, aut certè mendaciorum aliquot, eum scimus hãc eorum mercedem referre, vt postea ne vera quidem dicenti fides adhibeatur. Ad hæc (opinor) aliáque multa respiciens Menãder, meritò dixit veritatem συμβάλλεσθαι τῷ βίῳ πλεῖστον μέρος πρὸς σωτηρίαν. Cæterùm videtur ἐν παντὶ καιρῷ de industria dixisse, vt hoc suum dictum opponeret dicto eorum qui mẽdaciũ ἐν καιρῷ λεχθὲν, probabãt vtile esse, nec solùm, sed & veniam mereri aiebant· ἐν καιρῷ, inquam. id est, tẽpore & loco, vel in loco. (vt dixit Horatius, dulce esse desipere in loco) ego tamen ἐν παντὶ καιρῷ verti simplicius, ideóque ἀεὶ prætermisi.

EX EODEM MEN.

Ἀθανασία δ' οὐκ ἔστιν, οὐδ' ἂν συμπαγῶσι
Τὰ Ταντάλου τάλαντα ἐκφανῆ λεγόμενα.
Ἀλλ' ὁποθανῇ, ἢ ταῦτα καταλείψει τινί.

INTERPR.

Haud ulla ad immortalitatẽ tibi via,
Non si tot illa Tantali talenta sint:
Sed coget alii cuncta mors relinquere.

Nullas esse tantas opes, nullam tantam potentiam, quæ nos morti eripere possit, seu ab ea redimere, cum alii poetæ passim canunt, tum verò experientia quotidiana nobis testatur. Quare vno Pindari loco, & duobus Horatii, in quibus illum exprimere voluisse videtur, contentº ero. Ita igitur Pind. Nem. Ode 7, ἀρνειός τε πενιχρός τε θανάτῳ πρὸς σῆμα νέονται. quæ sonant ad verbũ, Diues ac pauper ad tumulum mortis proficiscuntur. Horatius autẽ Carm lib. 1, ode 4, *Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas, Regúmque turres.* Idẽ lib. 2 ode 18, *-æqua tellus Pauperi recluditur, Regúmque pueris.* Confirmat autẽ hoc exemplis cum aliorum, tum Tantali: sicut hîc videmus nominatim talentorum Tantali mentionẽ fieri, quæ efficere non possint vt quis mortis laqueis expediat caput: (sicut alibi idẽ lyricus loquitur) subiungit enim, *nec satellites Orci Callidum Promethea Reuexit auro captus. hic superbum Tantalum, atque Tantali Genus coercet.*

EX EODEM MEN.

Ἂν μὲν πλέωμεν ἡμέρην που τερπνόν,
Σκοπούμεθ' ἀναλκῆ ἐκφυγὴν ἡμέρας·

Ἂν ἡ δὲ φείσασθαί τι τῆς γήρως χάριν,
Οὐ φεισόμεθα, ἱφόδια ἀφειποιέμφοι;

INTERPR.

Si nauigandum quattuor sit per dies,
De commeatu cura nobis maxima,
At si in senectam quid licet cõparcere,
Non instruemus nos eo viatico?

Non dubium est quin aduersus ἀσώτους hi versus scripti fuerint, qui sua ita prodigunt vt ex diuitibus iuuenibus pauperes senes euadant. At senum bona pars morbo laborat omnino contrario. quippe quæ non solùm de viatico solicita est, sed quominus viæ instet, eo plus viatici quærit, vt in. Cat. maiore dixit M. Tullius.

EX EODEM MEN.

Ἅπαντα τὰ ζῶ', ὅσα μαχαιρικώτατα,
Καὶ νοῦν ἔχοντα μᾶλλον ἀνθρώπου πολύ.
Τὸν ὄνον ὁρᾶν ἔξεστι φεῦγοντα τοῦτονί.
Οὗτος κακοδαίμων ὄντως ὁμολογουμένως.
Τούτῳ κακὸν δι' αὐτὸν ἐξ ἐμοῦ γίγνεται.
Ἃ δ' ἡ φύσις δέδωκεν αὐτῷ, ταῦτ' ἔχει.
Ἡμεῖς δ' ἐκεῖσε τὰ ἀναγκαῖα κακὰ τῶν

Αὐτοὶ παρ' αὑτῷ ἕτερος περιπορεύ-
ζομαι,
Λυπούμεθ' αἴ τι πάρεστι· αἴ τι εἶπε κα-
κῶς,
Ὀργιζόμεθ'. αἰ ἴδῃ τις ἐνύπνιον, σφό-
δρα
Φοβούμεθ'· αἰ γλαὺξ ἀνακράγῃ, δει-
δοικαμεν.
Ἀγωνίαι, δόξαι, φιλοτιμίαι, νόμοι,
Ἅπαντα ταῦτ' ὀπίδεται τῇ φύσει κα-
κά.

INTERPR.

Animantium unumquodque felicissimum est,
Magisque multo quàm genus hominũ sapit.
Ac primùm, asellum hunc intuere, si libet:
Sors est quidem illi (quis neget) durissima,
Accersit ullum nec sibi tamẽ malum,
Perfert sed illa sola quæ natura dat.
Nos, præter illud quod necessitas uehit
Nobismet ipsi asciscimus multũ mali.
Si sternuat quis, angimur: uerba ob mala
Ira repentè accendimur: si somnia
Sunt uisa cuiquam, nos metus statim opprimit.
Audita si nox noctua, expauescimus.

...plicem, contentiosum, callidum, ...ndam naturam mala addita ad ...ia

...ntum in fabà Philemonis ...eadem sententiam, ubi & de ...Menandri loco agam, huius & ...ersus inter se conferens.

EX EODEM MEN.

...ἐμοὶ εἰς τὸ ταπεινὸν σκοπεῖ,
...ἐγκαλεῖτε; ἀ μάταιοι.

INTERPR.

...n sentis, si quid erremus, nouimus,
...ta ipsi nostra non cognoscimus.

...quòd si quis Erasmi interpreta-...em malit, ea est huiusmodi,
...ecundus sapimus omnes, uerùm ...ri

...mus ipsi, non uidemus propria.

...pertinent cum alia poetarũ ...quæ singuæ dicta, tũ hoc quòd ...menecho affertur, ex Graco, eó-...que comico, vt opinor. certè duo-...narius id cõtinetur: quod non ...animaduertentes quidam, Plutar-...chea esse, male existimarunt. ...quam te idé scriptor alibi itidem ...docuit, vt videlicet quæ aliunde ...sint, ipsius esse credita sint. Inde ...autem hoc contingit, quòd aliena ...suo sermoni suo accommodet, le-

Leges, placita, contentiones, ambitus,
Hæc cuncta naturam mala addita ad
tuam.

Afferam infrà Philemonis versus in eandem sententiam, vbi & de hoc Menandri loco agam, huius & illius versus inter se conferens.

EX EODEM MEN.

Ἅπαντες ἐσμὲν εἰς τὸ νουθετεῖν σοφοί,
Αὐτοὶ δ' ἁμαρτάνοντες οὐ γινώσκομεν.

INTERPR.

Alios monere, si quid errent, nouimus,
Errata at ipsi nostra non cognoscimus.

Quod si quis Erasmi interpretationem malit, ea est huiusmodi,

In admonendo sapimus omnes, uerùm ubi
Peccamus ipsi, non uidemus propria.

Huc pertinent cum alia poetarũ vtriusque linguæ dicta, tũ hoc quòd à Plutarcho affertur, ex Græco, eóque comico, vt opinor. certè duobus senariis id cõtinetur: quod non animaduertentes quidam, Plutarchi verba esse, male existimarunt. Qua in re idé scriptor alibi itidem imposuit, vt videlicet quæ aliunde affert, ipsius esse credita sint. Inde autem hoc contingit, quòd aliena sæpe sermoni suo accommodet, le-

ctorem, vnde ea mutuetur, non admonens. Sed vt ad senarios illos redeã, ii sunt eiusmodi in libello qui περὶ ἀδυμίας inscribitur, pag. 833. meæ editionis,

Τί τὸ ἀηδέστερον ἀνθρώπῳ βασανώτατε
Κακὸν ὀξυδερκεῖς, τὸ δ' ἴδιον παραβλέπεις;

Quos aliquando ita me reddere memini,

Cur tibi alienis in malis, uir inuide,
Sunt oculi acuti, at in tuis caecutiunt?

Sed quis meliorem interpretem Horatio desideret, ita scribente lib. 1 Serm. Satyra 3?

Quum tua peruideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum uitiis tam cernis acutum
Quàm aut aquila aut serpẽs Epidaurius?

Quò pertinent & ista Ciceronis, Tuscul. quæst. libro 3, Et qui suos casus aliter ferunt, atque vt aliis autores ipsi fuerunt, non sunt vitiosiores quàm ferè plerique, qui auari auaros, gloriæ cupidos glorioso reprehendunt. Est enim proprium stultitiæ, aliorum vitia cernere, obliuisci suorum. Quinetiam isti eiusdem Menandri senarii eodem referendi sunt,

Οὐδὲὶς

...ὰ τὰ κακὰ σαυτῷ

...ὶ ἀγχινοίας

...2.

...Similis est sententia ho-
...riorum Philemonis,

...ὰ ἰδίοις παραπίπτει

...ὰ δ' αὐτὸ μὴ γιγνώσκει.

...& istorum verborum a-
...mer Latinis comicis,

...nus, quum valemus, recta
...ægris domus.

...ῶς, aliter sentimus.

...amen dictum, si verba spe-
...magis est affine huic Æschy
...Prometheo vincto, pag. 20
...ionis,

...πάντων ἔξω τόδε
...πειν, νοῦσεῖν τε τοὺς κα-
...ς.

...ρμαι & quod pag. 240 ob-
...in Prometheo,

...ὴ ἐμίσουν τοὺς πάλαι φθι-
...ους.

...em.

...ad Euripidem quoque hæc
...ntia nõ vno habetur in loco,

EX EODEM MEN.

...ῆμα τὸ χρῆσθαι, μὰ λίαν, εἰ φιλεῖς
...ῦ

...ὰ ἰχθύα τὸ χρῆσθαι. εἰς αὐτῇ
...ῇ

Οὐδεὶς ἐφ' αὑτοῦ τὰ καλὰ συνορᾷ
Πάμφιλε
Σαφῶς, ἑτέρου δ' ἀχριμονοῦντος ὄψεται.

Nec dissimilis est sententia horum senariorum Philemonis,

Ἄνθρωπον ὄντα ῥᾴδιον παραινέσαι
Ἔξιν, ποιῆσαι δ' αὐτὸν οὐχὶ ῥᾴδιον.

Eadem & istorum verborum apud vnum ex Latinis comicis,

Facilè omnes, quum valemus, recta consilia ægrotis damus.
Tu si hîc sis, aliter sentias.

Quod tamen dictum, si verba spectemus, magis est affine huic Æschyleo, in Prometheo vincto, pag. 20 meæ editionis,

Ἐλαφρὸν, ὅστις πημάτων ἔξω πόδα
Ἔχει παραινεῖν, νουθετεῖν τε τοὺς κακῶς
Πράσσοντας.

Quò pertinet & quod pag. 240 obiicitur ipsi Prometheo,

Πολλῷ γ' ἀμείνων τοὺς πέλας φρενοῦν ἔφυς
Ἢ σαυτὸν.

Apud Euripidem quoque hæc sententia nō vno habetur in loco.

EX EODEM MEN.

Ἀπολεῖ με τὸ γένος. μὴ λέγ', εἰ φιλεῖς ἐμὲ
Μῆτερ, ἐφ' ἑκάστῳ τὸ γλῶσσ. οἷς αὖ τῇ φύσει

Ἀγαθὸν ὑπάρχει μηδὲν οἰκεῖον
πρόσεστιν
Ἐκεῖσε καταφύγειον, εἰς τὰ μνήματα,
Καὶ τὸ γῆρας, ἀριθμοῦσί τε τοὺς παίοντας ὅσοι.

INTERPR.

Genus enecabit me. obsecro, siquid me amas,
Mater, subinde ne mihi inculces genus.
Natura ab ipsa nulla queis virtus inest,
Illi ad suorum confugere genus solent,
Et ad sepulchra, auos recẽsentes suos.

Quo sensu dicatur Ἀποκτενεῖ με τὸ γῆρας, diuinare cogimur, quũ præcedẽtia non habeamus quæ id nobis declarent. Mihi autem, vt in diuinatione, placuit Ἀποκτενεῖ reddere verbo Enecabit, potius quàm Perdet, aut alio huiusmodi. quòd suspicer Ἀποκτενεῖ με τὸ γῆρας esse dictũ eo sensu quo illi qui rem eãdem inculcando seu repetẽdo, aut idem sæpius rogitando, nobis molestus odiosúsque est, dicimus, Enecas. pro Obtundis. sic tamen vt significantius sit Enecare quàm Obtundere. vnde etiam videmus Terentium posit Obtundat, subiunxisse Enecet, in Eunucho, Act. 3 sc. na 5. *Sed nemo émne curiosum interuenire*

mihi, Quisnam sequatur eunque
neglexerit, enecet, quid
sit, aut quid lasset sim, &c. Perinde
ac si hic magis di-
cuisset, pro eo quo me pro-
meis amore, obsecro & obse-
cro vocabulum hoc Genus to-
tribus meis inculcare desi-
tibi me tandem enecare sta-
Hoc sensu & Gallice dici-
Vous me faites mourir. Quod
attinet ad illa ἐκ τούτου,
addidi aduerbio Subinde: non
quas tamẽ posse duobus mo-
accipi, nimirum vel pro, Ad sin-
tempora, Ad vnumquodque ver
quam quomodicimus, Ad tertium
quodque verbum, seu quartum, so
declamare) vel pro De vno-
quoque homine videlicet. Nam in-
communis ἐκ τούτου Obrem quam
quo illo modo mihi placet.

IX EODEM MEN.

Ἆρ' οὐ γῆρας ἐστὶ πολλῶν κακῶν;
Ἔχει γὰρ οὐκ ὀνείδη, καὶ δόξαν βίου
κακήν, ἄκαιρα συλλαμβάνουσι πολλάκις.

INTERPR.

Quemquam ne mœror est mortalium
Quem non senectus, vitæ honoratæ comes

nunc mihi, Qui me sequatur quoquo eam rogitando obtundat, enecet, Quid gestiã, aut quid lætꝰ sim, &c. Perinde igitur esse puto ac si hic matri diceret, Mater, pro eo quo me prosequeris amore, obsecro & obtestor vt vocabulum hoc Genus rogies auribus meis inculcare desinas, nisi me tandem enecare statuisti. Hoc sensu & Gallicè dicimus, *Vous me faites mourir.* Quod autem attinet ad illa ἐφ' ἑκάστῳ, ea reddidi aduerbio Subinde: non ignorans tamẽ posse duobus modis accipi, nimirum vel pro, Ad singula verba, Ad vnumquodque verbum: (vt quumdicimus, Ad tertium quodque verbum, seu quartum, solet id exclamare) vel pro De vnoquoque, hominevidelicet. Nam interpretari ἐφ' ἑκάστῳ Obrem quam libet, nullo modo mihi placet.

EX EODEM MEN.

Ἆρ' ὄξι συγγνὺς τι λύπη βίοις;
Τρυφερῷ βίῳ συμέσειν, ἐνδόξῳ βίῳ
Πάρεστιν, ἀπόρῳ συνεταζηρέσιες βίῳ.

INTERPR.

Congenitus ánne mœror est mortalibus?
Vitæ illemollis, vitæ honoratæ comes

Vitæque gaudet inopi consenescere.

Afferuntur à Plutarcho hi versus in lib. qui περὶ δυσωπίας inscribitur, pag. 828 meæ editionis. ait enim Menandrum, post illos versus,

Ὦμήν ἐγὼ τοὺς πλουσίους, ὦ Φανία,
Οἷς μὴ τὸ δανείζεσθαι προσέστιν, ἢ
ξένειν
Τὰς νύκτας, ἢ δὲ στρογγύλους ἄνω
κάτω,
Οἴμοι λέγλν, ἢ δεῖ δὲ καὶ πονηρόν τινα
Τύπον καθεύδειν,

tandem vbi iisdem malis obnoxios esse diuites animaduertit, quibus & pauperes subiungere,

Ἆρ' ὄζει συγγλυές τι &c.

Cæterum possunt & absque interrogatione hæc legi ἆρ' ὄζει, sed altera illa lectio magis mihi probatur. Quod autem ad nomen συγγλυὲς attinet, reddidi Congenitum, potius quàm cognationem habés, quòd multo sit aptior illa significatio quàm hæc. quæ enim semper cohærent, ea quodammodo congenita videri possunt. Nec tamen absque exemplo συγγλυὲς reddidi Congenitum, sed Plinium huius autorẽ interpretationis habẽs. quippe qui hæc Aristotelis, εἰσὶ δὲ τῶν τειχῶν αἱ μὲν συγγλυεῖς, αἱ δ' ὕστερον κατὰ τὰς ἡλικίας γινόμεναι, ita sit interpretatus, Pili in homine, partim

[illegible] postea gignuntur. Nisi [illegible] aliquis pilos simul genitos [illegible] posse cõgenitos negat. [illegible] quos simul genitos [illegible], statim post cõgenitos dixerimus, Congeniti autem [illegible] dicuntur, sicut nec fœminus [illegible].

EX EODEM MEN.

[illegible] ἄπαντος πράγματος συ- [illegible].

[illegible] ἐπιτηδεῖον ἐπιτήδειος.

INTERPR.

[illegible] in omni præsenti negotio. [illegible] aliud haud esse tutius potẽ

[illegible] Menandri gnome dicam [illegible] ad hos eosdem pertinem- [illegible] versus peruenero,

[illegible] ἐὰν ἦν πάππος ἢ ἀνδράποδον [illegible]

[illegible] συγγενικόν.

EX EODEM MEN.

[illegible] ἀκριβῶς δεῖ σε γνῶναι τὴν [illegible]

[illegible] μισήσεις, ἂν λέξω μικρὸν [illegible].

INTERPR.

[illegible] intra prehendis cogitat qui nuptiæ, [illegible] quis sit ille, si malũ paruũ capit,

simul, partim postea gignũtur. Nisi fortè aliquis pilos simul genitos appellari posse cõgenitos neget. Atqui ipsemet quos simul genitos vocauit, statim pòst cõgenitos dicit: subiungens, Congeniti autem non desinunt, sicut nec fœminis magnopere.

EX EODEM MEN.

Βουλὴ ἅπαντος πράγματος προλαμβάνει,
Βουλῆς γὰρ ἐδὲν ὄφελος ἀσφαλέστερον.

INTERPR.

Consilium in omni præcat negotio.
Consilio aliud haud esse tutius potest.

De hac Menandri gnome dicam infrà, vbi ad hos eodem pertinentes eius versus peruenero,

Οὐκ ἔστιν ἐδὲν πάτερ ἐν ἀνθρώπου φύσει
Μεῖζον λογισμοῦ.

EX EODEM MEN.

Γαμῶν μεμφιμοίρα δεῖ σε γιγνώσκειν ὅτι
Ἀγαθὸς μεθέξεις, ἂν λάβῃς μικρὸν κακόν.

INTERPR.

De contrahendis cogitat qui nuptiis,
Quisquis sit ille, si malũ paruũ capit,

Boni futurum compotem sese sciat.

Huc pertinent isti versus:

Ἀκούετε λεώς. Σωσιφάνου λέξω τάδε,
Κακὸν γυναῖκες· ἀλλ' ὅμως ὦ δημότα
Οὐκ ἔστιν οἰκεῖν δίχ' ἀνδρὸς κακοῦ.
Καὶ γὰρ τὸ γῆμαι καὶ τὸ μὴ γῆμαι, κακόν.

Afferuntur autem hi à Stobæo sub ipsius Susarionis nomine, capite 67. Verùm alius quidam comicus huic hemistichio, Κακὸν γυναῖκες, addidit ἀλλ' ἀναγκαῖον κακόν. id est, Mulieres sūt malū, [pro Res mala] sed necessariū malum. Quinetiā apud hunc ipsum poetam habemus,

Τὸ γαμεῖν, καί τις τ' ἀλλάθαν σκοπῇ,
Κακὸν μὲν ὄζει, ἀλλ' ἀναγκαῖον κακόν.

Facetè igitur quidam Laco, reprehendentibus quòd paruam vxorem duxisset, respondit eligenda esse minima è malis. At Menander quum dixit μικρὸν κακὸν, alio lusit modo, videlicet μικρὸν κακὸν appellās eā mulierē quæ minus mala sit cæteris. Perinde enim esse puto ac si dixisset, Quicunque statuit vxorem ducere, modò aliquam ducat quæ non valde malo prædita sit ingenio, sciat se boni aliquid ex nuptiis percepturum. Id est, Id boni quod secum ferunt nuptiæ, compensare poterit id mali quod inest ingenio mulierum, & quo illæ viros suos afficiunt: modò ea quam ducet, non sit ex pessimis.

INTERPR.

Γέρων γέροντι γλῶσσαν ἥδιστην ἔχει,
Παῖς παιδὶ, καὶ γυναικὶ σωφρονοῦσα γυνή,
Νοσοῦντι ἀνὴρ νοσοῦντι, καὶ δυστυχεῖ δυστυχία
Ἀνθρώπῳ, ἐστὶ φόβος ὃς τῷ πεφορυμένῳ.

INTERPR.

Seni senilis lingua iucundissima:
Puer puero, et apta mulier mulieri:
Et ægro ægra: pressus infortunio
Lenimen est homini malis exercito.

Pertinent hæc ad prouerbium, cuius meminit M. Tullius in Catone maiore, scribēs, Sæpe enim querelis interfui æqualium meorum: (pares autem cum paribus, veteri prouerbio, facilè congregantur) quæ C. Salinator, quæ Sp. Albinus homines consulares nostri ferè æquales, deplorare solebant: tum quòd &c. Varias autem eiusdem generis formulas (vt ita dicam) prouerbiales habes apud Erasmum. Sed vltimū illud vocabulum πεφορυμένῳ facessit negotium, nisi dicamus subaudiri cum eo genitiuum δυστυχίας, qui accipiatur ex dativo præcedente δυστυχεῖ, hoc sensu, Et is qui in calamitatibus versatur, lenimen est illi qui eas experiri incipit. Ego tamē generali⁹ verti,

vſuſque ſum nomine Lenimen, quòd Terentius Lenire miſeriam, Cicero Lenire ægritudinem dixerit. Non dubito autem quin ἐπῳδὸς hîc ſit qui carminibus magicis aliiſue huiuſmodi dolorem lenit (vt dixit Horatius, *Sunt uerba & uoces quibus hunc lenire dolorem Poſſis*: non tamen de magicis loquens ille quidé) videlicet ὁ θρῆνον ἐπῳδάς: vt dixit Sophocles Θελγεῖν ἐπῳδὰς πρὸς τοιῶνδε πήματι. At quidam (ex quibus Eraſmus) ἐπῳδὸς acceperunt pro Congruus.

EX EODEM MEN.

Γυνὴ πολυτελὴς ἐς ὀχληρὸν, ὦ σὺ, ἔα
Ζῆν τὸν λαβόνθ' ὡς βούλεται· ὦ σὺ
ἔνεστί τι
Ἀγαθὸν αὐτῆς, παῖδες. ἡδονὴ δ' ἐστὶν
εἰς νόσον
Τὸν ἔχοντα ταύτην ἐθελοντὴν πεσεῖν ἐ-
πιμελῶς.
Ἀτυχοῦντι συμπαραμένειν, ἀποθανόντα τε
Θάψαι, πρεσβεύσαι οἰκείως ὅσα
Εἰς ταῦθ' ὅταν λυπῇ τι τῷ καθ' ἡ-
μέραν.
Οὕτω γὰρ οἶσθ' ἃ πρᾶγμ'· ἂν δὲ
λέγῃς
Ἀεὶ τὸ λυποῦν, μηδὲν αἰτιαρχη-
δὲς

INTERPR.

[illegible] ſumptuoſa fœmina,
[illegible] abſtinere ſinit virum ſuo.
[illegible] aliquid ex eo: dat liberos:
[illegible] officia præſtat viro.
[illegible] etiam comes in aduerſis
[illegible].
[illegible] ſatis ſummis curam gerit.
[illegible] hæc cogita moleſtias.
[illegible] potuis ferre moderatè a-
[illegible].
[illegible] ſola tu recenſeas,
[illegible] alios unà iuuant opponere,
[illegible] Epitrepontes tibi doloris termi-
[illegible].

Clemens Alexandrinus affert [illegible] hunc locum faciunt: affert [illegible] ex eodem poeta, quæ in [illegible] ea comœdia forſaſſe ſcri-[illegible] ſerunt, atque adeo illis vicina. [illegible] Clemens Strom. libr. 2. ὁ [illegible] Μένανδρος καταδρα- [illegible] ἡμᾶς. ἀλλὰ καὶ τὰ χάσματα [illegible], δοκεῖ ἐναντία τοῖς ἐναντίοις [illegible] τὸ φάγμα ἔστω γαστήρ: [illegible] ὁ αὐτὸ λαμβάνεις; ἐπ' ὀπ- [illegible]

Τῶν προσλεγομένων, ἐ δυνήσῃ διαπέλους.

INTERPR.

Est permolesta sumptuosa fœmina,
Nec viuere arbitrio sinit virum suo.
Sed est boni aliquid ex ea: dat liberos:
Ægróque sedula officia præstat viro.
Huic rebus etiam comes in aduersis manet:
Functíque fato funeris curam gerit.
Ad singulas hæc cogita molestias.
Sic nanque poteris ferre moderatè omnia.
At si molesta sola tu recenseas,
Illísque nolis quę iuuant opponere,
Haud fuerit ullus tibi doloris terminus.

Clemens Alexandrinus affert quæ ad hunc locum faciunt: affert inquam ex eodem poeta, quæ in eadem etiã cõmœdia fortasse scripta fuerunt, atque adeo illis vicina. Ita enim Clemens Strom. libr. 2, ὁ γοῦν κωμικὸς Μένανδρος καταδραμὼν τὸν γάμου. ἀλλὰ καὶ τὰ ἑξῆς ἀντιθεὶς, ὑποκρίνεται τῷ εἰπόντι, Πρὸς τὸ πρᾶγμα ἔγωγε κακῶς: ἔπαθες τοιοῦτο καὶ αὐτὸ λαμβάνεις; εἶτ' ὑποφέρει,

Τὰ δυσχερῆ τε καὶ τὰ λυπήσαντά σε,
Ὁρᾷς ἐν αὐτῷ, τὰ δ' ἀγαθὰ οὐκ ὑπολήψεις.

id est,

Tu nuptiarum tædia & molestias
Seus intueri, non tueris commoda.

Apud eundem lib. 4. Euripides ea ipsa matrimonii commoda describit quæ hic Menander. Affert enim hos illius versus,

-κἀγὼ δ', ὦ γύναι, κακὸν
Περάξω τι, συσκυθίζω παίζειν πόσει ἄλογον,
Ἐν καινῷ λύπης θ' ἡδονῆς τ' ἔχειν μέρος.

τό, τε παράλογον (inquit) καὶ φιλόσοφον· ὃ δέ πως ὑπαδεικνύων καὶ τὴν συμφοράν, ὅτι φέρει,

σοὶ δ' ἔγωγε καὶ
Νοσοῦντι συννοσοῦσ' ἀνέξομαι,

Item, -κακῶν
Τῶν σῶν συμοίσω.

Nam quãuis post συννοσοῦσ' ἀνέξομαι sequatur apud Clementem, καὶ κακῶν τῶν σῶν συμοίσω, non puto hæc ab illo poni tanquam cohærentia, sed καὶ esse eius, non Menandri: & ab eo afferri tanquam ex alio loco, perinde videlicet ac si diceret, Item hæc. Sic enim & post hæc ipsa verba, καὶ κακῶν τῶν σῶν συμοίσω, habetur, καὶ οὐδὲν ὅτι μοι

Πικρόν· μὴ γὰρ τῶν φίλων δυτυχεῖν σε χρή.

Τί γὰρ δὴ τὸ φίλον ἄλλο πλὴν τόδε; vbi videtur deesse versus qui interiiciatur inter hos duos, aut certè

…esse posse per…
…em.

…postremo autem horum Me…
…versum quum legeremus
…arore manifesto, & vul…
…lam interpretat' quasi
…, parua mutatio…
…Menãdro commodissimo.

…EODEM MEN.

…

…

…

INTERPR.

…ores qui gubernacula capiũt,
…videnda pelleat facundia,
…sibi sit tẽperata moribus.

…horum versuum sententia
…retur alienus esse prouer…
…esse versus, Τέρπας ἴσθ' ὁ πλέ…
…ἴσμεν, οὐ λόγος. Non mirũ
…hic λόγου δύναμιν vocari
…, quum legamus inter eos
…qui ista poetæ tribuũtur ver…
…Sed & apud historicos qui…
…testantur plerisque suam fa…
…am seu eloquẽtiam inuidiam
…rulens conflasse. Cæterũm
…ẽdores reddidi Inuidẽda,
…ad inuidendã Horatii aul…

hic posterior esse positus per parentheſin.

In postremo autem horum Menandri versuum quum legeretur οὐ διώκου errore manifesto, & nullo sensu, ita sum interpretatꝰ quasi legeretur ὀφθώκου, parua mutatione, & sensu commodissimo.

EX EODEM MEN.

Δεῖ τὸν πολιτῶν ὀφρυατεῖν αἰρούμενον,
Τῷ τῆς λόγου μὴ διώκειν ἀπόθετον,
Ἧι δὲ χρηστῷ συλλαμβάνειν ἔχειν.

INTERPR.

Vrbis tenere qui gubernacula cupit,
Hic ne inuidenda polleat facundia,
Sed quæ probis sit tẽperata moribus.

Ab horum versuum sententia non videtur alienus esse prouerbialis ille versus, Τρόπος ἴσθ' ὁ πίθων τὸν λέγοντος, οὐ λόγος. Non mirũ sit autem hic λόγου διώκειν vocari ἀπόθετον, quum legamus inter eos etiam qui isti poetæ tribuũtur versus, Τυραννικόν τι πόλλ' ἀπόκρυφον λέγειν. Sed & apud historicos quidam testantur plerisque suam facundiam seu eloquẽtiam inuidiam apud vulgus conflasse. Cæterùm quum ἀπόθετον reddidi Inuidẽda, respexi ad inuidendã Horatii aulã.

EX EODEM MEN.

Δέσποιν', ἔρωτος οὐδὲν ἰσχύει πλέον,
Οὐδ' αὐτὸς ὁ κρατῶν ἐν ἀέρι θεῶν
Ζεὺς, ἀλλ' ἐκείνῳ πάντ' ἀναγκαῖος
ποιεῖ.

INTERPR.

Nil est amore nil, hera, est potentius,
Non vel deorum rector ipse Iuppiter:
Sed is quoque illi gerere morem co-
gitur.

Hoc passim cecinerunt omnes ἐρωτικοὶ poetæ, ac potissimũ elegiaci, idque multis fabulis confirmarunt quæ de furtis Iouis (vt ipsi loquuntur) memoriæ proditæ fuerunt. Quum autem illa passim occurrant, duobus hisce Anacreõtis contentus ero versiculis, de Amore,

Ὁ δὲ καὶ θεῶν δαμάσσας,
Ὁ δὲ καὶ βροτοὺς δαμάζει.

EX EODEM MEN.

Δύ' ἐστὶν ἃ κρῖναι τὸν γαμεῖν μέλλοντα
δεῖ,
Ἤτοι φρονοῦσαν ὄψιν, ἢ χρηστὸν τρόπον.
Τὼ ὁμόνοιαν γὰρ τὼ πρὸς ἀγαθοὺς
ποιεῖ.

INTERPR.

In nuptiis spectare res decet duas,

dam est species vnæ, aut ma-
a probi.

ioribus eam continent hæc ma-
ra.

ignat hic formam à probi
ibus, quam tamen alibi adiun-
a capit: vt in hoc versiculo,
ἀλλ' ἐκείνῳ πάντ' ἀναγκαῖος
ποιεῖ.

id est,

gna forma est cui comes
ἀρετὴ mens. Sunt enim probi
ores velut fructus τοῦ σώφρονος.
ma magnas ipsius formæ par-
quoque vires esse, cecinerunt
dem multi, sed elegantius A-
ontis nemo, in odario cuius
ratur est

Ἵππε κέρατα ταύροις
Ὀπλὰς δ' ἔδωκεν ἵπποις. &c.

Claditur autem istis duobus
ticulis,

Νικᾷ δὲ καὶ σίδηρον
Καὶ πῦρ κραταιότητος ἔσω.

EX EODEM MEN.

Ἐγὼ μὲν οὖν Τρόφιμε πᾶσι πάντων
ἀνὴρ
ἐπαινέτης μάτην σ', ἐφ' ᾧ γε δια-
πρέπεις
Βέλτιστα βούλευ· μὴ δὲ δυστυχῶν ἀεὶ
Ἀφῆσε πρὸς θεῶν τὰς ἀμαθίας σοι

Amabilem aut speciem oris, aut mores probos.

Concordiam nam continent hæc mutuam.

Separat hîc formam à probis moribus, quam tamen alibi adiunctam ei cupit: vt in hoc versiculo, Ὡς ἡδὺ τὸ κάλλος ὅταν ἔχῃ νοῦν σώφρονα.

id est,

quàm grata forma est cui comes modesta mens. Sunt enim probi mores velut fructus νοῦ σώφρονος. Verùm magnas ipsius formæ per se quoque vires esse, cecinerunt quidem multi, sed elegantius Anacreonte nemo, in odario cuius initium est

Φύσις κέρατα ταύροις
Ὁπλὰς δ' ἔδωκεν ἵπποις. &c.

Clauditur autem istis duobus versiculis,

Νικᾷ δὲ καὶ σίδηρον
Καὶ πῦρ καλή τις ἐσσα.

EX EODEM MEN.

Εἰ γὰ ἐχθύε σὺ Τρόφιμε τῆδ πάντων μόνος,
Ὅτ' ἔπικτεν ἡ μήτηρ σ', ἐφ' ᾧ γε διατελεῖν
Πράσσων ἃ βούλει καὶ διβυτυχῶν ἀεί,
Καὶ τῆτο τῆδ θεῶν τις ὡμολόγησέ σοι;

Ὀρθῶς ἀγανακτεῖς· ἔστι γὰρ ἐψευσμένος,
Ἄτοπόν τε πεποιήκει· εἰ δ' ὅτι ταυτοῖς νόμοις
Ἐφ' οἷσπερ ἡμεῖς, ἔσωσας τὸν ἄνδρα
Τὸν κοινὸν, ἵνα σοὶ καὶ τραγικώτερον λάλῃ·
Οἷς τ' ἂν ἄμεινον ταῦτα κἀλογιστόν·
Τὸ δὲ κεφάλαιον τῆς λόγων, ἀνθρωπος εἶ,
Οὗ μεταβολὴν θᾶττον πρὸς ὕψος, κἀπάλιν
Ταπεινότητα, ζῶον ἐὰν λαμβάνει·
Καὶ μάλα δικαίως· ἀθανέστατον γὰρ ὂν
Φύσει, μεγίστοις οἰκονομεῖ παράγμασιν.
Ὅταν πέσῃ γ', πλείστα συντείνει κακά.
Σὺ δ' εἴθ' ὑπερβάλλοντα Τρόφιμ' ἀπώλεσας
Ἀγαθὰ, ταυτῶ δ' ὅτι μέτρια σοι κακά.

INTERPR.

A matris alno Trophime si tu prodiens,
Hac lege in auras luminis receptus es
Arbitrio beatus vt viuas tuo,
Et hoc spopondit quispiam deûm tibi,
Irascéris iure: quoniam fallit fidem.
Sin lege eadem tu quoque aéreum trabis,

(Tragicè tibi vt loquar) homines quæ
cæteri,
Moderatius sunt hæc ferenda & le-
nius.
Nam verbo vt vno finiam, natus es
homo,
Quo nullum animal obnoxium sorti
magis
Ipsum erigenti & deprimenti post-
modum.
Et iure. nanque est omnium infirmis-
simum,
Tamen implicari maximis rebus solet
Ruinâque eius multa conterit bona.
At tibi bona nec amissa sunt ingẽtia,
Nec magna sunt Trophimea quę pa-
teris mala:
Mediocris ergo sit tuus posthac dolor.

Pulchrè enim sunt hi παροιμιακοὶ Menandri versus, ac verè aurei. nam quanuis multa eiusdem argumẽti apud cæteros quoque poetas legãtur, ac præsertim tragicos, est tamen his peculiaris quædam gratia, propter δέσιν & λύσιν, quas initio fuæ orationis adhibuit. Sed hoc fateor tamen, vt Menander vtendo hoc orationis genere, planè κωμικῶς loquutus est, atque adeo decorum (vt ita dicam) seruauit quod in comœdia seruari debet: ita vicissim Euripidem eadem de

de

re agentem, verè τραγικῶς loqui, & ea quæ tragœdiam decet oratione vti: cum alibi, tum initio Iphigeniæ in Aulide,

Οὐκ ὄπτ' πᾶσί σ' ἐφύλαυσ' ἀγαθοῖς
Ἀγάμεμνον Ἀτρεύς.
Δεῖ δέ σε χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι,
Θνητὸς γὰρ ἔφυς. κἂν μὴ σὺ θέλῃς,
Τὰ θεῶν οὕτω βουλόμενα ἔσται.

Hi porro Menandri versus licet à me veteris exemplaris ope locis aliquot castigati, nondum tamen omnino mendo carere videntur: sextus certè apertè mendosus est. quod vel ipsa mensura planum facit. Quod autem in septimo habetur loquendi genus, & ab eo τραγικώτερον esse dicitur, à Philemone quoque vsurpatur, posito tamen pro verbo σπᾶν, alio quod synonymum est, & ad quod respiciens, non dubitaui vti verbo Trahere. ita enim ille apud Stobæũ, capite περὶ ἀκολασίας,

Σὺ γὰρ τί ὄζιν, εἰπέ μοι, παῤῥησία.
Σὺ λαλεῖς ἐν ἀνθρώποισιν ὡς ἄνθρωπος ὤν,
Τὸ δ' ὅλον περιπατεῖς, ἢ τὸν αὐτὸν ἀέρα
Ἕτέροις συμβλύσεις, εἰπέ μοι, τοιοῦτος ὤν.

At Max. Tyrius in suis διαλέξεσι pag. 117 meæ editionis dicere maluit σπᾶν ἀέρα cum Menandro, quàm ἕλκειν ἀέρα cum Philemone:

...decimum quartũ ver-
...quo verbum εἰκονικῶς
...exhibuit: sed vt fa-
...fidem reliqui, ĩisque lo-
...interpretatione verbo
...quod congruere senten-
...puduisset enim μιμή-
...reddere
...administrat. Vl-
...versus hîc quidem integer
...ad mẽsuram attinet, tad-
...particula δὴ ex vete-
...sed in cæteris quoque
...haud affirmare au-
...men mihi visus est elici
...sensus, aut proximè saltẽ
...significationem accede-
...sequutus sum.

...quum initiò speraſſem
...Xanagerium in horum
...interpretatione muneris
...cũ, vtpote à quo latinè
...ierunt: duplex postea sub-
...meum timor, nimi-
...in pigritiæ suspicionem
...& mala fide cum lectore
...iudicarer, si ad subleuã-
...exigui temporis labore,
...illam lectori proponens
...interpretationẽ, ad ea interim con
...quæ si non elegantius,
...certè fidelius reddi posse vi-
...Quare tandem hos quo-

vbi scribit, καὶ ἀέρος αὐτῶν καὶ θαλάσσης καὶ ἐλῶν θεόν.

Venio ad decimumquartũ versum, in quo verbum οἰκονομεῖται mihi negotium exhibuit: sed vt suspectum tãdem reliqui, iúsque loco in mea interpretatione verbo sum vsus quod congruere sententiæ iudicaui. puduisset enim μεγίστοις οἰκονομεῖται πρᾶγμασι reddere Maximas res administrat. Vltimus versus hîc quidem integer est quod ad mẽsuram attinet, (addita nimirum particula δὴ ex veteribus cod.) sed in cæteris quoque esse integrum haud affirmare ausim. Qui tamen mihi visus est elici ex verbis sensus, aut proximè saltẽ ad eorum significationem accedere, eum sequutus sum.

Cæterùm quum initiò speraßem futurum Nauagerium in horum versuum interpretatione muneris mei vicariũ, vtpote à quo Latinè redditi extent: duplex postea subiit animum meum timor, nimirum ne & in pigritiæ suspicionem venirem, & mala fide cum lectore agere velle iudicarer, si ad subleuãdum me exigui temporis labore, vicariam illam lectori proponens interpretationẽ, ad ea interim conniuerem quæ si non elegantius, paulo certè fidelius reddi posse videbantur. Quare tandem hos quo-

que versus & ipse interpretari; alterúma; interpretationé meæ velut ὕπνου δγν duntaxat, subiungendã censui. En igitur illam, in cuius aliquot locis spondæos pro iambis nõ minus te quàm me miraturũ existimo.

Nam si te Alumne genitrix quum peperit tua,
Hæc sorte es vnus omnium in lucem editus,
Tibi cuncta vt euenirent quæ velles bona,
Idq; annuit maiorũ quispiã deũm:
Iure optimo indignaris. valde enim te tibi
Fallax repertus. quòd si eis dẽ legibus
Quibus nos omnes, (tragicis vt verbis loquar)
AEquè patentem cũctis aerẽ trahis,
Ferenda sunt hæc leuius, & omnia rectius
Ratio est habenda. denique hæc summa est, puta
Hominem esse te, quo nullum animantium omnium
Extolli itémq; deprimi citius solet.
Ipsumque id haud iniuria. minimarum enim
Id virium est, & maximis semper studet,
Plurimáque secum commoda contexit cadens.
Tu verò & magna non amisisti bona,
Et mediocria sunt ea ipsa quæ patebis mala.

...ẽ middẽ Alumne quod nõ...
...nantẽ sequi.

...IX EODEM MEN.

...

...

...

Ergo & modestè Alumne quod reliquum est feras.

EX EODEM MEN.

Εἰ τὰ δάκρυ' ἡμῖν τῶν κακῶν ἰῶ
φέρεσκον,
Ἀεί θ' ὁ κλαύσας τῶ πονεῖν ἐπαύετο.
Ἀλλ' ἀθρόως θ' αἱ δάκρυα, δόντες χρυσίον.
Νῦν δ' ἡ τύχη προσέχει τὰ πράγματ', οὐδ' ἀποβλέπει
Εἰς ταῦτα, δέεσθαι δ' ἀνὰ πλὴν ἀντλῶν ὁδὸν,
Εἴτ' κλαίῃς, εἴτε μὴ, πορεύεται.
Τί οὖν πλέον πρὸς ὠφ; οὐδέν· ἡ λύπη δ' ἔχει
Ὥσπερ τὰ δένδρα καρπὸν τὰ δάκρυα.

INTERPR.

Malis mederi si valerent lacrymæ,
Et cogeretur mœror illis cedere,
Auro parandæ quolibet nobis forent.
Nunc res acerbæ nil morantur lacrymas:
Sed sive plores, sive non plores, suam
Vno tenore semper insistunt viam.
Quid ergo prodest flere? Nil: sed lacrymas
Fert mœror, arbores suum vt fructũ ferunt.

Non inutiles tamen esse lacrymas testatur Naso non vno in loco, sed in eo potissimùm vbi canit,

Fléque meos casus. est quædam flere

uoluptas.

Expletur lacrymis egeritúrque dolor:

Ego de lacrymis in vtranque parte his versibus ita disserui in quodam Epicedio, ad hunc etiam locũ Menandri respiciens,

Flere tamen me flere iuuat: fœtúsque doloris,
Sunt lacrymæ, & lacrymas quæ mala uerba fouent.
Hic à corde meo ceu manat ab arbore fructus,
Hei mihi sed fructus frugifer iste parum.
Quid dico? incluſus me ſuffocare parabat
Antè dolor lacrymis quam uia facta meis.
Debeo nunc illis quòd poſt tua fata ſuperſtes
(Quod poſſum) manes hiſce parento ſonis.
Imo me miſerum lacrymis quòd debeo uitam,
Nec comitẽ eſſe uiæ me uoluere tuæ.
Nam mihi quò uitam chara mihi luce carentem?
Te uiua, mea lux, uiuere dulce fuit
Te moriente mori, (nox conſcia) dulce fuiſſet,
Dulce datum extrema reddere uoce Vale.

uolupta:

Expletur lacrymis egeritúrque dolor:

Ego de lacrymis in vtranque para-
sitē his versibus ita disserui in quo-
dam Epicedio, ad hunc etiam loci
Menandri respiciens.

Flere tamen me flere iuuat: fatisfit
doloris,

Sunt lacryme, & lacrymis qui
mala uerba fouent.

Hic à corde meo ceu manat ab ubere
fructus,

Hei mihi sed fructus frugifer ille
parum.

Quid dico? inclusus me suffocare pa-
rabat

Antè dolor lacrymis quàm uiuifi-
cta meis.

Debeo nunc illis quòd post tua fa-
superstes

(Quod possum) manes hisce pau-
to sonis.

Imo me miserum lacrymis quid dice
uitam,

Nec comitē esse uitæ me uolumus
Nam mihi quò uitam chara mihi
carentem?

Te uiua, mea lux, uiuere dulce fu
Te moriente mori, (nec conscius) dul
fuisset,

Dulce datum extrema reddere
Vale.

Εἴ τις προσελθών μοι θεῶν λέγοι κρατῶν,

Ἐτὴν ἀποθάνῃς, αὖθις ἐξ ἀρχῆς ἔσῃ,

Ἔσῃ δ' ὅ, τι ἂν βέλῃ, νύων, προβα-
τον, τράγος,

Ἄνθρωπος, ἵππος· διαξιῶναι δέ σε
δεῖ,

Εἰ ναριθμὸν τοῦτ' ἔστιν· ὅ, τι βέλει δ'
ἐλοῦ·

Ἅπαντα μᾶλλον, ἢ θνῆς εἰπεῖν ἂν δοκῶ,

Πλὴν μέ, πλὴν ἄνθρωπον. ἀδίκως δυ-
τυχεῖ

Κακῶς τε πράττῃ· τοῦτο τὸ ζῆν μόνον.

Ὁ κρίτης ἵππος ὅτι μελεδέσθαν ἔχει

Ἑτέρου θεραπείαν· ἀγαθὸς ἂν ἡνίᾳ
νύων,

Ἐπιμότερος εἰ τὸ κακοῦ νυνὶ πολύ.

Ἀλεκτρυὼν ἡνιαῖος ἐν ἑτέρᾳ θρᾴᾳ

Ἐστὶν ὁ δ' ἀηδὴς ἢ δέδιε τὸν κρείτ-
τονα.

Ἄνθρωπος ἐὰν ᾖ χρηστός, οὐ ἡνίᾳ, σοφὸς
ἀρα

Γενναῖος, ἐδὲν ὄφελος ἐν τῷ νεῷ ἡνίει.

Πρέπει δ' ὁ πόλαξ ἄριστα πάντων,
δεύτερος

Ὁ συκοφάντης· ὁ κακοήθης πέμπτα λέ-
γει.

Ὄνον ἡνιόχου κρεῖττον ἢ τοὺς χείρο-
νας

Ορᾶν ἑαυτῷ ζῶντας ὅπως ἀνέστερον.

INTERPR.

Siquis prehenso dixerit mihi deũm
Crede mihi, continget tibi reuiuiscere,
Eríſque quod voles, canis, hircus, aut
ouis,
Homóve, vel equus. nam tibi fatalis
eſt
Vita hæc ſecunda: ſed elige eſſe quid
veles:
Hoc eſſe reſponſum daturũ me puto,
Sim potius, oro, quid libet aliud ἤ
homo.
Animalibus enim ſolum id eſt ex o-
mnibus,
Aduerſa cui ſors immerenti & pro-
ſpera.
Tractatur alio lauti⁹ præſtãs equus,
Cani bono plus eſt honoris ἤ malo:
Gallo exhibẽtur ſtrenuo melĩor cibus,
Formidat etiam ſtrenuũ non ſtrenuus.
Vir ſis probus, ſis ſtrenuus, ſis nobilis:
Nil nil iuuabunt iſta in hoc te ſeculo.
Primas ſed adulator, ſycophanta pro-
ximas,
At tertias tenere cacoethes ſolet.
Præſtat tamẽ aſinũ eſſe quã ceteribus
Splendore vitæ ſe videre cedere.

De huiuſmodi locis comicorum aliorũmque poetarum iocantium dictum fuit & alibi. Eſſe autem ſe-

[illegible] qui his vtatur quod [illegible] verbis, diſcimus ex Plu[illegible] Polit. lib. 9, p. 15[illegible] enim legitur, [illegible] videor autem mihi & in eodem Plutarchi libro hoſce [illegible]. Sed & hæc verba [illegible] habet idem in [illegible] aduſ. abrunico, [illegible] aliunde ſumpſit forta[illegible] quidem vnde & ipſe Mena[illegible] [illegible] Ἀνδρὸς ἄμφω πα[illegible] ἀλλὰ παρὰ ἵππου ἐ[illegible] Σιμωνίδης &c.

[illegible] verti in hoc ſecu[illegible] exiſtimem ita vſum eſſe [illegible] vt Heſiodus, quũ di[illegible] [illegible] & ἀγρὸν, & χά[illegible] alibi.

[illegible] retinui (ſicut [illegible] necnon medicos La[illegible] [illegible] eam videmus præ[illegible] & proximè præcedẽs [illegible] Græcum eſſet, Latini[illegible] donarum, & quidem à [illegible] quũ in anguſtiora ſpa[illegible] [illegible] me videre quàm vt [illegible] locus eſſet. Sed alioqui [illegible] quidem inueniri poſſe exi[illegible] [illegible] vim & energiam huius [illegible] ſatis exprimat. Nam κα[illegible] quod ſonat ad verbum Qui

rem quempiã qui his vtatur apud Menandrũ verbis, discimus ex Plutarcho Sympos. lib. 9, p. 13 [illegible] meæ editionis. ibi enim legitur, αὐτῷ μοι πολλάκις παρίστασθαι καὶ τὰ τῶν κωμικῶν γέροντας, Ὅτον χρυσίον χρεῖττον ἢ τοῦ &c. Videor autem mihi & in alio eiusdem Plutarchi libro hosce versus legisse. Sed & hæc verba δῆλα τὸν χρεῖττονα habet idem in opusc. De discern. adul. ab amico, quæ tamen aliunde sumpsit fortasse, & quidem vnde & ipse Menãder: τὸν δὲ χρεῖττονα τρέμει καὶ δέδοικεν, οὐ μᾶλλον παρὰ Λύδιον ἄρυμα πλοῦτος ἐχθρῶν, ἀλλὰ παρὰ χρυσοῦν ἐφόδιον, ὥς φησι Σιμωνίδης &c.

Ἐν τῷ νῦν χρόνῳ verti In hoc seculo, quòd existimem ita vsum esse hoc nomine vt Hesiodus, quũ dixit χρύσεον γένος, & ἀργύρεον, & χάλκεον, ac σιδήρεον.

Vocem κακοήθης retinui (sicut & Iuuenalem necnon medicos Latinos retinuisse eam videmus) præsertim quum & proximè præcedés vocabulum Græcum esset, Latinitate tamen donatum, & quidem à comicis: & quũ in angustiora spatia compulsum me viderẽ quàm vt periphrasi locus esset. Sed alioqui ne vllã quidem inueniri posse existimo quæ vim & energiam huius nominis satis exprimat. Nam κακοήθης (quod sonat ad verbum Qui

est malis moribus. dicitur de eo qui est prauo peruersóque ingenio, adeo vt iis omnibus gaudeat quibus contrà doleret vir probus. Potissimùm verò qui liuore quodam impulsus carpit ea quæ laudanda potius essent, aut saltem ea extenuat, atque omnia malam in partem interpretari amat. Vulgò seddi solet Malignus, vel Qui maligno est ingenio. Ad nostrum certè Gallicum *Maling*, proximè accedit. Sed vt semel finiã, puto κακοήθη esse contrarium ex diametro ei quem Latini metaphoricè candidum appellant. Quòd siquis plura de vi nominis huius scire cupit, legat Plutarchi librum περὶ τῆς Ἡροδότου κακοηθείας, & obseruet quibusin rebus κακοήθειαν ille constituat. Nec tamen eum tam latè ibi extendere puto nominis huius significationem quàm latè extendi potest. Quo autem modo vsus sit Iuuenalis, quo item modo medici, docebit te meus Thesaurus linguæ Græcæ. Vt autem hic πρὸς λέχη, sic alibi dicit δεύτερα λέχη. At paulo antè malim ἐὰν ἦς χρηστός: sicut dixit ἀγαθὸς ἂν ἦθος ᾠδάν.

In penultimo versu χείρονας lubentius interpretatus fuissem. Deteriores vel Inferiores, si mensura mei versus admisisset.

EIVSDEM MEN.

ἐκ γυναικὸς κακῆς πάντα τἀγαθὰ φεύγει.

INTERPR.

Malum per vel in seris bene
habitat in ipso maxime capo quoque.

Eadem qui has Menandri sen
tentias ex variis scriptoribus excer
pserunt, hisce versibus subiunxerint
Herodoti, Οὐδεὶς δὲ οὕτως ἀνόητος
ὅστις τὰ τῶν ἄλλων ἀμείνω
quam Menandri sermonem
non continuatis: vt videlicet hæc
τοῦ Ὀδόντος δὲ οὗτος ἀνὴρ ἦν
extenuat, iambum tertium effi
cerent. Sequentia autem initiũ quat-
tuor magno terrore id quidem:
nam nullo modo ex hisce verbis
versus possint effici. & non satis co-
gitarunt eorum sensus præcedenti-
bus ac cæteris ἀμείνω nemo ne-
scit esse Ionicum. Hinc autem na-
tus est crassissimus alioqui er-
ror, quod apud eum vnde locum il
lum Menandri excerpserunt, hic
Herodoti, Οὐδεὶς δὲ οὕτως, &c. sub-
iungunt, omisso tamen Herodoti
nomine in eo quo vsi sunt exem-
plari. Quàm multa autẽ huiusmo
di ab excerptoribus harum comica
rum γραφὴν peccata fuerint, alibi
ostendi.

Εἰρήνη γεωργὸν καὶν πέτραις τρέφει καλῶς.
Πόλεμος δ' ἂν καὶν πεδίῳ κακὸς ἔφυ.

INTERPR.

Alit colonum pax uel in saxis bene:
At bellum in ipso noxiũ cãpo quoque.

Quidam qui has Menandri sententias ex variis scriptoribus excerpserunt, hisce versibus subiunxerũt ista verba, Οὐδεὶς γὰρ οὕτως ἀιόητός ἐστιν ὅστις πόλεμον περὶ εἰρήνης αἱρέεται, tanquam Menandri sermonem suum continuãtis: vt videlicet hæc verba Οὐδεὶς γὰρ οὕτως ἀιόητός ἐστιν ὅστις πόλεμον, iambum tertium efficiant, sequentia autem initiũ quarti. sed magno terrore id quidem: quum nullo modo ex hisce verbis iambi possint effici, & non satis cohæreat eorum sensus præcedentibus. ac præterea αἱρέεται nemo nesciat esse Ionicum. Hinc autem natus est iste crassissimus alioqui error, quòd apud eum vnde locum illum Menandri excerpserunt, hic Herodoti, Οὐδεὶς γὰρ οὕτως, &c. subiungatur, omisso tamen Herodoti nomine in eo quo vsi sunt exemplari. Quàm multa autẽ huiusmodi ab excerptoribus harum comicarum γραμμῶν peccata fuerint, alibi patefeci.

EX EODEM MEN.

Πένθη ἀτυχέα καὶ βλάβας δύχημόνως.

Τοῦτ' ἔστιν ἀνδρὸς νοῦν ἔχοντος· οὐκ ἄνω

Ἀγανασπάστως τὰς ὀρρῦς, οἴμοι, λαλεῖν,

Ἀλλ' ὡς τὰ αὐτῶ πράγματ' ἐκφατῶς φέρει.

INTERPR.

Damna & dolores fer modestè & leniter.

Sapientis est istud uiri: non Hei mihi,

Clamare, caperata atque fronte tetrica,

Aduersa, sed ferre patienter omnia.

Patientiam plerique alii vtrorunque scriptorum loci nobis cõmẽdãt, magnúmque eius fructũ ostẽdũt: ad hunc autẽ quod attinet, reprehendi in eo manifestum est illos qui ad huiusmodi querimonias prorumpunt quæ sint doloris veluti fomites. Sed quum ita legeretur; — οὐκ ἄνω Ἀγανασπάστως τὰς τὰς ὀρρῦς, οἴμοι, λαλεῖ, reposui ἀγανασπάσαντας pro ἀνασπάσας τὰς, & λαλεῖν pro λαλεῖ. Quod autẽ sequitur, Ἀλλ' ὡς τὰ αὐτῶ, structuræ orationis mutationem habet, quæ minimè noua est. nam seruando ἀκολουθίαν,

dicendum fuisset, ὃν αἰεὶ ἀπόσαν τὰ τὰς ὀφρῦς γ λαλεῖν, οἴμοι γ, ἀλλὰ φέρε ἐγκρατῶς, &c.

EX EODEM MEN.

Ἔξωθέν εἰσιν οἱ δοκοῦντες δ' τυχεῖς,
Τὰ δ' ἔνδον εἰσὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἴσοι.

INTERPR.

Foris beati quos beatos credimus,
Nihil sed intus differunt à cæteris.

Habebis & alium eiusdem comici locum eiusdem argumenti, necnon quendam Philemonis, ita illi similem vt vnum ex altero mutuarum putes. Initium loci Menandri est Ὦ μιν ἐγὼ τοὺς πλουσίους, ὡς φαύλα, &c. Philemonis autem, Νὴ Δία τὸν μέγιστον ὄμμιν Σωσία &c. Sed libet & Euripideos versus duos proferre, vbi tyrannis itidem illam δυτυχίαν tribuit ἔξωθεν duntaxat: scribens,

Τυραννίδος δὲ τῆς πάλαι θρυλλουμένης
Τὸ μὲν πρόσωπον ἡδύ, τὰν δὲ μόχθοις δὲ
Λυπρόν.

id est,

Vultu tyrannis est quidem lætissimo,
Intus dolores sed fouet grauissimos.

EX EODEM MEN.

Ἐπεὶ ἐν ἀγαθοῖς δυνοούμενοι τὸν

Ζητῆ πλησίον, ὧν ἔχει, ζητεῖ κακῶς.

INTERPR.

Bona possidere quisquis & amicos potest,
Is melius aliquid si petit, malè petit.

Duplicem videntur interpretationem admittere hi Menãdri versus, vnam, qualem expressi Latinis illis versibus: alteram, vt dicatur aliquis δυνούμενος ἐν ἀγαθοῖς, potẽs ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν δυνούμενος, vel πρὸς τοῖς ἀγαθοῖς δύναμιν ἔχων, qui sensus, sicui magis placuerit, hic alteram istam interpretationem sequatur,

Habere amicos cui datur viros probos,
Is melius aliquid si petit, malè petit.

EX EODEM MEN.

Ἔργον δ' εὑρεῖν συγγενῆ
Πένητός ἐστιν· οὐδὲ εἷς γὰρ ὁμολογεῖ
Αὑτῷ προσήκειν τὸν βοηθείας τινὸς
Δεόμενον· αἰτεῖσθαι γὰρ αἷμα τι ποιεῖ δοκεῖ.

INTERPR.

Vix inuenitur vllus. haud enim libens
Quisquam propinquum se fatetur indigi,

amicus aliquid petit, male petit

ille dicit Menander difficile
reperire quenquam qui pauper
propinquum esse fateatur, hic
δ' ἐστὶν ἀντὶ τοῦ ἀντιβολεῖ, id est, Aduersa cui fortuna
amicos procul. vel, Aduersa
humus fugat amicos procul. Qui
est proverbialis versus ab aliis
quoque alii. Extat autẽ & hic ra
pro sententia, qui idem fe
ἐστι, Τῶν δυστυχούντων ἀπο
φεύγουσιν. Sed plus tamen dici
proverbio illo, nimirum eos qui a
os fuerint in aduersa fortuna,
procul fugere, & amicitiæ terga
verbo loquitur Naso: ex quo libet
huc pertinẽtes locos aliquot
adscribere, iis quæ in se expertus e
sit, proverbialem hanc sententiã
confirmare. Ita igitur Trist. lib. 3,
eleg. 8, Procidi cunctique metu fugere
ruinam, Versáque amicitia terga
dedere mea.

Item lib. 1, elegia 8,

Dum fuimus, turbæ quantum satis
esse debebat
Nota quidem sed non ambitiosa domus:
Vt simul impulsa est, omnes timuere
ruinam,
Cunctáque communi terga dedere
fuga.

Eiusdem libri elegia 4,

quòd protinus aliquid petiturum putet.

Vt hîc dicit Menander difficile esse inuenire quenquam qui pauperis se propinquum esse fateatur, sic alibi, Ἀνδρὸς κακῶς πράττοντος ἐκπεφεύγασιν φίλοι, id est, *Aduersa cui fors, huic amici sunt procul.* vel, *Aduersa fors hominis fugat amicos procul.* Qui tamen prouerbialis versus ab aliis tribuitur alii. Extat autē & hic in eandem sententiam, qui itidem senarius est, Τῶν δυστυχούντων δυστυχὴς ἀεὶ φίλος. Sed plus tamen dicitur altero illo, nimirum eos qui amici fuerint in aduersa fortuna, procul facessere, & amicitiæ terga dare, vt loquitur Naso: ex quo libet etiam huc pertinētes locos aliquot proferre, iis quæ in se expertus erat, prouerbialem hanc sententiā confirmante. Ita igitur Trist. lib. 3, el. 5, *Vt cecidi, cunctique metu fugere ruinam, Versáque amicitiæ terga dedere meæ.*

Idem lib. 1, elegia 8,

Dum stetimus, turbæ quantum satis esset, habebat
Nota quidem sed non ambitiosa domus:
At simul impulsa est, omnes timuere ruinam,
Cautáque communi terga dedere fugæ.

Eiusdem libri elegia 4,

Scilicet vt fuluum spectatur in ignibus aurum,
Tempore sic duro est inspicienda fides.
Dum iuuat & vultu ridet fortuna sereno,
Indelibatas cuncta sequuntur opes
At simul intonuit, fugiunt, nec nosci-
tur vlli
Agminibus comitum qui modò cinctus erat.

Quibus subiungit, se antea quidem aliorum exemplis hoc didicisse, at nunc in seipso id expertum esse: addit enim,

Atque hæc exemplis quondam collecta priorum,
Nunc mihi sunt propriæ cognita vera malis.
Vix duo trésue mihi de tot superestis amici:
Cætera fortunæ nō mea turba fuit.

Denique & lib. 5, elegia 5,

Quúmque alii fugerent subitæ contagia cladis,
Nec vellent ictæ limē adire domus,
Te sibi cum paucis meminit mansisse fidelem:
Si paucos aliquis trésue duósue vocat.

Addam & alium locum in quo duabus aliis pulchris comparationibus hanc ipsam sententiam illustrat, Ἀνδρὸς γενναίου παρόντος ἐμοὶ δοκῶ φίλοι. (Statui enim, quando-

quidem in huiusce versus mentione incidi, & quæ ad eum pertinent afferre) Is est lib. 1, el. 8, (vnde & suprà quædam attuli)

Donec eris felix, multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila, solus eris.
Aspicis vt veniant ad candida tecta columbæ,
Accipiat nullas sordida turris aues?
Horrea formicæ tendunt ad inania nunquam:
Nullus ad amissas ibit amicus opes.
Vtque comes radios per solis euntibus vmbra est,
Quum latet hic pressus nubibus, illa fugit:
Mobile sic sequitur fortunæ lumina vulgus,
Quę simul inducta nube teguntur, abit.

Quemadmodum autem dicitur hic vix vllũ inueniri pauperis propinquum, ita vicissim dicit alibi, nõ multos, sed omnes esse propinquos eorum quibus res sunt prosperæ, in hoc versu, Τῶν δ' τυχοῦντων εἰσὶ πάντες συγγενεῖς. Extant autem & alii versus in quibus non συγγενῶν quidem, sed φίλων fit mẽtiõ, id est amicorum. Horum è numero est iste Sophoclis, Τὰ χρήματ' ἀνθρώποισιν ἐξεύρηκε φίλους. id est, Nanciscia mi-

cos protinus solent opes. & hic Euripidis,

Ἐπίσταμαι δ' ἡ πενία γ' ἡδίω λιμὸν
Σὺν τοῖσιν ἐχόντων πάντες ἄνθρωποι φίλοι.

EX EODEM MEN.

Ἔρως ἀργὸν καὶ πρὸς τοῖς ἀργοῖς ἔφυ.
Φιλεῖ κάτοπτρα καὶ κόμης ἄγαν θίασον·
Φοβεῖται δ' οὐδὲν πλὴν μόχθους. ἓν δέ μοι τεκμήριον·

Οὐδεὶς πένητα σωφρονοῦντ' ἰδὼν ἔρως
Τῶν, ἐν τοῖς δ' ἔχουσιν ἡδονὰς πέφυχ' ὅδε.

INTERPR.

Piger amor est, & in pigris innascitur,
Speculóque gaudet, gaudet & pictâ coma.
Vitans labores. istud hinc liquet mihi:
Amore captus vllus haud mendicus est,
Sed contrà adhæret puberiste ditibus.

Plutarchus in duobus Erotici sui locis sententiæ huius meminit, in vno quidem ita scribens, (pag. 1347 meæ editionis) ἀλλ' ὅπου τις πλωῆς ἀκούσεται, Ἔρως ἀργὸν καὶ ὅπου τοιούτοις ἔφυ· καὶ πάλιν αὖ ὧδε, οὐ Κύπρις μόνον &c. In altero autẽ quile-

gitur pag. 1353. σιώπει τοίνυν αὐτὸς (ἔφη) τοῖς ἀρχαίοις ἔργοις ὅσον ἔρως πρέσσειν, καὶ ἀργὸς ὤν, ὡς Εὐριπίδης ἔλεγεν, οὐδὲ ἀσχάτευτος &c. Observandum est autem eũ in illo priore loco eidem Euripidi tribuere & illud de Venere dictum, cuius initium apud eum, οὐ Κύπρις μόνον &c. quum tamen à Stobæo adscribatur Sophocli. Alii contrà (vt de his verbis taceam) Ἔρως γὰρ ἀργὸν & quæ sequũtur, Menandro tribuunt, ex quorũ sententia locum eis hîc dedi.

Quòd autem ad horum versuum sensum attinet, Ouidius cecinit nõ solùm quæ illis astipulantur, sed & quæ prima quidem facie illis refragari atque adeo ex diametro repugnare videantur. Astipulantur autem hæc,

Otia si tollas, periere Cupidinis arcus,
Contemptæque iacent & sine luce faces.
Quàm platanus vino gaudet, quàm populus vnda,
Tam Venus otia amat.

Et paulo pòst,

Quæritur AEgisthus qua re sit factus adulter:
In promptu causa est: desidiosus erat.

At verò refragantur, vel potius refragari videntur ista, (atque adeo ex diametro pugnare, vti dixi)

Qui non vult fieri desidiosus, amet.

Et, *Amor odit inertes.* Et, *Militia species amor est: discedite segnes.*

Sed hos locos inter se conciliare facile fuerit, si propius eos inspicientes, consideremus eum dicere ex otio quidem & desidia nasci amorem, at non item desidiosum esse eum qui amore captus est. Id autem abundè confirmat in elegantissima illa comparatione amatis cũ milite, in elegia cuius initium est, *Militat omnis amans*, &c. Atqui nónne hic Græcus poeta (quicunque is est) dicit Amorẽ esse ἀργόν; Equidem: sed tamen isti dissentanea minimè loquuntur. Neque enim dubium est quin ἀργὸς vocetur quanuis ad omnem ἔργον laborẽ impigros homines reddat, quoniã is velut otiosus quidam ac desidiosus censetur labor. sicut idẽ Naso queritur inuidos ei obiicere ignauos annos, & vocare carmen opus inertis ingenii. Hoc porrò sciendum est, inueniri scriptum in hoc Euripidis loco non ἀργὸς, vt ego hic scripsi, sed ἔρρωτος: verùm ex iis quæ de hoc loco dixi, satis superque mendum illud argui existimo. Quod autẽ habet Plutarchus καὶ τοιούτοις ἔρωσι, eundem planè sensum efficit. qui enim sunt τοιοῦτοι qualis est ἔρως ὁ ἀργὸς, nisi qui ἀργοὶ sunt?

Similia his quoque, Οὐδὲις ἔρως

dósum &c. apud Naſonem le-
gimus, respondent ea huic il-
lorum, *Nop habet vnde suum*
non pascat amorem. Conue-
nit & cum illo prouerbiali ſen-
tentia Ἔρως πάντ' ἀμᾶται, καὶ χαλκᾶν
ἀμᾶται.

EX EODEM MEN.

Ἀδικεῖς σὺ ἴσον, ἀμὲς τὸν ἴσον,
καὶ δικαίως κἀμὲ ἴσον ἀργὸν ἔσται
τοῦ.

INTERPR.

Iniuria tu me æquum, ego te æquum,
& merito me æquum æquus amator.

EX EODEM MEN.

Ἀγαθὸς φρονεῖν πρὸς πατέρα, κἀγὼ φρονῶ.

INTERPR.

Bonum esse prudens patri,
& ego sentio.

Leguntur & apud alios comicos multa de filiabus quæ ei sæ humiliter quibus est ille eius qui κύριος τοῦ πατρὸς. Sed has eo minimum. debemus quod multo magis à quibus nunquam decepti sumus à nonnullis Christianis) quàm audiamus.

EX EODEM MEN.

Ἐμοὶ δὲ δεῖ μὴ πατέρα, ἀλλὰ δεσπότην,
ὃς δίκαια μὲν θέλοι κελεύειν,
ἀδίκως δὲ μὴ θέλοι κελεύειν.

INTERPR.

Non inuenire Deum nullum patrem,
Vbi iustæ cui non aliquis pœnitet mali.

Leguntur & alibi hi senarii, sed Ἴσμεν pro ἔστω μοι, & ἀλλοκότως aliqui enim versus nõ sta-

ἀπλῶν βίοτον &c. apud Nasonem legimus, nam respondent ea huic illius versui, *Non habet unde suum paupertas pascat amorem.* Conueniunt & cum illo prouerbiali senario, Ἐφ' οἷς παύρη λιμὸς, ἢ χαλκοῦ σανίς.

EX EODEM MEN.

Εὐδαιμονία τοῦτ' ἐστιν, ὃς νοῦν ἔχει,
Ἀλλὰ θυγάτηρ κτῆμ' ἐστιν ἐργώδες πατρί.

INTERPR.

Felicitas est filius prudens patri,
Onerosa contra filia possessio.

Leguntur & apud alios comicos patrum de filiabus querelæ huiusmodi: quibus est illa eius qui κόρην vocat πάμμεγον πῆμα. Sed has eo minus mirari debemus quòd multo etiam peiora à quibus minimè deceret (id est à nonnullis Christianis) quotidie audiamus.

EX EODEM MEN.

Εὕρεσις δ' ἀγαθὸν ἐν Δημέου πάντων, ὦ Δημία,
Ἀγαθὸν ἐν ᾧ τι μὴ πρόσεστι κἀκόν.

INTERPR.

Bonum inuenire Demea nullum potes,
Admixta cui non aliqua portio mali.

Leguntur & alibi hi senarii, sed habentes Σιμύλε pro ὦ Δημία, & ἀπάντων (alioqui enim versus nō sta-

rectitem ἀδέν: & ὅπου pro ἐν ᾧ. Sed Δημέαν legimus & in aliis Menandri locis, ſicut & apud Terentium Demeam. Quod autem ad ſententiam attinet, ad eos referri poteſt quod vulgo dicimus Commoditatem omnẽ trahere ſecum aliquod incommodum. Legimus itidem apud Naſonem, *Nil prodeſt quod non lædere poſſit idem.*

EX EODEM MEN.

Ἔχω γὰρ πολλὴν ἐσίαν, κοὐ πλούσιος
Καλοῦμ' ὑπὸ πάντων, μακάριος δ' ὑπ' οὐδενός.

INTERPR.

Opes mihi ſunt plurimæ, & dives nocor
Ab omnibus, beatus à nullo tamen.

Non eſſe ſitam in diuitiis felicitatem, nõ philoſophi ſolùm ſed & poetæ pleriſque in locis docuerũt, ac nominat im Horatius, ad quem te remitto.

EX EODEM MEN.

Θυγάτηρ ὑπάρχει, καὶ δόλως μηδὲν λαλῇ,
Διὰ τοῦτ' ἀπαντᾷ πλεῖστα τοῖς αὐτῆς λόγοις.

INTERPR.

Ætatis eſt quæ nubilis iam filia,

…ſtendo, plurima loquitur te…
…m.

…Quo hanc ſenſu dixerit Menan…
…e animaduertendum nobis reliqui…
…, cum præcedentia & ſequen…
…ationem extet, ex quibus iudicium
…e poſſit. Sunt qui ſuſpicentur
…e ad laudem illam reſpexiſſe
…em mulieribus affert ſilentium,
…o pertinet iſte qui huic ipſi poe…
…ribuitur ſenarius, Γυναικὶ σι…
…ν ἀνδρὶ πρέπει ἡ σιγή. Quem ſuſpi…
…cum ex hoc Sophoclis eſſe mu…
…ν, Γυναικὶ καὶ μικρὸν ἡ σιγὴ
…pliant (inquam) qui ſuſpicen…
…ginem dici plurima loqui de
…ipſum ſilet, id eſt, eo ipſo quòd
…loqui ac palàm dicere ſe bene
…ebrari ac bonis moribus præ…
…quod nimirum ſilentium ſit
…cherrimum harum rerum te…
…monium. Verùm ego hanc ex…
…ationem nullo modo probare
…eo, quòd non dicat ſimpliciter
…ὁ παντᾶν, ſed etiam καὶ ὅλως
…δὲν λαλῇ, & nominatim quòd
…ecula καὶ utatur. Dico igitur
…mihi videri mihi comicum in…
…uiſſe ætatem nubilẽ ſatis com…
…are patri ſuam filiam; & ſa…
…ibérque eum paterni admone…
…ſſem. Perinde ac ſi dixiſſet, Filia
…eſt nubilis, loquitur, quanuis
…at. nam eius ætas patri eam

De se, silendo, plurima loquitur Virgo.

Quo hæc sensu dixerit Menander diuinandum nobis relinquitur, quum præcedentia & sequentia non extét, ex quibus iudicium fieri possit. Sunt qui suspicentur eum ad laudem illam respexisse quam mulieribus affert silentium, quò pertinet iste qui huic ipsi poetæ tribuitur senarius, Γυναιξὶ πάσαις κόσμον ἡ σιγὴ φέρει. quem suspicor eum ex hoc Sophoclis esse mutuatũ, Γυναιξὶ γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει. Sunt (inquam) qui suspicentur virginem dici plurima loqui de se, quum silet, id est, eo ipso quòd silet, loqui ac palàm dicere se bene esse educatã ac bonis moribus præditam: quòd nimirum silentium sit luculentissimum harum rerum testimonium. Verùm ego hanc expositionem nullo modo probare queo, quòd non dicat simpliciter διὰ τοῦ σιωπᾶν, sed etiam καὶ ὅλως μηδὲν λαλῆ, & nominatim quòd particula κἄν vtatur. Dico igitur contrà videri mihi comicum intellexisse ætatem nubilẽ satis commendare patri suam filiam, & satis supérque eum paterni admonere officii. Perinde ac si dixisset, Filia quæ est nubilis, loquitur, quanuis taceat. nam eius ætas patri eam

commendat, & quærendi marie admonet.

EX EODEM MEN.

Καὶ τοῦτον ἡμᾶς τὸν ζόφον γαμεῖν ἔδει
Ἅπαντας, ὦ Ζεῦ σῶτερ, ὡς ἀνοίμεθα.
Οὐκ ἐξετάζω μὴν τὰ μηδὲν χρήσιμα,
Τίς ἐσθ' ὁ πάππος ἧς γαμεῖ, πατὴρ δὲ τίς.
Τὸν δὲ ζόφον αὐτῆς τῆς γαμουμένης,
μεθ' ἧς
Βιώσεται μήτ' ἐξετάσω, μήτ' ἰδεῖν.
Ἀλλ' ὅτι τράπεζαν μὴν φέρειν τὸν τοῖχ', ἵνα
Εἰ τἀργύριον καλόν ὄζει, δοκιμασθῇ ἴδῃ,
Ὁ πέντε μῆνας ἔνδον οὐ γλυκύσεται·
Τῆς διὰ βίου δ' ἔνδον καθεδουμένης ἀεὶ
Μὴ δοκιμάσασθαι μηδὲν, ἀλλ' εἰκῇ λαβεῖν
Ἀγνώμον', ὀργίλιον, καλὸν, ἐὰν τύχῃ,
Λάλον. παρεκάλεσα τὸν ἐμαυτοῦ συγγενέα
Τὸν πόλιν ὅλην· οἱ βουλόμενοι ταῦτ' ἔλαβεν,
Λαλεῖτε, τοιοῦτοι πολίχνιον κακὸν
Λήψεσθ'. ἀνάληψιν δὲ γυναῖκ' εἶδ' οὐ κακήν,
Ἀλλ' ὀλιγοχρήσ ἐστ' ὁ μεμφόμενον λαβών.

Operæpretium in vxore ducenda foret
Hac mẽte cũctos esse, summe Iuppiter:
Non hæc quidem, nil quæ attinent, exquirere,
Anus quis aut auia futuræ coniugis.
Quibus vxor autem moribus sit, qui-cum agi
Necesse vitam, neutiquam hoc éxquirere.
Mensæque dotem imponere quidẽ sedulo,
Vt nũmuli explorentur an sient probi;
Qui quinque menses non futuri sunt domi:
At verò in illa quæ domi quum transigẽt
Nil prorsus explorare, sed temere domum
Quæ pernicacis ingeni sit et improbi,
Atque stomachosam, forsitan sæuam quoque
Loquaculã deniq; mulierẽ adducere.
Totam per vrbem filiã ducam meam.
Quicunque vultis hanc habere dicite.
Sed prævidete quantũ habebitis malum.
Nẽque est necesse, mulier omnis sit malum,
Sed is beatus cui obtigit lenissimã.

Eadem cõquestus est de re multo ante Menandrum Theognis, in

his elegantissimis versibus,

Κρίους μὲν καὶ ὄνους διζήμεθα Κύρνε καὶ ἵππους
Εὐχλοίας καί τις βούλεται ἐξ ἀγαθῶν
Βάσκανον· χήμην δὲ κακὴν κακὸς οὐ μελεδήνει
Ἐσθλὸς ἀνήρ, ἴσασιν οἱ χρήματα πολλὰ διδούς.
Οὐδεμίαν κακοῦ ἀνδρὸς ἀναίνεται εἰς ἄκοιτις
Πλοῦτον, ἀλλ' ἀφνεὸν βούλεται ἐκ τ' ἀγαθοῦ.
Χρήματα μὲν πιοῦσι· καὶ ἐκ κακοῦ ἐσθλὸς ἔμιμε,
Καὶ κακὸς ἐξ ἀγαθοῦ. πλοῦτος ἔμιξε γένος.
Οὕτω μὴ θαύμαζε γένος Πολυπαΐδη ἀρῶν
Μαυροῦδες· σοὶ γὰρ μίσγεται ἐσθλὰ κακοῖς.
Αὐτός τοι τὰν τῶν εἰδὼς κακόπαριν ἐοῦσαν
Εἰς οἶκους ἄγεται, χρήμασι πειθόμενος,
Ἔνδοξος κακοδόξου· ἐπεὶ κρατερὴ μὲν ἀνάγκη
Ἐντυέει, ἢτ' ἀνδρὸς πλήμονα θῆλυν.

Sed quanuis hæc Theognis multo ante Menādrum cecinerit, possumus tamē dicere (quod apud Plut. quidam prouerbialiter dixisse videtur) hæc sciuisse homines ante-

his elegantissimis versibus,

Κρεισσὼν μὲν καὶ ὄνους διζήμενος ἔμμεναι ἵππους
Εὐχομένας· καὶ τις βούλεται ἐξ ἀγαθῶν
Βάσκανος· χρήματα δὲ κακὸν κακὸς οὐδὲν ἀμείψει
Ἐσθλὸς ἀνήρ, ὧι οἱ χρήματα πολλὰ δίδωι.
Οὐδεμίαν κακὸς ἀνδρὸς ἀνάπτυξιν ἄκεσπις
Πλούτου, ἀλλ' ἀφρὴν βούλεται εἶναι ἀγαθός.
Χρήματα μὲν πιστὸν· καὶ ἐκ κακοῦ ἐσθλὸς ἔφυσε,
Καὶ κακὸς ἐξ ἀγαθοῦ· πλοῦτος ἀμιξίβιος.
Οὕτω μὴ θαύμαζε βροτοὺς Πολυκτήμονας ἀνῶν·
Μαυροῦσθαι· σὺν γὰρ μίσγεται ἐσθλὰ κακοῖς.
Αὐτὸς τοι τῶν τῶν εἰδὼς κακὸν οὐδὲν ἔοικεν
Εἰς οἴκους ἄγεται, χρήματα πολλὰ λαβών·
Ἔνδοξος κακόδοξον· ἐπεὶ κρατέουσι μὲν ἀνάγκη
Εὐτυχέες, πτωχὸς δ' ἀνδρὸς πλήσαι νόον.

Sed quanuis hæc Theognis multo ante Menādrum cecinerit, possimus tamē dicere (quod apud Plautum quidam prouerbialiter dictum videtur) hæc sciuisse homines antequam Theognis nasceretur, vel potius multo aut etiam multis seculis antequam Theognis nasceretur. Hodie autem quàm multi impellente auaritia celebrentur ἄγαμοι γάμοι, & quidem plurimis modis ἄγαμοι, ii demum homines ignorant qui extra terrarum orbem habitant.

In versu quarto ex πτωχὸς feci τίτθη, id est ex nomine significante nutricem, feci (& quidem paruaim mutatione) nomen significans auiam. Sicui tamen lectionem illam retinere libuerit, illi per me licebit, quanuis existimem fuisse potius dicturum Menandrum πτωχὸς quàm πτωχή, si eam significare voluisset cui aliqua formandorum puerilium morum cura demandata erat.

De hoc loco, γυνὴ δ' ἐστὶ κακὸν, dixi antea, vbi & Laconis illius memini qui reprehensus quòd vxorem duxisset quandam quę valde parua erat, respondit, ex malis eligenda esse minima. Vnde apparet etiā fuisse olim valde peruulgatum hoc aduersus mulieres dictum. Quid verò mirum? quum & hodie Christiani plurimi non ioco tantùm, sed & seriò de illis ita loquantur? Et tamen, si verum excutiamus, in ipsum Deum Opt. Max. redundat hæc contumelia. Quum igitur audimus, Κακὸν γυναῖκες, ἀλλ' ἀναγ-

χρῆσθαι κακόν: item, Ἀδύνατόν ὄζι κακὸν ἀναλυσάμενον γαμεῖν: occinamus ista quæ itidem ex scena prodeunt,

Οὐ πάντες οὔτε δυστυχοῦσιν ἐν γάμοις,
Οὔτ' εὐτυχοῦσι. συμφορὰ δ' ὃς ἂν τύχῃ
Κακῆς γυναικός, εὐτυχεῖ δ' ἐσθλῆς τυχών.

id est,

Non coniugali semper infelicitas
Felicitásve semper est comes toro,
Sed prout vxor obtigit proba, aut secus.

Verti autem & hoc modo,

Haud nuptiis est omnibus felicitas
Comes, omnibus nec rursus infelicitas,
Sed prout vxor contigit bona aut mala.

Quòd si antiquio res testes desiderãtur, tanquã ἀξιοπιστότεροι, occinamus primùm quidem ex Hesiodo,

Οὐ μὲν γάρ τι γυναικὸς ἀνὴρ λαίζητ' ἄμεινον
Τῆς ἀγαθῆς, τῆς δ' αὖτε κακῆς οὐ ῥίγιον ἄλλο.

id est,

Nil vxore bona melius vir comparat, & nil,
Nil vxore mala peius sibi comparat idem.

Simonides autem, non idem fo-lùm sed & iisdem magna ex parte

verbis vtens, & ex versibus hexametris iambicos trimetros faciens, scripsit,

Γυναικὸς ἀδὲν χρῆμ' ἀνὴρ λυπίζεται
Ἐσθλῆς ἄμεινον, ἀδὲ ῥίγιον κακῆς.

EX EODEM MEN.

Μακάριος ὅστις κτῆσιν καὶ νοῦν ἔχει.
Χρῆται γὰρ ἔτος εἰς ἃ δεῖ ταύτῃ κρατῶν.

INTERPR.

Cui mẽs opésque sũt simul, beatus est.
Hic nanque rite solus illis vtitur.

Diuitem esse non cui sunt opes, sed qui opibus vti nouit, tradiderunt & alii poetæ. Quum autem mens ac prudentia verum earum vsum doceat, merito beatus dicitur qui opulentus simul & mente est præditus.

EX EODEM MEN.

Μέγιστόν ἐστιν ἆθλα τοῖς ἐπαρκέσι,
Τὸ παρόντας ἐσχὺς τοὺς συνοργῶντας
βλέπειν.

INTERPR.

Aduersa quum fors ingruit, tunc ma-
ximum est
Videre nostris cõdolescant qui malis.

Si ei quem aduersa fortuna premit, magno solatio est eis ὅμμα-

δύνου φωτὸς ἐμβλέψαι, quid εἰς ὄμματα φίλου σωιαλγοῦντος; Videri tamen potest Euripides, quum illud dixit, intellexisse σωιαλγοῦντος. alioqui enim vix amicus ille dignus amici nomine fuerit. Est autem locus Euripidis hic,

Ξυὼ τοῖς φίλοισιν ἡδὺ μὴ σφάσειν καλῶς;
Εἰ δ' ἄρα συμβαίη τι δυσχερέστερον,
Εἰς ὄμματ' οὔτε φωτὸς ἐμβλέψαι γλυκύ.

Qui postremus versus sæpe à Plutarcho repetitur.

EX EODEM MEN.

Μὴ οὐ γαμεῖν· ὅτ' ἂν δ' ἄπαξ λάβῃς, φέρειν
Μύσαντα πολλὰ σοῖσι καὶ γυναῖκα δεῖ.

INTERPR.

Ducas cave vxorem. sed ubi eam duxeris,
Fer coniugē dotémq; cōmodē debinc.

Perinde est (opinor) ac si diceret, Vbi semel vxorem duxeris, tum apud te ita statuas, necesse tibi esse incommoda & mala omnia quæ dotatæ vxoris coniugium afferre solet, tanquam clausis oculis transilire. nam dotem & vxorem pro dotata vxore aptè accipi posse existimo: cuius quàm graue sit onus do-

δύνου φωτὸς ἐμβλέψαι, quid est μετὰ φίλου σωαλγοῦντος; Videtur tamen potest Euripides, quum hoc dixit, intellexisse σωαλγοῦντος. alioqui enim vix amicus ullus amici nomine fuerit. Est item locus Euripidis hic,

Ξυὼ τοῖς φίλοισιν ἡδὺ μὴ σιγᾶν καλῶς·
Εἰ δ' ἄρα συμβαίη τι δυσχερίστερον
Εἰς ὄμμα' δύνειν φωτὸς ἐμβλέψαι γλυκύ.

Qui postremus versus sæpe à Plutarcho repetitur.

EX EODEM MEN.

Μὴ σὺ γαμεῖν· ἢν δ' αὖ σὺ ἅπαξ λάβῃς φέρειν
Μύριά σε πολλὰ προσβαλεῖ κἀμοὶ κακά.

INTERPR.

Ducas cave vxorem. sed vbi eam duxeris,
Fer conjugē dotémq; cōmodē dubia

Perinde est (opinor) ac si diceret, Vbi semel vxorem duxeris, tum apud te ita statuas, necesse tibi esse incommoda & mala omnia quæ vxoris coniugium affert boni. ler, tanquam clausis oculis tran- sire. nam dotem & vxorem pro- rata vxore aprè accipi posse exi- mo: cuius quàm graue sit onus de-

cebit alibi idem poeta. Sed apud Stobæum hisce duobus versibus subiunguntur isti,

Ἐκπωτὰ δαὶ θαὶ τ' ἀρστέναν ἁμᾶς πέδεν.
Τὸ μὲν μέγιστον, ἔπος' ἄνδρα δεῖ σοφόν,
Λίαν φυλάσσειν ἄλοχον ἐν μυχοῖς δόμων.
Ἐρᾷ γὰρ ὄψις τῆς θύραθεν ἡδονῆς,
Ἐν δὲ μὰ φθόνοισι τοῖσδε ἀναστρωφωμένη,
Βλέπουσά τ' εἰς πᾶν ᾗ παρᾶσα πανταχοῦ,
Τὴν ὄψιν ἐμπλήσασά τ', ἀπήλλαξε κακῶν.
Τό τ' ἄρτιον αἰεὶ τῶ κεκρυμμένῳ λίχνον.
Ὅστις δὲ μοχλοῖς καὶ διὰ σφραγισμάτων
Σώζῃ δάμαρτα, κ' ἀνδρὶ δὴ δοκῶν σοφὸς,
Μάταιός ἐστι, καὶ φρενῶν ἐδὲν φρονεῖ.
Ἥτις γὰρ ἡμῶν καρδίαν θύραζ' ἔχει,
Θάλπον μὲν οἴκοις καὶ πέρας χωρεῖ-
ζεται,
Λάθοι δ' ἂν Ἄργου τὰς πυκνοφθάλμους κόρας.
Καὶ τοῖς κακοῖσι τοῦτο δὴ μέγας γέλως,
Ἀνὴρ τ' ἀχρεῖος χ' ἡ γυνὴ δοίχεται.

Verùm quum in Alexide ad hunc locū remisissem, eum postea Euripidi tribui comperi. His certè latius explicatur quod paucis dixit Alexis.

Οὐκ ἔστιν οὔτε πύργος οὔτε χρήματα
Οὔτ' ἄλλο δυσφύλακτον οὐδὲν ὡς γυνή.

id est,

Nullius arcus, nullius pecuniæ
Custodia æquè difficilis ac fœminæ.

Sunt autē in eodē illo siue Menādri siue Euripidis loco quæ optimè conueniunt cum his Ouidianis,

Dure vir, impostō teneræ custode puellæ,
Nil agis, ingenio quæque tuenda suo est.
Signa metu dempto casta est, ea denique casta est:
Quę, quia non licuit, non facit, illa facit.
Vt iam seruaris bene corpus, adultera mens est,
Nec custodiri, ni velit, vlla potest.
Nec mētem seruare potes, licet omnia claudas:
Omnibus exclusis intus adulter erit.
Cui peccare licet, peccat minus: ipsa potestas
Semina nequitię languidiora facit.

Quod autem ad hunc versum attinet, Λάθοι δ' αἰ λῇρου τὰς πυκνοφθάλμους κόρας, idem habet ipse Naso, verùm non itidem tanquam de re quæ fieri possit, sed tanquam de re quæ facta sit:

Centum fronte oculos, cētum cernice

gerebat
Argus, & hos vnus sæpe fefellit Amor.

Qui autem subiunguntur versus, citati fuerunt iam supra in quorundam Apollodori versuum expositione, planè ad hunc locum pertinentium.

Κἠκλεῖθ' ἡ θύρα μοχλοῖς· ἀλλ' εἰδὲ ἐς
Τέκτων ὀχυρὰν ἔπος ἀπόησεν θύρην,
Δι' ἣν γαλῆ καὶ μοιχὸς οὐκ εἰσέρχεται.
id est,
Clauduntur ædes pessulis, repagulis:
Sed ianuam faber haud ita unquam munivit,
Vt nō pateret feli aditus & adultero.

Habet tamē & peculiare aliquid hic siue Menādri siue Euripidis locus. nā pro eo quod dicit Naso ipsā peccandi potestatem semina nequitiæ languidiora facere, dicitur hic mulierem postquam varios atque adeo quoscunque & quacunque libuit spectando, oculos velut famelicos satiauit, tūc ἀπηλλάχθαι κακῶν. id est, liberatam esse mala illa qua prius flagrabat cupidine, quum nihil eius oculis pateret.

At hic versus Τό, τ' ἔρων αἰεὶ τῶ κεκτημένῳ λίχνον, conuenit cum his, *Quicquid seruatur cupimus magis ipsáque furem Præda vocat.* Possit vero huc referri & quod Metamorph. li. 1 legitur, *Siqua latēt, me-*

liora putat : accipiendo tamen generalius quàm ibi accipiatur.

Cæterùm primos duos versus à cæteris seiunxi, quòd eos qui illis subiunguntur, aut alius esse autoris, aut, etiamsi eiusdem sint, ex alio sumptos esse loco, persuasum omnino habeam. Sed nec dubito quin mendosus iste sit versus Ἐκ-πωθαὶ ἀθαὶ τ' ἀρσένων ἡμᾶς σέθεν, quem fortasse alioqui cohærere cum duobus illis videremus. Mendosa autem sunt & hæc, κ' ἀνδρὶ δὴ δοκοῦν σοφός. Vltimus quoque versus mendo carere non videtur.

EX EODEM MEN.

Μὴ τοῦτο βλέψῃς, εἰ νεωτέρος λέγω
Ἀλλ' εἰ φρονοιῶτος τοὺς λόγους ἀνὴρ
ἐρῶ.

INTERPR.

Spectare noli sim ne inuenis qui loquor,
Viri sed utrum uerba prudentis loquar.

Huc pertinent isti eiusdem poetæ senarii,

Οὐχ αἱ τέχνες ποιοῦσιν αἱ λεληθυῖαι φέρειν,
Ἀλλ' ὁ τρόπος ἐνίων δεῖ τῇ φύσει χέρνιβι.

id est,

Cani haud putandi causa sunt prudentiæ,

Mores seniles ipsa sed natura dat.

Talis & istè senarius, qui eidem tribuitur,

Πολιὰ χρόνου μήνυσις, ὦ φρονήσεως.

Qui senarius argumentum fuit fortassis huius distichi, Anthol. epigr. lib. 1, pag. 21 meæ editionis,

Αἱ πολιαὶ σοὶ νοῦ γεραιότεραι· αἱ γὰρ ἄτερ νοῦ

Μᾶλλον τῶν πολλῶν εἰσὶν ὄνυσθος ἔτι.

Videtur autem hæc obiter oppugnare sententiam illam Euripidis, ex ipso tamen (vt ita dicam) sensu communi petitam, in Phœnissis,

Ὦ τέκνον οὐχ ἅπαντα τῷ χρόνῳ καλὰ

Ἐτόκλεες σοφώτερ' ἐστὶν· ἀλλ' ἡ μὲν πειρὰ

Ἔχει τι δεῖξαι τῶν νέων σοφώτερον.

(Vnde non dubium est quin hæc sumpserit Ouidius Metamorph. lib. 6,

—non omnia grandior ætas
Quæ fugiamus habet, seris venit vsus ab annis)

Sed non dubium est quin altera illa sententia reprehendat potius eos qui temere quosuis senes, quod ad prudentiam attinet, iuuenibus anteponendos censent. Cæterùm non stare posteriorem versum animaduerti quidem, simúlque quomodo mẽsuræ suæ restitui posset: malui tamen receptam lectionem lectoris iudicio vel potius coniecturæ seu diuinationi relinquere, quàm audaciæ accusari. Nõ ma-

τὸν φθονερὸν ἑαυτῷ καθίστασθαι πολέμιον, id planè est quod à Carcino τῷ φθόνου dicitur, αὐτὸ τὸ κτῆμα λυπεῖν τοὺς κεκτημένους. ita enim ille,

Χαίρω σ' ὁρῶν φθονούμενα· τοῦτ' εἰδώς, ὅτι
Ἓν δρᾷ μόνον ἴδιον ὢν ποιεῖ φθόνος·
Λυπεῖ γὰρ αὐτὸ τὸ κτῆμα τοὺς κεκτημένους.

Hinc etiam dicitur φθόνος, quum sit κάκιστον, id est res pessima, habere tamen in se boni aliquid, in Anthol. epigr. à quodam anonymo,

Ὁ φθόνος ὅτι κάκιστον, ἔχει δέ τι καλὸν ἐν αὑτῷ·
Τήκει γὰρ φθονερῶν ὄμματα καὶ κραδίην.

Sed & hoc versu (qui itidem est ἀδέσποτος) elegantissimè illud exprimitur,

Ὁ φθόνος αὐτὸς ἑαυτὸν ἑοῖς ἕλκεσιν δαμάζει.

EX EODEM MEN.

Ὅστις γυναῖκ' ὀπίλλονον ὀπιθυμεῖ λαβεῖν,
Πλουτοῦσαν, ἤτοι μῆνιν ἐκτίνει θεῶν,
Ἢ βέλεσ' ἀτυχεῖν, μακάριος κἀλλέμβιος.

INTERPR.

Qui ducere uxorem cupit prædivitē,
Iz. il.

Pœnas uel ille pendit iratis deis,
Vel, dum beatus audit, esse uult miser.

Sunt alii Menandri loci itidémque aliorum comicorum nonnulli, ex quibus satis liquet quò respiciés Menander hæc dixerit.

EX EODEM MEN.

Ὅστις ὁ διαβολαῖσι πείθεται ταχύ,
Ἢ ἰσοπονηρὸς αὐτός ἐστι τοὺς τρόπους,
Ἢ παντάπασι παιδαρίου γνώμην ἔχει.

INTERPR.

Qui præbet aurem credulam calumniis,
Vel ingenio is est præditus vir improbo,
Vel mentis haud plus quàm puer quinis habet.

Qui credulus est calumniatoribus, aut (generalius etiam) delatoribus, is si ideo credit quod de aliis narratur, quia eos ex suo metitur ingenio, est improbus: si ideo illis est credulus, quia quæ verisimilia sunt, discernere nescit à contrariis, is verè puerili mente præditus est.

EX EODEM MEN.

Ὅστις πένης ὢν ζῆν ἐν ἀσελγείᾳ θέλει,
Ἀθυμότερον ἑαυτὸν ὅπου θυμεῖ ποιεῖν.

Ὅταν γὰρ εἰς τρυφὴν τις καὶ σχολὴν ἄ-
γῃ
Δυσπάλιμον ἐμβλέψῃ, τόθ' αὑτὸν ἐς
ἰδεῖν
Ὡς ἄθλιον ζῇ καὶ παλαίπωρον βίον.

INTERPR.

Quicunque in vrbe pauper optat vi-
uere,
Se triſtiorem quàm prius vult red-
dere.
Nam quum intuetur ille qui curant
cutem,
Et otio fruuntur, inde perſpicit
Quàm calamitoſa ſua miſeráque ui-
ta ſit.

Græcis illis verſibus attexuntur & illi,

Κακῶς ὁ δυστυχὴς βεβούλευ πάνυ.
Ἐν ἀγρῷ γὰρ οἰκῶν, ἐσφόδρ' ἐξηλέγ-
χετο
Τῆς μεγίδος ὢν τ' ἀδαμος τεταγμένης,
Εἶχεν ὃ παρῆν πέρασμα τὴν ἐρημίαν.

Qui verſus quanuis eiuſdem ſint cum præcedentibus argumenti, nõ tamen ſatis cum illis cohærere videntur. Non dubium eſt alioqui quin ibi de paupere loquatur qui relicto agro vrbem incolit. is enim quantiſper ibi degebat, non videbat cui lautam menſam atque otium inuideret: contrà verò in vrbe videt quamplurimos uibus vtrun-

que inuidere possit, & præ quorum vita suam multo calamitosiorem existimaturus sit quàm antea. De vtraque autē vita legimus & apud Terentium initio Adelphorum, vbi inducitur ita loquens Mitio,

Ego hanc clementem uitam urbanam atque otium
Secutus sum, & (quod fortunatum isti putant)
Vxorem nunquam habui, ille contrà hęc omnia:
Ruri agere uitam, semper parcè ac duriter
Se habere uxorem duxit, &c.

EX EODEM MEN.

Ὅταν πένης ἀνὴρ γαμεῖν τις βούλεται
Τὰ μὴ γυναικὸς ὁπόσ' ἔχει χρήματα.
Αὐτὸν δίδωσιν, ἀντ' ἐκείνην λαμβάνει.

INTERPR.

Quum pauper aliquis contrahendo nuptias,
Quas uxor affert, accipit pecunias,
Sese dat ipse, potius illā quàm accipit.

Paulo antè de quolibet ducente diuitem vel potius prædiuitem, loquutus est: nunc de paupere qui diuitem ducit, qui certè non est ἄθλιος solùm, sed præ alio τεθλιμμένος. Nā si nihil est intolerabilius quàm fœmina diues, etiamsi diuiti nupta sit, quid quum pauperi nupta fuerit?

EX EODEM MEN.

Οὐ δεῖ διαβολῆς καταφρονεῖν, ἐπεὶ
ἀψοφόδρ' ἦ

Ψεῦδός. ὑπίσχνεντ' αὐξανέιν αὐτὴν τι-
νες,

Δι' οὓς φυλάττεσθαι τὰ τοιαῦτ' ὀρ-
θῶς ἔχει.

INTERPR.

Spernenda non est uel minima calumnia.

Nam plurimi artem illius augendæ tenent:

Quos propter illã qui cauet, rectè fa- (cit.

Isocrates quoque iubet nos metuere calumnias: sed aliam rationem affert, quòd videlicet plerique veritatẽ ignorent, eámque tantùm quæ de aliquo habetur opinionem spectẽt. Eius verba sunt, διάβαλε τὰς διαβολάς, κἂν ψευδεῖς ὦσιν. οἱ μὲν πολλοὶ τὴν μὲν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσι, πρὸς δὲ τὴν δόξαν διατελοῦσιν. At Demosthenes his veluti respondens, dixit, διαβολὴν μικρὰν μὲν ἰσχυρὰν ἐργάζεσθαι τοῖς ἀκούουσι τὴν ὑπόληψιν, χρόνῳ δὲ πάντων ἀσθενεστέραν γίνεσθαι. Cæterùm quum διαβολῆς vertissem *Calumnia*, nõ putaui addendũ, *Etiam si falsa sit*, quòd calumnia nequeat esse alia quàm falsa. (quum contrà διαβολὴ possit generalius accipi) Quum autem sequatur, Esse qui

cam augere norint, dicere malui
Vel minima. Quia tamen non libenter interpretatione liberiore vtor, videat lector an hanc malit,

Delationem, sit licet falsissima
Ne sperne. quidam quî sit aug̃eda hæc sciunt,
Ob quos ab illa te tibi cauere expedit.

EX EODEM MEN.

---ἃ λυποῦντα δεῖ
Παιδάριον ὀρθοῦν, ἀλλὰ καὶ πείθοντά π.

INTERPR.

--verberibus haud solis puer,
Verbis sed inducendus ad rectum bonis.

Sic Terentianus Mitio,

Pudore & liberalitate liberos
Retinere satius esse credo, quàm metu.

Et aliquanto pòst,

Hoc patrium est, potius consuefacere filium
Sua sponte rectè facere, quàm alieno metu.
Hoc pater ac dominus interest: hoc qui nequit,
Fateatur nescire imperare liberis.

Verùm quum dicat Menãder non ἀλλὰ πείθοντα, sed ἀλλὰ καὶ, addens etiã π, verti, *Verberibus haud solis.* Quum enim ille particulas hasce subiungat, mihi fit verisimile præ-

cessisse particulam quampiam ad quam referrentur: ac fuisse scriptū, ἃ μόνον ὑποῶντα δεῖ, vel ἃ λυποῦντα δεῖ ἀεὶ, aut tale quid.

EX EODEM MEN.

Οὐδ' ἵνα δ' ἔχοις ἰδεῖν ἄν, οὐδ' εἰπεῖν, ὅτῳ
Οὐκ εἰσὶ πάπποι. πῶς γὰρ ἐγχύσουτ' ἄν ποτε;
Εἰ μὴ λέγῃ δ' ἔχοισι τούτους διά τινα
Τόπου μεταβολὴν, ἢ φίλων ἐρημίαν,
Τί τῷ λεγόντων εἰσὶ δυσχυέστεροι;

INTERPR.

Haud vel uidere, nominare uel queas
Auis carentem natus etenim qui foret?
Sin aliquis, aut quòd prorsum amicis carnerit,
Sedésve quòd mutarit, hos dicere nequit,
Ignobiliúsne sit magis dicentibus?

Ex eadem fortasse comœdia aut etiam ex eodem comœdiæ eiusdem loco sunt hi versus, ex quo & illi suprà,

Ἀπολεῖ με τὸ γύρος. μὴ λέγ' εἰ φιλεῖς ἐμέ,
Μῆτερ, ἐφ' ἑκάστῳ τὸ γένος. &c.

Sed hîc festiuè ludit Menander in auorũ appellatione, aduersus eos qui semper in ore illos habent.

EX EODEM MEN.

Οὐδέποτ' ἀληθὲς ἐστὶν ἔθ' ὑφ' πατὴρ
Εἴωθεν ἀπειλεῖν, ἔτ' ἐρῶν ἐφ' ὑβρίζη.

INTERPR.

Vt irritæ parentis in prolem suam,
Sic & in amicam sunt amatoris minæ.

Quod de patre dicit, conuenit cum versibus quos paulo antè interpretatus sum, (horum quoque mẽtionem faciens) Ὁ σκληρότατος πρὸς υἱόν &c. At verò quàm sint irritę amatoris in amicam minæ, pulcherrimè nobis describit vel depingit potius Terentius, in hoc Eunuchi loco, vbi Parmeno seruus Phædriæ adolescenti dicit inter alia,

Et quod nunc tute tecum iratus cogitas,
Egone illam? quæ illum? quæ mẽ? quæ non? sine modo.
Mori me malim. sentiet qui vir siem,
Hęc verba mehercle una falsa lacrymula,
Quam, oculos terendo miserè, nix ni expresserit,

Restinguet & te ultro accusabis, & ei dabis
Vltro supplicium.

Ad vtrunque autem Menandri versum pertinet qui illi ipsi adscribitur senarius,

Ὀργὴ φιλοιώτων μικρὸν ἰσχύει χρόνον.

EX EODEM MEN.

Οὐδεὶς ἐφ' αὑτοῦ τὰ κακὰ σωφρονεῖ Πάμφιλε
Σαφῶς, ἑτέρου δ' ἀσχημονοῦντος ὁρᾷ τις.

INTERPR.

Haud ullus in se uitia cernit Pamphile,
At indecorè quod agit alius, perspicit.

Vide suprà quæ dixi de his eiusdem argumenti versibus,

Ἅπαντες ἐσμὲν εἰς τὸ νουθετεῖν σοφοὶ,
Αὐτοὶ δ' ἁμαρτάνοντες οὐ γινώσκομεν.

EX EODEM MEN.

Οὐκ ἔστι λύπης (ἄνθρωπ' ὀρθῶς σκοπῇ)
Ἄλγημα μεῖζον τῶν ἐν ἀνθρώποις φύσει.

INTERPR.

Natura nullum granius homini dat malum

Mœrore, si quis ut decet consideret.

Malim τῆδ' ἐν ἀνθρώπων φύσει. De hac autem gnome dicetur paulo pòst vbi ad aliam quæ huic similis est, vel potius eadem cum hac, ventum fuerit.

EX EODEM MEN.

Οὐκ ἔστιν ὀργῆς (ὡς ἔοικε) φάρμακον
Ἀλλ' ἢ λόγος σοφοῦ ἀνδρὸς ἀνδρὸς φίλου.

INTERPR.

Irę medela est non (ut arbitror) alia,
Quàm uerba amici ex ore proficiscentia.

At Æschyli dictum generalius est, vbi ait ὀργῆς νοσούσης ἡδεῖς εἶναι τοὺς λόγους, pag. 27 meæ editionis. vbi tamen lectionem quam Plut. habet, ψυχῆς νοσούσης, huic prætuli, existimans ψυχὴν νοσοῦσαν vocari ὀργήν, vt docui in iis quas calci illius editionis Æschyli apposui annotationibus. Legimus verò & inter μονοστίχους γνώμας quæ Menādri magna ex parte esse putantur,

Ψυχῆς νοσούσης ἡδὺ φάρμακον λόγος.

Item,

Μέμικτόν ἐστιν ὀργῆς φάρμακον λόγος.

Alibi verò non ὀργὴν, nec ψυχὴν νοσοῦσα, sed τὸ κατὰ ψυχὴν πάθος dicitur: in hoc versu videlicet,

Ὁ λόγος ἰατρὸς τοῦ κατὰ ψυχὴν πάθους. si tamen aut Menãdri, aut alius veteris comici est hic versus.

Quam verò horum, eandem & λύπης (id est mœroris) medicinã esse ait, scribens,

Λύπης ἰατρός ἐστιν ἀνθρώποις λόγος.

Verùm alibi non simpliciter λόγον dicit, sed δύνων λόγον, scribens,

Λύπην γὰρ δύνους οἶδε θεραπεύειν λόγος.

Item,

Λύπην γὰρ δύνους οἶδεν ἰᾶσθαι λόγος.

In quibus versibus (qui tamen ita sunt similes vt pro vno eodémque haberi possint, vt θεραπεύειν & ἰᾶσθαι sint potius diuersæ lectiones, quàm duos versus efficiant) λόγον δύνων non aliud esse puto quàm quod in iis duobus quos hîc propositos habemus versibus appellat λόγον παρηγορικὸν ἀνθρώπου φίλου.

EX EODEM MEN.

Οὔτ' ἐκ χερὸς μεθέντα καρτερὸν λίθον
Ῥᾴδιον κατασχεῖν, οὔτ' ἀπὸ γλώσσης λόγον.

INTERPR.

Retineri vt à te non potest iactus lapis,
Sic ore verba emissa quæ semel tuo.

Vel,

Emissus vt non est lapis reuocabilis,
Emissa nemo verba reuocare est potis.

Idem de verbo semel emisso dicit hic senarius qui eidem Menandro tribuitur, Ῥίψας λόγον τις οὐκ ἀναιρεῖται πάλιν.

Sic & Horatius,

Et semel emissum volat irreuocabile verbum.

Huc autem respexisse creditur & Homerus quum ἔπεα vocauit πτερόεντα.

EX EODEM MEN.

Οὗτος κράτιστός ἐστ' ἀνὴρ ὦ Γοργία
Ὅστις ἀδικεῖσθαι πλεῖστ' ὑπίσταται βροτῶν.

INTERPR.

Existimandus ille præstantissimus,
Iniurias qui ferre nouit plurimas.

Nouum plerisque fuerit hoc dictũ fortasse: quod tamẽ Plutarchus nouum videri non sinit, scribens in Apophth. pag. 353 meæ editionis, Τήλεκλος ὁ βασιλεὺς, πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἐγκαλοῦντα τοῖς πολίταις ὡς ἀγνωμονέστερον αὐτῷ προσφερομένοις ἢ ἐκείνῳ, Σὺ γὰρ (εἶπεν) οὐκ οἶσθας ἀδικεῖσθαι. vbi itidẽ poni existimo ἀδικεῖσθαι pro Iniurias ferre, seu pati-

enter ferre. Legimus verò apud eundem pag. 425, de Lacedæmoniis, τοὺς δυχᾶς προστιθέναι τὸ ἀδικεῖσθαι δικάσθαι. (ita enim habet mea editio, quum in aliis sit ἀχᾶς, mendosum nihilque significās vocabulum) Iam verò & Paulus apostolus ita vsus est verbo ἀδικεῖσθαι, in 1 epist. ad Cor. cap. 6. qui etiā locus huc pertinet. ita enim ibi scribit, ἤδη μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ὑμῖν ἐστιν, ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν. διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε;

EX EODEM MEN.

Οὐχ αἱ τείχεις ποιοῦσιν αἱ λευκαὶ φρονεῖν,
Ἀλλ' ὁ τρόπος ἐνίοις δὲ τῇ φύσει γέρων.

INTERPR.

Cani haud putandi causa sunt prudentiæ,
Mores seniles ipsa sed natura dat.

De horum versuum sententia dixi paulo antè in illis quorū prior est, Μὴ τοῦτο βλέψῃς, εἰ νεώτερος λέγω.

EX EODEM MEN.

Οχληρὸν ὁ χρόνος ὁ πολὺς, γῆρας βαρύ.
Ὡς κἀδὲν ἀγαθὸν, δυσχερῆ δ' πολλ' ἔχεις.

Τοῖς ζῶσι καὶ λυπηρά. πάντες εἰς σὲ δὲ

Ἐλθεῖν ὅμως δύχρό μεθα κὴ σπουδάζομεν.

INTERPR.

Longa grauis ætas es, senectus es grauis.

Nam commodũ nullum, sed incommoda vobis

Permulta. cupimus atque nitimur tamen

Ad te, senectus, peruenire quilibet.

Versus Antiphanis quibus eadẽ includitur sententia, habuisti suprà, pag. 46 & 47. vbi & aliorũ eadem de re protuli verba. Cæterùm in Græco contextu, vt quidem scriptus habetur, à tertia persona transitur ad secundam, si subaudiatur ἐστὶν in primo versu: sin subaudiatur εἶς, (quod magis mihi placet) nulla fuerit personæ mutatio: quod etiam sequi in mea interpretatione malui.

EX EODEM MEN.

Παντων ἰσχὺς ἡδὺ ἀναγκαίων κρεῖττον

Χρόνος ὀξὺν ἔτος καί σε νοῦν ἰάσεται.

INTERPR.

Quibuslibet necessitas quæ dat malis

Tempus medetur: & tibi id medebitur.]

Vide

Vide suprà versum huc pertinentem, pag. 71, Λύπης δὲ πάσης γίγνετ' ἰατρὸς χρόνος. Cæterùm ἀναγκαίων κακῶν, sum interpretatus, *Quæ necessitas dat*, interpretaturus, *Quæ necessitas uehit*, (si mẽsura mei versus admisisset) vt reddidi pag. 94. Intellige autem fatalem necessitatem (qua periphrasi & ipse Cic. reddit alicubi εἱμαρμένην, id est fatum: & alicubi νόμοι εἱμαρμένοι, leges fatales ac necessariæ) Quibus ἀναγκαίοις opponere possumus αὐθαίρετα, ex eodem poeta, dicente suprà inuidum αὐθαιρέτοις συμπέφευγας λύπας ἀεί.

EX EODEM MEN.

Πατρῴ' ἔχειν δεῖ τὸν κεκλῶς εὐδαίμονα.
Τὰ δὲ μὴ γυναικὸς εἰσιόντ' εἰς οἰκίαν,
Οὔτ' ἀσφαλῆ τῷ κτῆσιν, οὔθ' ἱλαρὰν ἔχει.

INTERPR.

Paterna demum nos beãt verè bona.
Nam quę bona intrant cum nupta nouã domum,
Nec possidenti tuta nec iucunda sunt.

Distinguit hîc Menander bona paterna, id est à patre relicta, ab iis quæ dotata vxor affert: vel potius, his illa opponit, tãquam beatum

hominem reddentia, quum contrà horum nec tuta nec iucunda sit possessio: at Martialis inter ea quæ vitam beatiorem faciunt, numerauit rem non partam labore, sed relictam: vocans rem relictã quod Menander πάτρῳα. Sed hîc paternis bonis opposuit ea quæ labore parta sunt, quòd multo plures habeant opes vel à patre relictas, vel labore partas, quàm ex dote vxoris prouenientes. Dixit autem & Horatius beatum illum qui *Paterna rura bobus exercet suis.*

Quod autem queritur de bonis quæ cum noua nupta domum intrant (ita enim eius verba interpretari libuit) tanquam possessori nullam delectationem afferentibus, idem & plerosque alios comicos queri videmus. Sed & huius ipsius alii plerique loci eandem querelam habent: ex quibus est ille suprà, pag. 140,

--αἰ δ' ἄπαξ λάβῃς, φέρειν
Μύσωτα πολλὴν πορδίκα ἢ γυναῖκα δεῖ.

Vicissimque dicit alicubi,

Νύμφη δ' ἄπορος οὐκ ἔχει παῤῥησίαν.

Quòd si omissis Græcis comicis ad Latinos veniendum sit, ex his quoque eadem audiemus: præsertim verò ex Plauto, cuius hæc sunt verba in Asinaria,

Argentum accepi, dote imperium vendidi.

Ibidem,

Hæ sunt atque aliæ multæ in magnis dotibus

Incommoditates, sumptúsque intolerabiles.

Nam quæ indotata est, ea est in potestate viri,

Dotatæ mactant & malo damno viros.

Vbi obserua, *Nã quę indotata est, ea est in potestate viri*, respondere Græco illi senario, Γυνὴ δ' ἄπροικος οὖσ' ἔχ' παῤῥησίαν.

His autem consentanea vel potius eadẽ cum his scribit & Plutarchus circa finem sui De educatione liberorum opusculi, quum patribus præcipit vt suos filios iungant matrimonio mulieribus quæ nec multo nobiliores, nec multo sint ditiores. quòd illarum mariti, non vxorum mariti sint, sed dotis serui. Eius verba sunt, ὡς οἵγε μικρῶ χρείττους ἑαυτῶ λαμβάνοντες, ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἄνδρες, τῆς δὲ προικὸς δοῦλοι λανθάνουσι γινόμενοι.

Sed obseruandum est, Menandrum non dicere solùm, illorum bonorum possessionem non esse ἀσφαλῆ, verumetiam non esse ἀσφαλῆ. in quo dicto cum ad alia respexisse videri potest, tũ ad πολυτέλειαν, quæ magnarum dotum

est comes. quod & Plautus in illis quos modò protuli versibus declarat. Hæc autem πολυτέλεια præterquam quòd facit vt χρημάτων κτῆσις non sit ἀσφαλὴς, obstat etiam ipsa quoque quominus sit ἱλαρά. Vnde & suprà habuimus ex isto poeta, Γυνὴ πολυτελὴς ἔς' ὀχληρόν. &c. Solere porro dotem seu dotalem pecuniam citò absumi, declarauit idem in his versibus,

Ἀλλ' ὅτι τράπεζαν μὲν φέρειν τὴν προῖχ', ἵνα
Εἰ ταὐργύριον καλόν ἔστι δοκιμασθὲν ἴδῃ,
Ὃ πέντε μῆνας ἔνδον οὐ γενήσεται.

Quos versus vnà cũ aliis à me Latinè redditos habes suprà, pag. 134, & 135. Ex his porro apparet ἀσφαλῆ nihil aliud esse quàm βεβαίαν, adeo vt potuerim hîc ἀσφαλῆ κτῆσιν interpretari, Stabilem possessionem, seu firmam. sicut in quodam Antiphanis loco fuit interpretatus suprà κτῆμα ἀσφαλὲς possessionẽ firmam. (vbi κτῆμα est possessio, id est quod possidetur: at hîc κτῆσις est possessio, id est, ipsa possidendi actio, vt ita dicam) Sic autem accipi ab Antiphane, cum ipsa loci sententia ostendit, tum vox βέβαιον, quam postea pro eodem ponit.

EX EODEM MEN.

Περὶ χρημάτων καλεῖς, ἀβεβαίᾳ

προφήματος.

Εἰ μὴ τὸ οἶσθα ταῦτα παρακμενοῦτά σοι
Ἅπαντα τὸν χρόνον, φύλαττε, μηδενὶ
Ἄλλῳ μεταδιδοὺς, αὐτὸς ὢν δὲ κύριος.
Εἰ μηδ' ἑαυτόν, τῆς τύχης δὲ παντ' ἔχῃς,
Τί ἂν φθονοίης, ὦ πάτερ, τούτων τινί;
Αὐτὴ γὰρ ἄλλῳ τυχὸν ἀναξίῳ τινὶ
Παρελομένη σοῦ ταῦτα προσθήσει πάλιν.
Διόπερ ἐγώ σέ φημι δεῖν ὧν σὺ χρόνο
Εἶ κύριος, χρῆσθαί σε χρυσέους, πάτερ,
Αὐτὸν ἐπικουρεῖν πᾶσιν, εὐπόρους ποιεῖν
Ὡς ἂν δι' ὑμῶν πλείους διὰ σεαυτοῦ φίλους.
Τοῦτο γὰρ ἀθάνατον. κἂν ποτε πλάσας τύχης,
Ἐκεῖθεν ἕξεις ταυτὸ τοῦτό σοι πάλιν.

INTERPR.

Tibi sermo de pecuniis, quæ fluxa vas.
Nam si manere posse perpetim scias,
Age, posside illas sedulò reconditas:
Caue ne eas cum quopiam communices.
Sin verò earum sola sit sors arbitra,
Quidni libenter singulis impertias?
Nanque ipsa forsitan tibi ereptas opes

est comes. quod & Plautus in
quos modò protuli versibus dicit
rat. Hæc autem πολυτέλεια
terquam quòd facit vt χήμη
κτῆσις non sit ἀσφαλὴς, obsta
tiam ipsa quoque quominus
ἐλευθέρα. Vnde & suprà habuimus
isto poeta, Γυνὴ πολυτελὴς ἐς
ρόν. &c. Solere porro dotem
doralem pecuniam citò absumi
clarauit idem in his versibus,
Ἀλλ' ὅτι πράπεζαν μὲν φίλτατ
ποιῇ, ἵνα
Εἰ τἀργύριον καλὸν ὄζῃ δημόσ
ἴδῃ,
Ὃ πέντε μῆνας ἔνδον οὐ γενήσ
Quos versus vnà cũ aliis à me
tinè redditos habes suprà, pag
& 135. Ex his porro apparet
λῶ nihil aliud esse quàm βέβα
adeo vt potuerim hîc ἀσφαλῆ
sim interpretari, Stabilem possi
nem, seu firmam. sicut in quo
Antiphanis loco suim interpre
suprà κτῆμα ἀσφαλὲς possi
firmam. (vbi κτῆμα est possi
id est quod possidetur: at hic κτῆ
est possessio, id est, ipsa possid
actio, vt ita dicam) Sic autem
pi ab Antiphane, cum ipsa loca
tentia ostendit, tum vox βέβα
quam postea pro eodem ponit

EX EODEM MEN

Περὶ χρημάτων ἁπλῶς, ἀφίλ

Donabit olim non merenti cuipiam.
Quantisper ergo possides hęc, ô pater,
Conuerte in vsus nobiles, opem omnibus
Ferẽs, amicos atque ditans plurimos.
Nanque istud immortale: sique olim excidas,
Eadem tibi inde suppetent rursum omnia.

Martialis itidem testatur esse omnia ἀβέβαια præter illa quæ donantur amicis, postquã enumerauit aliquot ex iis periculis quibus obnoxia est pecunia, propter quæ nõ dubium est quin à Menandro vocata fuerit ἀβέβαιον πρᾶγμα. His enim versibus,

Callidus effracta nummos fur auferet arca,
Prosternet patrios impia flamma lares.
Debitor vsuram pariter sortémque negabit,
Non reddet sterilis semina iacta seges.
Dispensatorẽ fallax spoliabit amica.
Mercibus extructas obruet unda rates,

subiũgit hosce duos, quibus ipsum epigramma claudit,

Extra fortunam est quicquid donatur amicis:
Quas dederis, solas semper habebis opes.

Possit autẽ videri Martialis in scri-

Donabit olim non merenti tuipian
Quantisper ergo possides hęc, ὦ pau
Converte in vsus nobiles, opem imp
bus
Ferẽs, amicos atque ditans plurim
Nanque istud immortale: siquid
excidas,
Eadem tibi inde suppetent rurs
omnia.

Martialis itidem testatur ell
mnia ἀβέβαια præter illa qua
nantur amicis, postquá enumer
aliquot ex iis periculis quibus
noxia est pecunia, propter qua
dubium est quin à Menandro
cata fuerit ἀβέβαιον πρᾶγμα. Hu
nim versibus,

Callidus effractis nummos fur
ret arca,
Prosternet patrios impia flam
lares.
Debitor vsuram pariter sortem
negabit,
Non reddet sterilis semina iu
seges.
Dispensatorẽ fallax spoliabit am
Mercibus extructas obruet
rates,

subiũgit hosce duos, quibus ipse
epigramma claudit,

Extra fortunam est quicquid ha
tur amicis:
Quas dederis, solas semper habe
opes.

Possit autẽ videri Martialis in

bendo epigrammate isto ad illos Menandri versus respexisse: sed quod duobus verbis Menander dixit, appellans pecunias, ἀβέβαιον πρᾶγμα, id multis declarat ille, pro exemplis nimirum huius ἀβεβαιότητος, enumerans (vt modò aiebam) aliquot ex iis quibus illa est obnoxia periculis. Opponit autem Martialis, Extra fortunam esse, ei quod dicit Menãder, τῆς τύχης εἶναι: vt videlicet sit extra fortunã, quod ἐκτὸς ἐστὶ τῆς τύχης. Sed mendosus est ille Menandri versus, quem ita legendum censeo, Εἰ μηδὲν αὐτοῖς, τῆς τύχης δὲ πάντ' ἔχεις.

Extant verò & Xenophõtis pulcherrimi duo loci, de ditandis amicis: vbi quantus quámque pretiosus thesaurus sint amici quos ditauerimus, nobis considerandum relinquit. vnus est Pæd. lib. 8, p. 125 meæ editionis. Ibi enim (vt præcedentia omittam, vel potius tibi videnda relinquam) ita loquitur Cyrus, Ὁρᾷς ὦ Κροῖσε ὡς εἰσὶ καὶ ἐμοὶ θησαυροί. (nisi quis malit hæc interrogatiuè legere) ἆρα σὺ οἴῃ κελεύσας με παρ' ἐμοὶ αὐτοὺς συλλέγοντα, φθονεῖσθαί τε δι' αὐτοὺς καὶ μισεῖσθαι, καὶ φύλακας αὐτοῖς ἐφεστάναι μαθοφόρους, τούτοις πιστεύειν. ἐγὼ δὲ τοὺς φίλους, πλείστους ποιῶν, τούτους μᾶλλον νομίζω θησαυροὺς καὶ φύλακας ἅμα ἐμοῦ τε καὶ τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν

πιστότερους εἶναι, ἢ εἰ φρουροὺς μισθοφόρους ἐπεστησάμην. Et aliquanto pòst, ἐγὼ δ' ὑπηρετῶ μὲν τοῖς θεοῖς, καὶ ὀρέγομαι ἀεὶ πλειόνων· ἐπειδὰν δ' κτήσωμαι, ἃ ἂν ἴδω παρεῖναι ὄντα τῷ ἐμοὶ ἀρκοῦντων, τούτοις τὰς τ' ἐνδείας τῶν φίλων ἐξαρκοῦμαι, καὶ πλουτίζων καὶ εὐεργετῶν ἀνθρώπους, δύναμιν ἐξ αὐτῶν κτῶμαι καὶ φιλίαν, καὶ ἐν τούτων καρποῦμαι ἀσφάλειαν καὶ εὐκλειαν· ἃ ἔστε κατασπάται, ἔστε ὑπερπληρούμενα λυμαίνεται. ὅμοια ἡ εὐκλεια &c. Id est, Vidén' Cræse mihi quoque thesauros esse? Tu verò mihi autor es vt eos apud me coaceruans, eorũ causa in inuidia sim atq; odio, & custodum mercenariorum fidei illos committam. At ego amicos meos ditans, eos mihi cẽseo thesauros ac custodes & mei & meorum bonorum, quibus plus fidei habendum sit quàm si præsidiarios mercede cõductos illorum custodiæ præfecissem. Et aliquãto pòst, Ego verò colo quidé deos, pluráque in dies concupisco: sed quum ea sum adeptus, tum contentus iis quæ mihi satis esse possint, illis quæ supersunt penurias amicorum leuo, ac ditans beneficiisque prosequens homines, beneuolétiam eorum amicitiámque mihi cõparo. Ex quib⁹ ii quos percipio fructus, sunt securitas & gloria, quæ neque marcescunt, neque

quum exuberant, noxam vllam afferunt. sed gloria &c. Alter autem locus est in fine Hieronis, seu Tyrannici, θησαυρούς γε μὴν ἔχοις πάντας τοὺς παρὰ τοῖς φίλοις πλούτους. ἀλλὰ θαῤῥῶν ὦ Τέρφον πλούτιζε μὲν τοὺς φίλους, (σαυτὸν δὲ πλουτεῖς) αὔξει δὲ τὴν πόλιν. σαυτῷ γὰρ δυνάμιν περιάψεις. id est, Thesauri autem tibi fuerint, omnes omnium amicorum opes. Alacri igitur animo, Hiero, & dita amicos (teipsum enim ditabis) & amplifica ciuitatẽ. tibi enim potentiam ascisces.

EX EODEM MEN.

Πλεονεξία μέγιστον ἀνθρώποις κακόν.

Οἱ γὰρ θέλοντες προσλαβεῖν τὰ τῶν πέλας,
Ἀποτυγχάνουσι πολλάκις ἐνιαύσιοι,
Τὰ δ' ἴδια προστιθέασι τοῖς ἀλλοτρίοις.

INTERPR.

Cupido habendi aliena, maximum malum.

Aliena nanque qui student ascisscere,
Sæpe excidentes spe sua, contrà bonis
Alius addunt ipsimet tandem sua.

Hoc nonnullis contigisse testatur etiam Xenophon: nec nulla

sunt & hodie huius rei exempla. Sed πλεονεξία nõ satis aptè hîc redditur Auaritia. nam licet alicubi generaliter auaritiam significet, multo commodius hoc accipi & pro cupiditate habendi ac sibi vsurpandi alienа, (de qua significatione in meo Thesauro linguæ Græcæ dixi) ostendit secundus versus, Οἱ γὰρ θέλοντες προσλαβεῖν τὰ τῶν πέλας.

EX EODEM MEN.

Πολλῶν φύσει τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις κακῶν
Ὄντων, μείζων ὄζος ἡ λύπη κακόν.

INTERPR.

Obnoxij quum plurimis simus malis,
Est maius alio quolibet mœror malũ.

Nullum maius esse malum mœrore, testatur idem poeta hoc senario,

Οὐκ ἔστι λύπης χεῖρον ἀνθρώποις κακόν.

necnon hisce duobus,

Οὐκ ἔστι λύπης (ἀνωφορθῶς τις σκοπῇ)
Ἄλγημα μεῖζον τῶν ἐν ἀνθρώποις φύσει.

Philemon verò dicit multo etiam esse satius pati morbũ quàm mœrorem, in hoc versu,

Νόσον πολὺ κρεῖττόν ὄζος ἢ λύπην φέρειν.

EX EODEM MEN.

Πρὸς ἅπαντα δειλὸς ὁ πένης ὅτι πραγματεύεται,
Καὶ πάντας αὐτοῦ καταφρονεῖν ὑπολαμβάνει.

INTERPR.

Ad omne timidus est pauper negotiũ.
Nam se esse credit omnibus contemptui.

Ad priorem versum pertinet hoc Rhiani, quod de paupere dixit, Ἐρίζως ὅτι τ' ἄνδρες ἐχεπτέανοι παρέωσι: ad posteriorem verò, istud Iuuenalis,

Nil habet infelix paupertas durius in se
Quàm quòd ridiculos homines facit.

EX EODEM MEN.

Τὸ κουφότατόν σε τῶν κακῶν πάντων δάκνει,
Πενία. τί γὰρ τοῦτ' ἔστιν, ἢ γνοίτ' ἂν εἷς
Φίλος βοηθήσας, ἰατὸς ῥᾳδίως;

INTERPR.

Malum te egestas omniũ leuissimum
Contristat. etenim quantulum est istud malum
Cuius medela prompta amico sit tuo?

Opponi huic Menandri dicto possit hoc eiusdem, aut certè quod eidem adscribitur,

Οὐκ ἔστι πενίας δὲ ἓν μεῖζον κακόν.

Sed & ei quod de amico dicit, refragãtur quæ ſuprà ex eo retuli, pag. 124 & 125. Itidémque Martialis, quum ſcribit, *Dantur opes nullis nunc niſi diuitibus.* Verùm pro loco aliud & aliud eadé de re dicere ſolent poetæ, diuerſum videlicet diuerſæ perſonæ ſermonem affingétes. Scimus autem vna eadémque de re poſſe etiã vnum eundémque diuerſè diſſerere, aliò videlicet atque aliò reſpicientem.

EX EODEM MEN.

--τρία γὰρ ὄντα, δέσποτα,
Δι' ὧν ἅπαντα γίγνεται, ἢ κατὰ νόμους,
Ἢ τῆς ἀνάγκης, ἢ γε τοῖτον ἔθη πνί.

INTERPR.

Ad res agendas his tribus compellimur,
Neceſsitate, lege, conſuetudine.

Ad verbum, Tria ſunt, ô here, per quæ omnia fiunt. Sed totam hanc ſententiam in duos verſus ita poſſe commodè conferri exiſtimaui.

EX EODEM MEN.

Τῷ μὲν τὸ σῶμα διατέθραμμαι κακῶς

Χρεὶ ὄξιν ἰατροῦ· τῷ δὲ τὴν ψυχὴν, φίλου.

Λύπην γὰρ ἄνους οἶδε θεραπεύειν λόγος.

INTERPR.

Quærendus ægro medicus est vt corpori,
Sic est amicus mentis ægritudini.
Nam verba amica sunt medela commoda.

Sed pro φίλος in fine tertii versus lego λόγος, vt quædam exempl. habent. Quam lectionem confirmat & hic planè similis versus, vel potius idem, excepta voce vnica, Λύπην γὰρ ἄνους οἶδεν ἰᾶσθαι λόγος.

EX EODEM MEN.

Τῶν δυστυχούντων σύγχυσις ὑδεὶς φίλος.

Τῶν δ' εὐτυχούντων εἰσὶ πεύτες συγγνεῖς.

INTERPR.

Est calamitosi amicus haud qui nobilis,
Felicis at contrà propinquus quilibet.

Priorem versum potuissem & ita reddere (& quidem minus durè fortasse) *Est calamitosi amicus nullus nobilis.* sed ab hac aliáque hu-

iusmodi interpretatione propter ambiguitatem abstinendũ censui. Nec quam δισυχοώτων ac δύσυχοώτων alliterationem habent, retinere necesse existimaui, præsertim quum alioqui periphrasi vtendum (vsurpando videlicet nomen fortuna) & ex duobus versibus tres mihi faciendos esse viderem. Dixi autem de priori versu suprà etiam, agens de illa sententia, cuius initiũ, --ἔργον δ' ἰρεῖν συγχυῆ Πένητος ὄζιν. Sed ibi pro δυχυὴς scripsi δύσυχὴς, vt quædam exemplaria habent. nec malè fortasse. Vide pag. 124, & 125, & 126,

EX EODEM MEN.

--ὑπερήφανον γίνεθ' ἡ λίαν τρυφή·
Ὅ, τε πλοῦτος ἐξώκειλε τὸν κεκτημένον
Εἰς ἕτερον ἦθος, ὃκ ἐν ᾧ τὸ πρόσθεν ἦν.

INTERPR.

Immodicus affert luxus arrogantiã
Faciúntque opes vt dominus in mores nouos
Impingat, habeant qui simile nil pristinis.

Opes afferre superbiam testati sunt multi, quibus tamen tacentibus quotidiana nos experientia satis supérque docere id posset. Huc autem referendũ quidam putauerunt epithetum πλούτου, quod

apud Pindarum habetur, vbi μεγάθεα vocat.

EX EODEM MEN.

Χαλεπόν γε τοιοῦτ' ὄζιν ἐξαμαρτάνειν,
Κἀχθέσθην ὀνυξέμεν αὐτοὶ πεφυκότες.

INTERPR.

Est permolestũ tale quid delinquere,
Vt nominare metuat & qui fecerit.

Possis etiam reddere, *Peracerba res est.* Videtur autem intelligere de delictis quæ huiusmodi sunt vt ea fateri pudeat, etiamsi alioquí certa impunitatis spes sit proposita.

EX EODEM MEN.

Ὦ τρισάθλιοι, τί πλέον ἔχουσ' ἄλλων, ἢ ὅσον
Ὡς εἰκὸν ἐξαντλεῖσιν οἱ τὰ φρέατα
Θητεύοντες, οἱ τὰς ἀκροπόλεις κεκτημένοι,
Εἰ πάντας ὑπονοοῦσιν ἔτω ῥᾳδίως
Ἐγχείδιον ἔχοντας, αὐτοῖς πεφυτεύκεναι
Οἵαν δίκην δεδόασιν.

INTERPR.

O ter quaterque miseri, habent quid amplius,
Quid amplius habent cæteris mortalibus,

Castella qui custodiunt, arces tenent,
Quàm sors eorum dura, si, quos viderint
Accedere ad se, suspicantur protinus
Esse his latentes pugiones in sinu.
Quales luunt pœnas.

Non solùm de iis qui custodiendis castellis & arcibus præficiuntur, sed & de illis ipsis qui eos illis præficiunt, simúlque se illorum custodiæ committunt, intelligi versus isti possunt. Talia autè de metu quem tyrannis affert sua conscientia, legimus cum alibi, tum apud Xenophontem in Hierone.

EX EODEM MEN.

Ὦ μὴν ἐγὼ τοὺς πλουσίους, ὦ Φαιία,
Οἷς μὴ τὸ δανείζεσθαι ποήσεται, κ
στένειν.
Τὰς νύκτας, οὐδὲ τροφοιμῴους ἄνω
κάτω,
Οἴμοι λέγειν, ἀδικῶ δὲ καὶ ποιόν τινα
γάνον καθεύδειν· ἀλλὰ τοὺς πένητας
τινας.
Νυνὶ δὲ καὶ τοὺς μακαρίους καλουμένους
Ὑμᾶς ὁρῶ ποιοῦντας ἡμῖν ἐμφερῆ.

INTERPR.

Existimabam divites ô Phania,
Queis fœnerari non necesse, carpere
Somnum quietum, haud, clamitantes Hei mihi,

Versare se sursum & deorsum no-
ctibus,
Contingere sed hæc pauperi tantum-
modo.
Nunc video vos quoque, qui beati
nomine,
Eadem solere facere quæ soliti su-
mus.

Hunc Menandri locum habes cum alibi tum apud Plutarchum in opusculo quod περὶ δυσωπίας inscribitur, pag. 828 meæ editionis. τὸς μὲν γὰρ (inquit) ἀφωρισμένως ἕνα βίον ἄλυπον νομίζοντας, ὡς ἔνιοι τὸν τῆς γεωργῶν, ἢ τὸν τῶν ἰατρῶν, ἢ τὸν τῆς βασιλέων, ἱκανῶς ὁ Μένανδρος ὑπομιμνήσκει, λέγων, Ὦμην &c. Sed claudunt ibi hic locus in ὕπνον καθεύδειν: sic tamen vt ex veteri quodam exemplari addantur cætera. Sed Plutarchum ipsum ea minimè addidisse existimo, quū hęc subiungat, quibus eorum argumentum complectitur: εἶτα προελθὼν, ὡς καὶ τοὺς πλουσίους ἕτερα ταὐτὰ πάσχοντας τοῖς πένησιν, Ἀρ' ὄζει, φησὶ, συγκεκλεισμένης πλύπτου καὶ βίος; Ad hunc autem versum quod attinet eum suo loco habes, videlicet pagina 99, cum duobus qui eum proximè sequuntur, quos excepisse credibile est illum vltimum, ὑμᾶς ὀρθῶ ποιοῦντας ἡμῶν ἐμφερῆ. Planè autem

similem Philemonis locum habebis infrà, cuius primi duo versus sunt hi,

Νὴ Δία τὸν μέγιστον ὦμην Σωσία
Ἔγωγε πρεσβύτερον τοὺς πένητας ζῆν μόνους
Ὀλιγωμβρίους &c.

Huc autem pertinet & istud Menandri dictum suprà,

Ἔξωθέν εἰσιν οἱ δοκοῦντες δύτυχεῖς,
Τὰ δ' ἔνδον εἰσὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἴσοι.

Cui planè similem sententiam habent quidam versus quibus dicitur eum existimari μακάριον in foro, at verò quum domus suæ fores aperuerit, πενέστατον. Sic verò & tyrannidis dicitur τὸ μὲν πρόσωπον ἡδύ, τὰν δόμοισι δὲ, λυπηρὰ, vt dictum fuit suprà.

Sed quomodo dicit Menander in loco quem nunc tractamus, τοὺς μακαρίους καλουμένους ὑμᾶς, de diuitibus, quum antea versus eius habuerimus in quibus diues quidam dicit se diuitem quidem ab omnibus, at beatum à nemine appellari? Non dubium est quin in his verbis μακαρίους καλουμένους, ad vulgus respiciat: (vnde etiam εὐδαίμονες, quod alioqui synonymum est nomini μακάριοι, sæpe diuites etiam significat, sicut Latinè beati) at quũ inducit diuitem illum dicentem se à nemine beatũ vocari, intelligat,

à nemine qui illa τὰ ἔξωθεν, vulgi more, contemplari contentus sit, sed & τὰ ἔνδοθεν introspiciat.

EX EODEM MEN.

Ὡς κρεῖττόν ἐστι δεσπότου χρηστοῦ τυχεῖν
Ἢ ζῆν ταπεινῶς καὶ κακῶς ἐλεύθερον.

INTERPR.

Felicior herum nactus est qui commodum,
Quàm liber est qui, victitans durè tamen.

Vt sunt qui fortè aduersam melius ferunt quàm prosperam, sic etiam nonnulli melius se in seruitute gerunt, résque suas agunt quàm in libertate: adeo vt illis aptior sit seruitus quàm libertas. Tales autem erant Asiani, de quibus Agesilaum dicere solitũ legimus, apud Plutarchũ in Apophth. esse δούλους μὲν ἀγαθοὺς, ἐλευθέρους δὲ κακούς. Verùm hîc Menander non simpliciter seruitutem cum libertate, sed quoddã seruitutis genus cum quodam libertatis genere confert, & quidem talem seruitutem cum tali libertate, vt non aliquibus tantùm sed quibuslibet multo illa quàm hæc & aptior & optatior futura sit.

Ω μεταβολᾶς χαίρουσα παντοίας τύχαι,
Σόν ἐς ὄνειδος τοῦτ', ὅταν τὸς ἀνὴρ
Δίκαιος ἀδίκοις ἐμπέσῃ συμπτώμασιν.

INTERPR.

Mutare quę res omnibus gaudes modis
Fortuna, crimen est tuum, quum cuipiam
Qui cultor æqui, sors iniqua obtigerit.

Multa huiusmodi fortunæ obiici scimus passim, & quidem ab illis potissimùm qui versum illum laudant alioqui impium, Τύχη τὰ θνητῶν πράγματ', οὐ βουλία. Cæterùm σόν ἐς ὄνειδος (quod ad verbum sonat, Tuum est opprobrium seu dedecus) libuit interpretari Crimen est tuum, ex Nasone. cui familiare est hoc loquendi genus, vt *Vestrũ crimen erit talis iactura puellæ.* Et, *Non tibi crimen ero.* Item, *Quo vereare minus ne sim tibi crimen amicus.* Item, *Longum tibi Dædale crimen.* Item, *Ne sim Leucadię mortua crimen aquæ.* Sed & peculiariter fortunæ tribuitur crimen, & quidem non solùm ab eo, sed & à Fabio. ita enim ille, *At bene si quæ-*

ras fortunæ crimen in illo, Non scelus inuenies. Fabius autē, Nam frustra mala omnia ad crimen fortunæ relegamus. Cæterùm pro οὗτος, reponendum πᾶς ὃν suspicor, vt stet versus.

HENRICI STEPHANI in Menandri Gnomas seu sententias quæ μονόστιχοι vocantur,

PROLEGOMENA.

QVÆ vulgo Menandri gnomæ μονόστιχοι appellantur, duobus modis ψευδεπίγραφοι sunt: quum neque Menandri sint omnes, nec μονόστιχοι. Quem errorem inualuisse, eo magis miror quòd in plerisque exẽplaribus perhibeãtur esse (vt re vera esse comperiuntur) διαφόρων ποιητῶν, id est variorũ poetarum. Vnde autem ortus ille sit error, an ex eius qui eas collegit nomine, in nomen autoris earum transeunte, an ex crebris Menandri sententiis quæ hîc sparsim leguntur, (quòd nimirum partis libri nomen toti tributum sit) an quidpiam aliud ansam illi præbuerit, aliis quærendum relinquo. Ideo certè hac de re admonere necesse existimaui, quòd illi pseudepigrapho titulo patrocinetur & Parisiensis editio sententiarum comicorum vererum. ibi enim primũ tenent locum quæ ex comœdiis Menandri supersunt. Vbi vtraque alphabetica series inspersas habet μονοστίχους illas sententias. Quum autem non paucis

exemplis vtrunque eorum quæ dixi cõfirmare possim, aduersus pertinaces inueterati erroris defensores, (si qui futuri sunt) paucis contentus, ab vno loco incipiam, in quo peccatum vtroque modo esse, docebo. Is est titulo εἰς δίκαιον: vbi secundus versus est,

Ἀνὴρ δίκαιός ἐστιν, ὃς χ' ὁ μὴ ἀδικῶν.

Tertius autem,

Ἀλλ' ὅστις ἀδικεῖν δυνάμενος, ἃ βέλεται.

Vbi duo isti versus ponuntur tanquam Menandri, (sicut & cæteri) & tanquam duas μονοστίχους γνώμας efficientes, quum contrà Menandri non sint illi, sed Philemonis, nec duas diuersas sententias efficiant, sed vna eadémque non solùm posteriore illo versu cõtineatur, verumetiam sex aliis, quos in hoc libello, quum ad Philemonem ventum fuerit, suo loco exhibebo. Itidem verò hic, Γαστρὸς ὃ πιεζοῦ πᾶσιν ἡδίων κρατεῖν, Chareti adscribitur.

Non solùm autè aliorum comicorũ, sed & tragicorũ versus istis permixti sũt, vt titulo εἰς παῖδας, hũc, Στύλος γὰρ οἴκου παῖδες εἰσὶν ἄρρενες, Euripidis esse constat, sumptum ex Iphigenia in Tauris, vbi est versus 57. sed pro οἴκου ibi legitur οἴκων. Itidem verò habet hunc,

Γνῶμαι δ' ἀμείνους εἰσὶ τῆς γεραιτέρου,

Euripides in Menalippe, nisi quòd pro ἀμείνους εἰσὶ ibi habetur κρά-τος ἔχουσι. ita enim ibi legitur hic versus vnà cum præcedente,

Παλαιὸς αἶνος, ἔργα μὲν νεωτέρων,
Βουλὰς δ' ἔχουσι τοὺς γεραιτέρων κρά-τος.

Sed vt hũc omittam versum, (quia dixerit forsitan aliquis aut à Menandro aut ab alio comico ex Euripide, mutatis hisce paucis, esse sumptum) quid ille,

Οὐκ ἔστιν ὅστις παντ' ἀνὴρ δ' δαιμο-νεῖ,

nónne Euripidis est? apud quem hi sequuntur,

Ἦ γὰρ πεφυκὼς ἐσθλὸς οὐκ ἔχει βίον,
Ἢ δυσχυὴς ὢν πλουσίαν αἰροῖ πλάνα.

Qui tres versus à Gregorio proferuntur in opusculo quodam poetico quod inscribitur περὶ ταπεινοφροσύνης, σωφροσύνης, καὶ ἐγκρατείας: sed autorem non nominat. At verò apud Aristophanẽ in Ranis ipsemet Euripides inducitur inter alios suos versus proferens hosce, Οὐκ ἔστιν &c. vsque ad Ἢ δυσχυὴς ὢν. vbi admonet scholiastes reliquam iambi partem esse, πλουσίαν αἰροῖ πλάνα: & sumptos esse hos versus ex initio Stheneboeæ. Jam verò & Nicostratus comicus primum illum versum Euripidi tribuit. nam ille postquam dixit, Οὐκ ἔστιν ὅστις παντ' ἀνὴρ δ' δαιμονεῖ,

subiungit,

Νὴ τὴν Ἀθηνᾶν σωτόμως γε φίλτατε,
Εὐριπίδη τὸν βίον ἔδωκας ἐς στίχον.

Hæc autem eo diligentius annoto, quòd videā cum ab Erasmo, tum etiam aliis versum hunc tanquam prouerbialem, & qui alioqui incerti sit autoris, proferri, ex illis videlicet collectaneis sumptum. Sic certè & alii multi inde sumpti, tāquam ἀδέσποτοι circumferūtur, quorum δεσπότας inuenire facillimum est.

Quod autem in his sententiis accidit quæ sunt μονόστιχοι, id est singulæ singulis comprehenduntur versibus, idem & in aliis accidisse sciendum est: nimirum vt multæ, tragicorum etiam, Menandro adscriptæ sint: ideóque prætermissas à me esse illas, nemini mirum videri debet.

Venio ad alterū illum errorem, cūius vnum iam exemplum protulimus videlicet quo ex vna sententia quæ δίστιχος erat, factæ fuerūt duæ, quarum vtraque esset μονόστιχος. Aliud igitur exemplum haberi dico in titulo εἰς βελλήν. ibi enim legitur,

Βελλῆς γὰρ ὀρθῆς ἔδεν ἀσφαλέστερον.
Βελλὴν δὲ παντὸς πράγματος προλάμβανε,

tanquā duæ sint sententiæ, quum vnica sit, sed ita vt præcedere debeat qui sequitur versū: hoc modo,

Βουλὴ δὲ παντὸς πράγματος λαμβάνε.

Βέλτιστος γὰρ ὁρθῶς ἔδειν ἀσφαλέστερον.

quos etiam habes suprà ita positos pag. 101. in quorum tamen interpretatione hanc lectionem sequutus non sum, (in posteriori versu videlicet) sed aliam, quæ δεῖν habet pro ὁρθῶς. quod tamen alioqui magis mihi placet. Possit autè, hanc sequèdo, ita reddi hic versus, paucis mutatis,

Consilio aliud haud tutius quicquam bono.

In eodem titulo habentur isti versus,

Σοφοῦ παρ' ἀνδρὸς πρόσδεχου συμβολίαν.

Σοφὴ σοφῶν γὰρ γίγνεται συμβολία.

Quos itidem puto cohærere, non autem duas sententias efficere, quarum vtraque sit μονόστιχος. Idem verò & de his dici posse existimo, titulo εἰς ἀφετὴν,

Καλὸν φύεται καρπὸν οἱ σεμνοὶ θρόποι.

Καρπὸς δ' ἀγαθὸς ὅστις ὄρθιος βίος.

Sunt autem & alia de quibus lectorem admonere, officii mei existimani: nimirum de delectu quo in his versibus vsus sum, seu potius de cautione quam in iis colligendis adhibui. PRIMVM est, versum cum qui iam à me positus fuerat antea cum aliis, prætermissum

hîc fuisse. Exempli gratia, hunc Ἆρ' ὄξει συγγενές τι λύπη καὶ βίος, hîc omisi, quum antea iam posuissem cum aliis versibus qui eum sequuntur: vt videbis pag. 99. Itidem hûc, Οὐδεὶς τοξοσυνῶν βίοτον ἠσκήσατο, repetendum non censui, positum suprà vnà cum aliis, quorum primus est, Ἔφυς γὰρ ἀγρὸν καπὶ τοῖς ἀγροῖς ἔου, vt videbis pag. 128. SECVNDVM est, omisisse eos omnes quos tragicos esse, id est quos me apud tragicum quempiam legisse, aut ex quopiam tragico citatos inuenisse recordatus sum. non dubito autem quin nonnulli memoriam meam subterfugerint. TERTIVM, in quibusdã titulis addidisse aliquos, qui ad eos pertinebant, versus: ex quibus est statim in initio titulus εἰς ἀλήθειαν. QVARTVM, ex vno titulo in alium quosdam transtulisse, vtpote ad quem pertinere potius videbantur. QVINTVM, prætermisisse eum cui ambigua vocabuli alicuius significatio gratiam affert, quum Latina lingua tali vocabulo destituatur, vel in quo circa verba est aliud quidpiã Græcę linguæ proprium. (cuiusmodi est hic, Βίος βίᾳ δεδόμενος οὐκ ἔστι βίος. nam licet vita pro victu in nonnullis loquendi generibus ponatur, nõ video tamen quomodo dici possit

Vita quæ indiget vita, pro Quæ indiget victu. Cui adde istum, Βίος πέπλητας δ' ὃς βίᾳ πορίζεται) Item eos, qui imperfectam sententiam relinquebant, (vt Ἅπαντ' ἀφαιρίζει γῆρας, ἰσχὺν σώματος) Necnon quibus similem prorsus sententiam habebant alii, iisque longè concinniores, (vt Θεοὶ μέγιστοι τοῖς φρονοῦσιν οἱ γονεῖς, vel Θεοὶ δὲ δεύτεροι φρονεῖσιν οἱ γονεῖς, longè concinnius & significatius etiam dicitur, meo quidem iudicio, quam Νόμιζε σωτῆρ τοὺς γονεῖς εἶναι θεούς) Eos denique qui sententiam aliquam continebant ita impiam vt ethnico etiam indigna videri posset, (de iis enim in præsentia non ago qui dictum aliquod habent, in Christiani hominis ore, ex suo sensu loquentis, planè futurum sordidum: quorum numerum fateor esse maximum) qualis est, Τύχη τὰ θνητῶν πράγματ', ἀπὸ βυβλία. Sed & aliquot qui muliebrem sexum non tam vituperant iocosè, quàm infamant impiè, idest ἀσεβῶς, (ne dicã ἀθέως) omisisse. Scio tamen & ex iis quos excerpsi, aliquos in hũc numerũ referri posse: sed si quæ de genere muliebri in vniuersum pronuntiata sunt, ad peruersas restringantur, & crimen aliquarum, aut multarũ etiã, in omnes nõ diffũdatur, venia & illis versibus tribui poterit) Præ-

termisisse denique qui futiles & veterum comicorũ nomine prorsus indigni videbantur. SEXTVM, Non sequutum esse ordinem alphabeticum in versibus ad eundem titulum pertinentibus, sed potius, quo maior erat inter sententias aliquorum vicinitas, eo viciniores illis sedes dedisse.

Vide in calce harum μονοστίχων sententiarum, & alia quædam de iisdem.

ΑΛΙΑΕ GNOMÆ, SEV SENTENTIAE, μονόστιχοι, (id est, singulæ singulis versibus cõprehensæ) quæ magna ex parte sunt Menandri.

ΕΙΣ ΑΓΑΘΟΥΣ ΑΝΔΡΑΣ.

DE BONIS VIRIS.

Ἀνὴρ ὁ χρηστὸς χρηστὸν οὐ μισεῖ ποτέ.
Non odit vnquam vir probus virum probum.

Γνώμης γὰρ ἐσθλῆς ἔργα χρηστὰ γίγνεται.
Proba illius sunt facta cui mens est proba.

Ἐσθλῷ γὰρ ἀνδρὶ ἐσθλὰ καὶ διδοῖ θεός.
Bono viro etenim dat Deus quæ sunt bona.

Ζήλου τὸν ἐσθλὸν ἄνδρα καὶ τὸν σώφρονα.
Probi viri esto temperãtisque æmulus.

ΕΙΣ ΑΛΗΘΕΙΑΝ.

DE VERITATE.

Ἄγει δ' ὁ χρόνος φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος.
At veritatẽ tempus in lucem extrahit.

Τἀληθὲς εἰς φῶς ἐνίοτ' ἐζητημένον.
Aliquando nõ quæsita prodit veritas.

Ἡ γλῶσσ' ἁμαρτάνουσα τἀληθῆ λέγει.
Ineſſe linguę veritas lapſæ ſolet.

Ἐλευθέρου γὰρ ἀνδρὸς τἀληθῆ λέγειν.
Quæ vera ſunt loqui virum ingenuũ decet.

ΕΙΣ ΑΜΑΡΤΙΑΝ.

DE PECCATO.

Δὶς ἐξαμαρτεῖν ταὐτὸν, οὐκ ἀνδρὸς σοφοῦ.

Peccare idem bis, haud viri sapientis est.

Ἁμαρτάνει δὲ καὶ ἀνὴρ Σοφώτερος.

Aliquando peccat vir etiam sapientior.

Ὅ μηδὲν εἰδὼς, ὐδὲν ἐξαμαρτάνει.

Quicunque nil scit, ille vir peccat nihil.

Αἰσχρὸν δὲ μηδὲν ποιήσῃς, μηδὲ μάνθανε.

Nil facito discitóve turpe quod siet.

Ἔργων πονηρῶν χεῖρ' ἐλεύθερον ἔχε.

Noli occupare in improbis factis manum.

ΕΙΣ

ΕΙΣ ΑΝΑΓΚΗΝ.

DE NECESSITATE.

Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πάντα δουλοῦται ταχύ.

Sibi cuncta ſubigit protinus neceſſitas.

Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πολλὰ ποιεῖν με καλεῖ.

Ad multa cogit nos neceſſitas mala.

ΕΙΣ ΑΡΕΤΗΝ.

DE VIRTVTE.

Ὅπλον μέγιστόν ἐστιν ἀρετὴ βροτοῖς.
Virtus hominibus arma præstantissima.

Ἀγαθὸν μέγιστον ἡ φρόνησις ἐς ἀεί.
Est maximum semper bonum prudentia.

Ταμεῖον ἀρετῆς ἐστι σωφροσύνη μόνη.
Est temperantia sola, virtutis penus.

Ἀ μὴ πρέπει, μήτ' ἄκουε, μήθ' ὁρᾶ.
Neque videas, neque audias quæ non decet.

Βέλτιόν ἐστι σῶμά γ' ἢ ψυχὴν νοσεῖν.
Deterior animi morbus est quàm corporis.

ΕΙΣ ΑΧΑΡΙΣΤΙΑΝ.

DE INGRATI ANIMI VITIO.

Μετὰ τὴν δόσιν τάχιστα γηράσκει χάρις.

Post munera citò conseneſcit gratia.

Ἐπιλανθάνονται πάντες οἱ παθόντες δ̓.

Beneficij memor eſſe non quiſquam ſolet.

Χάριν λαβὼν μέμνησο, καὶ δοὺς ἐπιλάθου.

Accepta memineris, data obliuiſcere.

Qui autem proximè ſequuntur verſus, non ſatis aptè ad titulum illum relati fuerunt.

Καλὸν ϗ θησαύρισμα κειμένη χάρις.

Theſaurus eſt pulcher, locata gratia.

Χάριτας δικαίας καὶ δίδου καὶ λάμβανε.

Iuſta beneficia confer, & iuſta accipe.

ΕΙΣ ΒΑΣΙΛΕΑ.

DE REGE.

Εἰκὼν ἢ βασιλεύς ὄζιν ἔμψυχος θεοῦ.
Animata imago rex putandus est Dei.

Ἀρχῆς τετευχὼς, ἴσθι τοιοῦτος ἄξιος.
Imperium adeptus, dignum eo te præbeas.

ΕΙΣ ΒΙΟΝ.

DE VITA.

Οὐκ ἔστι βίον διᾶγειν ἄλυπον ἐν ἀδικίᾳ.
Est vita vacua nemini molestiis.

Τὸ ζῆν ἀλύπως, ἀνδρός ἐστιν εὐτυχοῦς.
Cui vita vacua molestiis, beatus est.

Ἀμελοῦντα τοῦ ζῆν ἴσως ἔνεστι δύσχημονεῖν.
Qui negligit vitam, haud honestè vixerit.

Βιοῦν μὴ ἀδικεῖν ὃν ποθ' αἱρεῖται βίον.
Haud vivit vllus quod genus vitæ cupit.

Βίος ἐστὶν ἄντις τῷ βίῳ χαίρῃ βιῶν.
Est vita demum quàm lubens vivit aliquis.

ΕΙΣ ΒΟΥΛΗΝ.

DE CONSILIO.

Ἀνὴρ ἄβουλος εἰς κενὸν μοχθεῖ πέλων.
Perdere vir inconsultus operam omnem solet.

Ἀβουλίᾳ γὰρ πολλὰ βλάπτουσι βροτοί.
Damna hominibus dat plurima imprudentia.

Ἐν νυκτὶ βουλὴ τοῖς σοφοῖσι γίγνεται.
A nocte sapiens capere consilium solet.

ΕΙΣ ΓΑΜΟΝ.

DE NVPTIIS.

Γάμος γὰρ ἀνθρώποισιν δύκτεῦον κακόν.

Optabile malum nuptiæ mortalibus.

Γαμεῖν ὁ μέλλων εἰς μετανοίαν ἔρχεται.

Ad pœnitentiam it, parat qui nuptias.

Ἄλυπον ἕξεις τὸν βίον χωρὶς γάμου.

Quæ vita cælebs, ea molestijs caret.

Νόμιζε γήμας, δοῦλος εἶναι τῷ βίῳ.

Vxore ducta credito servum esse te.

Ω πενιχρὸ δαίμων ὅστις ὢν πένης γαμεῖ.

Qui pauper uxorem accipit, miserrimus.

Δαίμων σεαυτῷ πλουσίαν γήμας ἴσθι.

Vis tibi deus, divitem si duxeris.

Ἦθος προκρίνειν χρημάτων γαμουμένῃ δεῖ.

Mores futuræ uxoris antefer opibus.

ΕΙΣ ΓΗΡΑΣ.

DE SENECTVTE.

Χαλεπὸν τὸ γῆρας ὄζιν ἀνθρώποις βάρος.

Durum ſenectus eſt onus mortalibus.

Φοβῆ τὸ γῆρας· οὐ γὰρ ἔρχεται μόνον·

Metue ſenectã: ſola nanque non uenit.

Ἥξει τὸ γῆρας πᾶσαν αἰτίαν φέρον.

Veniet ſenectus cũ querela qualibet.

Πολιὰ γένους μήνυσις, ἀ φρονήσεως.

Cani indices ætatis, haud prudentiæ.

Ἐφόδιον εἰς τὸ γῆρας ἀεὶ κατατίθου.

Tuam in ſenectam condito viaticum.

Καλὸν τὸ γηρᾶν κ̀ τὸ μὴ γηρᾶν πάλιν.

Senem eſſe pulchrum eſt, pulchrum & eſſe non ſenem.

Ὀχληρὸς ἀνὴρ ὅστις ἐν νέοις γέρων.
Iuuentũ odiosus uir senex in cœtibus.

Γέρων ἐρωτὶς ἐσχάτη κακὴ τύχη.
Senex amore captus, ultimum malum.

ΕΙΣ ΓΟΝΕΙΣ.

DE PARENTIBVS.

Βούλου γονεῖς πρὸ παντὸς ἐν τιμῇ ἔχειν.

Tibi sunt parentes primo honorandi loco.

Ἔλπιζε, τιμῶν τοὺς γονεῖς, πρᾶξειν καλῶς.

Colens parentes læta speres omnia.

Ἴκαινὸς βιώσεις γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς.

Alas parentes si senes, uiues diu.

Θεοὶ μέγιστοι τοῖς φρονοῦσιν οἱ γονεῖς.

Dii maximi, parẽtes sunt mortalibus.

Πρὸς υἱὸν ὀργὴν οὐκ ἔχει χρηστὸς πατήρ.

Boni parentis ira nulla in filium.

ΕΙΣ ΓΥΝΑΙΚΑ.

DE MVLIERE.

Γυνὴ γὰρ οἴκῳ πῆμα καὶ σωτηρία.
Salus & exitium mulier est ædibus.

Γυναικὸς ἐσθλῆς ὅτι σώζειν οἰκίαν.
Quæcunque mulier est proba, hæc servat domum.

Γυνὴ δὲ χρηστὴ πηδάλιόν ἐς' οἰκίας.
Est quę proba uxor, est gubernaculum domus.

Γυναικὶ πάσῃ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει.
Decus mulieri cuilibet silentium.

Γυναικὶ κόσμος ὁ τρόπος, οὐ χρυσία.
Mores mulierem non monilia decorant.

Καλὸν γυναικὸς εἰσορᾶν καλοὺς τρόπους.
Res pulchra, morum pulchritudo fœmine.

Γυναικὶ δ' ἀρχὴν ἐ δίδωσιν ἡ φύσις.
Natura nõ vult imperare fœminam.

Γυνὴ τὸ σωφρονεῖν δεῖ δαπανηρὸν φύσει.
Natura fecit sumptuosas fœminas.

Γυνὴ γὰρ ἐδὲν οἶδε πλὴν ὅ βούλεται.
Scit mulier illa sola scire quæ libet.

Γυναικὸς ἐσθλῆς ὅπως τυχεῖν ἐ ῥᾴδιον.
Haud facile coniugẽ nanciscier bonã.

Θάλασσα καὶ πῦρ καὶ γυνὴ, κακὰ τρία.
Tria sunt mala, æquor, ignis, atque fœmina.

Θησαυρός ἐστι τῶν κακῶν κακὴ γυνή.
Penus omnium malorum mulier improba.

Ἰὸς πέφυκεν ἀσπίδος κακὴ γυνή.
Est mulier improba aspidis virus malum.

Θηρῶν ἀπιστότερον κακὸν γυνή.

Mala mulier quauis fera truculẽtior.

Ἴσον λεαίνης κἠ γυναικὸς ἠμότης.

Eadem mulieris quæ leę crudelitas.

Ὡς ἔστ' ἄπιστον ἡ γυναικεία φύσις.

Muliebris ꝺ quàm ſexus eſt infida res.

Ἐν γὰρ γυναιξὶ πίστιν οὐκ ἔνεστ' ἰδεῖν.

Non inuenitur inter fœminas fides.

Χειμὼν κατ' οἴκους ἐστὶν ἀνδράσιν γυνή.

Et ipſa tempeſtas mulier in ędibus.

Ζῆλος γυναικὸς πάντα πυρπολεῖ δόμον.

Zelotypia mulieris domum omnem ſubruit.

Τερπνὸν κακὸν πέφυκεν ἀνδράσιν γυνή.

Prædulce mulieres hominibus sunt malum.

Πολλοὶ γυναικῶν δυστυχοῦσιν εἵνεκεν

Multis mulieres implicant multos malis.

Γυνὴ γυναικὸς πώποτ' ἐδὲν διαφέρει.

A fœmina differre fœminam haud putes.

ΕΙΣ ΔΙΚΑΙΟΝ.

DE IVSTO.

Ἀνδρὸς δικαίου καρπὸς οὐκ ἀπόλυται.
Haud fructus eius qui vir est iustus, perit.

Δίκαιος ἴσθ', ἵνα τὰ δίκαια δι' τύχῃς.
Sis æquus, æqua consequaris ut itidem.

Βάδιζε τὴν εὐθεῖαν, ἢν δίκαιος ᾖς.
Incede rectam, si vir es iustus, viam.

Δίκαια δράσας, συμμάχου τεύξῃ θεοῦ.
Opem tibi Deus, iusta si egeris, feret.

Κρίνειν δίκαιον, μὴ τὸ συμφέρον, θέλε.
Specta quod æquum, non quod vtile iudicans.

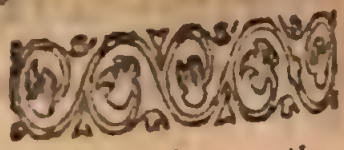

ΕΙΣ ΔΙΚΑΙΟΝ.

DE IVSTO.

Ἀνδρὸς δικαίου καρπὸς οὐκ ἀπόλλυται.
Haud fructus eius qui uir est iustus perit.

Δίκαιος ἴσθι, ἵνα ᾖς δικαίων διάδοχος.
Sis æquus, æqua consequaris ut itidem.

Βάδιζε πρὸς θεῖαν, ἂν δίκαιος εἶ.
Incede rectam, si vir es iustus, viam.

Δίκαια δράσας, συμμάχου τοῦ θεοῦ.
Opem tibi Deus, iusta si egeris, fert.

Κρίνειν δίκαιον, μὴ τὸ συμφέρον, βλέπε.
Spectа quod æquum, non quod utile indicans.

Βίος δικαίου γίγνεται τέλος καλόν.
Vitæ colentis æqua pulcher exitus.

Τέμενος δίκαιος, κτῆμα τιμιώτατον.
pretiosa res possessio æquitatis est.

ΕΙΣ ΔΥΣΤΥΧΙΑΝ καὶ ΕΙΣ ΕΥΤΥΧΙΑΝ

DE INFELICITATE & DE FELICITATE.

Μὴ μέμψῃ δυστυχοῦντι. κοινὴ γὰρ τύχη.

Misero caue insultare. sors communis est.

Μηδέποτε σαυτὸν δυστυχῶν ἀπελπίσῃς.

Ne propter vllam miseriam depone spem.

Νόμιζε κοινὰ παύτα δυστυχήματα.

Communia esse credito infortunia.

Οἴμοι· τὸ γὰρ ἄφνω δυστυχεῖν, μανίαν ποιεῖ.

Hei mihi. repentini mali comes est furor.

Ἐξ ἡδονῆς γὰρ φύεται τὸ δυστυχεῖν.

Etiam voluptas miseriã nobis parit.

Τῶν δυστυχούντων δύτυχὴς οὐδεὶς φίλος.

Haud misero amicus ille qui beatus est.

Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται.

Quũ lapsa quercus, ligna quiuis colligit.

Hi autem sunt, ΕΙΣ ΕΥ-
ΤΥΧΙΑΝ,
id est
DE FELICITATE.

Δίκαιον δὲ προσπίπτοντα μεμνῆσθαι θεοῦ.
In prospera æquum sorte meminisse est Dei.

Θεοῦ δὲ οὐδεὶς δύτυχεῖ ἔργων ἄτερ.
Nullus beatus absque numine est Dei.

Κοινὸν δὲ καλόν ὅτι χρηστὸς δύτυχῶν.
Viri probi communis est felicitas.

Πολλοὶ μὲν δύτυχοῦσιν, οὐ φρονοῦσι δέ.
Prudentiæ expers plurimis felicitas.

Τὸν δύτυχοῦντα καὶ φρονεῖν νομίζομεν.
prudens videtur ille cui fors prospera.

Τῷ δὲ καλῶς προσόντι πᾶσα γῆ πατρίς.
Terra omnis illi patria cui res prosperæ.

Ὅτ' ἂν δυτυχεῖς μάλιστα, μὴ μέγα φρόνει.

Minus insolesce quo magis beatus es.

Ὡς δυκόλως πίπτουσιν αἱ λαμπραὶ τύχαι.

O quàm ruina splendidæ vitæ cita.

Αἱ δ' ἔλπίδες βόσκουσι τοὺς κενοὺς βροτῶν. (quem tamen suspicor esse Euripidis)

Vana quibus est mens, alere spes illos solet.

ΕΙΣ ΕΧΘΡΑΝ.

DE INIMICITIIS.

Λόγον παρ' ἐχθροῦ μή ποθ' ἡγήσῃ φίλον.

Nulla ab inimico verba crede benevola.

Ἐχθροῖς ἀπιστῶν ὅποτ' ἂν πάθοις βλάβην.

Damno carebis, hostibus ni fideris.

Ἐχθροὺς ἀμύνου μὴ 'πὶ τῇ σαυτοῦ βλάβῃ.

Vlciscere hostes, sed tuo damno sine.

ΕΙΣ ΕΧΘΡΑΝ.

DE INIMICITIIS.

Λόγον παρ' ἐχθροῦ μή ποθ' ἡδὺν πίστευε φίλον.

Nulla ab inimico verba crede benigna.

Ἐχθροῖς ἀπιστῶν ἄποτ' ἂν πταίσεις βλάβῃ.

Damno carebis, hostibus ni fidas.

Ἐχθροὺς ἀμύνου μὴ 'πὶ τῇ σῇ βλάβῃ.

Vlciscere hostes, sed tuo damno ne.

ΕΙΣ ΖΩΗΝ, καὶ ΕΙΣ ΘΑΝΑΤΟΝ.

DE VITA & DE MORTE.

Ζῆν βουλόμενος, μὴ ποιοῦ τι θανάτου ἄξιον.

Ne morte facito digna, si vis viuere.

Κρεῖσσον τὸ μὴ ζῆν ὄντιν', ἢ ζῆν ἀθλίως.

Item,

Ζωῆς πονηρᾶς θάνατος αἱρετώτερος.

Satius mori quàm calamitosè viuere

Ζῆν αἰσχρὸν οἷς ζῆν ἐφθόνησεν ἡ τύχη.

Vitam inuidente sorte turpe viuere.

Ὡς ἡδὺ τὸ ζῆν μὴ φθονοῦσης τῆς τύχης.

Quàm uita dulcis quando sors non inuidet.

Πάντες καλῶς ζῆν ἐθέλομεν, δυνάμεθα δ' οὔ.

Bene viuere omnes cupimus, at non possumus.

Hi autem sunt ΕΙΣ ΘΑΝΑΤΟΝ, id est DE MORTE.

Βεβτοῖς ἅπασι καταθανεῖν ὀφείλεται.

Reddenda cunctis uita, tanquam debitum.

Τὸ μὲν θανεῖν, οὐκ αἰσχρὸν, ἀλλ' αἰσχρῶς θανεῖν.

Haud turpe mori equidem, mori sed turpiter.

Καλὸν τὸ θνήσκειν οἷς ὕβρεν τὸ ζῆν φέρει.

Mori est honestum iniuriis obnoxio.

Θνητὸς περυκὼς, μὴ γέλα τεθνηκότα.

Mortalis irridere parce mortuum.

Ὃν ὁ φιλεῖ θεὸς, ἀποθνήσκει νέος.
Si quem Deus amat, ille iuuenis interit.

ΕΙΣ ΘΕΟΝ.

DE DEO.

Πανταχῆ γὰρ ὄξυς πάντα τε βλέπει θεός.
Est Deus ubique, spectat idémque omnia.

Ὀξὺς θεοῦ δ' ὀφθαλμὸς εἰς τὸ πανθ' ὁρᾶν.
Acutus ad cernenda cuncta oculus Dei.

Ἄγει τὸ θεῖον τοὺς κακοὺς πρὸς ἣν δίκην.
Adducit ad supplicia numen improbos.

Θεοῦ δὲ πληγὴν οὐχ ὑπερπηδᾷ βροτός.
Haud ullus unquā transilit plagam Dei.

Θεὸς συμεργῶν πάντα ποιεῖ ῥᾳδίως.
Est facile quiduis, fert opem quando Deus.

Σωὶ τῷ θεῷ πλῶν, κἂν ὀπὶ ῥιπὸς πλέοις.

Vel,

Θεοῦ θέλοντος κἂν ὀπὶ ῥιπὸς πλέοις.

Deo fauente, vimen est ratis loco.

Τῷ δὲ πονοῦσι καὶ θεὸς συλλαμβάνει.

(sed hic à quibusdam Euripidi adscribitur)

Deus labores adiuuat mortalium.

-- τῶν πόνων

Πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τἀγαθ' οἱ θεοί.

Labore diui quaelibet vendunt bona.

Εὐχὰς δικαίας οὐκ ἀνήκοος θεός.

Vota æqua nunquam respuunt aures Dei.

Δίκαιον ὄντα μεμνῆσθαι θεόν.

In prospera æquum sorte meminisse est Dei.

Συὶ τοῦ θεοῦ πλοῦν, κἂν ὀλίγη μὴ πλέοις.

Vel,

Θεοῦ θέλοντος κἂν ὀλιγόπιστος πλεῖ.

Deo fauente, vimen est ratis lucu.

Τῶν δὲ πονεῖσθαι κἠ θεὸς συλλαμβάνει.

(Sed hic à quibusdam Euripidi adscribitur)

Deus labores adiuuat mortalium.

— πῶν πόνου

Πωλοῦσιν ἥλιοι παντὸς τοῦ δ' ἀνδρὸς

Labore diui quilibet venduntur.

Εὐχὰς δικαίας ἐκ ἀνέκλυσε θεός.

Vota æqua nunquam respuunt cæ-
lites Dei.

Δίκαιον εὐπροσπόνητα μεμοῖρθαι θεοῦ.

In prosperâ æquum sorte mortalis
est Dei.

ΕΙΣ ΚΑΙΡΟΝ.

DE OCCASIONE.

Καιρὸς τυχὼν γὰρ πτωχὸς ἰσχύει μέγα.

Reddit potentem occasio vel pauperẽ.

Πολλῶν ὁ καιρὸς γίγνεται πραγμάτων.

Est plurimarum causa rerũ occasio.

Τάχιστ' ὁ καιρὸς μεταφέρει τὰ πράγματα.

Mutationem affert repentè occasio.

Πολλοὺς ὁ καιρὸς ἀνδρας ἐκ ὄντας ποιεῖ.

Occasio facit strenuos qui non erant.

Ὡς μέγα τὸ μικρόν ἐστιν ἐν καιρῷ δοθέν.

Res parua, magna est, tempore & loco data.

ΕΙΣ ΚΑΛΛΟΣ.

DE PVLCHRITVDINE.

Ὡς ἡδὺ κάλλος ὅταν ἔχῃ νοῦν σώφρονα.

Quàm grata forma eſt cui comes modeſta mens.

Γυνὴ φανὴ καλὴ μὲν ἐστὶν ἁρμάτιον.

Formoſa mulier, plena res ſuperbia.

Δύσμορφος εἶναι μᾶλλον, ἢ κακὸς, κακός.

Deformis eſſe malo quàm pulcher, malus.

Μὴ κρῖνε ἐκ τοῦ κάλλους, ἀλλὰ τὸν τρόπον.

Ex moribus nõ pulchritudine indica.

ΕΙΣ ΚΕΡΔΟΣ.

DE LVCRO.

Τὸ κέρδος κέρδος εἰ δίκαιον ᾖ.
Lucra esse lucra credito si iusta sint.

Τὰ δ' ἀλλὰ κέρδη συμφορὰς ἐργάζεται.
(qui versus fortasse cohæret cum proximè præcedente)
At calamitates lucra turpia afferunt.

Κέρδη πονηρὰ ζημίαν ἀεὶ φέρει.
Quæstus iniquos damna consequi solent.

Ἧδος πονηρὸν φεῦγε καὶ κέρδος κακόν.
Lucrum malum moréſque fugias improbos.

Βίον ποείζου παντοδαπὸν πλὴν ἐκ κακῶν.
Omni arte uitam quære, modò non ſit mala.

Τὰ μικρὰ κέρδη μείζονας βλάβας φέρει.

Maiora paruis damna iuncta sunt lucris.

Βουλόμεθα πλουτεῖν πάντες, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα.

Diteſcere omnes volumus, at non poſſumus.

ΒΥΣΛΟΓΟΝ.

DE ORATIONE.

Ξίφος πτερώσει σῶμα, τὸν δὲ νοῦν λόγος.

Vt corpus ensis, verba mentẽ sanciãt.

Ἀνδρὸς χαρακτὴρ ὁ λόγος γνωρίζεται.

Viri character, eius est oratio.

Χωρὶς τό, τ' εἰπεῖν πολλὰ ἢ τὸ κρήγεια.

Multaloqui, aliud est quàm loq̃ quod expedit.

Λόγῳ διοικεῖται βροτῶν βίος μόνῳ.

Est administra oratio rerum omniũ.

Λόγοις ἀμείβου τ' λόγοις πείθοντά σε.

Verbis agas agente cum uerbis uiro.

Ἰσχυρότερον δέ γ' οὐδέν ὄστι τοῦ λόγου.

Oratione nil validius usquam.

Ῥίψας λόγον τὶς οὐκ ἀναιρεῖται πάλιν.

Verba reuocari emissa nõ queũt semel.

Λόγος γὰρ ἐστι λύπης φάρμακον μόνος.
Mœroris unica medicina oratio.

Λύπην γὰρ νόσους οἶδεν ἰᾶσθαι λόγος.
(vel, οἶδε θεραπεύειν)
Verba beneuola medela sunt mœrentibus.

ΕΙΣ ΛΥΠΗΝ.

DE MOERORE.

Ἀεὶ τὸ λυποῦν ἐκδίωκε τοῦ βίου.
Semper fugato triste quicquid est procul.

Βιοῦν ἀλύπως θνητὸν ὄντ' ἐ ῥᾴστον.
Mortalis ullus vix sit exors tristium.

Οὐκ ἔστι λύπης χεῖρον ἀνθρώποις κακόν.
Mœrore gravius hominibus nullum malum.

Λύπαι γὰρ ἀνθρώποισι τίκτειν νόσους.
Morbos hominibus invehere mœror solet.

ΕΙΣ ΜΕΤΡΙΟΤΗΤΑ.

DE MODESTIA.

Ὅτ' ὀυτυχῆς μᾶλιστα, μὴ μέγα φρόνει.

Minus insolesce quo magis beatus es.

Ἴσος μᾶλλον ἴσθι πᾶσι, κἂν πλουτῇς βίῳ.

Æquabilem geras te, ditior licet.

Τὸ γνῶθι σαυτὸν, πανταχοῦ 'στι χρήσιμον.

Cognosce teipsum, monitum vbique commodum.

Βούλου δ' ἀρέσκειν πᾶσι, μὴ σαυτῷ μόνον.

Placere cunctis, non soli tibi, nelis.

Ἄνθρωπον ὄντα σαυτὸν ἀναμίμνησκε ἀεί.

Fac semper vt hominem esse te vinas memor.

Εἰ θνητὸς εἶ βέλτιζε, θνητὰ καὶ φρόνει.

Mortalia modò cogita, vt mortalis es.

ΕΙΣ ΝΕΟΤΗΤΑ.

DE IVVENTVTE.

Μέμνησο νέος ὢν οἷς γέρων ἔσῃ ποτέ.
Annis iuuentæ sis memor senilium.

Ἀκμὴ τὸ σωμάτιον οὐδὲν ἀνθους διαφέρει.
Iuuenilis ætas floribus simillima.

Νέος πεφυκὼς πολλὰ χρηστὰ μάνθανε.
Annis iuuentæ multa discito bona.

Νέῳ δὲ σιγᾶν μᾶλλον ἢ λαλεῖν πρέπει.
Tacere iuuenem quàm loqui magis decet.

Ὀχληρὸς ἀνὴρ ἔστιν ἐν νέοις γέρων.
Iuuenũ odiosus vir senex in cœtibus.

Νέος ἂν ἀκούειν τῶν γεραιτέρων θέλοις.
Qui iuuenis es, lubenter audias senes.
Vel,
Qui iuuenis es, sis audiẽs dicto seni.

ΕΙΣ ΝΟΜΟΥΣ.

DE LEGIBVS.

Ἰσχυρὸς νόμος ὅταν, ὧι ἄρχοντ' ἔχῃ.
Res valida lex est, quum magistratus habet.

Νόμοις ἔπεσθε τοῖσιν ἐγχωρεῖς καλόν.
Quo degis in loco, illius morem cole.

Ῥήτωρ πονηρὸς τοῖς νόμοις λυμαίνεται.
Orator improbus lues est legibus.

Βίας πάρεστιν οὐδὲν ἰσχύει νόμος.
Contra ui agentes nulla lex quicquã potest.

ΕΙΣ ΞΕΝΟΥΣ.

DE PEREGRINIS.

Ξένους πένητας μὴ παραθράμῃς ἰδών.

Inopes peregrinos iuuare sis memor.

Ξένοις ἐπαφιὼν, τῷ ἴσων τύξῃ ποτέ.

Ea peregrino quæ facis, spera tibi.

Ξένον ἀδικήσῃς μηδέποτε χαιρὸν λαβών.

Occasione læsito nulla hospitem.

Ξένον τιμᾶν μᾶλλον ἀνθρώποις ἔθος.

Maior peregrini ratio haberi solet.

Ξένος ὢν, ἀπραγμόνων ἴσθι, καὶ πράξεις καλῶς.

Peregrine nullis te implica negotiis.

Ξένῳ μάλιστα συμφέρει τὸ σωφρονεῖν.
Esse moderatum, maximè hospiti expedit.

Πλανὴ βίου πάντα σωφρονέστερον.
Moderationem peregrinatio docet.

ΕΙΣ ΟΡΚΟΝ.

DE IVRAMENTO.

Ὅρκον δὲ φεῦγε, κἂν δικαίως ὀμνύῃς.
Iurare fugias, falsa non iures licet.

Θεὸν ὁπόρκων μὴ δόκει λελῆθέναι.
Deum latere ne putes quod peieras.

Ἀνδρῶν ᾧ φαύλων ὅρκον εἰς ὕδωρ γράφε.
Scribantur in aqua siqua iurat improbus.

ΕΙΣ ΟΡΚΟΝ.

DE IVRAMENTO.

Ὅρκον δὲ φεῦγε, κἂν δικαίως ὀμνύῃς.
Iurare fugias, falsa non imprecans.

Θεὸν ὑποκρυπτῶν μὴ δόκει λελῆσθαι.
Deum latere ne putes quod pectus.

Ἀνδρῶν ὁ φαύλων ὅρκιον εἰς ὕδωρ γράφε.
Scribantur in aqua signa iuratis probus.

ΕΙΣ ΟΡΓΗΝ.

DE IRA.

Ὀργὴ ὃ πολλὰ δρᾶν ἀναγκάζει κακά.
Mala perpetrare cogit ira plurima.

Ζήσῃς βίον κράτιστον αἴ θυμὸν κρατῇς.
Vines beatè nacuus iracundiã.

Θυμὸν κρατῆσαι καὶ πόθου καλόν.
Iram tenere splendidum ac cupidinẽ.

Ἄνθρωπος ὢν γίγνωσκε τῆς ὀργῆς κρατεῖν.
Quum sis homo, iræ temperare noueris.

Νίκησον ὀργὴν τῷ λογίζεσθαι κρείσσω.
Adhibita ratio fac superet irã tuam.

Οὐδεὶς μετ' ὀργῆς ἀσφαλῶς βουλεύεται.
Haud tuta in ira cõsilia capi queunt.

Ὀργὴν ἑταίρου καὶ φίλου περιῶ φέ-
ρειν.
Iram ſodalis atque amici fac feras.

Φεύγειν ἀεὶ δεῖ δεσπότας θυμουμέ-
νους.
Accenſus ira procul herus fugien-
dus eſt.

ΕΙΣ ΠΑΙΔΑΣ.

DE LIBERIS.

Φιλίας μέγιστος δεσμὸς αἱ τέκνων γονάι.

Sunt vinculum amoris liberi firmissimum.

Μακάριος ὅστις ἂν τύχοιεν εἰς τέκνα.

Felix boni cui contigerunt liberi.

Μακάριόν ἐστιν υἱὸν οὔτυχτον τρέφειν.

Moratus est cui filius, felix pater.

ΕΙΣ ΠΑΙΔΕΙΑΝ καὶ ΕΙΣ ΣΟΦΙΑΝ.

DE DOCTRINA & DE SAPIENTIA.

Ἀναφαίρετον κλῆμα ἡ δεξιὰ παιδεία βεβαιοῖς.

Doctrina domino haud eripi suo potest.

Ἅπαντας ἡ παίδευσις ἡμέρους ποιεῖ.

Doctrina mores esse non sinit feros.

Βακτηρία γὰρ ἡ δεξιὰ παιδεία βίου.

Doctrina baculus dicier vitæ potest.

Κρείττον ἡ δεξιὰ κλῆμα παιδεία βεβαιοῖς.

Doctrina, quauis pulchrior possessio.

Κἂν τοῖς ἀγροίκοις ἡ δεξιὰ παιδείας λόγος.

Doctrinæ habetur ratio vel ab agrestibus.

Τιμὴ

ΕΙΣ ΠΑΙΔΕΙΑΝ
καὶ
ΕΙΣ ΣΟΦΙΑΝ.

DE DOCTRINA
&
DE SAPIENTIA.

Ἀνδρὶ δεσπότῃ χεῖρα δοῦλος παιδεία πῖς.
Doctrina domino haud emisi seruus est.

Ἅπαντας ἡ παίδευσις ἡμιέλληνας ποιεῖ.
Doctrina mores esse non finit barbaros.

Βακτηρία γὰρ ἡ παιδεία βίου.
Doctrina baculus dicitur vitæ recte.

Κἂν ἡμιτὸν ᾖ τὸ χεῖρον παιδεία ἔμμισθος.
Doctrina, quanuis pulchrior pecunia.

Κἂν τοῖς ἀγροίκοις δοκεῖ παιδεία χάρις.
Doctrinæ habetur ratio vel ab agrestibus.

Τιμὴ πέφυκε πᾶσι παιδεία βροτοῖς.
Mortalibus doctrina honori est omnibus.

Ὁ γράμματ' εἰδὼς καὶ φρενῶν ἔχει.
Satis superque literatis mentis est.

Διπλοῦς ὁρᾷ τὸν οἱ μαθόντες γράμματα.
Vir literatus duplo acutius videt.

Ὁ γραμμάτων ἄπειρος ἃ βλέπει βλέπων.
Illiterati quod uident, id non uident.

Καλὸν δὲ καὶ γέροντι μανθάνειν σοφά.
Est discere perhonesta res seni quoque.

Ὡς οὐδὲν ἡ μάθησις ἂν μὴ νοῦς παρῇ.
Vbi deest mens, disciplina nil iuuat.

Ὁ σοφὸς ἐν αὑτῷ φέρει τὴν ἑστίαν.
Sapiens suas vbique circumfert opes.

Οὐκ ἔστι σοφίας κτῆμα τιμιώτερον.
Haud vllare pretiosius sapientia.

Σοφία δὲ πλούτου κλῆμα τιμιώτερον.
Pretiosior res opibus est sapientia.

Σοφία καὶ τὸ μὴ μαθεῖν ὃ μὴ νοεῖς.
Et discere id quod nescias, sapientia est.

Σοφοῦ παρ' ἀνδρὸς καὶ σοφόν τι μανθάνειν.
Sapiente sapiēs aliquid à viro accipe.

Σοφοῖς ὁμιλῶν, καὶ σὺ ἐκβαίνῃ σοφός.
Sapiens eris, sapientibus sæpe assidēs.

ΕΙΣ ΠΕΝΙΑΝ.

DE PAVPERTATE.

Πενία δ' ἄτιμον καὶ τὸν ἀγχοῦν ποιεῖ.

Pauper inhonorus, genere sit clarus licet.

Τῶν γὰρ πενήτων εἰσὶν οἱ λόγοι κενοί.

Haud pondus vllũ pauperum verbis inest.

Πενίαν φέρειν οὐ παντὸς, ἀλλ' ἀνδρὸς σοφοῦ.

Ferre inopiam, sapientis est demũ viri.

Nisi ambiguitatẽ reformidassem, potuissem & ita reddere, *Scit ferre sapiens inopiam, non quilibet.* Potuisset enim intelligi, Non quilibet sapiens: quum dicat Menander, Non quilibet, sed sapiens duntaxat.

Οὐδὲν πενίας βαρύτερόν ἐστι φορτίον.

Onus inopia longè omnium grauissimum.

Πενίαν φέρειν καὶ γῆρας ὀξὺ δύσκολον.
Tolerare senium & inopiã res ardua.

Πενία δ' ἀγνώμονάς γε τοὺς πολλοὺς ποιεῖ.
Ab inopia aliquando venit inhumanitas.

Μισῶ πένητα πλουτίῳ δωρούμενον.
Qui diuiti dat pauper, haud placet mihi.

Καλῶς πένεσθαι μᾶλλον, ἢ πλουτεῖν κακῶς.
Inopia honesta potior opibus improbis.

Πενίαν φέρειν καὶ γῆρας ὃς δύναι

Tolerare senium & inopiã qui ne

Πενία δ' ἀγαθὰ μοναχὰ γὰρ τὸν πε

ποιεῖ.

Ab inopia aliquando venit inno

nitas.

Μισῶ πένητα πλουσίῳ ἐπιτάσσε

Qui diuiti dat pauper, haud pla

mihi.

Καλῶς πένεσθαι μᾶλλον, ἢ πλοῦτ

κακῶς.

Inopia honesta potior opibus inp

bis.

ΕΙΣ ΠΛΟΥΤΟΝ.

DE DIVITIIS.

Πλούτῳ πεποιθὼς ἄδικά μὴ πειρῶ ποιεῖν.

Ne fretus opibus aliquid iniustum an deas.

Δωρεῖται τὸ πλουτεῖν καὶ φιλανθρώπους ποιεῖν.

Humanitas sæpe sequitur opulentiã

Μέμνησο πλουτῶν τοὺς πένητας ὠφελεῖν.

Dũ dines es, inopes iuuare sis memor.

Δύναμις πέφυκε τοῖς βροτοῖς τὰ χρήματα.

Sita in opibus mortalium potentia.

Χρυσὸς δ' ἀνοίγει πάντα, κἀΐδα πύλας.

Reserantur auro cuncta, vel portæ inferûm.

Εὰν δ' ἔχωμεν χρήματα, ἕξομεν φίλους.

Habebo amicos, si habuero pecuniam.

Μὴ σπεῦδε πλουτεῖν, μὴ ταχὺ πένης γένῃ.

Ditescere properans, inops fies cito.

Ῥᾳθύμως ὢν σὺ πλούσιος, πένης ἔσῃ.

Si negligens sis dives, evades inops.

Καλῶς ἀκούειν, μᾶλλον ἢ πλουτεῖν θέλε.

Famam libenter opibus anteponito.

ΕΙΣ ΠΟΝΗΡΟΥΣ.

DE IMPROBIS.

Ἀνὴρ πονηρὸς δυστυχεῖ, κἂν δυτυχῇ.
Miser est vir improbus, felix licet.

Θεοὶ δι' ὀνείδος τοὺς κακοὺς ὀυδαμοῦ.
Deus malè audit ob beatos improbos.

Καὶ ζῶν ὁ φαῦλος κἀ θανὼν κολάζεται.
Viuúsque mortuúsque plectitur improbus.

Ἀνδρὸς πονηροῦ σπλάγχνον οὐ μαλάσσεται.
Haud molliũtur viscera improbi viri.

Ἀκουσθέντα τὸν ὄχλον ἡ πονηρία.
Audire monita nõ solẽt vlla improbi.

Ἑαυτὸν εἰδεὶς ὁμολογεῖ κακοῦργος ὤν.
Haud esse quisquã se fatetur improbũ.

Φασὶν κακίστους οἱ πονηροὶ τοὺς καλούς.
Ab improbis probi vocantur pessimi.

Ὡς ἔργον οὐ ζῆν ἐν πονηροῖς ἤθεσιν.
Quis moribus bene viuere queat in malis?

Πονηρὸν ἄνδρα μηδέποτε ποιοῦ φίλον.

Adiunge amicum ne tibi virum improbum.

Ἀνδρὸς πονηροῦ φεύγε συνοδίαν ἀεί.

ET

Κακῷ σὺν ἀνδρὶ μηδ' ὅλως ὁδοιπόρει.

Ne cum viro vnquam carpito viam improbo.

Τὸν δόλιον ἄνδρα φεῦγε παρ' ὅλον τὸν βίον.

Vitam per omnem, qui dolosus est, fuge.

Κακοῖς ὁμιλῶν, κ' αὐτὸς ἐκβήσῃ κακός.

Consortium te reddet improbi improbum.

Φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί.

Mores bonos congressus inquinat malos.

Πονηρὸν ἄνδρα μηδέποτε πιστὸν κτῆσαι.
Adiunge amicum ne tibi vanum probum.

Ἀνδρὶ πονηρῷ φεῦγε συμβουλεύειν ἀεί.
Nunquam improbo viro consilium dare.

Κακῇ συνὼν ἀνδρὶ μηδ' ὅλως ἐξαμάρτῃς.
Ne cum viro vnquam carpite viam improbo.

Τὸν δόλιον ἄνδρα φεῦγε πανταχοῦ βίον.
Vitam per omnem, qui dolosus fuge.

Κακοῖς ὁμιλῶν, κ' αὐτὸς ἐκβήσῃ κακός.
Consortium te reddet improbi improbum.

Φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ δυσλογίαι κακαί.
Mores bonos congressus inquinat malos.

Ἤθη πονηρὰ τὴν φύσιν διαφθείρει.
Peruertitur natura prauis moribus.

Χρηστὸς πονηροῖς οὐ πιθόμενος λόγοις.
Non vulneratur improbis verbis probus.

Δύσμορφος εἶναι μᾶλλον ἢ καλὸς, κακός.
Deformis esse malo quàm pulcher, malus.

ΕΙΣ ΣΙΩΠΗΝ.

DE SILENTIO.

Οὐδὲν σιωπῆς ὄφελιμώτερον.
Vtilior haud est vllaves silentio.

Σιγή ποτ' ὄφελεν αἱρετωτέρα λόγου.
ET,
Ἐνίοις τὸ σιγᾶν ὄφελε κρεῖττον τοῦ λόγου.
Aliquãdo verbis melius est silentium.

Κρεῖττον σιωπᾶν ἢ λαλεῖν ἃ μὴ πρέπει.
Satius tacere quàm loqui quæ non decet.

Οὗ δεῖ σιωπᾶν, κἀν λαλεῖν ὅπου χρεών.
Et in loco tacere & in loco loqui.

Ἢ λέγε τι σιγῆς κρεῖττον, ἢ σιγὴν ἔχε.
Sile, meliora vel loquere silentio.

Πολλοῖς ἀπόκρισις ἡ σιωπὴ τυγχάνει
Verisque responsi vice est silentium.

Εὐκαταφρόνητόν ἐστι σιγηρὸς τύπος.
Taciturnitas est plurimis contemptui.

Ἡ γλῶσσα πολλῶν ἐστιν αἰτία κακοῦ.
Plerisque lingua dat malis originem.

Ἡ γλῶσσα πολλοὺς εἰς ὄλεθρον ἤγαγεν.
Plerosque lingua fundit⁹ pessundedit.

ΕΙΣ ΣΙΩΠΗΝ.

DE SILENTIO.

ν σιωπὴς ἐστι χρησιμώτερ.
ir haud est villa res silentio.

ποτ' ἐστὶν ἁμαρτεῖν λέγ.

ET,

τὸ σιγᾶν ἐστι κρεῖττον τοῦ λέγ
ãdo verbis melius est silentio

ον σιωπᾶν ἢ λαλεῖν ἁμαρ

tacere quàm loqui pe
t.

σιωπᾶν, ἢ λαλεῖν ὅπου χρὴ
co tacere & in loco loqui.

η σιγὴς κρεῖττον, ἢ σιγὴν ἐγκ
lior a vel loquere silentio.

λλὰ κρίσις ἡ σιωπὴ πολλ
responsi vice est silentium

ΕΙΣ ΤΟΛΜΑΝ.

DE AVDACIA.

Εὔτολμος εἶ μὴ κρῖνε, τολμηρὸς δὲ μή.
Audens ita esto sit procul vt audacia.

Τὸ πολλὰ τολμᾶν πόλλ' ἁμαρτάνειν ποιεῖ.
Audere multa, multa nos labi facit.

Ἔστιν τὸ τολμᾶν, ὦ φίλ', ἀνδρὸς οὐ σοφοῦ.
Audacia aliena sapiente est à viro.

Περπέτεια πολλοῖς ὄζυν αἰτία κακῶν.
Ex temeritate multa nascũtur mala.

ΕΙΣ ΤΥΧΗΝ.

DE FORTVNA.

Οἷς μὲν δίδωσιν, οἷς δ' ἀφαιρεῖται τύχη.

Fortuna dat aliis, & aliis eripit.

Δοὺς τῇ τύχῃ τὸ μικρὸν, ἐπιλήψῃ μέγα.

Dans parua sorti, recipies quæ magna sint.

Πολλοὺς κακῶς πράσσοντας ὤρθωσεν τύχη.

Rebus ab egenis euehit sors plurimos.

Πᾶσιν γὰρ οἷς φρονοῦσι συμμαχεῖ τύχη.

Qui se gerunt prudenter, illis sors fauet.

Ταυτόματον ἡμῶν κρείττων βουλεύεται.

Meliora quàm nos ipsa sors deliberat.

Ὡς ποικίλον πρᾶγμα ὅτι καὶ πλανᾶται τύχη.

Fortuna, quàm res varia, quàm volubilis.

Στρέφει δὲ πάντα ταῦτα βίου μικρὰ τύχη.

Fortuna parua versat humana omnia.

Τὰ θνητὰ πάντα μεταβολὰς πολλὰς ἔχει.

Mutantur humana vario modo omnia.

Βέβαιον οὐδὲν ἐν βίῳ δοκεῖ πέλειν.

Stabile videtur nostra habere vita nil.

Ἄνθρωπος ὢν μέμνησο τῆς κοινῆς τύχης.

Sortis memento communis, quum sis homo.

Μὴ μβαίνε δυστυχοῦντι. κοινὴ γὰρ τύχη.

Misero cane insultare: sors communis est.

Ὡς ποικίλον πρᾶγμ' ὁ τύχη.

Fortuna, quàm res varia, quàm
lubilis.

Σπείρει δὲ παίτας ταὶ βίῳ μικρὰ
χη.

Fortuna parua verſat humana
mnia.

Τὰ θνητὰ παίντα μεταβολὰ πάρ
ἔχ.

Mutantur humana vario mo

Βέβαιον οὐδὲν ἐν βίῳ δοκεῖ πεῖν.

Stabile videtur noſtra habet ni
nil.

Ἄνθρωπος ὢν μέμνησο τῆς κοινῆ
χης.

Sortis memento communis, quòd
homo.

Μὴ μέγαν ἀτυχοῦντι κύνα χλεύ
χη.

Miſero cane inſultare: ſors cuiuſ
eſt.

ΕΙΣ ΥΓΕΙΑΝ.

DE SANITATE.

Οὐκ ἔσθ' ὑγείας κρεῖττον οὐδὲν ἐν βίῳ.

Nil ſanitate vita habet præſtantius.

Τγίεια καὶ νοῦς, ἐσθλὰ τῷ βίῳ δύο.

Vitæ bona duo, ſanitas, prudentia.

ΕΙΣ ΥΠΝΟΝ.

DE SOMNO.

Ὕπνον θανάτου προμελέτησις πέλει.
Mortis rudimentum esse somnum cogita.

Ὕπνος τὰ μικρὰ τοῦ θανάτου μυστήρια.
Somnũ esse mortis parua dic mysteria.

Ὕπνος πέφυκε σώματος σωτηρία.
Ineſſe ſomno corporis ſalus ſolet.

Ὕπνος δὲ πείναν τὴν κακίστην δαμάζει.
Domatur à ſomno malum vltimum, fames.

ΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΠΝΟΝ.

DE SOMNO.

Τπνου θανάτου προμελέτημα πάλιν.
Mortis rudimentum esse somnum.
gita.

Τπνος τὰ μικρὰ τῦ θανάτου μυστήρια.
Somnũ esse mortis parua diu mysteria.

Τπνος πέφυκε σώματος σωτηρία.
Inesse somno corporis salus silet.

Τπνος δὲ πεῖναν τὴν χαλίζαν ἀμᾶ.
Domatur à somno malum vlinam fames.

ΕΙΣ ΤΠΟΜΟΝΗΝ.

DE PATIENTIA.

Ἀνδρὸς τὰ προσπίπτοντα γενναίως φέρειν.
Tolerare casus fortiter virum decet.

Στερρῶς φέρειν χρὴ συμφορὰν τὸν εὐγενῆ.
Ferre generosum fortiter casus decet.

Φρονοῦντός ἐστι ζημίαν ῥᾴον φέρειν.
Vir damna ferre leniter prudẽs solet.

Νίκα λογισμῷ τὴν παροῦσαν συμφοράν.
Hãc calamitatẽ ratio fac vincat tibi.

Πειρῶ τύχης ἄγνοιαν εὐχερῶς φέρειν.
Conare ferre sortis ignorantiam.

Φέρειν ἀνάγκη θνητὸν ὄντα τὴν τύχην.
Necesse sortem perpeti mortalibus.

Ἕνεκε λύπην καὶ βλάβω ἐρρωμένως.
Res ferto acerbas atque damna fortiter.

Ἴλω τ' κρατούντων μάθε φέρειν ἐξουσίαν.
Disce dominantis imperia rectè pati.

Ῥᾷον παραινεῖν ἢ παθόντα καρτερεῖν.
Patientiam suadere facile, non pati.

ΕΙΣ ΦΙΛΟΥΣ.

DE AMICIS.

Οὐκ ἔστιν ἐδὴν κτῆμα κρείττιον φίλου.
Nulla est amico pulchrior possessio.
vel,
Nil potes amico possidere pulchrius.

Φίλους ἔχων νόμιζε θησαυροὺς ἔχειν.
Cui sunt amici, esse sibi thesauros putet.

Μακάριος ὅστις ἔτυχε γνησίᾳ φίλῳ.
Generosũ amicũ possidẽs, beatus est.

Νόμιζ' ἀδελφοὺς τοὺς ἀληθινοὺς φίλους.
Veros amicos ducito fratrum loco.

Ἴσον θεῷ σοὶ τοὺς φίλους τιμᾶν θέλε.
Honora amicos tanq̃. honorares deos

Ἐν τοῖς ὁ δεινοῖς χρημάτων κρείττων φίλος.
(si tragici non est hic senarius)
Nummis potior amicus in periculis.

Ἐν τοῖς κακοῖς δὲ τὸν φίλους ὠφελῆ-
τει.
Sis beneficus amico accidunt cui tri-
stia.

Μὴ φεῦγ' ἑταῖρον ἐν κακοῖσι κείμενον.
Ne fuge sodalem quum calamitas in-
gruit.

Φίλον δ' ὀργῇ ἐν κακοῖς μὴ παρί-
δῃς.
Amicũ ob irã deserere cave in malis.

Ἰδίας νόμιζε τὰς φίλων τὰς συμφο-
ράς.
Casus amicorum esse censeas tuos.

Φίλος φίλῳ γὰρ συμπονῶν αὑτῷ πο-
νεῖν.
Sibi laborat ipsi, amico qui suo.

Καλὸν θέαμα δ' ἐστὶν εὖ πράσσων φί-
λος.
Est dulce amici res videre prosperas.

Ἐν τοῖς κακοῖς δὲ τοὺ φίλους λαμ-
βάνει.
Sig' beneficus amico accidunt cala-
mitates.

Μὴ φεῦγ' ἑταῖρον ἐν κακοῖσι μὴ φοβοῦ.
Ne fuge sodalem quum calamitate
gruit.

Φίλον δ' ὀργὴ ἐν κακοῖς μὴ προ-
δῷς.
Amicũ ob irã deserere cauiman-

Ἰδίας νόμιζε τὰς φίλων τύχας εἶ-
ναι.
Casus amicorum esse censeas tuos.

Φίλος φίλῳ γὰρ συμπονεῖ αὐτῷ πε-
νῶν.
Sibi laborat ipsi, amico qui suã.

Καλὸν γάμος δ' ὅταν δὲ σοφὸς τὸν
λον.
Est dulce amici res videre prosp

Κρίνει φίλους ὁ καιρὸς ὡς χρυσὸν τὸ
πῦρ.
Vt ignis aurum, tempus ita amicum
probat.

Φίλον βέβαιον ἐν κακοῖσι μὴ φοβοῦ.
Ne fidum amicum forte in aduersa ti-
me.

Ἀνδρὸς κακῶς πραξάντος ἐκποδὼν
φίλοι.
Aduersa cui fors, huic amici sunt
procul.

Τὰ χρήματ' ἀνθρώποισιν εὑρίσκει
φίλους. (quem tamẽ versum mi-
hi videor apud Euripidẽ legisse,
aut ex eo citatum.)
Inuenit amicos hominibus pecunia.
vel,
Argentũ amicos cuilibet nanciscitur.

Ἐὰν ἔχωμεν χρήματ', ἕξομεν φίλους.
Habebo amicos si habuero pecuniam.
Eodem pertinet hic,
Εὔχου δ' ἔχειν τι κἀν ἔχῃς, ἕξεις φί-
λους.

Πολλοὶ τραπέζης ἀλλ' ἀληθείας φίλοι.
Plerosque amicos mensa habet, non veritas.

Δεῖ τοὺς φιλοῦντας πίστιν οὐ λόγους ἔχειν.
Habere amicũ haud verba sed fidem decet.

Πειρῶ φίλοισι μὴ κακὸς εἶναι φίλος.
Conare amicis esse amicus nõ malus.

Sed quũ versus Græcus non stet, reponendum fortasse κακῶς pro κακὸς, vt sit,

Conare amico amicus esse non malé.

hoc sensu, Conare ita te amico amicum præstare, vt tamen citra malum. id est, vt tamen nihil mali admittas dum illi gratificari studes.

Καλὸν φέρουσι καρπὸν οἱ κακοὶ φίλοι.
Fructus amici perferunt mali malos.

Καλὸν τὸ μηδὲν εἰς φίλους ἁμαρτάνειν.
Delinquere in amicos nihil, Laudabile.

Πολλοὶ τραπέζης ἐπὶ ἀνδρίας εἰσὶ
Plerosque amicos mensa habet, non
veritas.

Δεῖ τοὺς φιλοῦντας πάντα τὰ λεγό-
μενα ἔχειν.
Habere amicū haud verba fallax
decet.

Πειρῶ φίλοις μὴ κακὸς εἶναι·
Conare amicis esse amicus non
Sed quū versus Græcus non ita
reponendum fortasse κακὸς ἐ-
κακὸς, vt sit,
Conare amico amicus esse non
hoc sensu, Conare ita te amico
cum præstare, vt tamen cum
lum. id est, vt tamen nihil mi
mittas dum illi gratificari

Καλὸν φέρουσι καρπὸν οἱ φίλοι·
Fructus amici perferunt multa

Καλὸν τὸ μηδὲν εἰς φίλους ἁμαρ-
τεῖν.
Delinquere in amicos nihil, laud

Ὀργῆς χαρίσῃ τὰ κρυπτὰ μὴ φανῇς
φίλου.
Arcana amici ne per iram prodito.

Φίλος με βλάπτων οὐδὲν ἐχθροῦ διαφέρει.
Lædens me amicus ab inimico haud discrepat.

Φίλων ἔπαινον μᾶλλον ἢ σαυτὸν λέγε.
Dic laudem amici potius ipse quàm tuam.

Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς ὅστις οὐχ αὑτὸν φιλεῖ.
Homo nullus est qui nō amicus sit sibi.

Φιλεῖ δ' ἑαυτὸν πλεῖον οὐδεὶς οὐδένα.
Haud ullus alii quàm sibi est amicior.

Λίαν φιλῶν ἑαυτὸν, οὐχ ἥξεις φίλον.
Tibi te amanti nimis, amicus nō erit.

Μηδέποτε πειρῶ δύο φίλων εἶναι κρι-
τής.
Ne sis amicos inter arbiter duos.

ΕΙΣ ΦΙΛΟΠΟΝΙΑΝ.
DE LABORIOSIS.

Φιλόπονος ἴσθι, καὶ βίον κλῆσιν καλόν.
Laborem amando, vitæ habebis commoda.

Μοχθεῖν ἀναίσχυντον τοὺς θέλοντας δύτυχεῖν.
Laboret is beatam qui vit am cupit.

Ἐν μωροῖς τὰ καλὰ γίγνεται πόνοις.
Labore pulchræ res egent quammaximo.

Ἄλωτὰ γίγνετ' ὀπμελείᾳ καὶ πόνῳ
Ἅπαντα. vel,
Τῆς ὀπμελείας δοῦλα πάντα γίγνεται.
Labore quiduis sedulo expugnabile.

Ἔργοις φιλόπονος ἴσθι, μὴ λόγοις μόνον.
Laboriosus esto re, haud verbis modo.

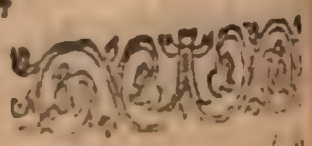

ΕΙΣ ΦΙΛΟΠΟΝΙΑΝ.

DE LABORIOSIS.

Φιλόπονος ἴσθι, καὶ βίου κλέος τε
Laborem amando, vitæ bubeliæ
moda.

Μοχθεῖν ἀνάξιον τὸν θέλοντα
τυχεῖν.
Laboret is beatam qui vit
Ἐν μωμείοις τὰ καλὰ γίγνεται.
Labore pulchra res egeni
ximo.

Ἅλωτα γίγνεται ὑπομενέσι πᾶ
Ἅπαντα.
vel,
Τῆς ὑπομενέσας δοῦλα πάντα γί
ται.
Labore quidvis sedulo exper

Ἔργοις φιλόπονος ἴσθι, μὴ λόγοις
νον.
Laboriosus esto re, haud ver

Ὡς ἡδὺ τοῖς σωθεῖσι μεμνῆσθαι πόνων.
Quàm dulcis elapsis laborum memoria.

Ὡς πολλὰ θνητοῖς ἡ σχολὴ ποιεῖ κακά.
Quàm multa mala fert otium mortalibus.

ΕΙΣ ΦΡΟΝΗΣΙΝ.

DE PRVDENTIA.

Ἀγαθὸν μέγιστον ἡ φρόνησις ἐς ἀεί.
Prudentia bonũ semper est quammaximum.

Ψυχῆς μέγας χαλινὸς ἀνθρώποις ἡ νοῦς.
Validissimũ animus frenum habet prudentiam.

Ὡς ἀδὲν ἡ μάθησις ὦ μὴ νοῦς παρῇ.
Vbi deest mens, disciplina nil iuuat.

Ἡδιστόν ὄζιν ὀυτυχοῦντα νοῦν ἔχειν.
Prudentia inter prosperas res dulcis est.

Ἔνιοι κακῶς φρονοῦσι παρέσοντες καλῶς. (bona.
Aliquando sors bona illi cui mens nõ

Ὁ παρ' ἡλικίαν νοῦς μῖσος ἐξεργάζεται.
Odiosa præcox semper est prudentia.

ΕΙΣ ΦΡΟΝΗΣΙΝ

DE PRVDENTIA.

Ἀγαθὸν μέγιστον ἡ φρόνησις ἐς ἀεί.
Prudentia bonũ semper est pu
maximum.

Ψυχῆς μέγας χαλινὸς αἰδήμονας
νοῦς.
Validissimũ animus frenum hab
prudentiam.

Ὡς οὐδὲν ἡ μάθησις ὦ μὴ νοῦς πάρ
Vbi deest mens, disciplina nil inua

Ἡδιστόν ἐστιν ὀυ τυχοῦσι νοῦν ἔχο
Prudentia inter prosperas res dulc
est.

Ἔνιοι κακῶς φρονοῦσι προσκτῶν
κακῶν. (bona
Aliquando furs bona illi cui mala

Ὁ παρ' ἡλικίαν νοῦς μῖσος ἐξεργάζε
Odiosa præcox semper est prudentia

Σωτὸς πειρικὼς φόβου τὴν κακουργίαν.
Prudentia ad maleficiũ ne abutitor.

Κρεῖσσόν ἐστι πάντ' ἐπίστασθαι καλά.
Honesta scire cuncta præstantissimũ.

Ἀεὶ κράτιστόν ἐστι τὰσφαλέστατον.
Est optimũ semper quod est tutissimũ.

Οὐ πανταχῆ σὺ ὁ φρόνιμος ἁρμόσειν δοκεῖ.
Prudens uir omni haud aptus est negotio.

ΕΙΣ ΦΥΣΙΝ.

DE NATVRA.

Ἡ δοῦσα πάντα καὶ κομίζεται φύσις.

Natura recipit omne quod donauerit

Ἡ φύσις ἀπάντων τῶν διδαγμάτων κρατεῖ.

Natura ſuperat omne doctrinæ genus.

Φύσιν πονηρὰν μεταβαλεῖν ἐ ῥᾴδιον.

Natura fuerit prana nix mutabilis.

ΕΙΣ ΦΥΣΙΝ.

DE NATVRA.

Ἡ δοῦσα πάντα καὶ κομίζουσα πάλιν
Natura recipit omne quod dimor

Ἡ φύσις ἁπάντων τῆς διδαχῆς κρατεῖ.
Natura superat omne doctrinæ p
ms.

φύσιν πονηρὰν μεταβαλεῖν ἐν χρόν
Natura fuerit prava nix mutab

ΕΙΣ ΧΡΟΝΟΝ.

DE TEMPORE.

Πάντ' ἀνακαλύπτων ὁ χρόνος εἰς φῶς φέρει.
Omnia reuelans tempus in lucem eruit.

Ἄγει δὲ εἰς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος.
At veritatem tempus in lucem extrahit.

Χρόνῳ τὰ πάντα γίγνεται καὶ κρίνεται.
Est tempus opifex atque index omnium.

Sed suprà habem⁹ in titulo εἰς νόμον, id est De lege, Νόμῳ τὰ πάντα γίγνεται καὶ κρίνεται, id est, Omnia lege fiunt & iudicantur: vt altera illa lectio sonat ad verbum, Tempore omnia fiunt & iudicantur. nam differunt vnica voce hi versus. Sed ego veriorem lectionem esse puto χρόνῳ.

Σύμβουλος ἀνθρώπῳ ὁ χρόνος βελτίων
Cōsulior homini tempus vtilissimu

Χρόνος δίκαιον ἄνδρα δεικνύει μόνος.
An iustus aliquis, tempus id solum indicat.

Χρόνος δὲ ἀναρεῖ πάντα, κοὐ λήθην ἄγει.
Oblitionẽ tempus affert omnium.

Μακρὸς γὰρ αἰὼν συμφορὰς πολλὰς ἔχει.
(legitur etiam φέρει)
Est longa uita plena multis casibus.

Χρόνος δίκαιον ἄνδρα δείκνυσι τ
An iustus aliquis, tempus
indicat.

Χρόνος δ' αἰωρεῖ πάντα χρήσιμ
ἄγει.
Oblivionē tempus affert omn

Μακρὸς γὰρ αἰὼν συμφορὰς πολλ
χει.
(legitur etiam φέρει)
Est longa vita plena multis ca

ΕΙΣ ΧΡΕΟΣ.

DE DEBITO.

Ἀπόδος ἄνθρωπε, καὶ λήψῃ πάλιν.

Reddas quod est datum, ut iterū detur tibi.

Τὰ δάνεια δούλους τοὺς ἐλευθέρους ποιεῖ.

Fœnus frequēter liberos seruos facit.

ΕΙΣ ΨΕΥΔΟΣ.

DE MENDACIO.

Ψεύδη μὲν οὐδεὶς λανθάνει πολὺν χρόνον.

Diu latere non queunt mendacia.

Ψεῦδος δὲ μισεῖ πᾶς σοφὸς καὶ χρήσιμος.

Mendacium odit qui vir est frugi & sapit.

Ψεῦδος καταβολὴ τοῦ βίου λυμαίνεται.

Mẽdacij ortus hominibus vitæ lues.

ΕΙΣ ΨΕΥΔΟΣ.

DE MENDACIO.

Ψεῦδος λάθρας οὐδεὶς λαθεῖν πέφυκεν.

Dum latere non queunt mendacia.

Ψεῦδος δὲ μισεῖ πᾶς ἀνὴρ ἐλεύθερος.

Mendacium odit quis vir ingenuus sapit.

Ψεύδους κατάβολὴ τοῖς βίοις ἀνθρώποις.

Mendacij ortus hominibus vitiū

ΕΙΣ ΨΟΓΟΝ.

DE VITVPERIO.

Ἤθους δικαίου φαῦλος οὐ ψαύει λόγος.

Attingere probos verba non queunt mala.

Νικᾷ γὰρ ἀεὶ διαβολὴ τὰ κρείττονα.

Calūnia solet opprimere quod eminet.

Τὸν αὐτὸν αἰνεῖν καὶ ψέγειν, ἀνδρὸς κακοῦ.

Laudare & infamare eundem, est improbi.

ΕΙΣ ΨΥΧΗΝ.

DE ANIMA, seu DE ANIMO.

Ψυχὴν ἔθιζε πρὸς τὰ χρηστὰ πρά-
γματα.

Tuus fac animus rebus assuescat bonis.

Hunc versum esse vllius comici Græci, minimè est verisimile. Est enim hoc dictum simile potius Pythagoricis illis præceptis quæ habemus in carminibus cognominatis aureis. Verùm vt exquisita non est hæc sententia, ita nec exquisitis verbis comprehensa. Quæ multo etiam magis dici queunt de versu qui vulgo inter alios ordine alphabetico digestos huic subiungitur, hoc nimirum,

Ψυχῆς ἐπιμελοῦ σεαυτοῦ κατὰ
δύνη.

Quod sonat ad verbum, Animi tui (seu Animæ tuæ) curam gere pro viribus. Hæc certè sententia præterquam quòd ab omni comœdiæ argumento aliena est, verbis etiam iis inclusa est quæ ab ea prorsus abhorrere videntur.

ΕΙΣ ΨΥΧΗΝ.

DE ANIMA,
seu
DE ANIMO.

Ψυχὴν ἴσῃς σοὶ τὰ χρήσιμα.

Tuus fac animus rebus opportunis.

Hunc versum esse ex aliquo comico Græci, minimè est verisimile. Nam enim hoc dictum simile potius tragoicis illis præceptis quæ habemus in carminibus cognomentis aureis. Verùm vt exquisita est hæc sententia, ita nec exquisitis verbis comprehensa. Quæ magis etiam magis dici queunt de his qui vulgo inter alios ordine digestos huic subiungebo, hoc nimirum,

Ψυχῆς ὄπιλος ἐπιμελοῦ σεαυτοῦ.

Quod sonat ad verbum, Animæ (seu Animæ tuæ) curam gerito viribus. Hæc certè sententia terquam quòd ab omni comici argumento aliena est, verbis non iis inclusa est quæ ab ea prorsus horrere videntur.

Ψυχῆς νοσούσης ὀρθὴ φάρμακον λόγος.

Ægræ medela mentis est oratio.

Si sumptus est ex aliquo comico hic versus, non dubiū est quin eius autor, quicunque is sit, voluerit Æschyli versum paucis immutatis vsurpare. Legimus enim apud eum in Prometheo vincto, pag. 27 meæ editionis,

Οὕτοιω Προμηθεὺς τοῦτο μανθάνεις, ὅτι

Ὀργῆς νοσούσης εἰσὶν ἐκβολὴ λόγοι;

Sed pro ὀργῆς legi ψυχῆς apud Plutarchum, eámque lectionem multo esse potiorem, docui in illis quas illius editionis calci adiunxi annotationibus.

ALII SENARII VERsus qui inter superiores leguntur.

EIΣ BOHΘEIAN.

DE AVXILIO.

Ἀνὴρ γὰρ ἀνδρα καὶ πόλις σώζει πόλιν.

Χεὶρ χεῖρα νίπτει, δάκτυλός τε δάκτυλον.

Hos versus ita vertit Erasmus in prouerbio, Manus manum fricat, *Vrbs seruat vrbem, seruat itidem vir virum.*

Manus manum, digitúmque digitus abluit.

Videtur autem cohærere duo isti versus, non continere duas sententias quarum vtraque monosticha sit, id est, vno comprehensa versu. Si autem dicamus posteriore versu continuari sententiã prioris, perinde fuerit (opinor) ac si diceretur, Ἀνὴρ ἀνδρα καὶ πόλις σώζει πόλιν, ὥσπερ χεὶρ χεῖρα νίπτει &c. Vir seruat virũ, & ciuitas ciuitatẽ, mutuũ sibi ferẽtes auxilium, sicut quũ manus manum lauat, & digitus digitum. Est porro verisimile aliquem (quicũque is fuerit) his prouerbialibus

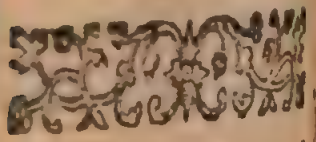

ALII SENARII VI
sus qui inter superiora
leguntur.

ΕΙΣ ΒΟΗΘΕΙΑΝ.

DE AVXILIO.

ήρ χ δ ἀνδρα καὶ πόλις σῴζει α
λλ.

ὴρ χεῖρα νίπτει, δάκτυλός τι δ
κτυλον.

Hos versus ita vertit Erasmus
uerbio, Manus manum lotæ
bs seruat vrbem, seruat itidem a

irum.

nus manum, digitúmque digi
bluit.

étur autem cohærere duos
us, non continere duas sen
quarum vtraque monostic
est, vbi comprehensa ver
tem dicamus posteriore ver
nuari sententiã prioris, q
fuerit (opinor) ac si dicere
ἀνδρα καὶ πόλις σῴζει τιν
χεὶρ χεῖρα νίπτει &c. Vir seru
& ciuitas ciuitatẽ, mutuis
s auxilium, sicut quũ man
m lauat, & digitus digit
rro verisimile aliquem co
is fuerit) his prouerbialib

verbis, Χεὶρ χεῖρα νίπτει, seu νίζει, aut κνίζει, adiunxisse verba ista, δάκτυλός τι δάκτυλον (pro quibus male in nonnullis exempl. καὶ δάκτυλος δάκτυλον) ad senariũ absoluẽdum. Sic verò & Epicharmus his verbis, Ἡ δὲ χεὶρ τὴν χεῖρα κνίζει, addidit, δός τι καὶ λάβοις τι.

IN TITVLO EIΣ BOVΛHN, id est DE CONSILIO.

Σοφοῦ παρ' ἀνδρὸς προσδέχου συμβουλίαν.

Σοφὴ συφῶν γὰρ γίνεται συμβουλία.

Consultor ille sit tibi uir qui sapit.

Sapientis etenim consilia sapientia.

Cohærere videntur & isti versus, non autem diuersas efficere sententias. nec enim negare quisquam possit quin his verbis, A viro sapiente consilium accipe, (vt sit προσδέχου pro δέχου positum) aptè subiungatur, Sapiens enim est sapientum consilium.

Ἱερὸν ἀληθῶς ἐστιν ἡ συμβουλία.

Dare consilia, res prorsus & verè sacra est.

Nulla mendi vestigia huic senario subesse videmus. quo fit vt potius conuenire dicendus sit cũ Lucianico quàm cum Xenophonteo loco. ita enim Lucianus in dialogo qui ῥητόρων διδάσκαλος inscribitur, ἀλλὰ οὐδεὶς φθόνος ὦ παῖ, καὶ μάλιστα ὁπόταν τέος τις αὐτὸς ὦν,

IN TITVLO EIS
BOTAHN,
id est
DE CONSILIO.

Σοφοῦ παρ' ἀνδρὸς πρόσδεξαι βουλίαν.

Σοφὸν σοφῶν γὰρ χρήσιμον συμβούλιον. Consultor ille sit tibi vir quisque. Sapientis etenim consilia sapientia. Cohærere videntur & illi res: non autem diuersas efficere lectiones. nec enim negare quilquam audet quin his verbis, A viro sapiente consilium accipe, (vt hic πρόσδεξαι χρου pro δίχου politum) apte dictum fuerit, Sapiens enim est sapiens consilium.

Ἱερὸν ἀληθῶς ὄργανον ἡ συμβουλία. Dare consilia, res prorsus diuina est.

Nulla mendi vestigia huic loco subesse videmus. quo fit vt magis conuenire dicendus sit cum Lexicanico quàm cum Xenophontico loco. ita enim Lucianus in dialogo qui ἡγεμόνα διδάσκαλον inscribitur, ἀλλὰ εὐδηλος φαίνῃ ἐν τοῖς καὶ μάλιστα ὁπόσοι τέως τῶν

ὀρεχόμενος τῆς ἀρίστων, ὡς εἰδὼς ὅτεν ἂν ταῦτα ἐπορίσαιτο, ἱερόν τι χρῆμα τὴν συμβουλὴν οὖσαν, καθάπερ νῦν σὺ, πᾶσαι τοίνυν προσιτέον. At verò apud Xenophontem legitur ἡ λαμπρὰ ἱερὰ συμβουλή. Videtur tamen & in Luciani loco minus generaliter accipi.

Σύμβουλος ἐσθλὸς, μὴ κακὸς, φίλοις γένου.

&

Σύμβουλος ἴσθι τῶν ἀγαθῶν, μὴ τῶν κακῶν.

Sonant hæc, Consultor bonus sis amicis, non malus: &, Consultor sis rerum bonarum, non malarum. Quæ sententiæ eodem pertinentes, vel potius idem significantes, frigere videntur, & planè est indignæ quæ vlli ex Græcis comicis adscribantur.

ΕΙΣ ΓΕΛΩΤΑ.

DE RISV.

Γελᾷ δ' ὁ μωρὸς κοὐδέν τι μὴ γελοῖον ᾖ.

Ridet fatuus & nulla causa quum subest.

Non vni adscribitur hoc dictum quod prouerbiale est.

Γέλως ἀκαιρος ἐν βροτοῖς δεινὸν κακόν.

Malum graue est ridere nõ in tẽpore.

ΕΙΣ ΓΕΛΩΤΑ.

DE RISV.

Γελᾷ δ' ὁ μωρὸς κοὐ τι μὴ γέλωτο[ς]
Ridet fatuus & nulla causa gra[vis]
subest.

Non vni adscribitur hoc dict[um]
quod prouerbiale est.

Γέλως ἀχθηρὸς ἐν βροτοῖς δεινὸ[ν]
κόν.
Malum graue est ridere nõ in tẽpo[re]

ΕΙΣ ΔΗΜΟΝ.

DE POPVLO.

Ἰσχυρὸν ὄχλος ἐστίν, οὐκ ἔχει δὲ νοῦν.
Robusta res est turba, mente sed caret.

Vereor ne hic versus sit Euripidis, quum apud eum in Hecuba legamus itidem,

Δεινὸν τὸ πλῆθος, ξὺν δόλῳ τε δύσμαχον.

Cæterùm non video cur is qui sub certis titulis has μονοστίχους sententias disposuit, potius εἰς δῆμον, quam εἰς ὄχλον scribere debuerit.

ΕΙΣ ΔΟΞΑΝ.

DE GLORIA.

Καλῶς ἀκούειν μᾶλλον ἢ πλουτεῖν θέλε.

Fama lubenter opibus anteponito.

Hic versus habetur & suprà in titulo εἰς πλοῦτον: sed quia cæteris duobus qui huic εἰς δόξαν adscribuntur, magis insignem sententiam continere videtur, ideo hîc eum repetere non piget.

Κενῆς ὁ δόξης ἀνὴρ ἀβλαβέστερον.

Miser abilius est gloria inani nihil.

Σήτει σεαυτῷ δόξαν ἐγκαταλιπεῖν.

Tibi studeto gloriam relinquere.

Hîc versus è numero est eorum quos futiles videri dixi, ac nomine veterum comicorum prorsus indignos. Sed quum veteres comicos dico, non eos intelligo solùm qui veteres ad differentiam aliorum vocantur, quum tria genera vel potius tres velut ordines eorum recensemus: sed veteres appellans, ab iis poetis vel potius versificatoribus distinguere volo qui se-

culo nostro vicini fuerunt: quos etiam non puduit tanta in quantitate syllabarum uti licentia quantam hîc vides in ἐξηπατηλικῆσιν. Futilem autem voco, non tam ad sententiam respiciens quàm ad verba quibus exprimitur. scimus enim alioqui veteribus solenne esse vnumquémque hortari ad suum nomen immortalitati commendandum.

ΕΙΣ ΔΟΥΛΟΥΣ.

DE SERVIS.

Δουλου δὲ χεῖρον οὐδέν, οὐδὲ τοῦ καλοῦ.

Nil peius est seruo, vel eo qui sit bonus.

Tale est dictum istud in titulo εἰς γυναῖκας,

Οὐδὲν γυναικὸς χεῖρον, οὐδὲ τῆς καλῆς.

Nil muliere est peius, vel ea quæ sit bona.

Vter autē versus prior sit, haud facilè sciri potest: suspicor tamen potius ex illo Δούλε ὦ χεῖρον &c. factum esse hoc Οὐδὲν γυναικὸς χεῖρον, quàm contrà. Fuisse autē prouerbio receptum illud de seruo dictum. Quod loquendi genus Gallicè ita exprimeremus, *Le meilleur n'en vaut rien.*

Λυπεῖ με δοῦλος δεσπότου μεῖζον φρονῶν.

Seruus molestus supra herum sese efferens.

ΕΙΣ ΔΟΥΛΟΥΣ

DE SERVIS.

Δουλοῦ δὲ χεῖρον οὐδὲν, οὐδὲ ἐλεύθερος ἀνὴρ ἀγαθὸς.

Nil peius est seruo, vel ex quo fortunatus.

Tale est dictum illud in eos εἰς γυναῖκας,

Οὐδὲν γυναικὸς χεῖρον, οὐδὲ ἐσθλὸς ἀνὴρ ἀγαθός.

Nil muliere est peius, vel ex quo bona.

Vter autē versus prior fit, haud facilè sciri potest: suspicor tamen potius ex illo δούλου δ' χεῖρον factum esse hoc Οὐδὲν γυναικὸς χεῖρον, quàm contrà. Fuisse autem vetus verbio receptum illud de seruo dictum. Quod loquendi genus sic ferè ita exprimeremus, *Le maistre n'en vaut rien.*

Λυπεῖ με δοῦλος δεσπότου μέγα φέρων.

Seruus molestus supra herum sese ferens.

Ὡς ἡδὺ δούλῳ δεσπότου χρηστοῦ τυχεῖν,

Quàm dulce seruo lenem herum nanciscier.

Alibi δεσπότην χρηστὸν verti commodum herum. à qua interpretatione ne hic quidem discessissem, si per mensuram mei versus ea vti mihi licuisset. Locus autem is vbi verti χρηστὸν, est hic, pag. 179.,

Ὡς κρεῖσσόν ἐστι δεσπότου χρηστοῦ τυχεῖν,

Ἢ ζῆν ταπεινῶς καὶ κακῶς ἐλεύθερον.

Sed huic vicissim loco non dubitarim alteram illam nominis χρηστοῦ interpretationem tribuere.

Εἷς ἐστι δοῦλος οἰκίας, ὁ δεσπότης.

Qui dominus ædium, vnus ille seruus est.

Hunc quoque versum alicubi legisse mihi videor citatum tanquam prouerbialem: & quidem hoc sensu, vt dominus domus dicatur solus verè seruus esse, respiciendo videlicet ad curas molestiásque domesticas quibus addictus est, ac seruire cogitur. Crediderim tamen & aliamesse posse horum verborum sententiam.

ΕΙΣ ΕΓΚΡΑΤΕΙΑΝ.

DE CONTINENTIA.

Ταχρὸς δὲ πειρᾶ πᾶσαν ἡνίαν χρατεῖν.

Frenis reprimere nititor uentrem omnibus.

Græcus ille versus cum aliquot aliis adscribitur Chareti à Stobæo: certe comicum nihil habet, aut ego valde fallor.

Ἡ κοιλία ἢν πολλὰ χωρῇ κώλίγα.

Vt multa uenter accipit, sic paucula.

Videtur huius versus autor intellexisse, vētrem, si multa ingeras, ea accipere: sed vicissim si pauca, pauca illa non recusare, nec plura petere. Perinde ac si diceret, Prout ventrem nostrum vel multis vel paucis cibis assuefacimus, talem eum esse.

ΕΙΣ ΕΓΚΡΑΤΕΙΑΝ

DE CONTINENTIA.

Γαστὶς δὲ πιεῖν πάσαν ἰῶν ἐ
τίθη.

Frenis reprimere nititur ventrem omnibus.

Græcus ille versus cum alio
aliis adscribitur Chareti à Stob
certe comicum nihil habet, ne
valde fallor.

Ἡ χοιλία χὴ πολλὰ χωρεῖ καὶ μικρά.

Vt multa venter accipit, sic parca.

Videtur huius versus auctor
tellexisse, ventrem, si multa ingest
ea accipere: sed vicissim si pau
pauca illa non recusare, ne pe
petere. Perinde ac si diceret, ha
ut ventrem nostrum vel multis
paucis cibis assuefacimus, ita
cum esse.

ΕΙΣ ΕΠΑΙΝΟΝ.

DE LAVDE.

Φίλων ἔπαινον μᾶλλον ἢ σαυτῦ λέγε.

Dic laudem amici potius ipse quàm tuam.

De hoc quoque versu eadem ferè esse dubitatio potest quæ & de proximè præcedente. Eundem suprà habuisti, titulo εἰς φίλους. Rectius autem fortasse ad vnum eundémque titulum redacti fuissent qui sub hoc titulo & qui sub præcedente habentur versus, eo videlicet qui est εἰς δόξαν.

Τῶν σαυτοῦ μὴ φέρῃς ἐγκώμια.

Tuã caueto prędices laudem ipsemet.

Hic item versus iacere videtur, salubre alioqui præceptum continens: ad quod pertinet dictum illud, sed sua venustate non itidem carens, Laus in ore proprio sordescit.

Τὸν αὐτὸν αἰνεῖν καὶ ψέγειν, ἀνδρὸς κακοῦ.

Laudare & infamare eundem, est improbi.

De hoc versu nequaquam idem quod de proximè præcedentibus, dixerim, eum videlicet in illo numero ponendum videri qui futiles appellari possunt. Sed hoc certè nequaquam prætereundum censeo, quod hic ab improbitatu proficisci dicit, alios leuitati adscribere, seu imprudentiæ. vnde etiam Horatius postquam monuit,

Qualem commendas, etiam atque etiam aspice, ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorẽ.

addit,

Fallimur, & quondam non dignum tradimus.

Dixerat autem antea & Theognis,

—μή ποτ' ἐπαγνήσης πρὶν ἂν εἰδῇς,
Ὀργὴν, καὶ ῥυθμὸν, καὶ ξύμπονον ὅστις ἂν ἦι.

De hoc versu nequaquam
quod de proxime præcedente
dixerim, cum videlicet in il
mero ponendum videri qui
appellari possunt. Sed hoc
quaquam prætereundum
quod hic ab improbitatu
dicit, alios leuitati adiciben
imprudentiæ. vnde etiam
postquam monuit,

Qualem commendas, etiam
tiam aspice, ne mix
Incutiant aliena tibi peccata
addit,
Fallimur, & quandam
tradimus.

Dixerat autem antea &
—μή ποτ' ἐπιγήσῃς ἀνὴ
Ὀργῇ, καὶ ῥυθμοῖ, καὶ
ἀνῇ.

ΕΙΣ ΕΡΩΤΑ.

DE AMORE.

Ἔρωτα παύει λιμὸς, ἢ χαλκοῦ ἀπάνις.

Amorem inopia sedat, aut sedat fames.

Alii pro ἢ χαλκοῦ ἀπάνις dixerunt εἰ δὲ μὴ, χρόνος. legitur enim ille versus & ita scriptus,

Ἔρωτα παύει λιμὸς, εἰ δὲ μὴ, χρόνος.

adiunctum etiam habens istum,

Εἰ δ' ὃ τούτοις μὴ δυνήσῃ χρῆσθαι, βρόχος.

Adscribuntur autem ambo Crateri, cum ab aliis tum à Diogene Laertio. Ego certè hunc (cuiuscunque sit) Ἔρωτα παύει λιμὸς, εἰ δὲ μὴ, χρόνος, priorem esse puto illo, in quo scribitur ἢ χαλκοῦ ἀπάνις. Nec dubito quin is qui dixerat λιμὸς, εἰ δ' μὴ, χρόνος, voluerit λιμοῦ appellatione comprehendi etiam χαλκοῦ ἀπάνιν. Huc pertinet Ouidianum illud *Nō habet vnde suum paupertas pascat amorem.* Necnon iste senarius, Οὐδεὶς πρόσωπον βίου ἡρέσθη βροτῶν. qui seorsim quidem affertur inter μονοστίχους γνώμας, sed inuenitur tamen & iunctus aliis, vt suprà videre potes.

Γέρων ἐρᾶν ἐχόμενος, ἐσχάτη κακὴ τύχη.
Senex amore captus, vltimum malũ.

Inter locos Menandri affertur & hic, eodem pertinens,

Οὐκ ἂν γένοιτ' ἐρῶντος ἀθλιώτερον
Οὐδὲν γέροντος, πλὴν ἕτερος γέρων ἐρῶν.
Ος γὰρ ἀπολαύειν βούλεθ' ὧν ἀπολέλοιπεν
Διὰ τὸν χρόνον, πῶς οὗτος οὐκ ἐστ' ἄθλιος; (malè enim in quibusdam editionibus legitur γέρων ἐρᾷ) Quorum versuũ hic est sensus, Nihil est miserius amante sene, nisi alius senex amans. Qui enim frui cũpit iis quibus excidit per ætatem, quomodo hic miser non sit? Possis autem illud ὧν ἀπολέλοιπεν reddere etiam, Ad quæ peruenire non potest, seu Quæ consequi nequit. Nisi quis malit, Quibus destituitur. At quidam ineptissimè vertit, Quæ abierunt. Cæterùm eadem est forma illius dicti, quæ & huius, quod eidem comico, nimirum Menandro, adscribitur:

Οὐκ ἔστιν ἐν δὴν ἀθλιώτερον πάθος,
Πλὴν ἕτερος, ἂν ᾖ πλειόνων πατήρ.

Atque vt hîc cõparatio est patris cuiuslibet cum patre cui sunt

Γέρων ἐρασθείς, ἐχάτη κακῶν τύχη.

Senex amore captus, ultimum malum.

Inter locos Menandri ἀπὸ
& hic, eodem pertinens,

Οὐκ αἰ γένοιτ' ἔρωτος· ἀδύνατον
Οὐδὲν γέροντος, πλὴν ἔτερος γέ
ἐρᾷν.

Οὐ γὰρ ἀπολαύειν βούλεθ' ἁπλῶς
πᾶσι

Διὰ τὴν χρόνον, πῶς εὖτε νὺ

ἄθλιος; (malè enim in quib
dam editionibus legitur γέρ
Quorum versuũ hic est sensus.
hil est miserius amante sene,
lius senex amans. Qui enim
pit iis quibus excidit per ætat
quomodo hic miser non sit
autem illud οὐκ ἀπολείπειν
etiam, Ad quæ pervenire no
test, seu Quæ consequi nequ
quis malit, Quibus destituim
quidam ineptissimè vertit, Q
abierunt. Cæterùm eadem e
ma illius dicti, quæ & huius,
eidem comico, nimirum Men
dro, adscribitur:

Οὐκ ἔστιν ἀδύνατον ἀθλιώτερον πρᾶ
Πλὴν ἕτερος, ἂν ᾖ πλουσίου πατ

Atque vt hîc comparatio est
tris cuiuslibet cum patre cui

multi liberi, ita ibi senis cuiuslibet amantis cum sene amante quem ætas amore suo frui non sinit.

Φύσει πως εὐάγωγόν ἐστι πᾶς ἀνὴρ ἐρᾶν.

Amans præbere se solet tractabilem.

Omissus fuit Græcus ille versus ab eo qui μονοστίχους γνώμας collegit, quem tamen habet Stobæus in capite περὶ ἀφροδίτης παιδήμου, καὶ περὶ ἔρωτος ἅμα καὶ τὸ σῶμα ἡδονῶν: tanquam ex ea Menandri comœdia sumptum quæ Nauclerus inscribebatur.

Πολλοῖς ὑπῆκται ἐς' ἔρωτος μουσική.

Plerisque fomes est amoris musica.

Hunc ibidem affert ex Menandri Thesauro. Eodem certè pertinet hic Ouidii versus,

Pro lena multis vox sua sæpe fuit.

Ὀργὴ φιλούντων ὀλίγον ἰσχύει χρόνον.

Est ira nulla amantium durabilis.

Erasmus autem sic,

Pusillo amantum durat ira tempore.

Hunc etiam affert Stobæus ibidem ex Menandro. Legimus verò in hanc sententiam & apud Terentium, *Amantium iræ, amoris redintegratio est.* Et apud Publianum, *Discordia fit charior concordia.*

Erasmus autem sic,

Pusillo amantium durat ira tempo

Hunc etiam affert Stobæus i dem ex Menandro. Legimus v in hanc sententiam & apud Ter tium, *Amantium iræ, amoris in gratia est.* Et apud Publianum *cordia fit charior concordia.*

ΕΙΣ. ΕΥΓΕΝΗ.

DE NOBILI.

(Sed commodius scriptum fuisset, Εἰς δυσγένειαν, sequèdo quidem præcedentium titulorum formam)

Ἀνὴρ ἄριστος οὐκ ἂν εἴη δυσγενής.

Quicunque præstans est vir, haud ignobilis.

Fortasse pro ἄριστος reponi aliud nomen debet, quum hoc non solùm πρὸς τὸ ἄρίστου, sed & de eo qui simpliciter sit ἀγαθὸς, dici queat, si verum est solam virtutem esse nobilitatem. At suprà, nullos esse δυσγενεῖς, alio argumento probatur, & eo quidem iocoso.

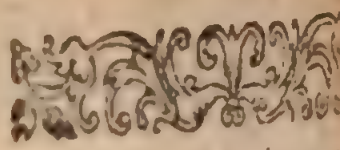

ΕΙΣ ΕΥΣΕΒΕΙΑΝ

DE PIETATE erga Deum.

Θεὸν σέβου, καὶ πάντα σεβήσῃ θεόν.

Numen cole, & cuncta venerabitur.

In aliis exemplaribus legitur θεόν, cuius lectionis facilior quidem est interpretatio, sed non æque mihi videtur esse videtur sensus. Verissim tamen in θεόν hac in significatione, quam ei hîc dedi: & quæ ei aut cui similis conuenire ista lectio videtur) nouũ esse aliquis obiecerit. Ego certè alibi legere me memini, quin tamen significare possit, minimè dubito. Quòd si quis alteram illam lectionem huic præferens, ita legere malit,

Θεὸν σέβου καὶ πάντα σεβήσει θεός,

ita vertat,

Deum colẽdo cuncta faciet pulchra.

Hunc autem versum ab aliquo qui comicis antiquis multo fuerit posterior, & nostris quàm illorum tẽporibus multo vicinior, scripsisse fuisse, persuasum habeo.

Θνητὸς πυκνὰ, μὴ φρονῆς ὑπὲρ θεόν.

Ne supra numẽ sapere mortalis stude.

Ne hanc quidem sententiam, vllius ex comicis esse crediderim: sic tamen vt antiquam esse negare nolim. Similis autem huic est ista, θνητὸν ὄντα ἀθάνατα μὴ φρόνει.

ὑπὲρ δυσεβείας καὶ λάλει καὶ μάνθανε.

Sonat hic versus ad verbum, De pietate loquere & discce: sed hic itidem mihi non videtur huiusmodi qui vlli comicorũ adscribi debeat. éstque etiam suspectum in eo καὶ μάνθανε, nõ solùm quòd μάνθανε incommodè iungatur cum ὑπὲρ δυσεβείας, sed etiam quòd μανθάνειν prius oporteat quàm λαλεῖν.

ΕΙΣ ΚΡΥΦΙΑ.

DE OCCVLTIS.

Ἀφεὶς τὰ φανερὰ, μὴ δίωκε τὰ φανῆ.
Aperta linquẽs, perſequi noli abdita.

Ἢ μὴ ποίει τὸ κρυπτὸν, ἢ μόνος ποίει.
Quod vis latere, ne fac, aut ſine teſtibus.

Hoc de verſu idem dico quod de aliis pleriſque iam dixi, eum videlicet nequaquam mihi videri eſſe vllius ex veteribus comicis.

Ὑπόνοια, δεινόν ὄζιν ἀνθρώποις κακόν.
Suſpicio graue mortalibus cunctis malum.

Videri alicui poſſit ad hunc titulum minimè pertinere hic verſus, quẽ alioqui ideo hîc locũ inueniſſe puto, quòd ſuſpicio ſit de rebus quæ adhuc nobis ſunt abditæ & incompertæ.

ΕΙΣ ΛΙΜΟΝ.

DE FAME.

Λιμῷ γὰρ οὐδέν ἐστιν ἀντειπεῖν ἔπος.

Fami vlla verba contradicere haud potes.

Erasmus autem ita reddidit,

Contra famem etenim nulla contradictio est.

Videtur autem fuisse prouerbialis ille versus. in quam sententiam dictum etiamfuit, *γαστὴρ οὐκ ἔχει ὦτα*, id est, Venter nō habet aures. Venter (inquit Seneca) præcepta non audit, poscit, appellat. Non est autem molestus creditor, paruo dimittitur: si modò das illi quod debes, non quod potes. Quæ vltima verba conueniunt cum illo versu quem habet titulus *εἰς ἐγκράτειαν*, videlicet *Ἦ κοιλίη καὶ πολλὰ χαρεῖ κἀλίγα*. Ideo autem illud dictum *περὶ λιμοῦ*, id est de fame, ad *γαστέρα* seu *κοιλίαν* pertinet, quòd *λιμὸς* nihil aliud ibi sit quàm *ἡ λιμώττουσα γαστὴρ*, id est venter famelicus. de quo multa ex Homero suprá.

Λιμὸς μέγιστον ἄλγος ἀνθρώποις ἔφυ.

Fames dolorū maximus mortalibus.

Id confirmat Homerus suis istis versibus, Οδ. μ.

Πάντες μὲν συγγενὴς θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι,
Λιμῷ δ' οἰκτιστον θανέειν καὶ πότμον ὀπάσσειν.

Sic autem in alio quem mox proferam senario, videbis λιμὸν appellari κακέχατον.

Πολλῶν δ' ὁ λιμὸς γίνεται διδάσκαλος.

Fames docere multa mortales solet.

vel,

Fame magistra multa cõminiscimur.

vel,

Commenta multa nobis suggerit fames.

Erasmus autem addidit epithetum improba, sic reddens,

Magistra multorum improba existit fames,

Sítne autẽ comici alicui⁹ an tragiciversus ille, mihi cõpertum non est: sed & prouerbialem & antiquũ fle constat. Quò pertinent ista Persii,

Magister artis, ingenique largitor Venter.

At Erasmus affert étiam ista Ouidiana, tãquam eodem & ipsa pertinentia, *Ingenium mala sæpe mouẽt.*

sed quicũque locum Ouidii in quo hæc scripta sunt, expendet, aliena esse ab illo prouerbiali versu comperiet, ac potius cum his eiusdem poetæ conuenire,

--grande doloris
Ingenium est, miserisque venit solertia rebus.

Fateor tamen ita posse excusari Erasmum, vt quod Ouidius in genere de malis seu calamitatib⁹ ac doloribus pronuntiat, id malo isti tanquam speciei accommodetur.

Γαστὴρ αὔαλτος καὶ νεῶν εὗρεν σκάφον.
Ventris voracitas ratẽ etiam repperit.

Hunc versum inueni apud Gregorium Nazianzenum, oppidoquam elegantem, & nullo alio minus dignum qui locum hîc inter alios obtineat. comici enim potius quàm tragici esse suspicor, qui in voce αὔαλτος ad locũ istum Homericũ respexerit, vel potius eâ ex illo mutuatus sit, qui legitur Odyss. ρ,

--ἀλλὰ πρώτων κῆρ δῆμον,
Βούλεται αἰτίζων κέκτησιν ὦϊ γαστὴρ αὔαλτον.

ΕΙΣ ΜΕΘΗΝ.

DE EBRIETATE.

Ὁ πολὺς ἄκρατος μικρὰ ἀναλογίζεσθαι φρονεῖν.

Multum meracum pauca sapere nos facit.

Καλὸν τὸ νήφειν ἢ τὸ πολλὰ κραιπαλᾶν.

Est crapulante melior is qui sobrius.

De hac sententia (si modò sententiæ appellatione dignum censeri debet hoc dictum) idem quod de aliis nonnullis suprà, dicere cogor: futilem nimirũ videri, & quæ vlli Græcorum comicorum adscribatur, prorsus indignam. Alioqui eò tandem veniendum erit vt vocemus sententiam, seu γνώμην, Melius est iustum esse quàm iniustum. Melius est prudentem esse quàm stultum: denique Virtus melior est vitio. Sed & illud καλὸν pro κρεῖττον, nimis durum est.

ΕΙΣ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ.

DE FVTVRO.

Οὐδεὶς τὸ μέλλον ἀσφαλῶς βουλεύεται.

Haud de futuro tuta quis deliberat.

Atqui quæ alia quàm de futuro esse deliberatio potest? Existimo igitur deprauatum fuisse hunc versiculum, & pro μετ' ὀργῆς (vt alibi scribitur) irrepsisse τὸ μέλλον. quam lectionem arripuit is qui hos sub certis titulis digessit versiculos, nullo adhibito iudicio, vt nec in aliis plerisque adhibuisse illũ videmus. At de hac lectione,

Οὐδεὶς μετ' ὀργῆς ἀσφαλῶς βουλεύεται,

(quem versum ita reddidi, *Haud tuta in ira consilia capi queũt*) dubitare nemo potest quin dictum istud quotidiana probet experientia.

Θνητὸς πεφυκὼς τοὐπίσω περᾶν βλέπειν.

Nitere, homo quum sis, prouidere in posterum.

Μένει δ' ἐκάστῳ τοῦθ' ὅπερ μέλλει παθεῖν.

Quodcunque quis passurus est, id eũ manet.

Μή μοι γένοιτ' ἃ ἐγὼ βούλομαι, ἀλλ' ἃ σοὶ φέρει.

Contingat id quod expedit, non quod volo.

Huc pertinet pulcherrima illa precandi formula apud Platonem in Alcibiade posteriore, ex poeta quodam quem non nominat, petita,

Ζεῦ βασιλεῦ, τὰ μὲν ἐσθλὰ καὶ ἀνχομένοις καὶ ἀνάπτοις

Ἄμμι δίδου· τὰ δὲ δεινὰ καὶ ἀνχομένοις ἀπαλέξης.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ.

DE POENITENTIA.

Ἡ δὲ μετάνοια γίγνετ' ἀνθρώποις κρίσις.

Prudentiores pœnitentia efficit.

Sonant Græca illa, si verbum verbo reddatur, Pœnitentia autem fit (vel, est) hominibus iudicium. Quo significari opinor, iudicium ex pœnitentia nasci. id est, Eum quem pœnitet, tum melius iudicare de ea re quam fecit aut dixit, quàm iudicarit antea : quippe qui suum errorem agnoscat.

ΕΙΣ ΜΗΤΡΥΙΑΝ.

DE NOVERCA.

Δεινότερον δ' οὐδὲν ἄλλο μητρυιῆς κακόν.

Vllum nouerca grauius haud vsquã malum.

Ideo Hesiodus μητέρα opposuit μητρυιῇ (nam & apud eum Ionica declinatio habetur) in hoc versu, Ἄλλοτε μητρυιὴ πέλει ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ.

quod ita quidam reddidit,

Ipsa dies quandoque parens, quãdoque nouerca est.

ΕΙΣ ΠΙΣΤΙΝ.

DE FIDE.

Μὴ πάντα πιστὰ πᾶσι πιστεύειν ἀεί.
Credẽda cunctis esse cuncta ne putes.

Pertinet sententia huius senarii ad dictum illud Epicharmi passim celebratum, νῆφε, καὶ μέμνησο ἀπιστεῖν. ἁδρὰ ταῦτα τῶν φρενῶν. Cuius dicti meminit Quintus Cicero in suo libello De petitione consulatus, Quamobrem Ἐπιχαρμεῖον illud teneto, neruos atque artus esse sapientiæ, non temere credere.

ΕΙΣ ΠΛΕΟΝΕΞΙΑΝ.

DE CVPIDITATE habendi plus aliis.

Ἴσος εἶναι δ' ἀλλοις, πλεονεξίαν φύγε.
Æqualis esse aliis pete, nec habere plus.

De hac voce πλεονεξία dixi suprà, pag. 169, in sententia cuius primus versus est, Πλεονεξία μέγιστον ἀνθρώποις κακόν. sed ibi peculiarius accipitur pro cupiditate habendi aliena. Fateor autem eius vim à me non esse expressam, licet id dixerim quod vox sonat. Ei autem qui aptra periphrasi vim eius assequi vel let. ex Græco vno versu duo Latini faciendi essent.

ΕΙΣ ΠΟΛΥΠΡΑΓΜΟΣΥΝΗΝ.

DE IIS QVI SE CVRIOSÈ implicant negotiis nihil ad se pertinentibus.

Πολυπραγμονεῖν ἀλλότρια μὴ βέλου κακά.

Ne sis alius curiosus in malis.

Nisi quis malit hanc interpretationem, licet duriusculam,

Ne curiosè inquire alius in mala.

Etenim ne hoc quidem scio, an dici queat, Curiosum esse in malis alius, pro Curiosè inquirere de malis alius, seu alienis. Manifestum est certè *πολυπράγμονι* opponi *ἀπράγμονα* hoc in versu, *Ξένος ἂν, ἀπραγμονεῖσθαι, καὶ πράξεις καλῶς.* Quod consilium dans & Cicero, ita scribit De off. libr. primo, Peregrini autem atque incolæ officium est, nihil præter suum negotium agere, nihil de alieno inquirere, miniméque esse in aliena re- pub. curiosum. Non dubito autem quin in duobus istis versibus, qui ibidem habentur, id est sub eodem titulo,

Τὸ πολλὰ πράττειν, δεῖ παντὸς θαπράξαι.

Τὸ πολλὰ πραγματεύεσθαι, καὶ λύπας πολλὰς ἔχειν.

non dubito (inquam) quin & in hisce versibus πολλὰ πραγματεύεσθαι sit idem quod πολυπραγμονεῖν. Itidémque alicubi memini me legere cuidam πολυπραγμονεῖν obiectum, πολλὰ πραγματεύῃ ἀνθρωπε. Qui autem interiicitur versus inter primum & hos duos, hic videlicet,

Πολλοὶ χολωὶ ἄγχουσιν εἰς τὰ χείρονα, significat, *Pleriſque ſuppetit otiũ res ad malas.* seu ad deteriora, vertendo ad verbum. Non video autem quomodo ad titulũ illum pertineat.

ΕΙΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΝ.

DE CONSCIENTIA.

Βροτοῖς ἅπασιν ἡ συνείδησις θεός.

Deus hominibus est conscientia omnibus.

Multa de conscientia dicta fuerunt suprà, cum quibus hanc sententiam confer. Aliquando certè suspicatus sum θεὸς pro quapiam alia voce irrepsisse.

ΕΙΣ ΤΕΧΝΗΝ.

DE ARTE.

Λιμὴν ἀτυχίας ἐστὶν ἀνθρώποις τέχνη.

Ars est hominibus portus infortunij.

vel,

Ars calamitatis portus est mortalibus.

Erasmus autem ita reddit,

Ars ipsa inopiæ portus est mortalibꝰ.

Id est (inquit) Vnicum confugiũ in egestate ars est Quibus addit, Vnde qui sapiunt, etiamsi suppetat abundè res familiaris, tamen liberos suos opificiũ aliquod discere cogunt: quò, si contingat vt fortuna auferat opes, aut in exilium ire iubeãtur, sit quo sibi victum parent. His subiũgit & dictum prouerbiale, quod huic esse ait simillimũ, sua cuique ars pro viatico est. Hæc ille. quem miror generale vocabulum reddidisse speciali, (vt ita loquar) quum ἀτυχίαν vertit Inopiam. Vt autem hîc λιμὴν ἀτυχίας, sic alibi παραμύθιον ἀτυχίας appellatur, ab Amphide nimirum in his versibus,

Οὐκ ἔστιν ὑδὲν ἀτυχίας ἀνθρωπίνης
Παραμύθιον γλυκύτερον ἐν βίῳ τέ-
χνης.

Quorum versuum, simúlque duorum proximè sequentium interpretationem habes suprà, pag. 15. Extant verò & Hipparchi quidam versus laudantis τέχνην, quòd ea permaneat, fortuna cætera eripiente. Denique Menander ipse alicubi βίου ἀσφάλειαν appellauit τέχνας, sicut in portu scimus esse ἀσφάλειαν nauigantibus. Extant alioqui & in contrariam sententiam quidam quorundam comicorum versus aduersus τέχνας.

Τύχη τέχνην ἔρηκας, ἡ τέχνη τύχην.
Sors est repertrix artis, haud illius hæc.

ΕΙΣ ΤΙΜΗΝ.

DE HONORE.

Τιμώμενοι γὰρ πάντες ἥδονται βέλτιοι.
Honore gaudet affici se quilibet.

Ad δόξαν, & τιμὴν, ac ἔπαινον pertinentia, quæ sub tribus titulis posita fuerunt, ad vnum potius referri debuissent. Cæterùm esse verum quod hîc dicitur, eleganter docet Cicero in oratione pro Archia poeta, vbi posteaquam dixit, Trahimur omnes laudis studio, & optimus quisque maximè gloria ducitur, subiungit, Ipsi illi philosophi etiã in illis libellis quos de contemnẽda gloria scribunt, nomen suũ inscribũt: in eo ipso in quo prædicationem nobilitatémque despiciunt, prædicari se ac nominari volunt.

ΕΙΣ ΤΒΡΙΝ.

DE INIVRIA.

Ξίφος πρώσκει σῶμα, τ' ἢ νῦν λόγος
Vt corpus ensis, verba mentem sauciant.

Habuisti hunc versum & suprà, videlicet titulo εἰς λόγον. Possit autem & ad titulum εἰς φόνον aptissimè referri. est enim λόγος φονεὺς qui mentem sauciat.

Δύσμοιρος ἴσθι μᾶλλον ἢ κακηγόρος.
Si calamitosus, esse maledicus cave.

Græcus versus ad verbum sonat, Calamitosus sis potius (vel infortunatus) quàm maledicus. Sed ego sensum illum aptiorem esse existimaui, & quem tamen verba Græca ferre possint: perinde videlicet ac si diceretur, Si calamitosus es, noli etiam esse maledicus, & ne committas vt non iam vir calamitosus seu infortunatus, sed vir maledicus appelleris. Plerunque enim calamitosi queruli sunt, & quidem in immerentes etiam querelas ac maledica verba iactantes. Interdum verò & inuidia (quum suam tam

aduersam sortem cum aliorum tam prospera conferunt) maledicentiam illis extorquet. Nisi fortè putandum est hæc dici ab eo qui moneat calamitosum quempiam vt malit in calamitatibus suis permanere, quàm, spe vlla proposita, maledicentia vti, eorum videlicet more qui venalem habēt linguam. Sed hoc meum commentum mihi ipsi parum placet.

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, αἰ μὴ πρόσποιῃ.

Nihil graue accidit, nisi tibi vendicas.

Ita hunc versum est interpretatus Erasmus in suis Adagiis. sunt alii qui vertant, soluta oratione, Nihil passus es mali, nisi tibi adsciueris. Sed ego illum sequi malim, ac præsertim eius expositionem: quæ est huiusmodi, Nemini fieri iniuriam, si eam existimet ad se non pertinere. (Citat autem Diogenianum, qui mihi ad manum non erat quum hæc scripsi) sed malè scribit προσποιεῖς pro προσποιῃ. Quod erroris genus familiare esse Erasmo obseruaui, vt videlicet actiuā vocem pro passiua actiuam habēte significationē vsurpet.

Sic in alio prouerb. Λυδὸν εἰς πεδίον προκαλεῖς, Lydum in planitié prouocas, pro προκαλῇ. Et in alio, ἐγὼ σκόροδά σοι λέγω, σὺ δὲ κρόμμυ' ἀποκρίνεις, Ego tibi loquor de alliis, tu respondes de cepis. quum manifestum sit scribendũ esse ἀποκρίνῃ. Cuius erroris lectorem moneri, è re illius esse existimaui.

ΕΙΣ ΥΠΕΡΗΦΑΝΙΑΝ.

DE SVPERBIA.

Ὅτ' ἂν τυχῇς μάλιστα, μὴ μέγα φρόνει.

Minus insolesce quo magis res prosperæ.

Hunc versum ponendum etiam censui in titulo εἰς ὑπερηφάνειαν, vtpote ad quem non minus pertinere videatur.

Ἀλαζονείας ὅτις ἐκφεύγει δίκην.

Pœnam arrogantiæ effugit nemo suæ.

Pro ἐκφεύγει legitur etiam ἐκφύγοι. quam lectionem sequendo sensus erit idem, videlicet, Haud quisquam effugerit, id est Effugere possit, subaudiendo ἄν.

ΕΙΣ ΥΠΝΟΝ.

DE SOMNO.

Ὕπνος δὲ πᾶσίν ἐστιν ὑγεία βίου.

Somnus hominibus est sanitas vitæ omnibus.

Non video quo iure γναφικὸν appellari possit hoc dictum. Quum autem simile sit hoc illi superiori, & ex eadem officina prodiisse videri possit, Ὕπνος πένθους σώματος σωτηρία, debui & illud in hunc locum reseruare.

ΕΙΣ ΦΙΛΟΥΣ.

DE AMICIS.

Φίλε τρόπους γίνωσκε, μισῆσαι δ' μή.

Mores amici noueris, non oderis.

Quum hac interpretatione reddatur prorsus ad verbũ versus Græcus, & concinna etiam sit, aliam quærendam minimè existimaui. Affertur autem illa ex Porphyrione in Horatium. Cæterùm hic versus Græcus à me in præcedentibus non reiectus in alium fuit locum, sed omissus.

Ἄδικον τὸ λυπεῖν τοὺς φίλους ἑκουσίως.

Res est iniqua sponte amicos lædere.

At hic Græcus versus, seu potius huius versus sententia, frigere quodammodo mihi videtur, sicut & aliorum quorundam quos supra indicaui.

OMISSA IN TITVLO

Εἰς ἀχαριστίαν, id est De ingrati animi vitio.

Ἅμα ἠλέηται καὶ τέθνηκεν ἡ χάρις.

Simul & misertum est, interiitque gratia.

Ita vertit Erasmius verba hæc, asserens tanquam prouerbialia. Ait autem celebrari in eandem sententiam & hunc versum.

Ἀεὶ δ' ὁ σωθεὶς ἔστιν ἀχάριστος φύσει.

quem ita reddit,

Seruatus vsque ingratus est & immemor,

Necnon istum, Μετὰ τῶν δόσιν, &c. quem habes suprà, pag. 195.

Ἀχάριστος ὅστις δ' παθὼν ἀμνημονεῖ.

Ingratus ille qui beneficij immemor.

Non video quid γνωμικὸν habere dici possit hoc dictum.

Χάριν λαβὼν δίκαιον, ἐν καιρῷ δίδου.

Dato tẽpore & loco, vt datũ tibi fruit.

DE

DE INTERPRETATIONE PRAECEDENTIVM γνωμῶν quæ μονόστιχοι vocãtur, dissertatio Henr. Stephani.

DE HAC interpretatione dicturus, lubenter ab antiquo prouerbio sumam initium, πολλὰ μωμήσασθαι ῥᾴδιόν ἐστιν ἢ μιμήσασθαι. id est, Multa cauillari (seu carpere, aut irridere) facilius est quàm æmulari. Nec enim dubito quin nonnulli ex illis meis versibus quorũ singulis singulos Græcos reddidi, suos μωμητὰς habituri sint. Sed ii si prorsus sint ἄμουσοι, videant ne aliud illis prouerbiale dictum obiiciatur, ὗς πρὸς Ἀθηναῖν, id est Sus Mineruam: sin & ipsi hasce Musas amãt, & hæc eadem illarum studia excoluerunt, eos rogatos velim vt nõ tãtùm μωμητὰς sed μιμητὰς etiam se præbeant: eundémque & ipsi laborem suscipiant, ac tum demum de meo iudicent. Sed ita quidem vt in eodem labore iisdem quoque legibus se adstringere non recusent. id est, non longius à Græcis verbis in sua interpretatione Latina discedant quàm me discessisse vidét. Aut etiam (si libet) meã in-

terpretationem cum Erasmici scõ ferant, nec se minus æquos illis q̃ his præbeant. Vt autem illas quærendi labore eos leuem, exempla proferam: incipiens à prouerbiali versu,

Κακοῦ γὰρ ἀνδρὸς δῶρ' ὄνησιν οὐκ ἔχει.

Hunc ita reddit Erasmus,

Lędit, iuuat nil, improbi munus viri.

Quis non videt hîc adhibitam esse molestam auribus repetitionem, idque implendi tantùm versus gratia? Repetitionem inquam non aliam, quàm si diceré, *vir est probus, non improbus.* Atqui his ego modis reddi potuisse dico, nec in illud nec in vllum aliud incidendo vitium,

Prodesse dona non queunt viri improbi.

Vel,

Infructuosa dona sunt viri improbi.

vel,

Haud fructus vllus improbi donis subest.

vel,

Viri iuuare nil solent dona improbi.

vel,

Haud vlla munus improbi fert commoda. vel,

Inutilia sunt improborum munera.

Idem verò hunc versum,

Πολλῶν ὁ λιμὸς γίγνεται διδάσκα-
λος,

ita interpretatur,

Magistra multorum improba existit fames.

vbi vides addi Improba ad implendum versum, & vsurpari Existit pro Est, quum alioqui posset nihil addendo aptè reddi, & quidem non vno modo: ita videlicet,

Magistra nobis est fames ad plurima.

vel,

Fame magistra multa comminiscimur.

vel,

Commenta multa suggerit nobis fames.

Vel,

Fames docere multa mortales solet.

Nec verò grauiter esse peccatum dico, addendo illud Improba: sed peccatum tamen, præsertim quum id quod hîc dicitur, faciat quodammodo ad laudem famis potius quàm ad vituperium. Adde quòd Multorum ambiguitate nõ caret. Potest enim non solùm pro Multarum rerum, sed & pro Multorum hominum, accipi. Alicubi etiã duos Latinos versus ex vnico fecit; vt,

Ζῆν αἰσχρὸν οἷς ζῆν ἐφθόνησεν ἡ τύχη.
Fortuna quibus inuidit aspera viuere,

Hos indecorum ac turpe velle viuere.

Ego contrà nusquam hoc mihi permisi. quòd si alicubi permittere voluissem, at non in hoc versu certè, nec aliis in quibus idem fecit, ea libertate vtendum censuissem: quum commodè versus versu reddi possit: vt ille Græcus Latino isto à me est redditus,

Vitam inuidente sorte turpe viuere.

Potuissem autem & ita interpretati, eodem sensu,

Est vita turpis illa quam sors inuidet.

Necnon ita, à contrario,

Fortuna vitam quum inuidet, tunc pulchra mors. vel, *tũc mors decẽs.* vel, *decens mori.* aut, *decora mors.*

Quinetiam hoc modo, magis ad verbum, licet durius,

Est turpe viuere sors quibus id inuiderit.

Idem sibi permisit Erasmus & in huius versus interpretatione,

Σωὶ τῷ θεῷ πλῶν, κἂν ὅτι ῥιπὸς πλέοι. (ita is habet pro πλέοις) nam sic eum vertit,

Quisquis secundo nauigarit numine,
Is vel saligno nauigarit vimine.

At ego vno versu Latino vnius Græci sensum assequutus mihi videor, ita reddens,

Deo fauente, vimen est ratis loco.

Alicubi non duos versus Latinos ex vno Græco facit, sed vnum & vnius dimidium. vt quum hunc versum,

Ῥᾷον παραινεῖν ἢ παθόντα καρτερεῖν,

sic vertit,

Facilius est monere, quàm situm in malis,
Animo imperare.

Ego ita, versu vno contentus,

Patientiam suadere facile, non pati.

Idem fecit & in huius interpretatione,

Εἰ θνητὸς εἶ βίλπτε, θνητὰ καὶ φρόνει.

ita enim hunc versum reddidit,

Praclare, si mortalis es, mortalia
Fac cogites.

At ego vno versu illa inclusi,

Mortalia modò cogita, vt mortalis es.

Alicubi tamē vni versui duplex interpretationis genus dedi, interpretando & vno versu, & duobus. vt quum hunc, (νεῖ,

Φίλος φίλῳ γὰρ συμπονῶν, αὑτῷ πο-

reddidi primùm quidem ita,

Sibi laborat ipsi, amico qui suo:

deinde verò & his duobus,

Quicunque amico collaborarit suo,
Ille sibi eadem tunc laborarit opera.

sed hāc posteriorē interpr. mihi seruaui. Vt autem alia omittā multa, quæ licet Erasmus sibi in suis in

terpretationibus permisit, ego cõtrà permittere mihi nolui, sciendum est eum, vbi plures sunt versus, aliquorum verborum vnius interpretationem in alterum reiecisse: etiam vbi vitari id potuit. vt quum prouerbiales hosce versus,

Ἅπαντες ἐσμὲν εἰς τὸ νουθετεῖν σοφοὶ,
Αὐτοὶ δ' ἁμαρτάνοντες οὐ γινώσκομεν,

ita vertit,

In admonendo sapimus omnes, verùm vbi
Peccamus ipsi, non videmus propria.

Potuisse autem id vitari, mea ostendit interpretatio: quæ est huiusmodi,

Alios monere, si quid errent, nonimus,
Errata at ipsi nostra nõ cognoscimus.

At verò quæ sunt circa quantitatem syllabarum ab eo peccata, ea nequaquam dicere ausim voluisse illum sibi permittere, sed potius ei excidisse, ac multis eius occupationibus condonari debere. De iis autẽ versibus nõ loquor in quibus culpa in typographum reiici potest: (quorum è numero est hic, *Huic qui laborat, numen adesse assolet*: quo versu reddit istum Græcum, Φιλεῖ ὁ τῷ κάμνοντι συναιρεῖν θεός.) Sunt verò & nonnulla quę an per imprudentiam an con-

sultò ita scripserit, meritò quis dubitet. vt,

Ægroto animo medicus est oratio, (quibus interpretatur hæc Græca, Ψυχῆς νοσούσης εἶσιν ἰατροὶ λόγοι) siquidem hîc in Ægroto animo non fit elisio, quæ, alioqui huiusmodi in locis fieri solet. Quam autem Erasmo veniam horum aliorúmque huiusmodi lapsuum peto, eãdem & mihi, si qui huiusmodi in meis occurrant, dari cupio: vtpote inter non pauciores occupationes (inter maiores fortasse) & ad typographicam etiam clepsydram, hæc, sicut & alia ferè omnia, scriptitanti. Ad illum quidem certè versum quod attinet, *Tempestiua aliqua ni voluptas sit, nocet*, non per imprudentiam, sed de industria in secunda sede dactylo sum vsus, quod licet vox illa Tempestiua facere me coegerit, non tamen sine aliquot Græcorum versuum exemplo feci. Et de his quidem hactenus.

VISVM est autem & aliorum quorundam versuum Erasmicas interpretationes meis adiungere, ex singulis prouerbiis ad quæ singulos refert, petitas, vnà cum prouerbialis, dicti explicatione, siquam ille breuem & aptam addit: eademque opera quæ dum illos

interpretarer, obseruaui, hic annotare.

PAG. CXC.

Ἐσθλὸς γὸ ἀνὴρ ἐσθλὰ κὴ δίδοῖ θεός.

Erasm⁹ in prouerb. Malis ter mala, ad hoc pertinere versum illum existimat, quem ita reddit,

Viro bono bona largiuntur cælites.

PAG. CXCI.

Ἡ γλῶσσ' ἁμαρτύσσα τἀληθῆ λέγει.

Idem in prouerb. In vino veritas, illam affert γνώμην, tanquam eodem pertinentem, atque ita eam interpretatur,

Verum solet prolapsa lingua dicere.

Et subiungit, Nam verum esse creditur quod exciderit imprudenti. quandoquidem id demum vacat fictionis suspicione. Ex huiusmodi lapsu colliguntur & omina certioris fidei,

Sæpe Neoptolemi pro nomine nomen Orestis
Exit, & errorem vocis vt omen amo.

Denique M. Tullius in Topicis inter ea quæ certam faciunt fidem, commemorat pueritiã, somnium, imprudentiam, vinolentiam, insaniam.

PAG. CXCII.

Δὶς ἐξαμαρτεῖν ταὐτὸν, ἐκ ἀνδρὸς σοφοῦ.

Idem in prouerb. Iterum eundem ad lapidem offendere, huc refert & sententiam illam: quam ita reddit, *Sapientis haud est bis in eodem labier.* Hæc ille. Animaduertendum est autem, sicut dicitur in illo versu, ἐκ ἀνδρὸς σοφοῦ εἶναι δὶς ἐξαμαρτεῖν ταὐτὸν, id est, Non esse viri sapientis, idem bis peccare: ita dicere Gregorium in quadam epistola, prouerbium cōcedere μόνοις τοῖς ἀνοήτοις, (id est solis insipientibus) δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον προσπαίειν, id est, bis ad eundem lapidem impingere. Videtur itaque duobus modis efferri solitum prouerbium: nimirum vel his verbis quæ senarium efficiunt, Δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν ἀγκῶνα εἰσκρούειν λίθον, (cuius versus interpretationem modò protuli ex Erasmo) necnon illis, aut aliis similibus, Δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον εἰσκρούειν, (seu προσκρούειν, aut προσπαίειν) ἀνοήτου ὄζειν, aut ἀνοήτων. Cæterùm eodem referre possumus & hoc dictum, συγγνώμη τῷ πρὸς τὸν ἁμαρτάνοντι.

PAG. CXCV.

Μετὰ τῶν δύο τὸ τρίτον μηδέποτε χαίρειν.

Idem in, prouerb. Simul & misertum est, & interiit gratia, versum illum tanquam eodem pertinentem affert, cum hac interpretatione,

Post munus ilico consenescit gratia.

Hunc quoque affert ibidem,

Χαρὶν λαβὼν μέμνησο, καὶ δοὺς ὄπλαζου.

ita vertens,

Memineris accepti, dati obliuiscere.

Additque, Senecam in moralibus idem docere, Beneficii accepti meminisse oportere, dati obliuisci. Hæc Erasmus . quibus adiici possunt hi duo versus ex autore distichorum quæ moralia vocantur,

Officium alterius multis narrare memento,
Ast aliis postquam beneferis ipse, sileto.

PAG. CXCVIII.

Κυὴρ ἄζουλος εἰς κενὸν μοχθεῖ τρέχων.

In prouerb. Frustra currit, (quod exponit, Frustra laborat: sumptam esse dicens metaphoram ab iis qui in studio cursu certant) affert hunc versum, ita eum reddens,

Temerarius labore currit irrito.

At ego in mea interpretatione sensum potiꝰ quàm verba expressi:

PAG. CCIII.

Ἰχαρῶς βιώσῃς γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς.

Idem in prouerb. ἀντιπελαργεῖν, (quod esse dicit Mutuam officii vicem rependere, maximè nutricandi fouendíque eos à quibus aliquando fueris enutritus, aut institutus) Porrò huiusmodi officium, quod liberi viçisim in parentes collocant, Græci vnico verbo dicunt, γηροβοσκεῖν, seu γηροτροφεῖν, & γηροκομεῖν. Extat in hanc sententiâ huiusmodi senarius,

Ἰχανὸς διάδοξ, &c.

id est,

Vinax eris, senes parentes confouens.

PAG. CCV.

Θάλασσα καὶ πῦρ, καὶ γυνὴ, κακὰ τρία.

Circunfertur (inquit idem) apud Græcos, & hic trimeter prouerbialis,

Πῦρ, καὶ θάλασσα, καὶ γυνὴ, κακὰ τρία

id est,

Ignis, fretúmque, & mulier, hæc mala tria.

Nã incẽdio (inquit) nihil formidabilius, mare itẽ periculosissimũ est.

PAG. CCXI.

Τῶν δυστυχούντων ἄτυχὶς ἑτὶς φίλος.

In prouerb. Viri infortunati procul amici, inter alia dicit idem, In hanc sententiam extat & huiusmodi senarius, Τῶν δυστυχ. &c.

ideſt,

Felix amicus nullus infelicibus.

Sed hæc interpretatio ambiguitate carere non videtur. Intelligi enim poteſt, nullum eſſe amicum felicem infelicibus, id eſt, neminem eſſe feliciter amicum, ſeu, non felicem eſſe amicitiam illam quæ initur cum infelicibus. Ideo malui reddere,

Haud miſero amicus ille qui beatus eſt.

IBIDEM.

Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται.

Idem in prouerbio, Arbore deiecta quiuis ligna colligit, ita reddit illum verſum,

Ruẽte quiuis ligna colligit arbore.

Addit autem, meminiſſe huius prouerbii ſcholiaſtem Theocriti, ſed pro πεσούσης ſcriptum habere παρούσης. quam lectionem mendoſam eſſe exiſtimat: rectè id quidem. Quod autem ad huius allegorici dicti explicationem attinet, ſubiungit, Siquem fortuna præcipitem dederit, in hunc paſſim omnes incurrunt, & quiſque quod poteſt diripit. iam enim ſibi putãt impune fore. Exemplum huius adagionis eſt apud Iuuenalem de Seiano.

PAG. CCXII.

Ὅμοιος γὰρ ἐὼν δύτυχεῖ ἑτέρων ἀνὴρ.

Similis vel eadem potius eſt hu-

ius senarii sententia,

Θεῶ δὲ δῶρόν ἐστιν εὐτυχεῖν βροτούς:

quem Erasmus ita vertit,

Felicitas datur deûm homini munere.

Ego ita,

Si quis beatus, munus illud est dei.

Item hoc modo,

Quicunque felix, munere est felix dei.

IBIDEM,

Τῷ γὰρ καλῶς πράσσοντι πᾶσα γῆ πατρίς.

Idē in prouerb. Quæuis terra, patria, illum prouerbialem versiculum sic vertit,

Solum omne patria prosperè quicunque agit.

Quod duriusculè dictum est pro Et quicunque prosperè agit. Ego duobus modis hunc senarium reddidi. ita videlicet,

Terra omnis illi patria cui res prosperæ.

Et hoc modo,

Solũ omne patria rem gerentibus bene.

Addit autem ille ex Ciceronе Tusc. quæst. li. 5, Itaque ad omnem rationem, Teucri vox accommodari potest, Patria est vbicunque est bene. Sed & alium senarium Græcum ex Aristoph. Pluto, vbi non solùm idem dicitur quod in priore illo, sed & eodem loquendi genere: videlicet,

Πατρὶς γάρ ἐστι πᾶσ' ἵν' ἂν πράττῃ τις εὖ.

PAG. CCXIII.

Ὡς βύκολος πίπτουσιν αἱ λαμπραὶ τύχαι.

Hunc versum ita interpr. (in prouerb. Semper feliciter cadunt Iouis taxilli)

Quàm facilè semper res cadunt potentium.

Atque ita valde diuersam sententiam tribuit huic senario ab ea quam illi mea dat interpretatio ac propemodum cõtrariam. Quod etiam ostẽdit eius expositio. postquam enim dixit, hæc prouerbialia verba, Semper feliciter cadunt Iouis taxilli, dici esse solita in eos quibus res omnes perpetuo quodam fortunæ fauore ex animi sententia cederent: his, inquam, aliisque paucis subiungit ista, Sunt qui putent quadrare in eos qui factis suis dignas pœnas dependerint, quasi Ioue nõ sinẽte culpam inultam. Mihi videtur non absurdè dici posse & in viros fortunatos ac præpotentes, quorum etiam parum rectè factis applauditur, attestante versu prouerbiali, Ὡς βύκολος &c. Hæc ille. At ego persuadere mihi nequeo, πίπτειν illo accipi modo in isto versu: quum & alter ille vsus huius verbi sit multo vsitatior, & γνώμην efficiat non minus insignẽ, vel insigniorem potius.

Ἄνθρωπος ἀτυχῶν σώζεθ' ὑπὸ τῆς ἐλπίδος. vel,

Ἀνὴρ ἀτυχῶν σώζεται ταῖς ἐλπίσι.

Spes seruat hominem rebus in duris bona, vt vertit Erasmus in proverbio, Spes seruat afflictos. qui & hæc Nasonis affert,

Spes bona dat vires, animum quoque spes bona firmat.

Viuere spe vidi qui moriturus erat.

Λόγον παρ' ἐχθρᾶ μήποθ' ἡγήσῃ φίλον.

In proverb. Hostium munera non munera, ita reddit hunc versum,

Ab hoste dicta ne vnquàm amica duxeris.

Sic autem & versum proximè sequentem,

Ἐχθροῖς ἀπιστῶν μήποτ' ἀν πάθοις βλάβην, interpretatur,

Diffisus hosti nil feres vnquam mali.

Ego inimicum dicere malim quàm hostem, generaliore vocabulo vtens (sicut ἐχθρὸς generalius est quàm πολέμιος) licet alioqui interdum Hostis latius etiã accipiatur. Quum tamen in priore versu inimico dixissem, in posteriore vsus sum datiuo Hostibus, quum aliam interpretationẽ excogitare nõ vacaret. at nũc ista mihi in mẽtẽ venit,

Fidere inimico si caues, damno cares.

Ζῆν ἀχρεὸν οἷς ζῆν ἐφθόνησεν ἡ τύχη.

Erasmus ex hoc Græco versu duos Latinos fecit (vt antea dixi) hos videlicet,

Fortuna quibus inuidit aspera viuere,
Hos indecorum ac turpe velle viuere.

Atqui posse commodè vno versu reddi, idque variè, docui antea.

IBIDEM.

Πάντες καλῶς ζῆν ἐθέλομεν, ἀλλ' ἐ δυνάμεθα.

In prouerb. Vt possumus, quãdo vt volumus non licet, hunc versum interpretatur, idque eodem modo (nimirum itidem verbum verbo reddens, quod in hoc versu facile fuit) nisi quod dicit Volumus, non Cupimus. Affert autem & istum versum tanquam eodem pertinentem,

Βουλόμεθα πλουτεῖν πάντες ἀλλ' ἐ δυνάμεθα.

quem ita reddit,

Omnes cupimus, at non licet ditescere.

Non dubito autem quin isti versus manarint ex illo,

Ζωμὸν τὸν σὺχ ὡς θέλομεν, ἀλλ' ὡς δυνάμεθα.

aut etiam in istis alludat sit ad illum. quem Erasmus ita reddit,

Non

Non vti libet, sed vti licet, sic viximus.

Quo versus mollior futurus videtur, si vbique scribatur Vt pro Vti.

PAG. CCXXI.

Ἐκ τοῦ πλησίον ἐχθρὸς ἐ φίλος βροτός.

Erasmus in prouerbio Repentes nocentem, ita vertit illum versum,

Hominem deorum nullus hominum sufficit.

Prouide & alios eodem pertinentes locos.

PAG. CCXXIII.

Ἐν τῷ περὶ τὸ πῶγος ἰσχὺς μέγα.

Idem in prouerb. In seditione vir Androclides belli ducem agit, quod pertinere dicit & illum versum Græcis prouerbii vice celebratum: quem ita reddit,

Robustus etiã plurimũ in loco potest.

PAG. CCXXV.

Τὰ δ' ἐκ θεοῦ κέρδη συμφορᾶς πολλῷ κρείσσω ἐστί.

Hunc versum fuisse præcedenti vicinum, & continuasse eius sensum, etiam credibile est. Nemo certè tam aptè cũ illo cohæreat, negauerit. Cæterùm Erasmus in prouerbio, Lucrum malum æquabile dispendio, affert hunc versum vt eodem pertinentem: ita vertens,

Nonnunquam lucrum adducit infortunio

y.i.

Non vti libet, sed vti licet, sic viui-
mus.

Qui versus mollior futurus vide-
tur, si vtrobique scribatur Vt pro
Vti.

PAG. CCXXI.

Θεὸς ὃν πλῆγὴν ἐχ ἀνθρωπος ἄ βεγτός.

Erasmus in prouerbio Repe-
rit deus nocentem, ita vertit illum
versum,

Plagam deorum nullus hominum suf-
fugit.

Vbi vide & alios eodem pertinen-
tes locos,

PAG. CCXXIII.

Καιρᾶ τυχὼν γὰ πωχὸς ἰσχύει μέγα.

Idem in prouerb. In seditione
vel Androclides belli ducem agit,
eò pertinere dicit & illum versum
Græcis prouerbii vice celebratum:
quem ita reddit,

Mendicus etiã plurimũ in loco potest.

PAG. CCXXV.

Τὰ δ' αἰσχρὰ κέρδη συμφορὰς πολ-
λὰς ἔχει.

Hunc versum fuisse præcedenti
proximum, & continuasse eius sen
tentiam credibile est. Nemo certè
quin aptè cũ illo cohæreat, nega-
re potest. Cæterùm Erasmus in
prouerbio, Lucruni malum æqua-
le dispendio, affert hunc versum vt
eodem pertinentem: ita vertens,

At turpe lucrum adducit infortuniũ.

Ibidem & hunc affert,

Κέρδη πονηρὰ ζημίαν ἀεὶ φέρει, (sed scribit κέρδος πονηρὸν) quem sic reddit,

Dispendio usque est fraude quæsitum lucrum.

PAG. CCXXVII.

Ἀνδρὸς χαρακτὴρ ἐκ λόγου γνωρίζεται.

Potes hunc versum & ita reddere, si vocem Græcam (qua tamen & Latini vsi sunt) retinere non libet,

Cuius notæ sit aliquis, ex verbis patet.

Similis autem est vsus Græcæ vocis χαρακτὴρ in isto Euripidis loco, in Hecuba,

Δεινὸς χαρακτὴρ κἀπίσημος ἐν βροτοῖς,

Εὐθλὸν ψεύδειν. At Erasmi interpretatio non placet, χαρακτῆρα reddentis figuram, quum prouerbialem illum versum ita vertit,

Hominis figura oratione agnoscitur.

Profert autem hunc versum in prouerbio Stultus stulta loquitur, (quod est ex istis Euripideis, μωρὰ γὰρ μωρὸς λέγει.) Sed melius cum illo prouerbiali versu cõuenit hoc dictum quod est itidem παροιμιακὸν, Qualis vir, talis oratio: (ex Aristide, οἷος ὁ ἀνήρ, τοιοῦτος καὶ ὁ λόγος) Melius, inquam, conuenit, vt

pote generalius. nam hoc dictum, Stultus stulta loquitur, est velut exemplum illius generalis sententię. Quod & de hoc dicere possumus, Effœminatorum oratio quoque effœminata.

IBIDEM.

Ἰχυρότερον δέ γ' ἐστὶν ὄζει τοῦ λόγου.

Huic versui iunctus erat forte fortasse vel potius contiguus, is qui cum proximè sequitur in collectaneis γνωμῶν μονοστίχων. est autem hic, Λόγος γὰρ ὄζει λύπης φάρμακον μόνος.

IBIDEM.

Ῥίψας λόγον τις ἐκ χερῶν ἀναιρεῖται πάλιν.

Hunc versum videri potest Horatius interpretari voluisse isto,

Et semel emissum volat irrevocabile verbum.

Extat autem idem dictum vnà cũ comparatione, duobus versibus cõprehensum, sub Menandri nomine,

Οὔτ' ἐκ χερὸς μεθέντα καρτερὸν λίθον
Ῥᾴδιον κατασχεῖν, ὅτ' ἀπὸ γλώσσης λόγον,

quos Erasmus ita reddit,

Nec durus ulli emissus è manu lapis,
Neque sermo lingua, facilè compesci ualet.

Ego autem sic,

Retineri ut à te non potest iactus s

lapis,
Sic ore uerba emissa quæ semel tuo,

PAG. CCXXXIII.

Νόμοις ἐπιδου τοῖσιν ἐγχωρίοις καλόν.

Est ἐγχωρίοις positũ pro ἐγχωριοῖς seruiendo metro. Sed nec ἐγχώριοι νόμοι seu ἔθοι tam est vsitatum quam ἔνχωριοι. Sic Aristophanes in Pluto monet viuendum esse ἔθοις ἐνχωρίοις, id est Moribus regionis. Quod præceptum quidam apud eum in Ranis ita diligenter obseruare conatur, vt etiã ianuã pulsaturus, roget quis in ea regione sit pulsandæ ianuæ mos. In vulgi ore est hic versus Latinus incerti autoris, cum illo Græco conueniens (sed crassa alioqui Minerua scriptus)

Quum fueris Romæ Romano viuito more.

Erasmus in prouerbio, Polypi mentem obtine, item in prouerb. Lex & regio, affert quædam ad eũdem Græcum versum pertinentia, sed de illo tacens: quod miror.

IBIDEM.

Βίας παρούσης οὐδὲν ἰσχύει νόμος.

Reddidi & hoc modo,

Lex vbi adhibetur, nulla lex quicquam potest.

Necnon isto,

lapus,
Sic ere verba amissa quæ fundu

PAG. CCXXXIII.

Νόμοις ἐπαδὴ πᾶσι ἐχρῆτο
λον.

Est ἐγχώριος positū pro ἐγ
ἐθεσι seruiendo natum. Sed ἐγχ
χωρεῖν τόμοις seu ἔθεσι usu
tatum quam ἐπιχωρεῖν Sc
phanes in Pluto monet vulgo
esse ἐγχωρεῖσι, id est le
ribus regionis. Quod præcep
quidam apud eum in Ranis
ligenter obseruare coranus
ianuâ pulsaturus, rogat qui
regione sit pulsandæ ianuæ
In vulgi ore est hic versicu
musincerti autoris, cum tibi
conueniens (sed crassa aliqua
nec ua scriptus)
Quum fueris Romæ Romam
more.
Erasmus in prouerbio, Se
mentem obtine, item in pro
Lex & regio, affert quidam
dem Græcum versum pertine
sed de illo taceo: quod mihi

IBIDEM.

Βίας παρεύσης οὐδὲν ἐχρήσιμος
Rescidi & hoc modo,
Lex vbi adhibetur, nulla lex
quam potest.
Necnon illo,

Vbi locus est violentiæ, nil lex potest.

Huc autem pertinet dictum illud Ciceronis, in oratione pro Milone, Silent enim leges inter arma. Quibus subiungit, Nec se expectari iubent, quum ei qui expectare velit, antè iniusta pœna luenda sit quàm iusta repetenda.

PAG. CCXXXIII.

Ξένος ὢν ἀποδήμων ἴδοι, καὶ ποδαπὸς εἶ λέξεις καλῶς.

Pulchram huius carminis expositionem habemus apud eundem Ciceronem, De off. lib. 1, Peregrini autem & incolæ officium est, nihil præter suum negotiū agere, nihil de alio inquirere, miniméque in aliena esse rep. curiosum.

PAG. CCXXXV.

Πλανᾶ βίον πάσῃσι σωφρονέστερον.

In hoc nomine πλανᾶ eos omnino πλανᾶσθαι existimo qui interpretantur Lapsus. quæ tamen interpretatio habetur & in editione Morelii.

PAG. CCXXXVI.

Ὅρκον δὲ φεύγε, κἂν δικαίως ὀμνύῃς.

Tale est hoc Isocratis, sed non tam latè patens, ἔνεκα δὲ χρημάτων μηδένα θεὸν ὀμόσῃς, μηδ' ἂν

Ἀορκεῖν μέλλης.

IBIDEM.

Ἀνδρῶν δὲ φαύλων ὅρκον εἰς ὕδωρ γράφε.

Interpretatus sum hunc versum & ita,

Scribito in aqua quæcunque iurat improbus.

At Erasmus sic, (in prouerbio In aqua scribis)

Hominum improborum inscribe iusiurandum aquæ.

Addit autem, id ita deprauari à Xenarcho in Pentathlo, apud Athenæum libro 10,

Ὅρκον δ' ἐγὼ γυναικὸς εἰς οἶνον γράφω. id est,

Inscribo vino siqua iurat fœmina.

At Catullus dixit scribere in aqua, itidem vt in illo versu Græco habemus εἰς ὕδωρ γράφε. extat enim hoc eius tetrastichon,

Nulli se dicit mulier mea nubere malle,
Quàm mihi: non si se Iuppiter ipse petat.
Dicit: sed mulier cupido quod dicit amanti,
In vento & rapida scribere oportet aqua.

Cæterùm vt hîc In aqua scribere, ita illic εἰς ὕδωρ γράφειν, non est Operam perdere, seu Nihil agere (vt Erasmus explicat hæc prouer-

bialia verba, aliã expositionem nõ addens) sed pro vano habere, & nihili æstimare, ideóque non dignari scribere, vt eius permaneat memoria.

PAG. CCXL.

Ἀναφάρετον κτῆμα ἐστὶ παιδεία βεβιωμένοις.

Idem de virtute dictum à plerisque fuit. In quam sententiam hæc à Cicerone perquam elegãter scripta sunt paradoxo vltimo, Etenim si isti callidi rerum æstimatores prata & areas quasdam magno æstimant, quòd ei generi possessionum minimè quasi noceri potest: quanti est æstimanda virtus quæ nec eripi nec surripi potest vnquam? nec naufragio, nec incendio amittitur? nec tempestatum nec temporum permutatione mutatur? Eodem pertinet Stilponis responsum ad Demetrium regem, à Plutarcho in libro De liberorum educatione, commemoratum his verbis, pag. 9 meæ editionis, καί μοι δοκεῖ Στίλπων ὁ Μεγαρεὺς φιλόσοφος ἀξιομνημόνευτον ποιῆσαι ἀπόκρισιν, ὅτε Δημήτριος ὁ Ξανθρα πόδισα μὸς τὴν πόλιν εἰς ἔδαφος κατέβαλε, καὶ τὸν Στίλπωνα ἤρετο μή τι ἀπολωλεκὼς εἴη. κἀ ὅς, Οὐδέν, εἶπε· πόλεμος γὰρ οὐ λαφυραγωγεῖ τὴν ἀρετήν. id est, Vnde

memoria dignũ mihi videtur esse à Stilpone Megarensi philosopho datũ responsũ. Demetrius enim quũ eos qui in vrbe erant, in seruitutẽ abduxisset, (vel sub corona vendidisset) deinde solo eam æquasset, Stilponẽ num quid amisisset interrogauit. Tum ille, Nequaquã profectò, inquit. nam virtus bello spolium esse non potest.

IBIDEM.

Ἅπαντας ἡ παίδευσις ἡμέρους ποιεῖ.

Interpretationis loco huic versui esse possunt isti Ouidiani, lib. 2 de Ponto, eleg. 9,

Adde quòd ingenuas didicisse fideliter artes,
Emollit mores, nec sinit esse feros.

Idem verò canit & lib. 1, el. 7, his versibus,

Artibus ingenuis (quarum tibi maxima cura est)
Pectora mollescunt, asperitásque fugit.

PAG. CCXLI.

Καλὸν δὲ καὶ γέροντι μανθάνειν σοφά.

Est & alia lectio, videlicet σοφόσδε pro σοφά, quã ego per imprudẽtiã secutus sũ in mea interpretatione, quũ alioqui eam præferrem quæ habet σοφά. quod verbũ expri metur, sicita hunc versum reddas,

Discere aliquid sapiens, honestum est & seni.

IBIDEM.

Ὁ σοφὸς ἐν αὑτῷ πάντα φέρει τὰ ἀγαθά.

Huius dicti materiam præbuit fortasse Biantis responsum, quo dixit se sua omnia secum portare. Cicero Paradoxo, Necnon sæpe laudabo sapientem illum Biantem (vt opinor) qui numeratur in septem: cuius quum patriam Prienam cepisset hostis, cæteríque ita fugerẽt vt multa de suis rebus asportarent, quum esset admonitus à quodam vt idem ipse faceret, Ego verò, inquit, facio. nam omnia mea mecũ porto. Quibus subiungit, Ille hæc ludibria fortunæ ne sua quidẽ putauit, quæ nos appellamus etiam bona.

PAG. CCXLIII.

Πενία δ' ἄπνουν καὶ τὸ δυσχυῆ ποιεῖ.

Idem testatur & Euripides in Phœnissis, scribens,

-πένης γὰρ οὐδὲν δυσχερὴς ἀνήρ. quæ verba subiunguntur istis,

Τὰ χρήματ' ἀνθρώποισι πιστώτατα, Δωμάτων τε πλείστην τ' ἐν ἀνθρώποις ἔχει.

Ἃ γὼ μεθ' ἥκω δεῦρο, μυρίαν ἄγων Λύπην.

Vbi animaduerte & quod dicitur de opibus hoc versu, Δωμάτων τε

πλείσην, &c. conuenire itidem cum isto, quem habebis infrà, titulo εἰς πλοῦτον, Δωσάμις πέφυκε τοῖς βεγτοῖς τὰ χρήματα. Non est autem vero abliinile, huic versui aut alii cuipiam huiusmodi subiunctum fuisse illum Πενία δ' ἄπνουν &c.

IBIDEM.

Τῶν γὰρ πενήτων εἰσὶν οἱ λόγοι κενοί.

Eadem de re queritur apud Stobæum Menander, his versibus,

Εὐκαταφρόνητόν ὄζι Γοργία πένης
Κἂν παῦρα λέγῃ δίκαια.

Huc pertinet & ille Euripideæ Hecubæ versus,

-- λόγος γὰρ ἐκ τ' ἀδοξούντων ἰὼν
Κἀκ τῶν δοκούντων, αὐτὸς ἀ' ταυτὸν σθένει.

quos ita reddidit olim Ennius,

Nam quum opulenti loquuntur pariter atque ignobiles,
Eadem dicta eademque oratio æqua non æquè ualet.

Erasmus sic,

- quòd à leuibus profecta oratio,
Et à probatis, non idem ualet eadem.

Ego ita,

Ignobilis enim uerba celebris & uiri,
Licet eadem, non pondus obtinent idem.

vel,

Inglorii etenim uerba , celebris & uiri,

Eadem &c.

vel,

Nam uerba honorati uiri ac inglorii Eadem &c. Nam Cicero honoratũ & ingloriũ inter se opponit, vt δοκοῦντας & ἀδοξοῦντας ab Euripide opponi videmus. At quod ignobiles ἀντὶ ἀδοξούντων, & opulentos ἀντὶ δοκούντων dixit Ennius, Gellio non placet. ait enim non videri satisfacere sententiæ. Et addit, quia neque omnes ignobiles ἄδοξοι, neque omnes opulenti ἔνδοξοι. Sed quid Gellio responderi posse videatur, dixi in meo Thesauro linguæ Græcæ, in verbo Ἄδοξος. Certè si quid Ennius in hac interpretatione peccasse dicendus est, in eo potius peccauerit (mea sententia) ꝙ duobus verbis vsus sit minimè inter se oppositis, vt sunt Græca Euripidis. quod fecisset, si Inopes (aut Pauperes aut Egeni) cum Opulenti iunxisset. quod ego memini me aliquando in Gallica horum versuũ interpretatione facere: quæ est huiusmodi,

Si du poure & du riche un mesme mot tu ois,

En ton endroit pourtant il n'est de mesme poids.

Huic certè interpretationi, simúlque illi Enniana, patrocinatur prouerbialis de quo nunc agitur senarius. nam si πενία ποιεῖ ἄπιστον καὶ τὸν ἄγχιν, quis alius apud vulgus ἀδοξεῖ quàm πένης? quis vicissim est δοκῶν, id est ἄδοξων, quàm ὁ πλούσιος, id est opulentus, vt Ennius vertit. At non omnes opulenti ἄδοξοῦσι, inquit Gellius, (imò verò hi soli ἄδοξοῦσι apud vulgus) neque omnes ignobiles ἀδοξοῦσι. Imò ἀδοξεῖν prima sua significatione nihil aliud sonat quàm Ignobilem esse, seu Inglorium esse, magis ad verbum. hoc autem cum illo & à Cicerone copulatur. Eodem pertinet & iste versus, qui suprà, titulo εἰς ἄτυχίαν legitur,

Τὸν ἄτυχοῦντα καὶ φρονεῖν νομίζομεν.

Vt tamen verum fatear, & semel tandem quod sentio dicam, nō video cur is reprehensione dignus iudicandus sit qui pro celebri opulé sum, pro ignobili seu inglorio pauperem dixerit: quum illi duo senarii Euripidis seorsum leguntur, id est, à cæteris qui præcedunt ac sequū tur, velut separati: at verò apud ipsum autoré nolim alia interpretatione quàm ad verbum, vti, (sicut & me vsum esse vides) præsertim quum ibi præcedat ἀξίωμα. Sic au-

tem & alii plerique autorum loci, si seorsim legantur, liberiorem interpretationem admittunt, quàm vbi cæteris sunt iuncti.

PAG. CCX LIIII.

Πενία δ' ἀγναμψίας γε, τοὺς πολλοὺς ποιεῖ.

Hic versus (vt docebo infrà) videtur excepisse istum quem habes tulo εἰς πλοῦτον,

Δυνάτας τὸ πλουτεῖν καὶ φιλανθρώπους ποιεῖν.

PAG. CCXLV.

Δυνάμις πέφυκε τοῖς βροτοῖς τὰ χρήματα.

Quanuis hîc dicatur simpliciter δυνάμις πέφυκε τὰ χρήματα, minimè dubium est quin intelligi debeat idem quod apud Euripidem legitur in loco quem paulo antè protuli, itidem περὶ χρημάτων,

Δυνάμιν τε πλείστην ἔχ' ἐν ἀνθρώποις ἔχει.

Perinde est enim ac si diceret, Metiri oportet hominum potentiam ex pecuniis: vel (imitando satyrographum, *Quantum quisque sua nũmorum seruat in arca, Tantum habet & potẽtiæ.* Quòd si alioqui intelligas tãquam simpliciter dictũ, nummos afferre potentiam, frige-

bit hic senarius.

PAG. CCXLVII.

Ἀνὴρ πονηρὸς δυστυχεῖ κἂν εὐτυχῇ.

Hoc dictum cum ad alia respicere videri potest, tum ad eā improborum seruitutem de qua multa Cicero Parad. 5.

IBIDEM.

Ἀνδρὸς πονηροῦ σωλάϊχον ἐμαλάσθεται.

Est & alia lectio, videlicet μαραίνεται. sed lōgè accommodatiu mihi visum est μαλάσσεται, quum & μαλακὰς φρένας, seu μαλθακὰς, alicubi me legere meminerim.

PAG. CCXLVIII.

Ἀνδρὸς πονηροῦ φεῦγε σωφροσύνην ἀεί.

Legitur & σωφουσίαν pro σωφροσύνην. sed præterquam quòd hanc lectionem comprobat versus qui proximè sequitur, multo plus est vitare ipsam etiam σωφροσύνην improbi quàm σωφουσίαν.

IBIDEM.

Κακοῖς ὁμιλῶν, κ' αὐτὸς ἐμβήσῃ κακός.

Idem testatur prouerbialis iste senarius,

Κωλὺς πορεύσῃ κἂν ἐνὶ, σκάζειν

μάθοις.

id est,

Claudum prope habitans, claudicare mox scies.

Vel, vt Erasmus, duos ex vno faciēs,

Claudo uel uni si propinquus manseris,

Disces & ipse claudicare protinus.

Astipulatur & Theognis in hisce versibus, qui à Xenophonte etiam commemorantur,

Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλὰ διδάξεαι·
ἢν δὲ κακοῖσι
Συμμιχθῇς, ὀλέεις καὶ τὸν ἐόντα νόον.

Cæterùm ad imitationē illius versus scriptus fuit iste,

Σοφεῖς ὁμιλῶν κἀυτὸς ἐκβήσῃ σοφός.

Nisi quis potius illum ex hoc facto esse credat.

PAG. CCXLVIII.

Φθείρουσιν ἤθη χρῆσθ' ὁμιλίαι κακαί.

Eadem est huius versus quæ & præcedentis sententia. Affertur autem & à Paulo Apostolo epist. 1 ad Corinthios, capite 15. vbi meminime in vno ex vetustis exemplaribus; quorum collationem pater meus in consilium adhibuit quum Nouum Testamentum excudit, legere hæc verba margini adscripta, Μενάνδρου τῦ κωμικοῦ γνώμη ἐν Θα-

Ibidem & hunc affert,

Κέρδη πονηρὰ ζημίαν ἀεὶ φέρει, (sed scribit κέρδος πονηρὸν) quem sic reddit,

Dispendio usque est fraude quæsitum lucrum.

PAG. CCXXVII.

Ἀνδρὸς χαρακτὴρ ἐκ λόγου γνωρίζεται.

Potes hunc versum & ita reddere, si vocem Græcam (qua tamen & Latini vsi sunt) retinere non libet,

Cuius notæ sit aliquis, ex uerbis patet.

Similis autem est vsus Græcæ vocis χαρακτὴρ in isto Euripidis loco, in Hecuba,

Δεινὰς χαρακτὴρ καὶ πόσιμος ἐν βροτοῖς,

Ἔσθλὸν ψεύδειν. At Erasmi interpretatio non placet, χαρακτῆρα reddentis figuram, quum prouerbialem illum versum ita vertit,

Hominis figura oratione agnoscitur.

Profert autem hunc versum in prouerbio Stultus stulta loquitur, (quod est ex istis Euripideis, μωρὰ γὰρ μωρὸς λέγει.) Sed melius cum illo prouerbiali versu cõuenit hoc dictum quod est itidem παροιμιῶδες, Qualis vir, talis oratio: (ex Aristide, οἷος ὁ τρόπος, τοιοῦτος καὶ ὁ λόγος) Melius, inquam, conuenit, ve-

pote generalius. nam hoc dictum, Stultus stulta loquitur, est velut exemplum illius generalis sententię. Quod & de hoc dicere possumus, Effœminatorum oratio quoque effœminata.

IBIDEM.

Ἀχρότερον δέ γ' ἐδέν ὄζει τὸ λόγου.

Huic versui iunctus erat fortasse vel potius contiguus, is qui cum proximè sequitur in collectaneis γνωμῶν μονοστίχων. est autem hic, Λόγος γὰρ ὄζει λύπης φάρμακον μόνος.

IBIDEM.

Ῥῖψας λόγον τις ἐκ ἀναρπεῖται πάλιν.

Hunc versum videri potest Horatius interpretari voluisse isto,

Et semel emißum volat irrevocabile verbum.

Extat autem idem dictum vnà cũ comparatione, duobus versibus cõprehensum, sub Menandri nomine,

Οὔτ' ἐκ χερὸς μεθέντα κάρτερὸν λίθον

Ῥᾴον κατασχεῖν, ἢτ' ἀπ' ἀλόγιστος λόγον,

quos Erasmus ita reddit,

Nec durus ulli emißus è manu lapis,
Neque sermo lingua, facilè compesci valet.

Ego autem sic,

Retineri ut à te non potest iactus s

lapis,
Sic ore uerba emissa quæ semel tuo.

PAG. CCXXXIII.

Νόμοις ἐπᾴδειν τοῖσιν ἐγχωρίοις καλόν.

Est ἐγχωρίοις positū pro ἐγχωριοίοις seruiendo metro. Sed nec ἐγχώριοι νόμοι seu ἔθη tam est vsitatum quam ἔνχωριοι. Sic Aristophanes in Pluto monet viuendum esse ἔθεσι ἐνχωρίοις, id est Moribus regionis. Quod præceptum quidam apud eum in Ranis ita diligenter obseruare conatur, vt etiã ianuã pulsaturus, roget quis in ea regione sit pulsandæ ianuæ mos. In vulgi ore est hic versus Latinus incerti autoris, cum illo Græco conueniens (sed eralla alioqui Minerua scriptus)

Quum fueris Romæ Romano viuito more.

Erasmus in prouerbio, Polypi mentem obtine, item in prouerb. Lex & regio, affert quædam ad eũdem Græcum versum pertinentia, sed de illo tacens: quod miror.

IBIDEM.

Βίας παρούσης οὐδὲν ἰσχύει νόμος.

Reddidi & hoc modo,

Lex vbi adhibetur, nulla lex quicquam potest.

Necnon illo,

Vbi locus est violentiæ, nil lex potest.

Huc autem pertinet dictum illud Ciceronis, in oratione pro Milone, Silent enim leges inter arma. Quibus subiungit, Nec se expectari iubent, quum ei qui expectare velit, antè iniusta pœna luenda sit quàm iusta repetenda.

PAG. CCXXXIII.

Ξένος ὢν ἀποδήμων ἴδι, καὶ ποιήσεις καλῶς.

Pulchram huius carminis expositionem habemus apud eundem Ciceronem, De off. lib. 1, Peregrini autem & incolæ officium est, nihil præter suum negotiu agere, nihil de alio inquirere, miniméque in aliena esse rep. curiosum.

PAG. CCXXXV.

Πλατὺν βίον τίθησι σωφρονέστερον.

In hoc nomine *πλατὺν* eos omnino *πλανᾶσθαι* existimo qui interpretantur Lapsus. quæ tamen interpretatio habetur & in editione Morelii.

PAG. CCXXXVI.

Ὅρκον δὲ φεῦγε, κἂν δικαίως ὀμνύῃς.

Tale est hoc Isocratis, sed non tam latè patens, *ἕνεκα δὲ χρημάτων μηδένα θεὸν ὀμόσῃς, μηδ' ἂν*

Ἀορκεῖν μέλλῃς.

IBIDEM.

Ἀνδρῶν δὲ φαύλων ὅρκον εἰς ὕδωρ γράφε.

Interpretatus sum hunc versum & ita,

Scribito in aqua quicunque iurat improbus.

At Erasmus sic, (in prouerbio In aqua scribis)

Hominum improborum inscribe iusiurandum aquæ.

Addit autem, id ita deprauari à Xenarcho in Pentathlo, apud Athenæum libro 10,

Ὅρκον δ' ἐγὼ γυναικὸς εἰς οἶνον γράφω. id est,

Inscribo vino siqua iurat fœmina.

At Catullus dixit scribere in aqua, itidem vt in illo versu Græco habemus εἰς ὕδωρ γράφε. extat enim hoc eius tetrastichon,

Nulli se dicit mulier mea nubere malle,
Quàm mihi: non si se Iuppiter ipse petat.
Dicit: sed mulier cupido quod dicit amanti,
In vento & rapida scribere oportet aqua.

Cæterùm vt hîc In aqua scribere, ita illic εἰς ὕδωρ γράφειν, non est Operam perdere, seu Nihil agere (vt Erasmus explicat hæc prouer-

bialia verba, aliã expositionem nõ addens) sed pro vano habere, & nihili æstimare, ideóque non dignari scribere, vt eius permaneat memoria.

PAG. CCXL.

Ἀναφάρετον κτῆμ' ὁσὶ παιδεία βεβοτοῖς.

Idem de virtute dictum à plerisque fuit. In quam sententiam hæc à Cicerone perquam elegãter scripta sunt paradoxo vltimo, Etenim si isti callidi rerum æstimatores prata & areas quasdam magno æstimant, quòd ei generi possessionum minimè quasi noceri potest: quanti est æstimanda virtus quæ nec eripi nec surripi potest vnquam? nec naufragio, nec incendio amittitur? nec tempestatum nec temporum permutatione mutatur? Eodem pertinet Stilponis responsum ad Demetrium regem, à Plutarcho in libro De liberorum educatione, commemoratum his verbis, pag. 9 meæ editionis, καί μοι δοκεῖ Στίλπων ὁ Μεγαρεὺς φιλόσοφος ἀξιομνημόνευτον ποιῆσαι ἀπόκρισιν, ὅτε Δημήτριος ἀναιδραποδισάμενος τὴν πόλιν εἰς ἔδαφος κατέβαλε, καὶ τὸν Στίλπωνα ἤρετο μή τι ἀπολωλεκὼς εἴη. καὶ ὅς, Οὐδέν, εἶπε, πόλεμος γὰρ οὐ λαφυραγωγεῖ τὴν ἀρετήν. id est, Vnde

Discere aliquid sapiens, honestum est & seni.

IBIDEM.

Ὁ σοφὸς ἐν αὑτῷ πάντα φέρει τὰ ἑαυτοῦ.

Huius dicti materiam præbuit fortasse Biantis responsum, quo dixit se sua omnia secum portare. Cicero Paradoxo, Necnon sæpe laudabo sapientem illum Biantem (vt opinor) qui numeratur in septem: cuius quum patriam Prienam cepisset hostis, cæteríque ita fugerẽt vt multa de suis rebus asportarent, quum esset admonitus à quodam vt idem ipse faceret, Ego verò, inquit, facio. nam omnia mea mecũ porto. Quibus subiungit, Ille hæc ludibria fortunæ ne sua quidẽ putauit, quæ nos appellamus etiam bona.

PAG. CCXLIII.

Πενία δ' ἄπμον καὶ τὸ δυσχυῆ ποιεῖ.

Idem testatur & Euripides in Phœnissis, scribens,

-πένης γὰρ ἀνὴρ ἔδεν δυσχυὴς ἀνήρ. quæ verba subiunguntur istis,

Τὰ χρήματ' ἀνθρώποισι πιστώτατα,
Δυνάμιν τε πλείστην τ' ἐν ἀνθρώποις ἔχει.

Ἃ γὰ μὴ πάρεστ' οὐδὲν, μυρίαν ἄγων
Λύπην.

Vbi animaduerte & quod dicitur de opibus hoc versu, Δυνάμιν τε

πλείσην, &c. conuenire itidem cum isto, quem habebis infrà, titulo εἰς πλοῦτον, Δωσάμις πέφυκε τοῖς βεβ- τοῖς τὰ χρήματα. Non est autem ve ro abtimile, huic versui aut alii cui piam huiusmodi subiunctum fuisse illum Πενία δ' ἄτιμον &c.

IBIDEM.

Τῶν γὰρ πενήτων εἰσὶν οἱ λόγοι κενοί.

Eadem de re queritur apud Stobæum Menandri, his versibus,

Εὐκαταφρόνητόν ὄντι Γοργία πένης
Κἂν παῦρα λέγῃ δίκαια.

Huc pertinet & ille Euripideæ Hecubæ versus,

--λόγος γὰρ ἐκ τ' ἀδοξούντων ἰὼν
Κἀκ τῶν δοκούντων, οὐ τὸς αὐ τοὺς αὐτὸν φέρει.

quos ita reddidit olim Ennius,

Nam quum opulenti loquuntur pariter atque ignobiles,
Eadem dicta eademque oratio æquè non æquè ualet.

Erasmus sic,

--quòd à leuibus profecta oratio,
Et à probatis, non idem ualet eadem.

Ego ita,

Ignobilis enim uerba celebris & uiri,
Licet eadem, non pondus obtinent idem.

vel,

Inglorii etenim uerba , celebris & uiri,
Eadem &c.

vel,

Nam uerba honorati uiri ac inglorii
Eadem &c. Nam Cicero honoratũ & ingloriũ inter se opponit, vt δοκοῦντας & ἀδοξοῦντας ab Euripide opponi videmus. At quod ignobiles ἀντὶ ἀδοξούντων, & opulentos ἀντὶ δοκούντων dixit Ennius, Gellio non placet. ait enim non videri satisfacere sententiæ. Et addit, quia neque omnes ignobiles ἀδόξους εἶσι, neque omnes opulenti ὀυδόξους εἶσι. Sed quid Gellio responderi posse videatur, dixi in meo Thesauro linguæ Græcæ, in verbo Ἄδοξος. Certè si quid Ennius in hac interpretatione peccasse dicendus est, in eo potius peccauerit (mea sententia) ψ duobus verbis vsus sit minimè inter se oppositis, vt sunt Græca Euripidis. quod feciſſet, si Inopes (aut Pauperes aut Egeni) cum Opulenti iunxisset. quod ego memini me aliquando in Gallica horum versuũ interpretatione facere; quæ est huiusmodi,

Si du poure & du riche un meſme mot tu ous,
En ton endroit pourtant il n'eſt de meſme poids.

Huic certè interpretationi, simúlque illi Enniane, patrocinatur prouerbialis de quo nunc agitur senarius. nam si πενία ποιεῖ ἄτιμον καὶ τὸν ὄλβιον, quis alius apud vulgus ἀδοξεῖ quàm πένης? quis vicissim est δοκῶν, id est ὄνδοξων, quàm ὁ πλούσιος, id est opulentus, vt Ennius vertit. At non omnes opulenti ὄνδοξοῦσι, inquit Gellius, (imò verò hi soli ὄνδοξοῦσι apud vulgus) neque omnes ignobiles ἀδοξοῦσι. Imò ἀδοξεῖν prima sua significatione nihil aliud sonat quàm Ignobilem esse, seu Inglorium esse, magis ad verbum. hoc autem cum illo & à Cicerone copulatur. Eodem pertinet & iste versus, qui suprà, titulo εἰς ὄυτυχίαν legitur,

Τὸν ὄυτυχοῦντα καὶ φρονεῖν νομίζομεν.

Vt tamen verum fatear, & semel tandem quod sentio dicam, nō video cur is reprehensione dignus iudicandus sit qui pro celebri opulé sum, pro ignobili seu inglorio pauperem dixerit: quum illi duo senarii Euripidis seorsum leguntur, id est, à cæteris qui præcedunt ac sequũtur, velut separati: at verò apud ipsum autoré nolim alia interpretatione quàm ad verbum, vti, (sicut & me vsum esse vides) præsertim quum ibi præcedat ἀξίωμα. Sic au-

…plerique autorum loci, …legantur, liberiorem in… …rem admittunt, quàm …is sunt iuncti.

…AG. CCX LIIII.

…ς ἐγὼ μισῶ γε, τοὺς πολ…νεῖ.

…ndas (vt docebo infrà) vi… …ere istum quem habes …λίαν,

…πλωτον καὶ φιλοχρή…ματον.

…AG. CCXLV.

…πένια τοῖς βροτοῖς τὰ χρή…

…mis hic dicatur simpliciter …πένια τὰ χρήματα, mi…bium est quin intelligi de…m quod apud Euripidem …m loco quem paulo antè …ximus, περὶ χρημάτων,

…ὶ τὸ πλουσίαν ἕξιν ἐν ἀνθρώ…ποις.

…est enim ac si diceret, Me…gnet hominum potentiam …nis: vel (imitando satyro…em, *Quantum quisque sua nũmmos habet in arca, Tantum habet* …*tiæ.* Quòd si alioqui in…ta quam simpliciter dictũ, …nos afferre potentiam, trige-

tem & alii plerique autorum loci, si seorsim legantur, liberiorem interpretationem admittunt, quàm vbi cæteris sunt iuncti.

PAG. CCX LIIII.

Πενία δ' ἀγνώμονας γε, τοὺς πολλοὺς ποιεῖ.

Hic versus (vt docebo infrà) videtur excepisse istum quem habes tulo εἰς πλοῦτον,

Δώματα τὸ πλουτεῖν καὶ φιλανθρώπους ποιεῖν.

PAG. CCXLV.

Δύναμις πέφυκε τοῖς βροτοῖς τὰ χρήματα.

Quanuis hîc dicatur simpliciter δώματα πέφυκε τὰ χρήματα, minimè dubium est quin intelligi debeat idem quod apud Euripidem legitur in loco quem paulo antè protuli, itidem τοὺς χρημάτων, Δυνάμιν τε πλείστην δεῖ ἐν ἀνθρώποις ἔχειν.

Perinde est enim ac si diceret, Metiri oportet hominum potentiam ex pecuniis: vel (imitando satyrographum, *Quantum quisque sua nummorum seruat in arca, Tantum habet & potentiæ*. Quòd si alioqui intelligas tâquam simpliciter dictũ nummos afferre potentiam, frige-

bit hic senarius.

PAG. CCXLVII.

Ἀνὴρ πονηρὸς δυστυχεῖ κἂν δυτυχῇ.

Hoc dictum cum ad alia respicere videri potest, tum ad eā improborum seruitutem de qua multa Cicero Parad. 5.

IBIDEM.

Ἀνδρὸς πονηροῦ ἀπολάῖχον᾽ μαλάσσεται.

Est & alia lectio, videlicet μαραίνεται. sed lōgè accommodatiu mihi visum est μαλάσσεται, quum & μαλακὰς φρένας, seu μαλθακὰς, alicubi me legere meminerim.

PAG. CCXLVIII.

Ἀνδρὸς πονηροῦ φεῦγε συνοδίαν ἀεί.

Legitur & συνουσίαν pro συνοδίαν. sed præterquam quòd hanc lectionem comprobat versus qui proximè sequitur, multo plus est vitare ipsam etiam συνοδίαν improbi quàm συνουσίαν.

IBIDEM.

Κακοῖς ὁμιλῶν, κ᾽ αὐτὸς ἐκβήσῃ κακός.

Idem testatur prouerbialis iste senarius,

Κακῶν πορισμὸς κἂν ἑνὶ, σκάζειν

id est,

habitans, claudica-

duos ex vno facit,

propinquus manse-

claudicare protinus.

& Theognis in hisce

à Xenophonte etiam

adimitatione illius ve-

fuit iste,

potius illum ex hoc face-

PAG. CCXLVIII.

est huius versus vis &

sententia. Affertur au-

Paulo Apostolo epist. 1 ad

capite 15. vbi memi-

vno ex vetustis exempla-

quorum collationem pater

consilium adnibuit quum

Testamentum excudit, le-

verba margini adscripta,

μάθοις.

id est,

Claudum prope habitans, claudicare mox scies.

Vel, vt Erasmus, duos ex vno faciēs,

Claudo nel uni si propinquus manseris,

Discres & ipse claudicare protinus.

Astipulatur & Theognis in hisce versibus, qui à Xenophonte etiam commemorantur,

Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλὰ διδάξεαι· ἢν δὲ κακοῖσι

Συμμιχθῇς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον.

Cæterùm ad imitationē illius versus scriptus fuit iste,

Σοφοῖς ὁμιλῶν κἀυτὸς ἐκβήσῃ σοφός.

Nisi quis potius illum ex hoc factū esse credat.

PAG. CCXLVIII.

Φθείρουσιν ἤθη χρῆσθ' ὁμιλίαι κακαί.

Eadem est huius versus quæ & præcedentis sententia. Affertur autem & à Paulo Apostolo epist. 1 ad Corinthios, capite 15. vbi memini me in vno ex vetustis exemplaribus, quorum collationem pater meus in consilium adhibuit quum Nouum Testamentum excudit, legere hæc verba margini adscripta, Μενάνδρου τῆ κωμικοῦ γνώμη ἐν Θα-

δία. vbi tamen meritò quis suspicetur scribendum potius Θαίδι. ac certè (vt verum fatear) propemodũ oculos fugiebant postremæ huius vocis literæ. Cæterùm non dubium est quin vetus interpres ὁμιλίαις malè reddiderit, Colloquia. quod tamen Erasmus retinere non dubitauit. Sed itidem in versu præcedente κακοῖς ὁμιλῶν vertendum esset Improbis colloquens. eadem enim vtrobique est ratio. Multo autem latius patere significationẽ nominis ὁμιλίας, quàm nominis Colloquia, atque adeo tam latè quàm Latinæ vocis Congressus, probatione minimè indigere puto. Sunt & qui Commercia interpretentur: sed minus mihi placet hoc quàm illud, quo etiam Tertullianus est vsus in interpretatione huius versus, libera alioqui. ita enim vertit,

Bonos corrumpunt mores congressus mali.

Sed eum tamẽ & altero illo nomine vsum esse fateor, eadem de re loquentem. Præcedunt enim illam interpretationem ista eius verba, Conuictum atque commercia deo digna sectare, memor illius versiculi sanctificati per Apostolum, Bonos &c. Potest certè ὁμιλία reddi etiam Conuersatio. sed pluralis Conuersationes durior videri possit. Ne

tum prætermittendum ri
ripti cuiusdam exempla
norum modò à mendo
ne, ereptione huius versus
ibi adscriptum fuisse hoc
ἀγαθὰ ἤθη κακοῦς. vt
Alexander corrumpi malis
ros mores. Sed quã
hominẽs facilius ex con-
cum improbis nequitiã
quàm alii, non du-
ἀγαθοὶ ἦσαν sint boni mo-
probi, ponanturque pro
& κακοί. Alioqui
restringeretur hoc dictũ,
contra id quod vel quo-
mur. Vt omittam, meri
uarum quempiam hu-
cationis exemplum.

PAG. CCLII.

ἔχειν, πολμηρὸς δὲ

à Latinis interdum in me
re & in bonam partem ac-
itóque hoc vocabulo libẽ
uissem, si adfuisset aliud.
tamen ita circumloqui πολ-
ndo nomine Audacia,
reddere Audax. Sed præceps
malit quispiam dicere for
pro τὸ τολμᾶν quidem Au
τολμηρὸς reddere Teme-

hoc quidem prætermittendum existimo, margini cuiusdam exemplaris, ex iis quorum modò à me facta fuit mentio, eregione huius versus Menandri adscriptum fuisse hoc scholium, χρησὰ αἰτὶ τῶ κοδφα. vt dicat Menander corrumpi malis congressibus leues mores. Sed quãuis leues homines facilius ex conuersatione cum improbis nequitiã haurire possint quàm alii, non dubito quin χρησὰ ἤθη sint boni mores seu probi, pònantúrque pro antithetis χρησὰ & κακαί. Alioqui nimium restringeretur hoc dictũ, & quidem contra id quod vel quotidie experimur. Vt omittam, meritò desideraturum quempiam huius significationis exemplum.

PAG. CCLII.

Εὔτολμος ἡ) κρῖνε, τολμηρὸς δὲ μή.

Audacia à Latinis interdum in malam, sæpe & in bonam partem accipitur: ideóque hoc vocabulo libẽter abstinuissem, si adfuisset aliud. Malui tamen ita circumloqui τολμηρὸς, vtendo nomine Audacia, quàm reddere Audax. Sed præceps audacia malit quispiam dicere fortassis: aũt pro εὔτολμος quidem Audax, at τολμηρὸς reddere Temerarius.

Ἐν τοῖς κακοῖς δὲ τοὺς φίλους ὠφελέτει.

Tale est hoc dictũ Euripidis in Oreste,

- τοὺς φίλους
Ἐν τοῖς κακοῖς χρὴ τοῖς φίλοισιν ὠφελεῖν.

id est (vt vertit Erasmus)

Iuuare amicos rebus afflictis decet.

Subiungit autem,

Ὅταν δὲ ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί χρὴ φίλων;

Ἀρκεῖ γὰρ αὐτὸς ὁ θεὸς ὠφελεῖν θέλων.

quos duos his tribus reddit idem,

Quorsum opus amicis, quum benignè sors fauet?

Siquidem ipsa per se sufficit Rhamnusia,

Volens secundis adiuuare fauoribus.

Sed malim hosce tres Græcos totidem Latinis reddere, hoc modo,

Iuuare amicos in malis suis decet.

At nos deo iuuante, quid amicis opus?

Fauentem habere nam sat est nobis Deum.

Huc autem pertinet & iste prouerbialis versus,

Μή μοι ποτ' ἔλθοις ὅταν ἐγὼ σοι χαλῶς.

id est,

Ne nisi me tuæ res secundæ quum mihi.

[illegible] ἐν τοῖς κακοῖς χρὴ τοὺς φίλους ὠφελεῖν

[illegible] quod apud Aristotelem [illegible] prouerbiale χρὴ [illegible] φίλους. Naso [illegible] comparatione hac vsus est [illegible]

[illegible] sublatum spectatur in ignis [illegible]

[illegible] dubio est inspiciẽda fides. [illegible] Tempore duro pro eo [illegible] Ennium dixisse in [illegible], in hoc senario,

[illegible] certus in reincerta cernitur.

[illegible] Theognis aliter vsus est cõ [illegible] illa sumpta ab auto [illegible] obtorquebatur, in his versibus,

[illegible] χρὴν τι καὶ ἄγγυον [illegible] ὁρᾶς

[illegible] ἀνδρὸς δ' εἶναι ἑτοίμου [illegible].

[illegible] ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας φίλει.

[illegible] Theognis statutus est, his [illegible]

[illegible] ἄνδρα πιστὸν καὶ ἁρμόσιον εἰσιδεῖν,

[illegible] τοῦ δ' ἀφανῆ πρήγματα παυσέμεναι.

[illegible] φιλεῦντας πίστιν οὐ λέγους ἔχω.

PAG. CCLXI.

Κρίνει φίλους ὁ καιρὸς ὡς χρυσὸν τὸ πῦρ.

Tale est quod apud Aristotelem legitur, tanquam prouerbiale. χρόνον διαγινώσκειν τὸν φιλοῦντα. Naso quoque comparatione hac vsus est lib. 1 Trist. eleg. 4.

Scilicet *ut fuluum spectatur in ignibus aurum,*
Tempore sic duro est inspiciēda fides.

Dixit autem Tempore duro pro eo quod videmus Ennium dixisse In re incerta, in hoc senario,

Amicus certus in reincerta cernitur.

At verò Theognis aliter vsus est cōparatione illa sumpta ab auro quod probatur, in his versibus,

Ἐν πυρὶ μὲν χρυσόν τε καὶ ἄργυρον ἄνδρες ἴδριες ἀνδρὸς γιγνώσκουσ', αἰ δρὸς δ' οἶνος ἐδεξεώτην.

PAG. CCLXII.

Πολλοὶ τραπέζης ἐν ἀληθείας φίλοι.

Hoc & Theognis tractatus est, his versibus,

Πολλοί τοι πόσιος καὶ ἑρώσιος εἰσὶν ἑταῖροι,
Ἐν δὲ μόνῳ δαίῳ πρήγματι πανσόμεθοι.

IBIDEM.

Δεῖ τοὺς φιλοῦντας πίστιν οὐ λόγους ἔχειν.

Hunc senarium prætermisit Erasmus in prouerbio, Lingua amicus, id est (inquit) Qui verbis ostendit, non re præstat beneficium. Aut, qui non amat ex animo, sed benevolentiam oratione præ se fert. Ibidem affert ex Sophoclis Antigone,

Λόγοις δ' ἐγὼ φιλοῦσαν οὐ στέργω φίλην.

PAG. CCLXIII.

Ὀργῆς χαρίζειν τὰ κρυπτὰ μὴ 'κφαίνειν φίλου.

Ira impelli homines nonnunquam ad effutienda quæ alioqui tacuisse, ostendit & Horatius, quũ scribit Epist. lib. 1,

Arcanum neque tu scrutaberis illius unquam,
Commissumque teges, & vino tortus & ira.

Quanta sint autem cum fidelitate nobis seruanda nostrorum amicorum arcana, monet & Isocrates, quum λόγων παρακαταθήκας magis seruari vult à nobis quàm τὰς τῶν χρημάτων. vbi obserua obiter & vocem hanc παρακαταθήκας, conuenientem cum verbo Commissa: quo vsus est Horatius, cum hîc, tum alibi: quum scribit,

Nec retinent patulæ commissa fidelibus aures.

Item,

Ille tegat commissa.

Sic & Cic. Tusc. quæst. lib. 2, An coli iustitia poterit ab homine propter vim doloris enuntiante commissa, prodente conscios? Vbi si meritò reprehenduntur qui propter vim doloris enuntiant commissa, seu ἐκφαίνουσι τὰ κρυπτὰ, (vt loquutus est illius senarii autor) quanto maiore sunt reprehensione digni qui ὀργῆς χαρίζειν id faciunt? Est autem dictum hoc ὀργῆς χαρίζειν pro τῶν ὀργῆς, non satis vsitato loquendi genere.

IBIDEM.

Φίλος μὲ βλάπτων οὐδὲν ἐχθροῦ διαφέρει.

Huic similis est hic senarius,

Ἄκαιρος εὔνοι' οὐδὲν ἐχθρας διαφέρει.

quem ita reddit Erasmus,

Par odio importuna beneuolentia.

vbi Importuna dicit pro Intempestiua, quo vsus est in altera ista interpretatione, Intempestiua beneuolentia nihil à simultate differt. Ibidem, Suidas (inquit) in voce ἄκαιρος narrat hoc versu Hippolytũ respondisse Phædræ nouercæ, dicenti se amore illius captam esse. Quadrabit in eos qui, dum officiosi student esse, non habita temporis ratione, nocent aut molesti sunt sedulitate. veluti qui nõ apto tem-

pore obiurgant amicum, aut qui immodicis & intempestiuis laudibus conciliant homini inuidiam: aut qui pecuniam suppeditant adolescenti qua fiat deterior. Fertur & alter huic consimilis, Φίλος με βλάπτων &c. Huc respexit Horatius in epistolis,

Nil moror officium quod me granat.

Rursum alibi,

Sedulitas autem quem stultè diligit, urget.

Hæc Erasmus: quibus addo, illi prouerbio respondere istud apud Plautum, *Nil homini amico opportuno amicius.* nam & horum verborum solet afferri ista expositio, Gratissimum esse officium quod præstatur in tempore: vt vicissim intempestiuum officium plerunque molestũ esse solet, atque adeo nihil differt ab inimicitia, intempestiua beneuolentia. Addo & tertium prouerbium, tanquam eodem pertinens, Κακόν γε δῶρον ἴσον ὅτι ζημία.

id est,

Est simile damno munus id quod est malum.

Cui prouerbio non absimile hoc Senecæ dictum, Sæpe nihil interest inter amicorum munera, & hostium vota. Quicquid illi accidere optant, in id horum intempestiua indulgẽtia impellit atque instruit. Quid autem turpius quàm quod

pore obiurgant amicum, aut qui immodicis & intempestiuis laudibus, conciliant homini inuidiam, aut qui pecuniam suppeditant adolescenti qua fiat deterior. Ferunt & alter huic consimilis, Φίλε μὴ δῶρ &c. Huc respexit Horatius in epistolis,

Nil moror officium quod me grauat.

Rursum alibi,

Sedulitas autem quem stulte diligit, urget.

Hæc Erasmus: quibus addo, illi prouerbio respondere istud apud Plautum, *Nil homini amico opportunum est nisi mors.* nam & horum verborum ita licet afferri ista expositio, Grauissimum esse officium quod præstatur in tempore: vt vicissim intempestiuum officium plerunque molestum esse solet, atque adeo nihil differre ab inimicitia, intempestiua beneficentia. Addo & tertium prouerbium, tanquam eodem pertinens, Κακόν γε δῶρον ἐσθ' ὅταν ζημία. id est,

Est simile damno munus id quod est malum.

Cui prouerbio non absimile hocce necæ dictum, Sæpe nihil interest inter amicorum munera, & hostium vota. Quicquid illi accidere oprant, in id horum intempestiua indulgentia impellit atque instruit. Quid autem turpius quàm quod

euenit frequentissimè, vt nihil interfit inter odium & beneficium? Addo & quartum prouerbium,

Καιρὸν τὸ κερδος, ὦ π μὴ καιρος τύχῃ.

Nam & hoc in eandē esse dictū sententiam manifestum est, licet latius patens. quam alioqui Erasmus restringat, sic interpretando,

Bonum, malum fit, tempore haud datum suo.

Restringit (inquam) hac interpretatione, quum verbis illis pronuntietur generalius, Bonum esse malum quum est intempestiuum. nam ὦ π μὴ καιρος τύχῃ, non aliud est quàm ὦ π ἄκαιρον ἦ. Esse autem nobis exemplo possunt cum alia multa, tum id quod de consolatione legimus apud Æschylum in Prometheo vincto, pag. 27 meæ editionis. Ibi enim quum dixisset Oceanus Prometheo,

Οὐκοῦν Προμηθεῖ τοῦτο γνώσεται, ὅπ –

Ὀργῆς νοσούσης εἰσὶν ἰαθῆι λόγοι, (vel potius ψυχῆς, vt in annot. admonui) respondet Prometheus,

Εἰ πὶς ἐν καιρῷ γε μαλθάσσῃ κέαρ, Καὶ μὴ σφριγῶντα θυμὸν ἰσχναίνῃ βίᾳ.

id est (sequendo quam habemus apud M. Tullium interpretationē),

Atqui Prometheus te hoc tenere existimo,

Mederi orationem iracundiæ.

quibus respondetur à Prometheo,

- siquidem Quis tempestiuam medicinam admouens,
Non aggraueſcens ulnus illidat manu.

vel(vt in aliis exempl.)

Non ad graueſcens ulnus illidat manus?

Hîc autem aptissimum habent locum versus isti Nasonis,

Temporibus medicina ualet. data tempore prosunt,
Et data non apto tempore uina nocent.
Quinetiam accendas uitia irritésque uetando,
Temporibus si non aggrediare suis.

Proximè autem præcedunt hi versus, in quibus peculiariter de tempestiua consolatione agitur, vt in illo Æschyli loco,

Quis matrem, niſi mentis inops, in funere nati
Flere uetat? non hoc illa monenda loco est.
Quum dederit lacrymas, animúmque impleuerit ægrum,
Ille dolor uerbis emoderandus erit.

Probat autem hoc exemplo sententiam istam generalem,

Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte,
Respuit atque odio uerba monen-

illet.

PAG. CC LXIIII.

ὁ δεῖνα τοὺς δάκτυλας λύσει

nunc versum & ita reddere,
beatus, est laborandum tibi.
vel sic,
hoc tibi labor debet.
ea quam habes interpreta-
ea illa pagina 264, est suo lo-
vox vna, videlicet accusa-
tiuum. ita enim scribendus est
ebat,
ntem beatam qui cupit.

PAG. CC LXV.

ἀλλὰ τοῦτον μεμνῆσθαι πρέ-

ium & alia lectio, σοφὸν pro
ion. quam miror sequutum e-
ctum in prouerbio, Iucun-
labores, quum prorsus à sen
ta huius senarii sit aliena: in
non agitur de eo quod sapien
is solummodo, sed quod cum
mortalibus dulce solet esse. Le-
re autem & τὸν σοφὸν pro τοῖς
sim, eodem sensu. Fuit porro
ponet expressa illa sententia
is verbis à Seneca,
Quid fuit durum pati, meminisse du
est.
dixerat Cicero quoq; dictum su

Mederi orationem iracundiæ,
quibus respondetur à Prometheo:
- siquidem Quis tempestiuam
medicinam admouens,
Non aggrauescens vulnus illidat manu.
vel (vt in aliis exempl.)
Non ad grauescens vulnus illidat manus?

Hîc autem aptissimum habent locum versus isti Nasonis,
Temporibus medicina valet, data tempore prosunt,
Et data non apto tempore nocumento.
Quinetiam accendas vitia irritesque nocendo,
Temporibus si non egerit ipse suis.

Proximè autem præcedunt hi versus, in quibus peculiariter de temporis consolatione agitur, vt in illo Æschyli loco,
Quis matrem, nisi mentis inops, insanire nati
Flere vetat? non hoc illi mandata loco est.
Quum dederit lacrymas, animumque impleuerit ægrum,
Ille dolor verbis emoderandus erit.

Probat autem hoc exemplo sententiam istam generalem,
Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte,
Respuit atque odio verba monentis habet.

PAG. CC LXIIII.

Μαθεῖν ἀνάγκη τοὺς θέλοντας ὄντως ζῆν.

Potes hunc versum & ita reddere,
Vt sis beatus, est laborandum tibi.
vel sic,
Vis esse felix? hoc tibi labor dabit.
At in ea quam habes interpretatione in illa pagina 264, est suo loco mora vox vna, videlicet accusatiuus Vitam. ita enim scribendus est ille versus,
Laboret is vitam beatam qui cupit.

PAG. CC LXV.

Ἡδὺ δὲ τοῖς σωθεῖσι μεμνῆσθαι πόνων.

Extat & alia lectio, σφοῖσι pro σωθεῖσι. quam miror sanum esse Erasmum in prouerbio, Iucundi acti labores, quum prorsus à sententia huius senarii sit aliena: in quo non agitur de eo quod sapientibus solummodo, sed quod cunctis mortalibus dulce solet esse. Legitur autem & τὸν σωθέντα pro τοῖς σωθεῖσι, eodem sensu. Fuit porro eleganter expressa illa sententia istis verbis à Seneca,
Quod fuit durum pati, meminisse dulce est.
Testatur Cicero quoq; dictum suo

tempore fuisse in hunc sensum, Iucundi acti labores. ita enim ille De fin. bonorum & malorum, lib. 2, Quid si etiã iucũda memoria præteritorum malorum? Vt prouerbia nonnullà veriora sint quàm vestra dogmata? vulgò enim dicitur, Iucundi acti labores. Hinc & Flaccus,

-gaudent vbi vertice raso
Garrula securi narrare pericula nautæ.

Extant & ab Homero in hanc ententiam scripti versus isti,

-καὶ μ' ὀΐ τε κὴ ἄλγεσι τέρπεσ'. αἰνὴρ
Μνήμενος, ὅσσα πολλὰ πάθοι κὴ πολλὰ ἐόργοι.

Et Odyss. o,

Νῶϊ δ' ἐνὶ κλισίῃ πίνοντέ τε δαινυμένω τε,
Κήδεσιν ἀμμίλλων τερπώμεθα λευγαλέοισι,
Μνωομένω. μ' ὀΐ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται αἰνὴρ
Ὅς τις δὴ μάλα πολλὰ πάθῃ κὴ πόλλ' ἐπαληθῇ.

Hinc Virg. *-forsan & hæc olim meminisse iuuabit.*

PAG. CCLXVI.

Ἔνιοι κακῶς φρονοῦσι, προφάσεις καλάς.

Sic & Theognis,

Πολλοί τοι κενὴν δειλαῖς φρεσὶ δαίμονι δ' ἐσθλῷ,
Οἷς τὸ κακὸν δοκέον γίγνεται εἰς ἀγαθόν.

tempore fuisse in hunc sensum, ha-
cundi acti labores. ita enim ille in
fin. bonorum & malorum, lon-
Quid si etiã iucũda memoria pre-
teritorum malorum? Vt proclivis
nonnulla veriora sint quam vera
dogmata? vulgò enim dicitur: le-
cundi acti labores. Hinc & Flaccus

-gaudent vbi vanice rasi
Garrula securi narrare pericula nau-
ta. Extant & ab Homero in hanc
ententiam scripti versus illi,

-καὶ μὲν δὴ πάντα τάρβησεν κῆρ
Μνήσωμος, ὅσσα πολλὰ παθὼν ἐτλη
λὰ ἐόργει.

Et Odyss. o,

Νῦν δ' ἐνὶ χλισμῷ πίσυνοί περ ἐόντες
μύθῳ τε,
Κήδεσιν ἀμφίλαφοι τερπώμεθα λυγρ-
λέοισι,
Μνησόμενοι. μὲν δὲ τι καὶ ὀλίγοιο πε-
τηται ἀνὴρ
Ὅς τις δὴ μάλα πολλὰ παθὼν ἀλάλη-
ται.

Hinc Virg. -forsan & hæc olim me-
minisse iuvabit.

PAG. CCLXVI.

Ἔνιοι κακῶς φερόμενοι, ἀσφάλειαν
καλοῦσι.

Sic & Theognis,

Πολλοί τοι κἠσθλὸν δειλὸς ἐριτὶ, δὴ
μοι δ' ἐσθλὸ,
Οἷς τὸ κακὸν δολίον γίγνεται ἐς
ἀγαθόν.

PAG. CCLXX.

Χρόνος δίκαιον ἄνδρα δεικνύει μόνος.

Ad huius dicti expositionem faciunt quædam à me allata in eum Philemonis locũ cuius initiũ est, Ἀνὴρ δίκαιός ἐστιν ἐκ τῶν μὴ ἀδικῶν.

PAG. CCLXXII.

Ψεύδους καταβολὴν τὸν βίον λυμαί-
νεται.

Legitur etiam ψεύδους διαβολὴ, item ψευδὴς διαβολή. quod ψευδὴς tolerabilius esset, si διαβολὴ pro καταβολὴ reponere vellemus. Tolerabilius, inquam, sed quod tamen parum mihi placeat: quippe cui abũdare videatur illud ψευδής. nisi quis διαβολὴ interpretari velit Accusatio, vt reddatur ψευδὴς διαβολὴ, Falsa accusatio, nõ Falsa calumnia, vt quidam verterunt. Sunt verò & qui cum nomine καταβολὴ scribãt non ψεύδους, sed ψευδής. quæ lectio & in vulg. lexicis Græc. habetur, vbi ineptissimè annotatur καταβολῶ in isto versu significare calumniam. Ego ψεύδους καταβολὴ lectionem omnium optimam existimans, non dubito quin καταβολὴ eo dicatur modo quo diceretur ψεῦδος καταβάλλεσθαι pro Mendacii velut fundamenta iacere, Mendacio dare ortum, & in rerum naturã illud producere, vt sic dicam.

Adeo vt perinde sit ac si quis ita lo-
queretur, Quicunque primus men-
dacium commentus est, is magnã
humanæ vitæ cladem intulit. Expe
riantur tamen viri docti an aptio-
rem quampiã huius loci interpreta-
tionem afferre possint: quum eam
quæ καταβολὴ vult significare calu
mniam, meritò à me explodi, infi-
ciari minimè queant.

PAG. CCLXIIII.

Ψυχῆς ὀπμελοῦ τῆς σεαυτοῦ, καθὰ
δυνῇ.

Quod de hoc versu dico, idem &
de aliis plerisque meritò dixerim.
Atque adeo, vt veniam ad ea de
quibus hîc verba me facturũ pro-
misi, sciendũ est quædã inter hos
morales senarios irrepsisse, seu in-
ter has μονοστίχους γνώμας, quæ
nihil dignum vllius veterum comi
corum nomine habeãt, (qua de re
admonui & antea in aliquot locis,
addens, à me veterũ comicorũ ap-
pellatione omnes cõprehẽdi quib⁹
hoc nomẽ tributum fuit ante tem-
pora nostris vicina, nõ autẽ vt dif-
ferentiam illam quæ & olim inter
comicos statuebatur, significem)
ac non solùm nihil nomine illorũ
dignum, sed ne γνωμικὸν quidem
prorsus. quum autem iam aliquos
quibus hanc notam apponendam

Adeo vt perinde sit ac si quis ita quæreretur, Qui cunque primus mendacium commentus est, is magnæ humanæ vitæ cladem intulit. Ego riantur tamen viri docti an aptiorem quampiã huius loci interpretationem m afferre possint: quum eam quæ καταξολὴν vult significare calumniam, meritò à me explodi, inficiari minimè queant.

PAG. CCLXIIII.

Ψυχῆς ὄπμελος τὶς σωτηρία, γνὼς δικαίη.

Quod de hoc versu dico, idem & de aliis plerisque meritò dixerim. Atque adeo, vt veniam ad eas quibus hîc verba me facturũ promisi, sciendũ est quædã inter comorales senarios irrepsisse, seu potius has μονοστίχους γνώμας, quæ nihil dignum vllius veterum comicorum nomine habeãt, (qua de re admonui & antea in aliquot locis) addens, à me veterũ comicorũ appellatione omnes cõprehẽdi quibus hoc nomẽ tributum fuit ante tempora nostris vicina, nõ autẽ vt differentiam illam quæ & olim inter comicos statuebatur, significem, ac non solùm nihil nomine illorum dignum, sed ne γραμματικὸν quidem prorsus. quum autem iam aliquot quibus hanc notam apponendam

existimo, indicauerim, ex iis tibi faciendum de aliis relinquam iudicium. Hoc autem amplius dico, quædam esse quæ ne versum quidẽ efficiant, nisi violatis prorsum omnibus quantitatis syllabicæ legibus. Horum è numero sunt hęc verba titulo εἰς ἀυτυχίαν,

Κατ' ἰδίαν φρόνησιν οὐδεὶς ἀυτυχεῖ.

item titulo εἰς κέρδος,

Ζήτει σωφρόνην ἐκ δικαίων τὸν βίον.

Cinico, ex Gregorio
Gyraldo.

[illegible] Philemon nouæ co-
[illegible], vel (vt Apuleius ait)
[illegible] habuit Dæmonem, qui
[illegible] regis tẽporibus floruit, an-
[illegible] centesimã olympiade.
[illegible] paulo antiquior fuit, pe-
[illegible] accusamur, si Suidæ sumus: at
[illegible], Pompeiopoli Ciliciæ vrbe
[illegible] & soloe, à Solone philo-
[illegible] dicebatur.

Paulo pòst,

[illegible] vero quodam mortis genere
[illegible] interisse proditũ est. nam-
[illegible] scribit Lucianus) quum septi-
[illegible] (vt alij legunt) nonũ & no-
[illegible] annũ iam excessisset, recu-
[illegible] asinum ficos mandentẽ vide-
[illegible] mento est adeo risu percitus,
[illegible] domesticos conuocasset, ipse
[illegible] vt asello post ficos potum
[illegible], ea tanto est risu percitus, ut
[illegible] sit. Quam rem & Vale
[illegible] Maximus recitat, tametsi he
[illegible] accidisse Laertius Diogen
[illegible] reliquit. Ælianus vero in
[illegible] prouidentia, alia de Philem
[illegible] historiam affert.

Paulo pòst,

[illegible] inuenimus L. Apuleius in
[illegible] reliquis de morte Philem

DE PHILEMONE comico, ex Gregorio Gyraldo.

Sequebatur Philemon nouæ comœdiæ poeta, vel (vt Apuleius ait) mediæ. patrem habuit Dæmonem, qui Alexandri regis tẽporibus floruit, vndecima supra centesimã olympiade. Menandro paulo antiquior fuit, patria Syracusanus, si Suidæ stamus: at si Straboni, Pompeiopoli Ciliciæ vrbe natus, quæ & Soloe, à Solone philosopho condita, prius dicebatur.

Paulo pòst,

Miro verò quodam mortis genere Philemonẽ interiisse proditũ est. nanque (vt scribit Lucianus) quum septimum, vel (vt alij legunt) nonũ & nonagesimũ annũ iam excessisset, recubansque asinum ficos mandentẽ videret, vehementi est adeo risu percitus, vt quum domesticos conuocasset, iisque iussisset vt asello post ficos potum afferrent, eo tanto est risu percitus, ut morte solutus sit. Quam rem & Valerius Maximus recitat. tametsi hoc Chrysippo accidisse Laertius Diogenes scriptum reliquit. Ælianus verò in libro de prouidentia, aliã de Philemonis morte historiam affert.

Paulo pòst,

Verũ enimuero L. Apuleius in Floridis, à reliquis de morte Philemonis

dissentit. quibus rebus ferè inducor vt diuersos huius nominis poetas fuisse autumẽ. ait enim Apuleius (vt paucis longam eius historiã colligam) quũ pridie fabulam quandã ageret, repentino nimbo extremũ actũ agere illum non potuisse: postridie verò populus quũ fabulam expectaret, ipse domi repertus est mortuus.

Paulo pòst,

Tum Piso, Nũ (inquit) iste est Philemõ de quo Gellius scribit, quòd quũ Menander ab eo iudicum inuidia in certamine sæpius vinceretur, Menandrum illi dixisse, Quæso, inquã, Philemon, bona venia dic mihi, cum me vincis, num erubescis? Et de quo sic etiam Fabius Quintilianus, Habent (inquit) & alij quoque Comici, si cũ venia legantur, quædã quæ possis decerpere: & præcipuè Philemon, qui ut prauè sui tẽporis iudicijs Menandro sæpe prælatus est, ita consensu tamen omniũ meruit credi esse secũdus. Ipse idem est, inquã, Piso. num & Apuleius de eodẽ longè plura, quo superius dixi loco. Sed de Philemone iam satis colloquuti.

ἐρωτικὸς ἦν, ὁ Νικοστράτη,
ἀλλ' ἐπιεικὴς καὶ ὑπήκοος.
ἀνὴρ ἄριστα γυναικὶ χρῆται μίᾳ.

INTERPR.

...am, i Nicostrata, marito suo,
...non esse superior, sed obsequens.
...quæ malum uxor est superans
...suum.

...pertinent versus isti Euripi-
...Andromacha,

...ἐστὶν ἀνὴρ πολλῶν κρείσσων μιᾶς
...ἢν γυνὴ κακὸν σὺν ἀγαθῷ λάβῃ.

Id est

...mas dum mãsit unquã familiã
...pinues uxor in qua gesserit.

...quitur tamen apud undem
...audibus dicit Hecuba se sci-
...a quibus vincere maritum, &
...bus vicissim à marito uincere
...n deceret:

...ἐγὼ δ' ἐμὲ χρὴ νικᾶν πόσιν,
...ἢν νίκῃ δ' αὖ χρὴ νικᾶν παρίεσαι.

...non dubium est autem quin res
...illis in quibus vincẽdum si-
...rum putabat, sit amor con-
...gis. Memoratur & hoc recẽtio.
...eisdem dictum in eãdem sen-
...diocosam allegoriam habens.

dissentit, quibus rebus ferè indue
re diuersos huius nominis poetas fu
isse autumẽ. ait enim Apuleius, x
paucis longam eius historiã cõplec
quũ pridie fabulam quandã agen
repentino nimbo extremũ actũ ag
illum non potuisse: postridie ver
pulus quũ fabulam expectare, ip
domi repertus est mo rtuus.

Paulo pòst,

Tum Piso, Nũ (inquit) iste est Phi
lemõ de quo Gellius scribit, quod ei
Menander ab eo iudicum imitum
certamine sæpius vinceretur, Men
drum illi dixisse, Quæso, inquã, Phi
lemon, bona venia dic mihi, cum
vincis, num erubescis? Et de quo si
tiam Fabius Quintilianus, Hebet
(inquit) & alij quoque Comici, sci
venia legantur, quædã quæ possit de
cerpere: & præcipuè Philemon, qu
ut prauè sui tẽporis iudicijs Menan
dro sæpe prælatus est, ita consensu to
men omniũ meruit credi esse secũdu
Ipse idem est, inquã, Piso. num & Ap
leius de eodẽ longè plura, quæ superiu
dixi loco. Sed de Philemone iam satis
colloquuti.

EX PHILEMONE.

Ἀγαθὴ γυναικός ἐστιν, ὦ Νικοστράτη,
Μὴ κρείττον εἶναι τοῦ πόσιος, ἀλλ' ὑποπίπτουσαν.
Γυνὴ γὰρ νικῶσ' ἄνδρα πονηρὸν ἐστιν μέγα.

INTERPR.

Proba uxor, ô Nicostrata, mari to suo
Non debet esse superior, sed obsequens.
Nam graue malum uxor est superans
virum suum.

Huc pertinent versus isti Euripidis in Andromacha,

Οἰκία δ' ἐν ᾗ πάντα προστεύει γυνὴ
Οὐκ ἔστιν ἥτις πώποτ' οὐκ ἀπώλετο.

Id est

Haud una salua mãsit unquã familia
Partes priores uxor in qua gesserit.

Sed eleganter tamen apud eundem in Troadibus dicit Hecuba se sciuisse in quibus vincere maritum, & in quibus viciſſim à marito ſinere ſe vinci deceret:

ἦδειν δ' ἃ μὲ χρὴ νικᾶν πόσιν,
Κείνῳ τε νίκλω ὃν χρὴ παρίεναι.

Non dubium est autem quin res vna ex illis in quibus vincẽdum ſibi maritum putabat, ſit amor coniugialis. Memoratur & hoc recẽtionis cuiuſdam dictum in eãdem ſentẽtiã, iocoſam allegoriam habens,

Non placet mihi domus in qua gallina cantat, gallus tacet. Gallicè autem dicimus, *Tout se porte mal où la fẽme parle plus haut que le mari.* Cæterùm quod de vxore, idem & de liberis dictum à veteribus fuit, nimirum à parentibus vinci, honestissimum illis esse. Quò pertinent hi versus Antiphanis apud Stobæum,

Τοὐ γὰρ πατρὸς κρατεῖν μὲν, αἰσχύνην φέρει,
Ἡσσᾶσθαι δὲ, δόξα νικητηρίου.

id est,

Nanque esse superiorẽ patre turpe sit,
At vinci ab illo, splẽdida est victoria.

EX EODEM PHIL.

Ἀεὶ τὸ πλουτεῖν συμφορὰς πολλὰς ἔχει,
Φθόνον τε, καὶ πρεσβείαν, καὶ μῖσος πολύ,
Πράγματά τε πολλὰ, καὶ ὀχλήσεις μυρίας,
Πράξεις τε πολλὰς, συλλογάς τε τῶν βίων.
Εἶτα μὴ ταῦτα δ' οὐδὲν δύρεσθαι θανὼν,
Ἄλλοις καταλείψας εἰς τρυφὴν τὴν οὐσίαν.
Ὅθεν πένεσθαι μᾶλλον ἡδέως ἔχω,
Ἔχειν τε μέτρια, καὶ μέλεμνον ζῆν βίον.
Καὶ μήτ' ἔχειν με πλεῖστον, μή τε σπουδάζεσθαι.
Πᾶς γὰρ πόνος ὢν μεγάλα κερδαίνει κακά.

Non placet mihi domus in qua gallina cantat, gallus tacet. Gallinam autem dicimus, τὴν οὐκ ἐρίθους ἔχουσαν. Quod ἐρίθους Latini dicunt oves. Cæterùm quod de vxore, idem & de liberis dictum à veteribus fuit, nimirum à parentibus vinci, hoc gratissimum illis esse. Quò pertinet & hi versus Antiphanis apud Stobæum,

Τοῦ δὲ παῖδος χαίτην μὴ περιαίρειν φέρει,
Ἢ σὺν μιᾷ δὲ, δέξα νικᾶσθαι σοφῶς.
id est,
Nanque esse superiorē patre turpe fert,
At vinci ab illo, splēdida est victoria.

EX EODEM PHIL

Ἀεὶ τὸ πλουτεῖν συμφορὰς πολλὰς ἔχει
Φθόνον τε, κἀπήρειαν, ἡμῖν πολλάκις
Πράγματά τε πολλὰ, καὶ ὀχλήσεις μάτην
Πραξεις τε πολλὰς, συλλογὰς πανοῦργον
Εἶτα μὴ ταῦτα δοὺς δίκην δικαίαν
Ἄλλοις καταλείψας εἰς τροφὴν τὴν σὴν
οὐσίαν.
Ὅθεν πένεσθαι μᾶλλον ἡδέως ἔχω,
Ἔχειν τε μέτρια, κἀμέριμνον ζῆν βίον,
Καὶ μήτ' ἔχειν με πλοῦτον, μὴ πένεσθαι
γὰρ τὰ.
Πᾶς γὰρ πένης ὢν μεγάλα κερδαίνει
κακά.

Obnoxię sunt plurimis opes malis,
Odióque maximè & inuidię & opprobriis,
Atque implicantur plurimis negotiis.
Quę ferre curas ac molestias solent:
Post quas repentè dives ille mortuus
Alijs bona sua linquit ad luxum omnia.
Mihi igitur est inopia multo gratior,
Exiguáque inter, absque curis viuere
Malo, opibus ac molestiis carens.
Est nanque quisquis pauper, hoc habet lucri,
Ingentium exors quòd malorum vacatat.

Inter laudes paupertatis non vltimum hæc tenere locū solet apud poetas, quòd animum trāquillum & securum curísque ac molestiis vacuum domino suo afferat. Sed hoc intelligendum de extrema paupertate nō est: vnde & Philemon ipse quum dixisset πένεσθαι, subiunxit ἔχειν τε μέτρια. Nec etiam ita resecare ad viuum decet hoc ipsius dictum quasi tranquillus omnino securúsque pauperibus sit animus, sed tanquam per comparationē, conferendo videlicet cum diuitibus. perinde acsi diceret, nullas esse pauperum curas ac molestias præ illis quibus diuites sunt obnoxii.

Sic autem conciliabitur hoc dictum cum illo eiusdem, quod habebis paulo pòst: cuius vltimus versus est,

Λύπας δ' ἔχοντας μείζονας τοὺς μείζονας.

EX EODEM PHIL.

Ἀνὴρ δίκαιός ἐστιν, ὃς οὐ μὴ ἀδικῶν,
Ἀλλ' ὅστις ἀδικεῖν δυνάμενος, μὴ βούλεται.
Οὐδ' ὃς τὰ μικρὰ λαμβάνειν ἀπέχεται,
Ἀλλ' ὃς τὰ μεγάλα καρτερεῖ μὴ λαμβάνων,
Ἔχων δυνάμενος, καὶ κρατεῖν ἀζημίως.
Οὐδ' ὅς γε ταῦτα πάντα διαπεπράγμενος·
Ἀλλ' ὅστις ἄδολον γνησίαν τ' ἔχων φύσιν,
Εἶναι δίκαιος, κἀδικεῖν εὖ δέλει.

INTERPR.

Iniuriam qui non facit, non protinus,
Iust⁹: sed ille qui potest, nõ vult tamẽ.
Manus nec ille qui suas parvo abstinet:
Sed ingentia sed impunè qui quĩ tollere
Vbique habere possit, animo tẽperat.
Imò nec ille observat ista qui omnia,
Sed ille mente præditus qui candida,
Be iustus esse, non videri esse expetit

hæc apud Xenoph. Pæd. lib. 5,
prior editionis, locus hic
ostendi hæc dicit Gobryæ Cy
ἐστὶν; μὴ εἶναι δὲ ἀδικοῦντα
ἀδικεῖν δὲ θέλειν, ἐπὶ ἀδι-
κίαν δὲ φύεσθαι ἐκείνῃ;
μηδὲν αὐτοῖς ἀπολείπειν
μὴ χήματα πολλὰ, μὴ
γυναῖκα, μὴ τέκνα ἴδια,
πατρὶς ἀξιέρατα, ἀπ' ἀνθρώπων
ἀγαθῶν ἥδιστα ζῆν ἐστὶ ἐ-
nec est, Multos ego esse homi-
nissimo qui neque impie quic
neque iniuste agere atque
nec mentiri quidem sponte
sed quia nemo horum po-
permittere voluit, neque pe-
multas, neque regnum, ne-
vrbes multas, neque liberos a-
bles, moriuntur priusquam ma-
dum fuerint quales essent. Sed
alicubi hac de re pulchre &
dem in eandem sententiam dis
Sed idem & de mulieribus
ter dictum, verissimum cõ
vnde apud Plautum inter-
quidam,
pulchrè spectatur mulier quàm
quis ist bono?
respondetur,
simulac facundiæ est potestas, quæ n
aut id temperat. Hinc verò
est & illud, casta est quam
rogauit.

Sic autem conciliabitur hæc ẽ
ctum cum illo eiusdem, quod le
bebis paulo pòst: cuius vicinus e
sus est,

Λύπας δ' ἔχοντας μείζονας πόνω
ζονας.

EX EODEM PHIL

Ἀνὴρ δίκαιός ἐστιν, ὃς μὲ ἐθέλει
Ἀλλ' ὅστις ἀδικεῖν δυνάμενος, μὴ
λειπ.

Οὐδ' ὃς τὰ μικρὰ κερδαίνειν σπ
ρετο,

Ἀλλ' ὃς τὰ μεγάλα κερδῆσαι μὴ ἐθ
ζειαν,

Ἔχειν δυνάμενος, καὶ κρατεῖν ἀρχῆς.
Οὐδ' ὃς γε ταῦτα παῖδα διδάσκ
μενος.

Ἀλλ' ὅστις ἄδολον γνώμην τ' ἔχει τ
στιν,

Εἶναι δίκαιος, καὶ δοκεῖν βούλεται.

INTERPR.

Iniuriam qui non facit, non probitat
Iust⁹: sed ille qui potest, nẽ vult tam.
Manus nec ille qui suas rapinas ab
timet:
Sapientia sed impunè qui quẽ tibi
ubique habere possit, animo tũpra
imò nec ille observat ista qui timi
Sed ille mente prædius qui candid
Be iustus esse, non videri esse expe

Extat apud Xenoph. Pæd. lib. 5, pag. 71 meæ editionis, locus huo pertinés: vbi hæc dicit Gobryæ Cyrus, πολλοὺς μὲν οἶμαι ἐγὼ ἀνθρώπους εἶναι οὔτε ἀσεβεῖν ἂν θέλοιεν, ἔτε ἀδικεῖν. οὔτε ἂν ψεύδοιντο ἑκόντες ἐγὼ· διὰ δὲ τὸ μηδένα αὐτοῖς ἐθέλειν πρέσθαι μήτε χρήματα πολλὰ, μήτε τυραννίδα, μήτε τείχη ἐρυμνὰ, μήτε τέκνα ἀξιέραστα, ἀποθνήσκουσι πρότερον πρὶν δῆλοι γενέσθαι οἷοί ποτ' εἰσίν. id est, Multos ego esse homines existimo qui neque impie quicquam neque iniuste agere atque adeo nec mentiri quidem sponte velint: sed quia nemo horum potestati permittere voluit, neque pecunias multas, neque regnum, neque vrbes multas, neque liberos amabiles, moriũtur priusquam manifestum fuerit quales essent. Sed & Plut. alicubi hac de re pulchre & quidem in eandem sententiam differt. Sed idem & de mulieribus peculiariter dictum, verissimum cõperitur. vnde apud Plautum interroganti cuidam,

Vbi facillimè spectatur mulier quàm ingenio est bona?

respondetur,

Qui male faciundi est potestas, quæ ne faciat id temperat. Hinc verò natum est & illud, *casta est quam nemo rogauit.*

Duo autem postremi versus alludere mihi videntur ad illos Æschyleos celeberrimos, pag. 100 meæ editionis, de Amphiarao,

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει,
Βαθεῖαν ἄλοχα δι' ἀπὸ φρενὸς καρπούμενος,
Ἐξ ἧς τὰ κέδνα βλαστάνει βουλεύματα.

Verùm in versu qui tertius est à fine, pro διαθηγμένος, quod apertè mendosum est, legendum censeo, διατηρεῖ μόνον: atque adeo lectionem hanc in meâ interpretatione sequor.

EX EODEM PHIL.

Ἄνθρωπον ὄντα ῥᾴδιον παραινέσαι
Ἐστὶν, ποιῆσαι δ' αὐτὸν οὐχὶ ῥᾴδιον.

INTERPR.

Alium quidem monere homo facilè potest,
Sed ipse non facilè itidem illud fecerit.

Vide suprà Menandri aliorúmque versus idem docentes. vbi & horum mentionem feci pag. 95, & 96, & 97. Addi autem potest illis & iste, qui inter μονοστίχους γνώμας habetur,

Ῥᾴδιον παραινεῖν ἢ παθόντα καρτερεῖν.

id est,

Patientiam suadere facile, non pati.

Duo autem postremi versus iudere mihi videntur ad illos Æschyleos celeberrimos, pag. 100 meæ editionis, de Amphiarao,

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει,
Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος,
Ἐξ ἧς τὰ καλὰ βλαστάνει βουλεύματα.

Verùm in versu qui tertius est à fine, pro διαπεφόρμιος, quod apertè mendosum est, legendum censeo, διατρεῖ μόνον: atque adeo lectionem hanc in mea interpretatione sequor.

EX EODEM PHIL.

Ἄνθρωπον ὄντα ῥᾴδιον παραινέσαι
Ἐστὶν, ποιῆσαι δ' αὐτὸν οὐχ ἑαυτόν.

INTERPR.

Alium quidem monere homo facilè potest,
Sed ipse non facilè itidem illud facerit.

Vide suprà Menandri alterosque versus idem docentes, ibidemque horum mentionem feci pag. 91, 96, & 97. Addi autem potest his & iste, qui inter μονοστίχους habetur,

Ῥᾷον παραινεῖν ἢ πιθέσθαι χρηστά.

id est,

Patientiam suadere facile, non pa-

EX EODEM PHIL.

Δικαιότατον κτῆμ' ὄζιν ἀνθρώποις ἀγρός·
Ὧν ἡ φύσις δεῖται γὰρ, ὅτι μελῶς φέρει,
Πυρούς, ἔλαιον, οἶνον, ἡδύσας, μέλι.
Τὰ ἀργυρώματα δ' ὄζιν, ἥτε πορφύρα,
Εἰς οὐ τραγῳδοὺς εὔθετ', οὐκ εἰς τὸν βίον.

INTERPR.

Ager hominib' æquissima est possessio.
Nam queis eget natura, fert ea sedulò,
Triticum, oleum, vinum, mel, atq; capparicas.
Argentea at sunt nassa, itémque purpura,
Ipsis tragœdis apta non vitæ usibus.

Hæc eadem meritò dixerit is qui & ista dixit,

Ἐπὶ τί δεῖ βροτοῖσι, πλὴν δυοῖν μόνοιν;
Δήμητρος ἀκτῆς, πώματός θ' ὑδρηχόου.

Feruntur autem hi versus non solùm sub Euripidis nomine, (quem eorum autorem esse existimo) sed & sub Menandri. Ad eos certè respexisse videtur Iuuenalis, quum dixit,

satis est populis fluuiúsque cereáque.

EX EODEM PHIL.

Ἐὰν οἷς ἔχωμεν τοῖς γε μὴ δεόμεθα,
Ἃ δ' οὐκ ἔχομεν ζητοῦμεν, ὧν μὴ διατύχωμεν,
Ὧν δὲ δι' ἑαυτοὺς ἐσόμεθ' ἐστερημένοι.

INTERPR.

Illis quæ habemus, vtier si nolumus,
Quæ non habemus, quærimus, fortuna nos
Priuabit aliis, nos at ipsimet aliis.

In, auaros scripti sunt hi versus, in quos & illi suprà, pag. 50,
Ἐγὼ δὲ οὐ τὸν πλοῦτον εἴδωλα ὅσος ἐστ',
Ἀλλ' ὅστις αὐτὸν κτᾶται, εἰ σωφρονεῖ.
Ἐν ᾧ ἔχει. vbi vide quæ eodem pertinentia ex variis locis protuli. Sed idem loquendi genus, seu idē verbum si quis postulat, quo nimirum vsus diuitiarum fit mentio, habes Anthol. Epigr. lib. 2, p. 183 meæ edit. in hoc tetrasticho,
Πλουτεῖν φασί σε πάντες, ἐγὼ δέ σε φημὶ πένεσθαι.
Χρῆσις γὰρ, πλούτου μάρτυς, ἄποκλοφαίης.
Ἂν μετέχῃς αὐτῷ σύ, σὰ γίγνεται· ἂν δὲ φυλάσσῃς

EX EODEM PHIL.

Εἰ σὺ ἔχων μὴ τέρπῃ μηδὲ χαίρειν,
Ἃ δ' οὐκ ἔχω μὴ ζητῶμεν, ἵνα μὴ δὲ τύχω,
Ὧν δὲ δι' ἑαυτὸν ἐσμὲν ἀμέτοχοι.

INTERPR.

Illis quæ habemus, vtiir finelamus.
Quæ non habemus, quærimus, fortuna nos
Privabit aliis, nos at ipsimet alia.

In quaros scripti sunt hi versiculi in quos & illi suprà, pag. 5 c,

Ἐγὼ δὲ οὐ τὸν πλοῦτον εὐδαίμονα κρίνω,
Ἀλλ' ὅστις αὐτὸν κτᾶται, εἰ χρῆται ὀρθῶς.

Ἐνθ' ὧν ἔχε. vbi vide quæ eodem pertinentia ex variis locis præcepi. Sed idem loquendi genus, seu verbum siquis postulat, quo vsu rum vsus diuitiarum sit meus, habes Anthol. Epigr. lib. 2, p. 181 meæ edit. in hoc tetrasticho.

Πλουτεῖν φασί σε πάντες, ἐγὼ δὲ σε φημὶ πένεσθαι.
Χρῆσις γὰρ, πλούτου μέρτις, ἀλλὰ λόφασις.
Ἂν μετέχῃς αὐτοῦ τοῦ, σὸς γίγνεται· ὡς δὲ φυλάττῃς

Κληρονόμοις, ἀπὸ νῦν γίγνεται ἀλλότρια.

Quod epigrammation ita reddidi olim,

Diues habere aliis, quum sis meiudice pauper.
Vsus, Apollophanes, est quia testis opum.
Nam si vtare tuis, tua sunt: heredibus illa
Si serues, iam nunc sunt aliena bona.

EX EODEM PHIL.

Εἴ τις δὲ θυσίαν πρόσφερον ὦ Πάμφιλε,
Ταύρων τὴ πλῆθος, ἢ ἐρίφων, ἢ νὴ Δία
Ἑτέρων τοιούτων, ἢ κατασκευάσματα,
Χρυσᾶς ποιήσας χλαμύδας, ὕστε πορφυρᾶς,
Ἢ δι' ἐλέφαντος, ἢ σμαραγδόυ ζώδια,
Εὐσεβῶ νομίζει τὸν θεὸν καθιστάναι,
Πλανᾶτ' ἐκεῖνος καὶ φρένας κούφας ἔχει.
Δεῖ γὰρ τὸν ἄνδρα χρήσιμον πρόσφερειν,
Μὴ παρθένους φθείροντα καὶ μοιχώμενον,
Κλέπτοντα καὶ σφάττοντα χρημάτων

χαίειν,
Τἀλλότρια βλέποντα, κἀπιθυμοῦντα
Ἤτοι γυναικὸς πολυτελοῦς, ἢ ἐσθήματος,
Ἢ κτήσεως, παιδός τε, παιδίσκης θ' ἁπλῶς,
Ἵππων, βοῶν, τὸ σμικρόν, ἢ κτηνῶν, τι δή. (Πάμφιλε.
Μηδὲ βελόνης ἓν ἄμμι ὄπι θυμήσῃ·
Ὁ γὰρ θεὸς βλέπει σε πλησίον πα ρών,
Ὃς ἔργοις δικαίοις ἥδεται, οὐκ ἀδίκοις.
Πονοῦντα δ' ἐᾷ τὸν ἴδιον ὑφῶσαν βίον,
Τῷ γῇ ἀρῶντα νύκτα καὶ τὴν ἡμέραν.
Θεῷ ὃ θύε διὰ τέλους δίκαιος ὤν,
Μὴ λαμπρὸς ὢν χλαμύσιν ὡς τῇ καρδίᾳ. (φύγῃς,
Βροντῆς ἀκούσας, μηδαμῶς πόρρω
Μηδὲν συνειδὼς αὐτὸς σαυτῷ δέ-
αστα.

INTERPR.

Si sacra faciēs Pāphile Deo quispiā,
Hæcúsque mactās, vel bones quam plurimos,
Chlamydéne quę sit purpurea vel rea,
Ebore vel vllo, v el smaragdo denique
Sibi reddidisse benevolū nunmē putat,

...mente pradivus levi.
...fingi temperare sic sibi
...deus vi sit haud tant um-
...
...bono, & ab inferēdo virgini
...ni luxurianando, ab improbo
...
...rejicere qui cadis solet:
...ne alius cōcupiscat coniugē,
...ancillas, servulum, aut an-
...
...ornatus, jumenta, vel quæpiam
...
...ne alius concupiscas fibulam.
...eum cernit adstat qui tibi Deus,
...ēta facta, non iniqua, amplecti-
...
...murare quenque vita cōmoda
...ebine, terrā arando, non netat.
...quitatē, victimam gratā Deo.
...que corde quām chlamyde sis
...undidus.
...ultumitrus fugeris vnquā sonū,
...nullius sis conscius tibi mali.
...qui sunt inter ethnicorū ver
...e qui aliquid Christiana pietat
...ā habeāt, hi certè nō innume
...nimium sibi inter eos locū ve
...rint. Sed plurima in iis mi
...iant mihi suspecta, & quide
...ant etiam quæ alioqui integ

χαίειν,
Τἀλλότρια βλέποντα, καὶ ἐπιθυμοῦντα
Ἤτοι γυναικὸς πολυτελοῦς, ἢ ἀνδρὸς
τοῦς,
Ἢ κτήσεως, παιδός τι, παιδίσκης, ἢ
ἁπλῶς,
Ἵππων, βοῶν, τὸ σμικρόν, ἢ κτηνῶν
τι δή. (Πάμφιλε.
Μηδὲ βελόνης ἐν ἄμμι· ὅπη δυνήσεις·
Ὁρᾷ θεὸς βλέπει σε πλησίον πα
ρών,
Ὃς ἔργοις δικαίοις ἥδεται, ἀδίκοις.
Ποιοῦντα δ' ἢ ἐᾷ τὸν ἴδιον ἐκφῦσαι
βίον,
Τῷ γὰρ ἀγαθῶν τὰ πάντα καὶ πλεῖ
μέραι.
Θεῷ δ' ὃς δικαίους δίκαιος ἦν,
Μὴ λαμπρὸς ἐν χλαμύσι· ἀλλ' ἐν
καρδίᾳ. (εὐσεβὴς
Βέβαιος ἀκούσεις, μηδαμοῦ πίπτων
Μηδὲν συνειδὼς ἄωτες σαυτῷ κα-
κόν.

INTERPR.

Si sacra faciès Pãphile Deo quispiã,
Hœdósque mactãs, vel boues quam
plurimos,
Chlamydémne quæ sit purpurea tibi
vea,
Ebore vel ullo, vel smaragdo denique
Sibi reddidisse benevolũ numẽ putã,

Errat profectò, mente præditus leui.
Vir nanque frugi temperare sic sibi
Debet, alienis vt sit haud tantummodo
Ab adulterio, & ab inferẽdo virgini
Stupro, à latrocinando, ab improbo
lucri
Amore, suasor esse qui cædis solet:
Sed vt nec alius cõcupiscat coniugẽ,
Vel bona, vel ædes, seruulum, aut an-
cillulam:
Equos, boues, iumenta, vel quicquam
alia.
Imo. nec alius concupiscas fibulam.
Te nãque cernit adstat qui tibi Deus,
Qui iusta facta, non iniqua, amplecti-
tur.
Et comparare quenque vitæ cõmoda
Suo labore, terrã arando, non uetat.
Cole æquitatẽ, victimam gratã Deo.
Magisque corde quàm chlamyde sis
splendidus.
Nõ ad tonitrus fugeris vnquã sonũ,
Si nullius sis conscius tibi mali.

Si qui sunt inter ethnicorũ versus qui aliquid Christiana pietate dignũ habeãt, hi certè nõ immeritò primùm sibi inter eos locũ vendicarint. Sed plurima in iis mendi sunt mihi suspecta, & quidem ex iis etiam quæ alioquĩ integra

videri possint. Hoc autem in causa fuit cur ego maiore in his interpretandis quàm in vllis aliis libertate vsus sim. Quum porro à duobus citentur hi versus, nimirum à Iustino Martyre in libello De monarchia, pag. 168 editionis patris mei, & à Clemente Alexandrino, Strom. lib. 5, pag. 253 & 254 editionis Florentinæ, (vnde eos profert Eusebius Euang. præp. pag. 399 & 400) in eo primùm discrepant, quòd Iustinus hos omnes Philemoni adscribat, & quidem tanquam posterioribus sententiam priorum continuantibus: at Clemés horũ versuũ Menãdrum autorem esse velit, & quidẽ in duobus diuersis locis, quorum priorem claudit his tribus versib⁹, (omissis post eum qui tertius est à fine, quatuor illis quos habet Iustinus)

Κλέπτοντα καὶ σφάττοντα χρημάτων χάριν.

Μηδὲ βελόνης ἔναμμα ὀπιδυμήσῃς Παμφίλε

Ὁ γὰρ θεὸς βλέπει σε πλησίον παρών.

Sed ad autorem quidem quod attinet, ideo Iustino potius assentior, qui Philemoni illos adscribit, quàm Clementi, qui Menandro, quòd & alios eiusdem fere argumenti Philemoni adscriptos legere ne meminerim. Siue autem huius

videri possint. Hoc autem in causa fuit cur ego maiore in his interpretandis quàm in vllis aliis diligentia vsus sim. Quum porrò à Clemente citentur hi versus, nimirum à Iustino Martyre in libello De monarchia, pag. 168 editionis Parisinæ, & à Clemente Alexandrino, Stromat. lib. 5, pag. 253 & 254 editionis Florentinæ, (vnde eos profert Eusebius Euang. præp. pag. 399 & 400) primum discrepant, quod cum hos omnes Philemoni adscribat, quidem tanquam posteriorum sententiam priorum continuat: bus: at Clemés horũ versuũ Menadrum autorem esse velit, & quod in duobus diuersis locis, quorum priorem claudit his tribus versibus (omissis post eum qui tertius est) fine, quatuor illis quos habet Iustinus)

Κλέπτοντα καὶ σφάττοντα χαίρειν.

Μηδὲ βελόνης ἔναμμα ὀπώρημ' ἐμοὶ

Παμφίλη

Ὁ γὰρ θεὸς βλέπει σε πλησίον παρών.

Sed ad autorem quidem quod attinet, ideo Iustino potius adsentior, qui Philemoni illos adscribit, quàm Clementi, qui Menandro: quòd & alios eiusdem fere argumenti Philemoni adscriptos legerem me meminerim. Siue autem hæc

siue illius sint, ex vno eodémque sumptos esse loco, ac posteriores sententiam priorum continuare, nõ solùm credibile iudico, sed etiã credo: idque, nõ ideo tãtùm quòd cohærere posteriores cum prioribus videantur, sed etiam quia ipse quoque Clemens ita hos versus separat, vt tamen & in fine priorum & initio posteriorum ponat Μηδὲ βελόνης &c. Quod certè facit vt suspicer eum lõgè aliter scripsisse, ac post Μηδὲ βελόνης cætera adiunxisse quę eodem pertinent: pro paraphrasi autem huius dicti, Θύσατε θυσίαν δικαιοσύνης, καὶ ἐλπίσατε ἐπὶ Κύριον, hos dũtaxat protulisse versus,

Θεῷ δὲ θῦε διὰ τέλους δίκαιος ὤν·
Μὴ λαμπρὸς ὢν ταῖς χλαμύσιν ὡς τῇ κορδάκῃ.

Est autem argumento vel hic versus, Ὁ γὰρ θεὸς βλέπει σε πλησίον παρών, qui apud vtrunque repetitur, (habetur enim nõ solùm post Μηδὲ βελόνης ἔναμμ' ὀπώρημ' ἐμοὶ Παμφίλη, sed & post Μηδὲν σεμνοῖς, claudens videlicet totam sententiam: vbi tamen ego repetendũ non censui) non satis fideliter descriptum hunc locũ fuisse. Nam Ὁ γὰρ θεὸς βλέπει σε &c. aptè subiungi illi versui Μηδὲ βελόνης, controuersia caret, aut certè carere debet: atqui Μηδὲν σεμνοῖς αὐτὸς σεμνὸς

δ' ἀποτε, non video quomodo apte subiungi itidem queat. Quæ tamen omnia non tanquam pronuntians dico (quî enim ausim extempore de iis quæ in coniectura potissimum versantur, pronuntiare? sed vt quid sequutus sim ac sequendum putauerim ostendam.

EX EODEM PHIL.

Ἥδιον οὐδὲν, οὐδὲ μουσικώτερον
Ἐς', ἢ δίκαιον λοιδορούμενον φέρειν.
Ὁ λοιδορῶν γὰρ, ἂν ὁ λοιδορούμενος
Μὴ προσποιῆται, λοιδορεῖθ' ὁ λοιδορῶν.

INTERPR.

Iucundior res nulla, nec concinnior,
Conuitiantem posse quàm nobis pati.
Conuitia etenim si tibi quis fecerit,
Id dissimula: & ille ipse tum qui fecerit
Tibi, facta sentiet sibi conuitia.

Interpretatus sum verò & ita, vim vocabuli illius μουσικώτερον magis ad verbum ac melius exprimens,

Cõcentus ille est auribus gratissimus,
Conuitiante quum tacetur quopiam.
Qui dissimulat enim conuitium, facit,
Conuitians conuitietur vt sibi.

Salsè autem hoc dicitur à Philemone, nullam esse harmoniam auribus iucundiorem quàm duo-

δέσποτα, non video quomodo ei sabiungi itidem queat. Quæ tamen omnia non tanquam prouerbia dico (qui enim ausim extemporе de iis quæ in coniectura positissimum versantur, pronuntiare?) sed vt quid sequutus sim ac sequendum putauerim, ostendam.

EX EODEM PHIL.

Ἥδιον οὐδέν, οὐδὲ μουσικώτερον
Ἐς, ἢ λοιδορούμενον ἀκούειν.
Ὁ λοιδορῶν γὰρ, αὐτὸς λοιδορούμενος
Μὴ ἀνεχόμενος ἢ, λοιδορεῖται λοιδορῶν.

INTERPR.

Iucundior res nulla, nec concinnior,
Conuitiantem posse quàm nobis pati.
Conuitia etenim si tibi quis fecerit,
Id dissimula: & ille ipse tum quæ fe-
cerit
Tibi, facta sentiet sibi conuitia.

Interpretatus sum verò & ita, vim vocabuli illius μουσικώτερον magis ad verbum ac melius exprimens, *Cõcentus ille est auribus gratissimus,*
Conuitiante quum tacetur quispiam,
Qui dissimulat enim conuitium fa-
cit,
Conuitians conuitietur vt sibi.

Salsè autem hoc dicitur à Philemone, nullam esse harmoniam auribus iucundiorem quàm dum

rum, ex quibus vnus conuitiatur, alter, in quem conuitia iactantur, tacet. Quod perinde videtur esse ac si diceret, silentium huius esse multorum verborum loco, quibus neget indignum esse illum ad cuius conuitia impudentissimè conficta respondeatur. Possit tamen fortassis & aliò respexisse videri.

EX EODEM PHIL.

Κἂν δοῦλος ᾖ τις, ἀλλ' ὅμως ἄνθρωπος,
Ἄνθρωπος οὗτός ἐστιν, ἂν ἄνθρωπος ᾖ.

INTERPR.

Quamuis sit iste seruus, est nihilomi-
nus
Homo, siquidem ô *here, procreatus est*
homo.

Verba Græca sonant ad verbum Homo est hic, si homo sit. Quorum sensum existimo esse, Quamuis seruus sit, si tamen natus sit homo, seu, si ex matris aluo prodiens fuerit homo, manet homo, seu, nõ desinit esse homo, quãuis seruitutẽ seruiat. Vt autẽ hîc cõmendat erga seruos humanitatẽ, ipsam (vt ita dicã) cõmunẽ humanitatẽ, seu communem humanitatis sortem ante oculos ponendo, sic ea nobis eodẽ commendatur modo ab illo qui est eorum distichorum autor quæ olim Catoni falsò adscripta fuerũt:

Quum fueris seruos proprios mercatus in vsus,
Et famulos dicas, homines tamen esse memento.

Sed pro ὦ τις lego ἢ τις, post δοῦλος.

EX EODEM PHIL.

Μαινόμεθα πάντες ὁπόταν ὀργιζώμεθα.
Τὸ γὰρ κατασχεῖν ὅτι τῆς ὀργῆς πόνος.

INTERPR.

Omnes in ira corripit quidam furor:
Et continere magnus est irā labor.

Sic Horatius, *Ira, furor breuis est.* Et Cic. Tusc. 4, An est quicquam similius insaniæ quàm ira? quam bene Ennius initium dixit insaniæ. Sed & quidam Græci iram ab insania temporis duntaxat spatio differre dixerunt: itidémque eam Themistius μανίαν ὀλιγοχρόνιον appellauit. Cæterùm videtur dicendum potius fuisse πόνον esse κατασχεῖν τὴν ὀργῆς. id est, difficile esse continere iram, seu temperare sibi in ira: quoniam insanimus omnes quum irascimur. Ac certè verisimile est hūc posteriorē versum ex alio eiusdem poetæ petitum esse loco. Ego his de causis in mea interpretatione par-

Quum fueris ſerius propriis mentibus in vſus,
Et famulos dicas, homines tamen eſſe memento.

Sed pro ἐῶ τις lego ἐῇ τις, poſt δὲ lacunas.

EX EODEM PHIL.

Μαινόμεθα πάντες ὑπόταν ὀργὴν μεθ' ἁμῶν.
Τὸ γὰρ κατασχεῖν δύσκολον τῆς ὀργῆς κότου.

INTERPR.

Omnes in ira corripit quidam furor.
Et continere magnum eſt irã labem.

Sic Horatius, *Ira furor breuis eſt.* Et Cic. Tuſc. 4, An eſt quicquam turpius inſaniæ quàm ira? quam tetrius? ne Ennius initium dixit inſaniæ. Sed & quidam Græci iram abitionia temporis duntaxat ſpatio differre dixerunt: itidémque eam Theophraſtius μανίαν ὀλιγοχρόνιον appellauit. Cæterùm videtur dicendum potius fuiſſe πόνον eſſe κατασχεῖν ὀργῆς. id eſt, difficile eſſe continere iram, ſeu temperare ſibi in ira: quoniam inſanimus omnes quum irascimur. Ac certè verisimile eſt hoc poſterioré verſum ex alio eiuſdem poetæ petitum eſſe loco. Ego tamen de caulis in meis interpretationibus pa-

particulæ γὰρ propriam ſignificationem dare nolui.

EX EODEM PHIL.

Μείζω τὰ κακὰ ποιοῦσι πολλοὶ, δέσποτα,
Αὐτοὶ δι' αὑτοὺς, ἢ πέφυκε τῇ φύσει.
Οἷον, τέθνηκεν υἱὸς ἢ μήτηρ τινί,
Ἢ νὴ Δί' ἄλγων τῶν ἀναλκαίων γέ τις,
Εἰ μὴ λάβῃ τοῦτ', ἀπέθανεν· ἄνθρωπος γὰρ ἦν.
Τοσοῦτον γέγονε τὸ κακὸν ἡλίκον ἂν ἦν.
Ἐὰν δ', Ἀβίωτος ὁ βίος, ἀνέτ' ὄψομαι,
Ἀπόλωλεν. ἓν γ' ἑαυτῷ τοῦτ' ἐὰν σκοπῇ,
Πρὸς τοῖς κακοῖς οὗτος ἕτερα συλλέγει κακά.
Ὃ δ' ἂν τῷ λογισμῷ πάντα παρ' ἑαυτῷ σκοπῶν,
Τὸ κακὸν ἀφαιρεῖται, ἀγαθὸν ἂν λαμβάνει.

INTERPR.

Grauiora quàm ſuapte natura ferent,
O here, ſibimet plurimi reddunt mala.
Si nanque mortuus ſit alicui filius,
Aut ſi uxor ſit præcepta morte cuipiã,

Aut aliquis eius ex propinquorum grege,
Et cogitet illum, Mortẽ obiit, homo quippe erat:
Tantum est malum quãtũ quod antè illum fuit.
At verò, Acerba vita deinc futura mi est,
Non hunc uidebo postmodum: periit enim:
Hæc cogitare si quis intra se velit,
Adiungit illa noua prioribus mala.
Sin cuncta cum ratione quis perpenderit,
Malum quod inerat detrahens, bonũ capit.

De eadem hominum imprudentia seu stultitia, Menandri quoque habes querimoniam suprà, pag. 93 & 94. sic tamen vt aliquid sit inter huius & illius sententiam discriminis. quæritur enim Menander quòd mala sua augeant, id est malorum suorum numerum, illis nimirũ quæ necessitas vehit, sunt que fatalia, addentes alia quæ ipsimet sibi accersiuerunt: at Philemõ queritur quòd mala sua augeant, id est maiora & grauiora faciant quàm per se ac suapte natura sint. Vicissim autem prudentem ac cordatum eũ esse dicit qui minimum

Aut aliquis eius ex propinquorum grege,

Et cogitet ita, Mortẽ obiit, homo quippe erat:

Tantum est malum quãtũ quidem tè iam fuit.

At verò, Acerba vita debinc fatum mi est,

Non hunc videbo posthodiè: fors enim:

Hæc cogitare si quis intra se velit,

Adiungit ille noua prioribus mala.

Sin cuncta cum ratione quis perpenderit,

Malum quod inerat detrahens, ita capit.

De eadem hominum imprudentia seu stultitia, Menandri quoque habes querimoniam suprà, pag. 93 & 94 sic tamen vt aliquid sit inter huius & illius sententiam discriminis. queritur enim Menander quòd mala sua augeant, id est malorum suorum numerum, illa nimirũ quæ necessitas vehit, fatumque fatalia, addentes alia quæ ipse met sibi accersiuerunt: at Philemon queritur quòd mala sua augeantur, id est maiora & grauiora faciant quàm per se ac suapte natura sint. Vicissim autem prudentem ac constantem eũ esse dicit qui minimum

acit malum suum: ita scribens.

Ἄνθρωπος εἶ· δὴ πόθεν. ἐκ τίνος δὲ εἶς Ὧν μὴ κακόν τι γένοιτ' ἂν ἢ γένοιτό ποτε.
Ὁ ποιῶν δ' ἐλάχιστον τὸ γεγονὸς κακόν,
Ἀμφοτέρως, οὗτος εὐτυχεῖ τε καὶ φέρει.

Postremo autem versui, quo dicitur Τὸ κακὸν ἀφαιρεῖται, ἀγαθὸν δὲ λαμβάνει, similis est iste Anaxandridis suprà, pag. 22, Λύπην ἀφαιρῶν, ἡδονὴν τε προστιθείς. vbi loquitur itidem de leniter ac patienter ferendo malo, & quidé peculiariter malo senectutis. Quò pertinet dictum istud Horatianum, Carm. lib. 1, Ode 24,

Durum: sed leuius fit patientia
Quicquid corrigere est nefas.

EX EODEM PHIL.

Νὴ Δία τὸν μέγιστον, ὦμην, Σωσίαν
Ἐγὼ τὸ πρότερον τοὺς πένητας ζῆν μόνον
Ὀδυνωμένους· νῦν δὲ πλουσίων δὲ τὸν βίον
Γλαφυρὸν πιεῖν, καὶ φέρειν δυσθυμίαν·
Νῦν δ' ἀνδρῶν δι' ἐφόδου τοῖς καθ' ἡμέραν
Δαπανήμασιν δὴ τὸν βίον ὁρῶ μόνον,
Λύπας δ' ἔχοντας μείζονας τοῦ μεγέθους.

Antè arbitrabar, Sosia, molestiis
Vitam scatere pauperũ tantummodo,
At diuites hilariter ætũ degere:
Sed vitam eorum video solis sumptibus
Differre, sunt qui diebus singulis,
Maiore maiorem & molestia premi.

Tale est suprà illud Menandri dictum, cuius initium, Ὦ μὴν ἐγὼ τοὺς πλουσίους ὦ Φανία &c. vbi huius loci mentionem feci.

EX EODEM PHIL.

Οἴει σὺ τοὺς θανόντας ὦ Νικήρατε,
Τρυφῆς ἀπάσης μεθυσκομένους ἐν βίῳ,
Πεφυλάχθαι τὸ θεῖον ὡς λελησθότας;
Ἔστιν δίκης ὀφθαλμὸς, ὃς τὰ πάνθ' ὁρᾷ.
Κἀγὼ καθ' ᾅδην δύο τρέχουσι νομίζομεν,
Μίαν δικαίων, ἑτέραν δ' ἀσεβῶν εἰς ὁδόν.
Κ' εἰ τοὺς δύο καλύψῃ ἡμῖν, φασὶ, χρόνῳ,
Ἅρπαζ' ἀπελθὼν, κλέπτ', ἀποστέρει· κώκα.
Μηδὲν πλανηθῇς, ἔστι κἀν ᾅδου κρίσις,
Ἵνα σοι ποιήσῃ θεὸς ὁ πάντων δεσπότης,
Οὗ τοὔνομα φοβερὸν δ' εἰ' αὖ ὀνομάσαιμ' ἐγώ.

INTERPR.

Antè arbitrabar, Sosia, meleſtis
Vitam ſcatere pauperū tantummodò
At diuites hilariter ætū degere:
Sed vitam eorum video ſolis ſumptibus
Differre, ſiunt qui diebus ſingulis,
Maiore maiorem & meleſtis præmium.

Tale eſt ſuprà illud Menandri dictum, cuius initium, ἦ μὰν ἐγὼ πλουσίους ὦ Φαία &c. vbi huius loci mentionem feci.

EX EODEM PHIL.

Οἴει σὺ τοὺς θανόντας ὦ Νικήρατε
Τρυφῆς ἁπάσης μεθυσθέντας βίου
Περδυγῆναι τὸ θεῖον ὡς λελησόμενα;
Ἔστιν δίκης ὀφθαλμὸς ὃς τὰ πάντ' ὁρᾷ
Κἀγὼ δύ' οἶδα δύο τελοῦντε τοῦτο
ζομεν,
Μίαν δικαίων, ἑτέραν δ' ἀσεβῶν ὁδόν.
Κἂν τοὺς δύο κεκρυμμένω ἐν γῇ φασὶ κεῖσθαι
Ἁρπαζ' ἁπάντων, κλέπτε, διάρπαζε, νίκα.
Μηδὲν πλανηθῇς, ἔστιν καὶ ἄλλου τινὸς
Ἥτοι ποινὴ θεὸς ὁ πάντων δεσπότης,
Οὗ τοὔνομα φοβερὸν ἐγὼ οὐκ αἰνέσαιμ' ἐγώ.

Οἷς τοῖς ἁμαρτάνουσι τοῦτο μὴ κακὸς βίον
Δίδωσιν. εἴ τις δ' οἴεται τοὐφ' ἡμέραν
Κακόν τι πράσσων τοὺς θεοὺς λελῆσθέναι,
Δοκεῖ πονηρά· κἀ δοκῶν ἁλίσκεται,
Ὅταν χρόνῳ ἄγρυπνα τυγχάνῃ δίκη.
Ὁρᾷς θ' ὅτι δοκεῖτε ὑπ' ἐξ) θεόν.
Ἔστιν γὰρ ὄντως. εἰ δέ τις πράσσῃ κακῶς,
Κακὸς περιπωὼς, τ' χρόνον κερδαινέτω·
Χρόνῳ γὰρ ἔτος ὕστερον δώσει δίκην.

INTERPR.

Exiſtimáſne, mortuos, Nicerate,
Qui luxui indulſere, vita dum fuit,
Fugiſſe numinis manus, tanquam inſcii?
Eſt iuſtitiæ oculꝰ intuetur qui omnia.
Nanque inferis geminum eſſe callem credimus,
Vnum pios qui ducat, alterum impios.
At contegentur ambo ſi terra obruti,
Furare, fraude, ſurripe, & miſce omnia.
Fallare ſed caue. omniū rector Deus,
Iudicia reddet & apud ipſos inferos,
Cuius tremendū nomen haud auſim loqui.
Vitam ille quamuis proroget peccan-

tibus,

Siquis latere putat eum facta improba,

Is errat equidem, erroris & conuincitur.

Quum se vltionis tempus offert commodum.

Attendite ô negatis esse qui deum.

Est est deus . sed præditus siquis mala

Mente malè agit, moramis in lucro deputet.

Tandem enim aliquando flagitia luet sua.

Idem contigit his versibus, quod & illis superioribus, quorum primus, Εἴ τις δὲ θυτίαν προσφέρων ὦ Παύριλε . eædem enim & de his sunt controuersiæ. nam Clemens quidem omnes Diphilo adscribit, dicens enim hæc περὶ κρίσεως διαλέγεσθαι , & posterioribus priorum sententiam continuari existimans: at Iustinus Martyr priores decem scriptos à Philemone putat, (quippe qui illi eos tribuat) cæteros ab Euripide , quorum initium sit,

Ἄριστον βίου μῆνας δίδωσι πρὸς κρίσιν.

tibus,

Si quis latere putat eum facta improba,

Is errat equidem, erroris & tenuis arguitur.

Quum se vltionis tempus offert commodum,

Attendite ô negatis esse quidem deum.

Est est deus. sed proditus suis malis

Mente malè agit, mentemque in luctu deputet.

Tandem enim aliquando flagitia sua.

Idem contigit his versibus, quod & illis superioribus, quorum primus, Εἴ τις δὲ δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν ἢ Πάμφιλος. eadem enim & de his sunt controuersiæ. nam Clemens quidem omnes Diphilo adscribit, dicens enim hæc περὶ κρίσεως διαλαμβάνων, & posterioribus priorum sententiam continuari existimans: at Iustinus Martyr priores decem scriptos à Philemone putat, (quippe qui illi eos tribuat) cæteros ab Euripide, quorum initium sit,

Ἄφθονον βίου μῆκος δίδωσι καὶ κρίσιν.

Ὅστις δὲ θνητὸς οἴεται τοῦφ' ἡμέρᾳ.

Ego verò mediam quandam (vt ita dicã) inter hasce controuersias viã tenui, partim Iustino, partim Clementi assentiés. nam quòd totum hunc locum vni eidémque poetæ tribui, & quidem tanquam posterioribus versibus sententiam priorum continuantibus, in eo Clementem sequutus sum: sed quòd Philemonem, non Diphilum, autorem eorum esse dixi, in hoc verò cũ Iustino sensi. Quòd siquis vtraque in re assentiendum Iustino putet, nimirũ nõ solùm in eo quòd priores Philemoni, sed & in eo quòd posteriores Euripidi tribuit, ne ei quidem magnopere refragabor. Sciendum est autem non haberi apud Iustinũ, quintum, nec sextum versum, sed eos poni in fine cuiusdam loci Sophoclei qui hunc proximè præcedit: & pro septimo hũc legi apud eum,

Εἰ γὰρ ὁ δίκαιος ἀστὸς ἔξουσιν ἔτι.

id est, Si enim eadé futura est iusti & impii conditio, seu sors. Sed εἰ γὰρ potest etiã reddi, (& cõmodius fortasse) Alioqui enim si &c. Eodem verò tendit & ille versus, Καὶ εἰ τοὺς δύο κακοὺς φῇ. &c. perinde enim esse videtur actũ diceretur, Si eadem

conditio vtriusque erit in eo quòd tandem vterque terra itidem contegetur. Sed additur φασὶ, id est, vt aiunt. vt sit sensus, (ni fallor) Alioqui si verum sit quod aiunt, fore eandem vtriusque conditionem, terra vtrunque eodẽ modo tegẽte, Furare, frauda, &c. Sed mendo nõ caret hic versus Καὶ εἰ &c. quum etiam sua ei mensura non constet. Ne hocquidem prætermittendum existimo, apud Iustinum esse tertiũ hunc versum, Καὶ γὰρ κεκάλυφεν ὡς ὑπὸ τῶ πανὸς εἰς χρόνον, quartum autem, Πεφθυγμένα &c. Sed præterquã quòd mendosus est tertius ille versus, est etiam suo loco motus, quicunque is esse debeat. Esse autem fortasse debet post hunc, Εἰ γὰρ ὁ δίκαιος &c. vt hæc Καὶ γῆ κεκάλυπται, subiungantur tanquam ἐπεξηγητικῶς. Dico autem γῆ κεκάλυπται, non γὰρ κεκάλυφεν, quòd illo modo non hoc scribendum existimem. At pro ὡς ὑπὸ τῶ πανὸς εἰς χρόνον quid reponi debeat, assequiconiectura nequeo. Verisimile autem non est hæc deprauata esse ex illis, τοὺς δύο, φασὶ, χρόνῳ, quum tam diuersa sit scriptura.

EX EODEM PHIL.

Οὐκ ἂν δικαίως μὴ γραφοίης, δέσποτα. Ἄνθρωπος, ὢν ἄνθρωπος. ἄλλως οὖν

conditio vtriusque erit in eo quòd tandem vterque terra itidem contegetur. Sed additur φασι, id est, ut aiunt. vt sit sensus, (ni fallor) Alioqui si verum sit quod aiunt, fore eandem vtriusque conditionem, terra vtrunque eodé modo tegente. Furare, fraude, &c. Sed mendosus caret hic versus Καὶ εἰ &c. quum etiam sua ei mensura non constet. Ne hoc quidem prætermittendum existimo, apud Iustinum esse tertium hunc versum, Καὶ γὰρ κακὸν ἄχρις ἀπὸ τοῦ πεντ' εἰς χρόνον, quarum attem, Πεφόβημαι &c. Sed præterquàm quòd mendosus est tertius ille versus, est etiam suo loco motus, quicunque is esse debeat. Esse autem fortasse debet post hunc, Εἰ δὲ ἀγαθὸς &c. vt hæc Καὶ γὰρ κακὸν ἄχρις iungantur tanquam ἐπεξηγηματικά. Dico autem γὰρ κακὸν, non γὰρ κακὸν ἦν, quòd illo modo non bene scribendum existimem. At pro ἀπὸ τοῦ πεντ' εἰς χρόνον quid legendum debeat, assequi coniectura nequeo. Verisimile autem non est hæc depravata esse ex illis, πολὺς δὲ ὁ χρόνος, quum tam diuersa sit sententia.

EX EODEM PHIL.

Οὐκ ἂν δυνάμην μὴ γρύξαι, ἄνθρωπος, ὢν ἄνθρωπος. ἀλλὰ τοῦ

βοᾶς.

Τὸν ζῶντ' ἀνάγκη πολλὰ ἔχειν ὀδύνας.

INTERPR.

Quum sis homo, ô here, non potes non esse homo.

Frustra ergo quereris. nam necesse est omnibus

Mala perpeti, dum vixerint, quamplurima.

Vel sic,

Quum sis homo, ô here, fieri certè nequit

Vt non homo sis. ergo frustra clamitas.

Quicunque viuit, huic necesse mala pati.

Huc pertinet versus ille, (licet alioqui latius patens) Ἄνθρωπον ὄντα σαυτὸν ἀναμίμνησκε ἀεί. item ille (in eo loco cuius initium est, Εἰ γὰρ ἐγλύου σὺ Τέρσιμε τῶν πεντῶν μόνος) Τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν λόγων, ἄνθρωπος εἶ. Extant autem hi versus & in eandem sententiam, sub nomine Bathonis,

Ἄνθρωπος ὢν ἐπλάγχθης. ἐν δὲ τῷ βίῳ

Τέρας ὀδὺν εἴ τις δυτύχησε διὰ βίου.

id est,

Aduersa tibi, quum sis homo, sors ingrnit.

Quid? nónne monſtrum iugis eſt felicitas?

Poteſt autem prior verſus Græcus interrogatiuè legi, idque rectiusfortaſſe. & tunc certè nihil neceſſe fuerit in poſteriore interpretando interrogatiua particula vti, quam Græca verba non habent. Talis autem eſt altera iſta interpretatio,

Aduerſa tibi, quum ſis homo, ſors ingruit?

Eſt nempe monſtrum perpetua felicitas.

Eodem pertinent & iſti Diphili,

Ἄνθρωπός εἰμι· τοῦτο δ' αὐτῷ τῷ βίῳ
Προφάσιν μεγίστην εἰς τὸ λυπεῖσθαι φέρει.

id eſt,

Homo ſũ: id ipſum luctuũ mortalib⁹ Occaſionem ſuggerit quã maximam.

Iam verò & apud ipſum Philemonem, cuius γνώμας nunc habemus in manibus, legitur,

Ἄνθρωπος εἶ δήπου θεν. ἐκ ἔς' ἐδὲ εἷς
Ω. μὴ κακόν τι γένηται, ἢ γλιχόμεθα.

Item,

Ἄνθρωπος ὤν, τοῦτ' ἴθι, καὶ μέμνησ' ἀεί. qui verſus ſimilis eſt illi quem ſuperius protuli, Ἄνθρωπον ὄντα σεαυτὸν ἀναμίμνησκε ἀεί.

Denique huc pertinent & iſti Philippidæ comici verſus,

Ὅταν ἀτυχεῖν σοι συμπέσῃ τι δέοντα,

Quid? nónne monſtrum ingratitudo eſſet.

licitas?

Poteſt autem prior verſus Græce interrogatiuè legi, idque rectiùs fortaſſe. & tunc certe nihil neceſſe fuerit in poſteriore interpretando interrogatiua particula vti, quam Græca verba non habent. Talis autem eſt altera iſta interpretatio,

Aduerſa tibi, quum ſis homo, ſors ingruit?

Eſt nempe monſtrum perpetua felicitas.

Eodem pertinent & iſti Diphili,

Ἄνθρωπός εἰμι· τοῦτο δ' αὐτῷ τὸ βίῳ

Παρέξειν μεῖζόν ἐστι τῶν λυπηρῶν φέρει.

id eſt,

Homo ſum: id ipſum luctuũ mortalium

Occaſionem ſuggerit quãmaximam.

Iam verò & apud ipſum Philemonem, cuius γνώμας nunc habemus in manibus, legitur,

Ἄνθρωπος εἶ· δύπου θεὸν ἐκ ἔξ' ἐξ ἐκ Ω. μὴ κακόν τι γένηται, ἀγρύπνει.

Item,

Ἄνθρωπος ὤν, τοῦτ' ἴθι, καὶ μίμνε ἀεί. quiuerſus ſimilis eſt illi quem ſuperius protuli, Ἄνθρωπον ὄντα σεαυτὸν ἀναμίμνησκε ἀεί.

Denique huc pertinent & iſti Philippidæ comici verſus,

Ὅταν ἀτυχεῖν σοι συμπέσῃ τι δίκαιον τι,

Εὐριπίδου μνήσθητι, καὶ ῥᾴων ἔσῃ, ΟΥ̓Κ ΕΣΤΙΝ ὅστις πανθ' αὑτὸν ἀνὴρ δυστυχεῖ μανεῖ.

Εἶτα δ' ὑπόλαβε καί σε τῶν πολλῶν ἓνα.

id eſt,

Aduerſa tibi ſi fortè ſors, here, ingruat,

Euripidis memento, mœrorẽ vt leues,

BEATVS *omni ex parte nullus vſpiam.*

Vnum eſſe de multis putato te quoque.

Sed quod ad præcedentes illos attinet locos, in quibus cum ab aliis tum à Philemone iubetur is qui in calamitatem incidit, meminiſſe ſe eſſe ἄνθρωπον, ſciendum eſt ab eodem comico, necnõ ab aliis interdum contrà negari aliquẽ eſſe hominem. ſed id quidem iocoſé: vt quum dicit Philemon,

Στρατιῶται, κ ἐκ ἄνθρωπε, καὶ σιτούμεθα

Ὡς τὰ ἱερεῖα, ἵν' ὅταν ἥ καιρὸς, τυθῇς.

& quum Menander,-καὶ γλιχόμεθα

Κτήσιππος, ὢν ἄνθρωπος· ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ

Καθὼς ἐκεῖνος κατέδομαι καὶ τοὺς λίθους

Ἅπαξ ἅπαντας.

Obſeruaui autem & alibi idem ioci genus. Sed & apud Latinos Cicero vtrũque vſum itidẽ nomini Homo

dedit. Ita enim lib. 5 epist. ad fam. Est autem consolatio peruulgata quidem illa maximè, quam semper in ore atque in animo habere debemus: homines nos vt esse meminerimus, ea lege natos vt omnibus telis fortunæ proposita sit vita nostra: neque esse recusandum quominus ea qua nati sumus conditione viuamus, néve tam grauiter eos casus feramus quos nullo cõsilio vitare possumus, euentísque aliorum memoria repetendis, nihil accidisse nobis noui cogitemus. &c. (Idem dicit etiam, Hominem esse pro Errare vt hominem. quum alicubi scribat Hominis esse, errare, labi &c.) Alter autem vsus huius vocis Homo, similis illi quem habet ἄνθρωπος in Philemonis, necnon in Menandri versu, in plerisque eiusdem Ciceronis extat locis: vt quũ dicit in quadam ad Atticum epistola, Non homo, sed litus, atque aer, & solitudo mera. Item in alia, Non hominem, sed scopas solutas.

EX EODEM PHIL.

Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀδεμία τύχη θεὸς,
Οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ ταυτόματον ὁ γίγνεται
Ὡς ἔτυχ' ἑκάστῳ, προσαγορεύεται
τύχη.

dedit. Ita enim lib. 5 epist. ad fam. Est autem consolatio peruulgata quidem illa maximè, quam semper in ore atque in animo habere debemus: homines nos vt esse mortales nouimus, ea lege natos vt omnibus telis fortunæ proposita sit vita nostra: neque esse recusandum quominus ea qua nati sumus conditione viuamus, néve tam grauiter eos casus feramus quos nullo cõsilio vitare possumus, euentúsque aliorum memoria repetendis, nihil acciderisse nobis noui cogitemus. &c. (Idem dicit etiam, Hominem esse proprium Errare vt hominem. quum alicubi scribat Hominis esse, errare, libris &c.) Alter autem vsus huius vocis est Homo, similis illi quem habet ἄνθρωπος in Philemonis, necnon alius Menandri versu, in plerisque eiusdem Ciceronis exeat locis: vt cum dicit in quadam ad Atticum epistola, Non homo, sed litus, atque aer, & solitudo mera. Item in alia, Non hominem, sed scopas solutas.

EX EODEM PHIL.

Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀδεμία τύχη θεός,
Οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ ταυτόματον ὀνόματα
Ὡς ἔτυχ' ἑκάστῳ, προσκαρδόκητα
τύχη.

INTERPR.

Fortuna nulla est vspiam nobis Deus:
Sed quicquid homini fortè cõtingit, solet
Fortuna id omne passim nũcuparier.

Philemonem testatur Clemens Alexandrinus his versibus idololatriam excindere. καλῶς οὖν (inquit Strom. lib. 5) καὶ Φιλήμων ὁ κωμικὸς τὴν εἰδωλολατρείαν ἐκκόπτει διὰ τούτων, Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀδεμία τύχη θεός, &c. Legimus autem & apud Iuuenalem istos huc pertinẽtes versus,

Nullum numen abest, si sit prudentia:
sed nos
Te, facimus fortuna deam, cæloque locamus.

EX EODEM PHIL.

Οὐκ ἔστιν οὔτε ζωγράφος μὰ τοὺς
θεούς,
Οὔτ' ἀνδριαντοποιὸς, ὅστις ἂν πλάσας
Κάλλος τοιοῦτον οἷον ἡ ἀλήθεια ἔχει.

INTERPR.

Haud arte tanta pictor vllus assequi
Statuarius ve pulchritudinem queat,
Tantum & decorem, veritatis quantus est.

Adiunguntur & isti duo versus,

Οὔτ' ἀνδριάντος τοῦ καλῶς πεπλασμένου,
Ἂν μὴ τὸν ἀθησόμενον ἡ τέχνη λάβῃ.

Sed quomodo cohærere possint nō satis intelligo, præsertim quū nec genitiui illi ἀνδριάντος τοῦ πεπλασμένου habeant quò referri possint. Nam primo quidem aspectu offert se nomen κάλλος, quod repeti possit è proximè præcedēte versu, addendo verbum ὄφι: sed non satis idoneus videtur fore sensus, nisi aliqua interiiciantur. Quidam verò aliud nomen subaudiendo, ita interpr. Nec statuæ affabrefactæ vsus est, nisi percepturū quempiā ars nacta sit. At ego subaudiēdo potiꝰ κάλλος, suspicarer simul ista subaudiri debere, vel potiꝰ deesse (aut certe aliqua istis similia) Sed pulchra nō existimatur esse veritas, quoniā eius pulchritudo non perspicitur: sicut nec vlla est pulchritudo statuæ eleganter alioqui effictæ (vt ille dicit πεπλασμένου) nisi is qui eā intuetur, aliquo in hac arte præditus sit iudicio. Sed vocabula quibus vtitur, sonant ad verbum, Nisi ars acceperit qui eam animaduersurus sit & perspecturus. Id est, Nisi ars nacta fuerit spectatorem qui eius excellentiam animaduertere ac perspicere possit.

Adiunguntur & isti duo versi.

Οὔτ' αὐδριάντος τῷ χαλκῷ πιστὸς ἀμείνων,

Ἢν μὴ τὸν ἀνδριάντα τις πύκτην λάβῃ

Sed quomodo cohærere possint, satis intelligo, præsertim quòd genitiui illi αὐδριάντος τῷ πυκτικοῦ habeant quò referri possint. Nam primo quidem aspectu offert se nomen χαλκῷ, quod repeti possit è proximè præcedente versu, addendo verbum ὄφις: sed non satis idoneus videtur fore sensus, nisi aliqua interiiciantur. Quidam vero aliud nomen subaudiendo, ita interpr. Nec statuæ affabre factæ versus est, nisi percepturú quempiã nacta sit. At ego subaudiẽdo pecuniã χάλκος, suspicarer simul ista subaudiri debere, vel potiũ deesse iam ante aliqua istis similia. Sed pulchritudinẽ existimatur esse veritas, quoniã eius pulchritudo non perspicitur, sicut nec vlla est pulchritudo statuæ eleganter alioqui effictæ (nisi le dicit πεπλασμένου) nisi is qui intuetur, aliquo in hac arte præditus sit iudicio. Sed vocabula quibus vtitur, sonant ad verbum, Nisi ars acceperit qui eam animaduersurus sit & perspecturus. Id est, Nisi ars nacta fuerit spectatorem qui eius excellentiam animaduertere ac perspicere possit.

EX EODEM PHIL.

Οὔτε γὰρ ἰατρὸς ὅδε εἰς (ἢν δοῦ σκοπῇς)
Τοὺς ἀστοὺς αὑτῷ βούλεθ' ὑγιαίνειν φίλους,
Οὔτε στρατιώτης πόλιν ὁρᾶν ἄνθρ' ἀκακον.

INTERPR.

Nullus etenim medicus (probè si inspexeris)
Valere amicos ne suos quidem cupit,
Nec miles vrbem cernere expertem mali.

Extant & alii Philemonis loci, in quibꝰ inuehitur in medicos, seu potius eos perstringit. huic autem similem vel potius huc pertinẽtem habebis paulo pòst. vbi dicit malè se habere medicum quando nemo male se habet. Habet autem & nostra lingua dictum quoddam veluti prouerbiale aduersus medicos & chirurgos quod huc pertinet.

EX EODEM PHIL.

Πάντ' ἔστιν εὑρεῖν, ἐὰν μὴ τὸν πόνον
Φεύγῃ τις ὃς παρέστι τοῖς ζητουμένοις.

INTERPR.

Nil est quod inuenire non queas, modò

Perferre quærendi velis molestiam.

Vide suprà, pag. 4, locum Alexidis cuius est initium, Ἅπαντα τὰ ζητούμενα ἐξευρίσκει. vbi etiam protuli ista Menandri verba, Ἀλωτὰ γίγνετ' ὀπωρεία καὶ πόνῳ Ἅπαντα. quæ ita reddidi, *Labore quiduis sedulo expugnabile*. nimirum ὀπωρεία καὶ πόνῳ, ita reddens acsi posita essent pro ὀπωρεῖ πόνῳ. Sed poteram fortassis etiam dicere Labore improbo, cum Virgilio, ita canente, *labor omnia vincit Improbus*. Sed & ἁλωτὰ ex hoc ipso loco reddere queat aliquis Vinci possunt omnia, vel superari. Vsus est autem eadem voce in eadem re Sophocles, in OEdipo tyranno, pag. 154, meæ editionis, ita scribens, -τὸ δὲ ζητούμενον Ἁλωτόν· ἐκφεύγει δὲ τὰ μελούμενον. Extant autem & alii in hanc sententiam versus apud Stobæum, partim ex comicis, partim ex tragicis. ex quibus hic quærendi mentionem & ipse facit,

Ἅπαντ' ὁ τῆς ζητοῦντος εὑρίσκει πόθος.

Sed pro πόθος non dubito quin reponendum sit πόνος.

Necnon locus iste, -πάντα τὰ ζητούμενα

Δεῖσθαι μεμίμνης φασὶν οἱ σοφώτεροι.

In hoc autē ὀπωρεία dicitur dúναται pro eo quod legimus ὀπωρεῖ πόνῳ

Perferre quærendi velis molestiam.

Vide suprà, pag. 4, locum Aristophanis cuius est initium, Ἅπαντα τἀνθρώπου ἐξευρίσκει. vbi etiam postrema ista Menandri verba, Ἀλλὰ μὴν γνῶτ' ὀπωρικὸν καὶ πόνον Ἅπαντα quæ ita reddidi, *Labore quidlibet sedulo expugnabile.* nimirum ὀπωρικὸν καὶ πόνον, ita reddens actiones essent pro ὀπωρικὸν πόνον. Sed poteram fortassis etiam dicere Laborem improbo, cum Virgilio, ita canente, *labor omnia vincit Improbus.* Sed & ἅλαται ex hoc ipso loco reddere queat aliquis Vinci posse omnia, vel superari. Vsus est autem eadem voce in eadem re Sophocles, in OEdipo tyranno, pag. 15 meæ editionis, ita scribens, Πᾶσ' ἁλᾶται ζητούμενον Ἁλᾶται· ἐκφέρει δὲ πολεμούμενον. Extant autem & aliæ hanc sententiam versus apud Stobæum, partim ex comicis, partim ex tragicis. ex quibus hic quærendi mentionem & ipse facit,

Ἅπαντ' ὁ τῶν ζητούντων δείσας πόθος.

Sed pro πόθος non dubito quin reponendum sit πόνος.

Necnon locus iste, πάντα τἀνθρώπου πρᾶγμα

Δεῖσθαι μερίμνης φασὶν οἱ σοφώτεροι.

In hoc autem ὀπωρίσειε dicitur duxisse pro eo quod legimus ὀπωρικὸν

λέγειν ἢ πόνον, in illo Menandri loco,

Τῆς ὀπωρικείας δοῦλα πάντα γίγνεται.

In alio autem legitur τὸ συνεχὲς ἔργον,

Τὸ συνεχὲς ἔργον παντὸς δείσεται τέλος.

In alio ἐντελέχειαν,

-πάντα γὰρ Τοῖς ἐντελεχείαις κατα-πονοῦντες πράγματα.

EX EODEM PHIL.

Πολὺ μεῖζόν ἐστι τὸ κακῶς ἔχειν κακόν,

Τὸ καθ' ἕνα πᾶσι τοῖς ὀπωρικοπουμένοις

Δεῖν τὸν κακῶς ἔχοντα πῶς ἔχει λέγειν.

INTERPR.

Malè sese habere, leuius est multo malum,

Quàm, malè se habentem, cogier vi-sentibus

Quo se modo habeat singulis exponere.

Hæc apud Philemonem ab aliquo ægroto dici credibile est. Sunt certè cum aliis in rebus, tum in visendis ægrotis nonnulli ita intempestiuè officiosi, vt in eos aptè iactari prouerbialis ille senarius possit, qui antea cõmemoratus fuit, Ξυνοῖ' ἄκαιρος ἀὴρ ἔχθρας διαφέρει.

EX EODEM PHIL.

α. Σύρε Σύρε. β. Τί ἔστι; α. Πῶς ἡμῖν ἔχεις;

β. Επαὶ γέροντά τινα ἴδες ἢ χαλῶ τινα,

Ἢ δὲ δὺς ὅτι καλῶς ἔχει.

INTERPR.

a. Heus tu Syra. b. Hem quid est? a. Satin' bellè te habes?

b. Simulatque quempiam senem aut anum vides,

Malè sese habere credito.

Responsum hoc Syræ subscribit illi Apollodori dicto, (quod prouerbiale esse videtur) τὸ γῆρας ἔστιν αὐτὸ νόσημα. quod Terentius ita interpretatus est, *Senectus ipsa est morbus*: in Phorm. Act. 4, scena 1, CHR. *Pol me detinuit morbus.* DEM. *Vnde? aut qui?* CHR. *Rogas?*

Senectus ipsa est morbus.

Quod autem attinet ad illa verba, τί ἔστι: in iis interpretandis eũdem comicum sequutus sum. apud eum enim legimus, in Adelph. Act. 2, scena 1,

CT. *Heus heus Syre.* SY. *Hem quid est?* CT. *Obsecro hercle &c.*

Sic autem & Gallicè vtimur his verbis (quæ illis significatione omnino respondent) *Qu'y-a-il?* At πῶς ἡμῖν ἔχεις sonat ad verbũ, Quo

EX EODEM PHIL.

α. Σύρε Σύρε. β. Τί ἔστι; α. Εὖ σοι ἡμῖν ἔχει;

β. Ἐπιεικῶς πάνυ ἵλεως ἐστί μοι, καὶ δοκεῖ ἐπιεικῶς ἔχειν.

INTERPR.

a. Heus tu Syre. b. Hem quid est? a. Satin' bellè te habes?

b. Simulatque quempiam seuerum vides,

Malè sese habere credito.

Responsum hoc Syrę subiicit illi Apollocori dicto, quod prouerbiale esse videtur) τὸ γὰρ ἰατρικὸν τοῦτο νόσημα. quod Terentius interpretatus est, Seuerus ipse morbus: in Phorm. Act. 4, scen. CHR. Pol me detinuit multum DEM. Vnde? aut qui? CHR. Rogas?

Seuerus ipsa est morbus.

Quod autem attinet ad illa verba τί ἔστι: in iis interpretandis eiusdem comicum sequutus sum. apud eum enim legimus, in Adelph. Act. 3. scena 4,

CT. Heus heus Syre. SY. Eho quid est? CT. Obsecro hercle Sic autem & Gallicè vtimur verbis (quæ illis significationem omnino respondent) Qu'y-a-il? τί ἔστι ἡμῖν ἔχει sonat ad verbũ, Quid

modo te habes nobis? Quis autẽ sit vsus pronominis in hoc loquendi genere & aliis huiusmodi, declaratum multis in libello Gallico quo docui in quibus linguæ Gallicæ cum Græca conueniat.

EX EODEM PHIL.

Τεκμήριον δὲ, σοὶ ἰατροὺς οἶδ' ἐγὼ Τοὺς ἐγκρατείας τοῖς νοσοῦσιν εὖ σοφούς

Παίτας λαλοῦντας· εἶτ' ἐὰν πάσωσί τι,

Αὐτοὺς ποιοῦντας παῖθ' ὅσ' ἂν εἴων πότε Ἕτερους.

INTERPR.

Ipse medicorum mos apertè id arguit.

Hos prædicare plurimis verbis scio
Ægris quibus medentur, abstinentiã:
Ipsosmet at, si sua valetudo labet,
Audere facere quæ vetabant cæteris.

Ergo & medici è numero sunt eorũ qui dicũt, aut dicere debent, Facilè omnes quum valemus, recta consilia ægrotis damus.

Sed quod medicis omnibus obiici solet vulgò, id malis peculiare voluit esse Seruius Sulpitius in illa consolatoria quam ad Ciceronem scripsit epistola: vbi dicit, Denique

noli te obliuiſci Ciceronem eſſe, & eum qui aliis conſueueris præcipere & dare conſilium: neque imitari malos medicos, qui in alienis morbis profitentur ſe tenere medicinæ ſcientiam, ipſi ſe curare non poſſunt. Sic autem & Æſchylus non omnis ἰατρὸς (id eſt medicus) eſſe dixit, curare ſe non poſſe, ſed κακὸς ἰατρὸς, id eſt mali medici. Hos enim verſus legimus apud eum, in Prometheo vincto, pag. 32 meæ editionis,

Κακὸς δ' ἰατρὸς ὅστις, εἰς νόσον
Πεσὼν ἀθυμεῖς, καὶ σεαυτὸν οὐκ ἰᾷ δέ
Εὑρεῖν ὁποίοις φαρμάκοις ἰάσιμος.

Fuerit igitur & hic prouerbialis ſenarius non aduerſus quemuis medicum, ſed aduerſus malum medicum iactatus,

Ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων.

id eſt,

Eſt medicus aliorum, hulceroſus ipſemet.

Vel (ſi quis Eraſmi interpretationem malit quàm meam)

Aliis medetur, ipſus hulceribus ſcatens.

Idem dicendum & de illis prouerbialibus verbis, Medice cura teipſum. Cæterùm ideo ſibi mederi non poteſt medicus, aut (cum Æſchylo & Seruio Sulpitio) malus medicus, quia quæ aliis dat præcepta, ipſemet non ſeruat, vt docet ia

noli te obliuiſci Ciceronem eſſe
eum qui aliis conſueueris præce-
re & dare conſilium: neque in-
malos medicos, qui in alienis
bis profitentur ſe tenere medi-
næ ſcientiam, ipſi ſe curare non
ſiunt. Sic autem & Æſchylus
omnis ἰατρὸς (id eſt medici eſſe
xit, curare ſe non poſſe, ſed
ἀλαζών, id eſt mali medici. Hos
verſus legimus apud eum, in
metheo vincto, pag. 52 mea
tionis,

Κακὸς δ' ἰατρὸς ὅστις αὐτὸν οὐκ ἰᾶται
Πασῶν ἀμηχανιῶν, καὶ σαυτὸν ἰάσῃ.

Fuerit igitur & hic prouerbium
narius non aduerſus quemuis
dicum, ſed aduerſus malum
cum iactatus,

Ἄλλων ἰατὴς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων.

id eſt,

Eſt medicus aliorum, hulceribus ipſe
mes.

Vel (ſi quis Eraſmi interpreta-
nem malit quàm meam)

Aliis medetur, ipſus hulceribus ſa-
tens.

Idem dicendum & de illis proue
bialibus verbis, Medice cura te
ipſum. Cæterùm ideo ſibi medi
non poteſt medicus, aut (cum
ſchylo & Seruio Sulpitio) mal
medicus, quia quæ aliis dat præ
pta, ipſemet non ſeruat, vt doce

verſibus illis noſter Philemon. Sed quidam medicus hoc ſibi obiiciẽti, facetè reſpondit, Audis me ſuadentem aliis ea quæ arti medicinæ placent, vides facientem quæ medico placent.

Sed in verſu quinto poſt Ἕτερος leguntur hæc verba, τότ' ἀχγεῖν καὶ θεωρεῖν ἐς' ἴσως. quæ mendoſa eſſe perſuaſiſſimum habeo. Nam hæc verba, (quibus illa Græca quidam interpr.) Actum pariter dolere licet ac ſpeculari: hæc, inquam, verba quis non videt minimè cohærentem cum præcedentibus ſentẽtiam efficere? Ego certè ſuſpicor verba illi accuſatiuo ἑτέρους ſubiũcta, ſignifica ſſe (vt quidem à Philemone ſcripta erant) non poſſe quenquam ſimul dolorem ſentire, & animum cõtemplationi eorum quæ ad artem medicinæ pertinẽtia ſedare illũ poſſunt, intentũ habere.

EX EODEM PHIL.

Τί ποτ' ὄζιν ἆρα διότι βούλεταί μ' ἰδεῖν;
Ἦ, καθάπερ οἱ νοσοῦντες, ἀλγοῦντες ὀφθαλμία,
Τὸν ἰατρὸν αὐτὸν ἰδεῖν, ἂν δ' ἀγροῦσ' ἔπι·
Οὕτως ἐπού τις τυγχάνῃ λυπούμενος,
Ἥδιον ὁρᾶν τὰγαθὸν, φίλον ἐὰν παρόντ' ἴδῃ;

Cuius videre vult rei me gratia?
An, sicut ægri, quos premit grauis dolor,
Medicum vbi uiderint, dolere desinunt:
Sic quando mœror quempiam occupauerit,
Adesse amicum si uidet, mœret minus?

Quod de præsentia medici scribit, id verum comperietur, si Dolere desinũt, intelligamus dictum esse pro Sibi videntur desinere. Quã expositionem veram esse, ægroti in seipsis quotidie experiuntur. sic tamen vt hoc quoque addendum sit, illis videri desinere non omnino quidem dolorem, sed doloris magnitudinem: id est, eos videri sibi sentire remissiorem factum dolorem. Sed & quod legimus in altera comparationis parte, hanc expositionem quodammodo confirmat: quum ibi dicatur, non ἐκ ὀδυνᾶται ἔτι, sed ἧττον ὀδυνᾶται. Ad hæc autẽ verba quæ in altera comparationis parte habentur, pertinet dictũ quoddam Euripidis quod plerisq; in locis à Plutarcho commemoratur, nimirum afflicto dulce esse εἰς ὄμματ' ὀδύνᾳ φωτὸς ἐμβλέπειν.

INTERPR.

Cuius videre vult rei me gratia?
An, sicut ægri, quos premit grauis dolor,
Medicum vbi viderint, dolere desinunt:
Sic quando mœror quempiam occupauerit,
Adesse amicum si videt, mœrit minus?

Quod de præsentia medici scribit, id verum comperietur, si Dolere desinũt, intelligamus dicturn esse pro Sibi videntur desinere. Quæ expositionem veram esse, ægrotis ipsis quotidie experiuntur. Sic etiam vt hoc quoque addendum sit, illis videri desinere non omnino quidem dolorem, sed doloris magnitudinem: id est, eos videri minus sentire remissiorem factum dolorem. Sed & quod legimus in altera comparationis parte, hanc expositionem quodammodo confirmat. Quum ibi dicatur, non τὸ ὀδυνᾶσθαι ἔπι, sed ἧσσον ὀδυνᾶσθαι. Ad hæc autem verba quæ in altera comparationis parte habentur, pertinet dictum quoddam Euripidis quod plerisque in locis à Plutarcho commemoratur, nimirum afflicto dulce esse ὅμματ' ὄὖν φαεινὸν ἐμβλέπειν.

EX EODEM PHIL.

α. Τίς ὅδιν οὗτος; β. Ἰατρός. α. Ὡς κακῶς ἔχει

Πᾶς ἰατρός, ἂν κακῶς μηδεὶς ἔχῃ.

INTERPR.

a. Quis hic? b. Medicus. a. O quàm malè medicus se habet
Quum neminem malè sese habere cõtigit.

Simile est hoc dictum ei quod habes paulo antè, pag. 399, Οὔτε γὰρ ἰατρὸς ἐδὲ εἷς &c. Ludit autem hîc in ambigua significatione illius loquendi generis, κακῶς ἔχειν. Dicitur enim κακῶς ἔχειν, id est malè se habere, nõ solùm qui ægrotat, sed & is cuius res non se bellè habent, atque adeo qui rem non facit.

EX EODEM PHIL.

Τὸ ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ, οὐ μάτην δοκεῖ ὅτι

Τὸ ῥῆμα τοῦτο δόξαν ἐν Δελφοῖς ἔχει.

INTERPR.

COGNOSCE TEIPSVM, iure verba hæc optimo
Celebritatem adepta Delphis maximam.

Non apud Delphos tantùm sed

& alibi passim celeberrimum fuisse dictum illud scimus, de quo nonnulla in Erasmi adagiis habes, quæ ibi legenda tibi relinquo. Sed comicos eius sæpe meminisse credibile est: quum & inter monostichas γνώμας hunc versum legamus, titulo εἰς μετριότητα, suprà, pag. 230, Τὸ γνῶθι σαυτὸν, παυταχοῦ τι χρήσιμον.

Quidam tamen apud Menãdrum iocans (vt opinor) improbat hoc præceptum: aítque dicendum potius fuisse, γνῶθι τοὺς ἄλλους. Locus est hic,

Κατὰ πολλά γ' ὄξιν' ἀ καλῶς εἰρημένον
Τὸ, Γνῶθι σαυτόν. χρησιμώτερον δὲ νῦν
Τὸ, Γνῶθι τοὺς ἄλλους.

quos versus ita reddit Erasmus,

Multis modis dictum uidetur perperam
Cognosce teipsum. magis enim in rem
fuerat hoc,
Cognosce cæteros.

Videri certè potest (si hoc à iocãte quopiam dictum fuit) lusus esse ex ambiguo, quum in Γνῶθι σαυτὸν aliud significet γνῶθι quàm in Γνῶθι τοὺς ἄλλους.

EX EODEM PHIL.

Τοιοῦτος ὁ βίος ὄξιν ἀνθρώπου, γυία·
Εὐφραινόμεθ' ἔλαττον ἢ λυπούμεθα.

& alibi passim celeberrimum fuit dictum illud scimus, de quo nonnulla in Erasmi adagiis habes, quæ ibi legenda tibi relinquo. Sed eumicos eius sæpe meminisse credibile est: quum & inter monosticha γνῶθι σεαυτὸν, παντὸς ἄριστον. hunc versum legamus, cui titulo εἰς μετεώρους, suprà, pag. 313.

Quidam tamen apud Menandrum iocans (vt opinor) improbat hoc præceptum: aitque dicendum potius fuisse, γνῶθι τοὺς ἄλλους. Locus est hic,

Κατὰ πολλά γ' ὄξιν' ἀ καλῶς εἰρημένον
Τὸ, Γνῶθι σεαυτόν. χρησιμώτερον δ' ἦν
Τὸ, Γνῶθι τοὺς ἄλλους.

quos versus ita reddit Erasmus.

Multis modis dictum videtur præclarum
Cognosce teipsum. magis enim is usui
fuerat hoc,
Cognosce cæteros.

Videri certè potest (si hoc à iocante quopiam dictum fuit) lusus esse in ambiguo, quum in γνῶθι σεαυτὸν aliud significet γνῶθι quàm in γνῶθι τοὺς ἄλλους.

EX EODEM PHIL.

Τοιοῦτος ὁ βίος ὄξιν αἰθρίαν, φίλε
Εὐφραινόμεθ' ἔλαττον ἢ λυπούμεθα.

Hæc conditio hominibus suæ est uitæ omnibus,
Vt gaudia superentur à mœroribus.

Habebis infrà huc pertinentes Plauti versus, ex Amphitruone. Addunt autem & aliam querelam poetæ interdum, de ipsis videlicet gaudiis quæ sincera non sint. Sic Ouid. Metamorph. lib. 7,

Nec tamen (usquadeo nulla est sincera voluptas,
Solicitúmque aliquid lætis interuenit) Ægeus
Gaudia percepit nato secura recepto.

At Christianum hominem nõ hac tantùm conditione, sed multo etiã peiore dignum se agnoscere, nedum de ea conqueri decet.

EX EODEM PHIL.

Τὸν μὴ λέγοντα πρὸς λέοντος μηδὲν ἓν,
Μακρὸν νόμιζε, κἂν δύ' εἴπῃ συλλαβάς.
Τὸν δ' οὖ λέγοντα, μὴ νόμιζ' ἔτι μακρὸν,
Μηδ' ἂν σφόδρ' εἴπῃ πολλὰ καὶ πολλοῦ χρόνου.
Τεκμήριον δὲ τῇδε τἄμερον λάβε.
Οὗτος γὰρ ἡμῖν μωρὰ δῆτα ἐπῶν γράφει,
Ἀλλ' οὐδὲ εἷς ὄμηρον εἴρηκεν μακρόν.

Qui nō loquetur ulla quæ ſint uſui,
Multiloquus hic exiſtimetur uir tibi,
Licet duarum ſyllabarum ſermo ſit.
Contrà, loquetur ſiquis aptà, plurima
Quannis loquatur, & trahat lōgam moram,
Ne multiloquus hic cenſeatur uir tibi.
Exemplo Homerus eſſe uel ſolus poteſt:
Nam uerſuum tot ſcripſerit quū millia,
Multiloquus eſt uocatus unquā nemini.

Huc pertinet verſus, ille quem habuiſti ſuprà inter μονοστίχους γνώμας, pag. 227,

Χαρίεντός τ' εἰπεῖν πολλὰ κἠ τὰ καίρια.

Vbi τὰ καίρια vocantur quæ hîc à Philemone τὰ δέοντα. Poſſis autē fortaſſe, ſicut τὰ δέοντα ποιεῖν redditur interdum Facere quæ facto ſunt opus, ſic τὰ δέοντα λέγειν interpretari, Dicere quæ dicto ſunt opus.

EX EODEM PHIL.

Τοῦ γὰρ δικαίου καὶν βροτοῖσι κἠ θεοῖς

INTERPR.

Qui nõ loquetur nulla quæ sint ofa.
Multiloquus hic existimetur nimi.
Licet duarum syllabarum sermo sit.
Contrà, loquetur si quis apta, plurima
Quamuis loquatur, & trahat longa moram,
Ne multiloquus hic censeatur ei tibi.
Exemplo Homerus esse nel silus potest:
Nam uersuum tot scripserit quã milia,
Multiloquus est uocatus nunquã ullo mini.

Huc pertinet uersus, ille quem habuisti suprà inter μονοσίχους nomas, pag. 227,

Χαρίεις τό, τ' εἰπεῖν πολλὰ κἀν τοῖς χαρίεσσι.

Vbi τὰ χαρίεσσα uocantur quæ hic Philemone τὰ δέοντα. Possis autẽ fortasse, sicut τὰ δέοντα πρᾶξαι redditur interdum Facere quæ facta sunt opus, sic τὰ δέοντα λέγειν interpretari, Dicere quæ dicto sunt opus.

EX EODEM PHIL.

Τοῦ γὰρ δικαίου κἀν βροτοῖσι κἀν θεοῖς

Ἀθάνατος αἰεὶ δόξα διατελεῖ μόνον.

INTERPR.

Iusti viri nanque inter homines & deos
Solius immortale permanet decus.

Potest δικαίου accipi etiam substantiuè pro Iustitiæ, seu Æquitatis, manente eodem sensu: sed mihi magis placuit altera expositio.

EX EODEM PHIL.

Ὡς ἡδέως μοι γέγονε τὰ πρόσθεν κακὰ νῦν.
Εἰ μὴ τοῦ ἐπόνουν, νυνὶ ἂν οὐκ ἐθυφραινόμην.

INTERPR.

Quantæ priora sunt uoluptati malæ!
Non fruerer illa ni labor assem antea.

Huc pertinet prouerbialis ille uersus, Ὡς ἡδὺ τοῖς σωθεῖσι μεμνῆσθαι πόνων, quẽ habuisti suprà inter μονοστίχους γνώμας, pag. 265: & de quo dictum fuit etiam pagina 361. Atque ut illic πόνων sonat idem quod κακοπαθείας, (unde etiam non satis cõuenire uidetur ille uersus titulo εἰς φιλοπονίαν) sic in isto uersu Εἰ μὴ τοῦ ἐπόνουν &c. non dubium quin πονεῖν accipiatur pro κακοπαθεῖν: præsertim quum præcedat τοῦ

πρότερα κακά. Dicũt autem & Latini interdum Labores, significare volentes κακοπάθειαν, & Laborare, pro κακοπαθεῖν. Cæterùm nõ ignoro esse qui hunc versum, Ὡς ἡδέως μοι γέγονε τὰ πρότερα κακά, sic interpretentur, Quàm libenter mihi redeunt in memoriam priora mala: sed huic interpretationi non solùm nõ subscribo, sed prorsus explodo. Quo enim teste probare quis queat, γέγονέ μοι, pro Redeunt mihi in memoriam, accipi posse? At verò vt ego interpretor, γέγονεν ἡδέως μοι, accipietur pro γέγονεν ἡδέα μοι.

EX EODEM PHIL.

Ὦ πεισμανδρία πάντα καὶ πεισόλβια
Τὰ θνητά, οἷς οὐκ ἔστι περὶ τούτων λόγος,
Οὔτ' εἰς ἔλεγχον αὐτῶν οὐδὲν ἔρχεται,
Οὔτ' ἄλλο τοιοῦτ' οὐδέν ἐστ' αὐτοῖς κακόν,
Ἐπακτόν· ὧν δ' αὖ εἰσενέγκαντες φύσιν
Ἕκαστον, οὐδὲν κεῖται νόμον ταύτῃ ἔχει.
Ἡμεῖς δ' ἀβίωτον ζῶμεν ἀνθρώπου βίον.
Δυσβιόμεθα δόξαισιν, οὐ φύσεις νόμῳ·

πρότερα κακά. Dicúntautem & Latini interdum Labores, significantes κακοπάθειαν, & Laborare, pro κακοπαθεῖν. Caterùm ego ignoro esse qui hunc versum, ἡδέως μοι γένοιτο τὰ πρότερα κακά, sic interpretentur, Quàm libenter mihi redeunt in memoriam priora mala: sed huic interpretationi non solùm nõ subscribo, sed prorsus explodo. Quo enim teste probare quis queat, γένοιτό μοι, pro redeunt mihi in memoriam, accipi posse? At verò vt ego interpretor, γένοιτ' ἡδέως μοι, accipiendum pro γέγονεν ἡδέα μοι.

EX EODEM PHIL.

Ὦ τερπνὰ πάντα καὶ τελεία βία
Τὰ θνητά, οἷς ἂν ἔτι δοῦ πότ' ἐλπίδος,
Οὔτ' εἰς ἔλεγχον αὐτῶν οὐδὲν ἥκομεν,
Οὔτ' ἄλλο τοιοῦτ' οὐδὲν ἐς' ἀπιστίαν κακόν,
Ἐπακτὸν ἢ δι' ἀπορίαν τινὰ σοφόν
Ἔφασαν, ἢ δυοῖν κακοῖν τὸ μεῖον αἱρετόν.
Ἡμῖν δ' ἀδίαιτον ζῶμεν ἀθρόως βίον.
Ἀκλινόμεθα δόξαισιν, ἀλλ' ὅτου νέμει

Περιγένοισιν, ἐγγένοισιν. ἂν ἔς' ἀπορυχεῖν
Κακοῦ, σοφόν φασιν δ' ἀεί τιν' ἐξευρίσκομεν.

INTERPR.

O ter beata cuncta, ter felicia
Animantia, quibus nulla de istis verba sunt,
Nec quicquam eorum examinatur omnium:
Nec aliud illis quod sibi accersiuerint,
Malum est: sed vnumquodque quam genitum attulit
Naturam, ea, cen lege, protinus vtitur.
Vitalis at non vita nobis vinitur,
Dum legibus seruimus, atque plurimis
Opinionibus, similque posteris,
Maioribúsque. quînam fiet (obsecro)
Non consequamur vt nouũ semper malum,
Causam inuenimus dum semper malo nouam?

Suprà, nimirum pag. 93, habuisti locum Menandri, cuius initiũ, Ἅπαντα τὰ ζῷ' ὅσα μαλακιάτατα &c. qui quòd valde similis sit isti, ibi ad hũc te remisi. Sed in illo Menandri paulo explicatum latius, quod hîc breuius. Vbi etiam ani-

maduertēdū est τούτων & αὐτῷ ἐστὶν referri ad præcedentia. Sunt autem qui ἐκ ἔστι περὶ τούτων λόγος reddant, Harum rerum nulla ratio habetur: sed sine περὶ quidē, & hoc & alio etiam modo verti posse scio: at cum περὶ eo potius modo reddi debere existimo, quo à me redditum habes. Quanquam eodē propemodū res redit, siue hac siue illa interpretatione vtaris. Quod verò attinet ad hunc versum, Δεδιδόκασιν δόξαισιν, οὐρόντες νόμους, mendosum esse, persuasissimum habeo, & pro οὐρόντες scriptum fuisse quempiam datiuum: itidémque νόμοις, non νόμους, sed quum datiuus ille (quicunque is foret) in participium οὐρόντες mutatus fuisset, aliqué ex νόμοις fecisse νόμους, vt cum eo iungi posset. Enumerantur certè in illo Menandri loco cuius paulo antè memini, itidem νόμοι & δόξαι inter mala ὑπόδετα τῇ φύσει. Sed & apud Plutarch. in fine libri πρὸς Κολώτην habemus ex Epicuro eadem verba quæ hîc, iunctos videlicet datiuos illos νόμοις & δόξαις verbo δουλεύειν. nam ita Plut. de Epicuro loquens, πάλιν δὲ, οἴμαι χρέφων πρὸς Ἡδομενέα, διαπαλαίσεται μὴ νόμοις καὶ δόξαις δουλεύοντα ζῆν, ἐφ' ὅσον &c. Qui locus apertè docet ex qua scho la comici dictum istud attulerint.

maduertêdũ est πάντων & ἀνθρώπων referri ad præcedentia. Sunt autem qui ἐκ τῶν θεῶν πάντων ἀνθρώπων reddant, Harum rerum nullâ ratio habetur: sed sine θεῶν quidẽ, & hoc & alio etiam modo verti posse scio: at cum θεῶν eo potius modo reddi debere existimo, quo artificium habes. Quanquam eodẽ propemodũ res redit, siue hac siue illa interpretatione vteris. Quod verò attinet ad hunc versum, Δουλεύειν δόξαισι, δεσπότης νόμος mendosum esse, persuasissimum habeo, & pro δεσπότης: scripsisse quempiam datiuum: cuidẽque νόμοις, non νόμος, sed quod datiuus ille, quicunque is fuerit, participium δεσπότης mutatus esset, aliquẽ ex νόμοις fecisse νόμον, vt cum eo iungi posset. Enumerantur certè in illo Menandri loco cuius paulo antè memini, iidem νόμοι & δόξαι inter mala ἀδιάφορα. Sed & apud Plutarch. in fine libri πρὸς Κολώτην habemus ex Epicuro eadem verba quæ hîc, iunctos videlicet datiuos illos νόμοις & δόξαις verbo δουλεύειν. nam ita Plut. de Epicuro loquens, πάλιν δὲ, οἷμαι χάριν ἔφη τοῖς ἰσχνοῖς μεμιμῆσθαι, δουλεύοντας μὲν νόμοις καὶ δόξαις δουλεύοντα ζῆν, ἢ τὸν ὅσιον &c. Qui locus apertè docet ex qua scholia comici dictum istud attulerint.

At verò δουλεύειν προγόνοις & ἐγγόνοις, siue ἐκγόνοις, nõ puto aliud esse quàm maiorum & posterorum rationem in rebus gerendis sic habere, vt illis obnoxios & quasi seruos nos reddamus.

PAGELLÆ VACANdos alios Philemonis loqui his addendi esse

PAGELLÆ VACAN-
dos alios Philemonis lo-
qui his addendi esse

TES, AD EXCIPIEN-
cos, si quos inueniat lector
videantur.

ALIORVM QVORVNDAM COMICORVM minus celebriũ loci, dicta habentes vel sententiosa vel iocosa.

EX AXIONICO.

Οὕτω γὰρ ὅπη τοῖς μέλεσι τοῖς Εὐριπίδου
Ἄμφω νοσοῦσιν, ὥστε τἄλλ' αὐτοῖς δοκεῖν
Εἶναι μέλη γίγγραν τε καὶ κακὸν μέγα.

INTERPR.

Nam carminum ambo tanto amore Euripidis
Insaniunt, vt comparata his cætera
Vile aliquid esse vémque pessimam putent.

ALIORVM QVO-

RVNDAM COMI-
corum minus celebriũ
loci, dicta habentes
vel sententiosa
vel iocosa.

EX AXIONICO.

Οὕτω γὰρ ὅσῃ τῆς μέλιτι τῆς Εὐρι-
πίδου
Ἄμφω νοσοῦσιν, ὥστε τἄλλ' ἀνιᾶσθαι
χαΐν
Εἶναι μέλλει γίγνεσθαι τι ἢ κεχλιδὼς μόν-

INTERPR.

Nam carminum ambo tanti cum
Euripidis
Insaniunt, vt cum parata his cæte-
Vile aliquid esse rémque pessum-
patent.

EX BATHONE.

Ἄνθρωπος ὢν ἐπαίρῃς· ἐν δὲ τῷ βίῳ
Τέρας ὄφις ἐστὶν εἰ τις οὐ τύχοι διὰ βίου.

INTERPR.

Aduersa tibi, quum sis homo, fors in-
gruit.
Quid? nónne monstrum iugis est fe-
licitas?
Vel interrogatiuè legẽdo primum
versum, vt dixi supra pag. 394:
Aduersa tibi, quum sis homo, fors in-
gruit?
Est nempe monstrum perpetua felici-
tas.

EX CLEARCHO.

Εἰ τοῖς μεθυσκομβίοις ἑκάστης ἡμέρας
Ἀλγεῖν συνέβαινε τὴν κεφαλὴν πρὸ τοῦ πίνειν
Τὸν ἄκρατον, ἡμῖν δ' οὐδὲ εἷς ἔπινεν ἄν·
Νῦν δὲ πρότερόν γε τοῦ πόνου τὴν ἡδονὴν
Προλαμβάνοντες, ὑστερούμεθα τἀγαθοῦ.

INTERPR.

His si, diebus ebrii qui singulis,
Caput meraca doleret ante pocula,
Omnes ab illis abstinerent poculis:
At nunc voluptas dum dolorē præuenit,
Priuantur illo quo frui vellent bono.

EX CLEARCHO.

Εἰ τοῖς μεθυσκομένοις ἐκάστη ἡμέρας
Ἀλγεῖν συνέβαιν' τὴν κεφαλὴν ἀφ' οὗ πίνειν
Τὸν ἄκρατον, ἡμῖν δ' οὐκ ἂν ἦν ἐπιτηδεύειν
Νῦν δὲ πρότερόν γε τοῦ πότου τὴν ἡδονὴν
Προλαμβάνοντες, ὑστεροῦμεν πρὸς ἅπαντ' ἀεί.

INTERPR.

His si, diebus ebrii qui singulis,
Caput meraca doleret ante proelia,
Omnes ab illis abstinerent poculis:
At nunc voluptas dum dolere praevenit,
Privantur illo quo frui vellent tum.

EX CRATETE.

Ὁ γὰρ χρόνος μ' ἔκαμψε, τέκτων οὐ σοφὸς,
Ἅπαντα δ' ἐργαζόμενος ἀσθενέστερα.

INTERPR.

Me tempus incurvavit, haud faber bonus,
Infirmiora sed facit quod omnia.

EX EODEM

Ὠνείδισάς μοι γῆρας, ὡς κακὸν μέγα,
Οὗ μὴ τυχόντι θανάτος ἐστὶν ἡ ζημία.
Οὗ πάντες ὅσπερ θυμοῦμαι, κοὐκ ἐλθεῖν ποτὲ,
Ἀνιῶμεθ'. οὕτως ἐσμὲν ἀχάριστοι φύσει.
Τοῦ ζῆν γὰρ ἐσθίς ὡς ὁ γηράσκων ἐρᾷ.

INTERPR.

Mihi senectutem obiicis, grande vt malum,
Qua non potitus, morte mulctatus fuit.

Quam cupimus omnes, consequuti
quæ nemo tamen,
Dolemus ingratũ genus adeo sumus.
Nã nullus adeo cupidus est nitæ ut
senex.

Quam cupimus omnes, cuiq[uis]
que tamen
Dicemus ingratũ genus ades[se]
Nã nihilo ades cupidus est nisi
senex.

EX CROBYLO.

Τὸ γὰρ ἀιδιε ἔχως μεθύειν, τὴν ἡδονὴν
ἔχει;

Ἀποτεφωῦται ζῶν δ' αὐτὸν τῶ σωφρο
νεῖν,

Ὃ μέγιστον ἡμῖν ἀγαθὸν ἔχειν ἡ φύσις.

INTERPR.

Nam quã voluptatẽ assidua habet crapula?
Viuũ ac uidentẽ mente priuã do bono
Sese, est hominibus qua nihil præstãtius.

EX DIODORO SINOPENSI.

Ἐγὼ μὲν οὖν τὸν νόμον ἐμαυτῷ τουτονὶ
Τίθεμαι, δικαιάζων ὥσπερ εἰρηται ποιεῖν.
Κρεῖττον γὰρ ἔστιν δὴ τεθραμμένην καλῶς
Γυναῖκ' ἄπροικον, ἢ κακῶς μὲ χρημάτων,
Τὴν ἐσομένην μοι ταῦτα μέτοχον τοῦ βίου.

INTERPR.

Hanc ergo legē iam fero ipsemet mihi,
Id facere, dictum quod fuit, consentiens.
Nam que educatam præstat vxorem bene,
Sine dote habere, quàm malè, atque diuitem,
Quæ iuncta erit vitæ mihi consortio.

EX DIODORO SI-
NOPENSI.

Ἐγὼ μὲν οὖν πρὸς μὲν ἐμαυτὸν οὐ-
τωὶ
Τίθεμαι, δικαιοῦσθαι αὐτὴν εἰσ-
ποιεῖν.
Κρεῖττον γὰρ ὄβριν δ' ὑπομιμνήσκε-
σθεῖν
Γυναῖκ' ἄφρονα, ἢ κακῶς μ' ἔρ-
γάτων,
Τὴν ἐσομένην μοι ταῦτα μήτηρ' ὑ-
βίου.

INTERPR.

Hanc ergo legē iam fero ipſam ut ſit,
Id facere, dictum quod fuit, cuipiam
tiens.
Nanque educatam praſtat uxorem
bene,
Sine dote habere, quàm malè, aut
dinitem,
Quæ iuncta erit vitæ mihi conſortio

EX DIONYSIO.

(ſi modò hi verſus Dionyſio comico adſcribendi ſunt)

Ἔπειτα δ' οὐδὲ τοῦτο γιγνώσκεις, ὅτι
Τοῖς οὐδὲν οὖσιν οὐδὲ εἷς ὅλως φθονεῖ;
Ἀεὶ τὰ σεμνὰ πάντα κέκτηται φθόνον·
Ἅπαν τὸ λίαν συνετὸν ἐς ὀπίφθονον.

INTERPR.

Deinde tibi nec iſtud eſt notum ſatis,
Iis qui nihil ſunt, inuidere neminem?
At ſplendidis inuidia rebus eſt co-
mes.
Hanc magna comitem habet itidem
prudentia.

EX EPHIPPO.

Οἶνου σε πλῆθος πόλλ' ἀναδιδάζει λαλεῖν.

Οὕτω μεθύοντας φασὶ τἀληθῆ λέγειν.

INTERPR.

Te multa multum proloqui vinum iubet.

Hinc veritatem dicere aiunt ebrios.

EX EPHIPPO.

Οἶνου σι πλῆθος πόλλ' αἰσχύνας λέγειν.
Οὐκοῦν μεθύοντας φασὶ τἀληθῆ λέγειν.

INTERPR.

Te multa multum proloqui vinum iubet.
Hinc veritatem dicere aiunt ebrios.

EX ERIPHO.

Λόγος γάρ ἐστ' ἀρχαῖος, οὐ κακῶς ἔχων·
Οἶνον λέγουσι τοὺς γέροντας ὦ πάτερ
Πείθειν χορεύειν οὐ θέλοντας.

INTERPR.

Ratione verbum non caret vetus, pater,
Vinum quod esse tantę ait potētiæ,
Vt ad choreas vel senes ipsos trahat.

EX EVBVLO.

(Inducit autē loquentem Bacchū)

Τρεῖς γὰρ μόνους κρατῆρας ἐγκεραυνύω σοφοῖς
Τοῖς δ' ἔφρονοῦσι. τὸν μὲν ὑγιείας ἕνα,
Ὃν πρῶτον ἐκπίνουσι· τὸν δὲ δεύτερον,
Ἔρωτος ἡδονῆς τε. τὸν τρίτον δ' ὕπνου.
Ὃν εἰσπίοντες οἱ σοφοὶ κεκλημένοι
Οἴκαδε βαδίζουσ'. ὁ δὲ τέταρτος οὐκέτι
Ἡμέτερός ἐσ' ἀλλ' ὕβρεως. ὁ δ' πέμπτος, βοῆς·
Ἕκτος δὲ μανίας. ὥστε καὶ βάλλειν ποιεῖν.
Πολὺς γὰρ εἰς ἓν μικρὸν ἀγγεῖον χυθεὶς
Ὑποσπελίζει ῥᾷστα τοὺς πεπωκότας.

INTERPR.

Tres solùm ego calices viris prudentibus
Infundo: sanitatis vnū, quē ebibunt
Primum: est amoris & voluptatis, dehinc:
Infundo somni tertium: quē vt hauserint
Nomen qui habent sapientum, in ædes illico

EX EVBVLO.

(Inducit autē loquentem Bacchi

Τρεῖς γὰρ μόνους κρατῆρας ἐγὼ παρασκευάζω
Τοῖς δὲ φρονοῦσι. τὸν μὲν ὑγιείας
Ὃν πρῶτον ἐκπίνουσι τὸν δὲ δεύτερον,
Ἔρωτος ἡδονῆς τε. τὸν τρίτον ὕπνου.
Ὃν εἰσπόντες οἱ σοφοὶ ἀπέρχονται
Οἴκαδε βαδίζοντες. ὁ δὲ πέμπτος ἤδη
Ἡμέτερός ἐστ' ἀλλ' ὕβρεως. ὁ δ' ἕκτος ἐστὶ μανίας. ὥστε καὶ βάλλειν
ποιεῖν.
Πολὺς γὰρ εἰς ἐν μικρὸν ἀγγεῖον χυθεὶς
Τὸ σκεῦος ῥᾴστα τοῦ πιόντος ἀνατρέπει

INTERPR.

Tres solùm ego calices virìs prudentibus
Infundo: sanitatis vnũ, quẽ ebibunt
Primum: est amoris & voluptatis
debinc:
In fundo somni tertium: quẽ vbi exhauserint
Nomen qui habent sapientum, ii domum
ibi illico

Suas redibũt. nõ enim quartus calix,
Noster, sed est proteruię. clamoris est
Quintus: furoris sextus, & pugnas
ciet.
In paruum enim vas quando largum
infunditur,
Supplantat ipsum sæpe potorem me-
rum.

EX EODEM EVBVLO.

Ὦ Ζεῦ πολυτίμητ', εἴ γ' ἐγὼ κακῶς ποτὲ
Ἐμοῦ γυναῖκας, νὴ Δί' ὀπολοίμην ἄρα,
Πάντων ἄριστον κτημάτων. εἰ δ' ἐγένετο
Κακὴ γυνὴ Μήδεια, Πηνελόπεια δὲ
Μέγα φρονῶμ'. ἐρεῖ τις ὡς Κλυταιμνήστρα κακή;
Ἄλλην αἰτιάθηκα χρηστήν. ἀλλ' ἴσως
Φάσθραν ἐρεῖ κακῶς τις· ἀλλὰ νὴ Δία
Χρηστή τις ἐμοὶ μάτην. τίς εἰμὶ δείλαιος·
Ταχέως γάμ' αἱ χρηστὰὶ γυναῖκες ἐπέλιπον,
Τῶν αὖ πονηρῶν ἔτι λέχη πολλὰς ἔχω.

INTERPR.

Malam supreme Iuppiter pestem op-
petam,

Verbis mulieres prosequar si vnquam malis,
Possessionem mulieres longè optimã.
Medea sese, fateor, improbè gerit,
Penelopã habes virtute laudatissimã.
Mala est Clytæmnestra? est at Alcestis proba.
Phædrámne damnas? aliam ei opponam probam.
Quid heu miser faciã? eccę iam desunt bonæ,
Quãtot malarũ millia in promptu sient.

Verbis mulieres prosequar si nequa malis,
Possessionem mulieres longè optimã
Medea sese, fateor, improbè genui,
Penelopã habes virtute Laudatissimã.
Mala est Clytæmnestra: est at hæc proba.
Phædrámne damnas? aliam ni inuenam probam.
Quid heu miser faciã? ecce iam sunt bonæ,
Quã tot malarũ millia impræsentiarum sient.

EX EVPHRONE.

Καινοὺς ποιεῖσθαι θεούς μοι τῶν θεῶν θεούς·
Ἵνα τοὺς παλαιοὺς μὴ 'πορκῇς πολλάκις.

INTERPR.

Nouos deorum comparare mihi deos,
Ne peierentur antiqui à te sæpius.

EX EO DEM EVPHR.

Ὦ Ζεῦ τί ποθ' ἡμῖν δοὺς χρόνον τοῦ ζῆν βραχὺν,
Πλὴν ἀλύπως τοῦτον ἡμᾶς οὐκ ἐᾷς;

INTERPR.

Quum largiaris Iupiter vitam brevem,
Cur absque curis non finis traducere?

EX HERMIPPO.

Μὰ Δί' οὐ μέν τοι, μεθύειν τὴν οὐσίαν
Τὸν ἀγαθὸν, ἀλλὰ θερμολουτεῖν ἀποιεῖς.

INTERPR.

Sed inebriari non decet virum probum
Calida aut lauari: quæ facere tamen soles.

EX HIPPARCHO.

Πολύ γ' ὄξι κτῆμα τιμιώτατον
Ἅπασιν ἀνθρώποισιν εἰς τὸ ζῆν τέχνη.
Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα καὶ πόλεμος καὶ μεταβολαὶ
Τύχης ἀναλώσαν, ἡ τέχνη δὲ σώζεται.

INTERPR.

Haud ulla pretiosior hominib⁹ omnibus
Possessio, arte, vitæ & utilis magis.
Sortis etenim dubiique Mauortis vices
Vt cætera rapiant, manet salua ars tamen.

EX NICOSTRATO.

Εἰ τὸ σωφρονεῖν ἐστὶ πολλὰ καὶ ταχέως
λαλεῖν
Ἦν τῷ φρονεῖν παράσημον, αἱ χελιδόνες
Ἐλέγοντ' ἂν ἡμῶν σωφρονέστεραι πολύ

INTERPR.

Si funditare verba multa ingiter
Et celeriter, signum putas prudentiæ,
Prudentiores homine sunt hirundines.

EX EODEM.

Οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ.
Νὴ τὼ Ἀθηνᾶ σωτόμως γε, φίλτατε
Εὐριπίδη, τὸν βίον ἔθηκας εἰς στίχον.

INTERPR.

BEATVS *omni ex parte nullus vspiam.*
Euripides vitæ statũ (ita Deus me amet)
Complexus es totius hoc versu breui.

EX NICOSTRATO.

Εἰ τὸ πωι χώσκοι πο λαχὰ τὴ
λαλεῖν
Ἦν τῶ φεγεῖν παράσημα, αἰχὶ
νης
Ἐλέγετ' ἂν ἡμῖν σα φεγίσια

INTERPR.

Si fundi tare verba multi ingin
Et celeriter, signum quas pra
Prudentiores homine sunt bru
nes.

EX EODEM.

Οὐκ ἔστιν ὅστις παντ' ἂν ἐπαι
νεῖ.
Νὴ τὼ Ἀθηνᾶ σωτῆρα γ' ἐγὼ
τατε
Εὐφεπίδη, τὸν βίον ἔπαινες εὖ

INTERPR.

BEATVS omni ex parte nulla
piam.
Euripides vita statũ (ita Deus
met)
Complexus es totius hoc versu
ni.

EX PHERECRATE.

Ὦ γῆρας, ὡς ἐπαχθὲς ἀνθρώποισιν εἶ,
Καὶ πανταχῆι λυπηρὸν, κἀν ἓν μό-
νον.
Ἐν ᾧ γὰρ ἂν δὲν δυνάμεθ', ἂν δ' ἰχύο-
μεθα,
Σὺ πωιχαῖθ' ἡμᾶς διδάσκεις οὐ
φεγεῖν.

INTERPR.

O quàm senectus es grauis mortali-
bus,
Et quàm molesta vbique: eo vel nu-
mine,
Quòd quando agendis rebus est nil
virium,
Prudentiam illo tu doces nos tẽpore.

ΕΧ PHILIPPO.

Οὐ χαλεπόν ὅστι τὸν κακῶς διακεί-
μενον
Εἰπεῖν τιν' ἐσθίοντα, μὴ κακῶς ἔχε·
Πύκτην τ' ὀπτιμᾶν ἀδὲν ἔργον μαχο-
μένῳ,
Αὐτὸν δὲ μάχεσθ' οὐχ ὅστι ῥᾴδιον.
Ἕτερόν τι τὸ λέγειν ὅστι τὸ πεπονθέναι.

INTERPR.

Difficile non eſt admonere quempiam
Ægrum cibis ut abſtineat incõmodis:
Pugilémque facile eſt increpare cuilibet,
Dum pugnat: at pugnare, res non facilis eſt.
Aliud loqui de re, aliud eſt ſentire eam.

In ſecundo verſu interpretando meam ſum coniecturam ſequutus, quòd mendoſus eſſe videatur, & potius ſcribi debere ἐσθίοντι. vt μὴ κακῶς ἔχε, perinde ſit ac ſi diceretur μὴ ταῦτα ἐσθίῃς, ἵνα μὴ κακῶς ἔχῃς. Alioqui, retinẽdo ἐσθίοντα, videtur fore hic ſenſus, Difficile non eſt quempiam cibis veſcẽtem (ex quo colligamus, valentem) di-

EX PHILIPPO.

Οὐ χαλεπόν ἐστι τῇ νηκοῖ διαμεμφῶ

Εἰπεῖν τιν' ἐσθίοντα, μὴ νηκοῖ ἔχῃ

Πύκτην τ' ὀπτημέν' ἀδέν' ἐγγυᾶσθαι μεμφῶ,

Αὐτὸν δὲ μάχεσθ' ἀχρεῖον ἐστὶν ἰδεῖν

Ἕτερόν τι τῶν λέγειν ἐστὶ τὸ πρᾶγμα.

INTERPR.

Difficile non est admonere quempiam
Ægrum cibis ut abstineat vitiosis:
Pugilémque facile est increpare cui
libet,
Dum pugnat: at pugnare, res multo
cilis est.
Aliud loqui de re, aliud est facere
eam.

In secundo versu interpretis mean sum coniecturam Eq- tus, quòd mendosus esse videa & potius scribi debere ἐσθίοντα μὴ νηκοῦς ἔχῃ, perinde sit ac si ceretur μὴ ταῦτα ἐσθίῃς, ἵνα μὴ νη κοῦς ἔχῃς. Alioqui, retinendo ἐσθίοντα, videtur fore hic sensus, Difficile non est quempiam cibis vescentem (ex quo colligamus, valentem ho-

cere ægroto, (qui illis vesci itidem nequit) Ne malè te habeas. Sed magis coacta est (meo quidem iudicio) interpretatio hæc quàm illa: vt omittam, durè τὸν ἐσθίοντα opponi τῷ νηκοῦς διακειμένῳ. Vtrouis autē modo exponamus, illud μὴ νηκοῦς ἔχῃ, suspectum est.

EX PHILIPPIDE.

Αἰρρὰν γυναῖκ' ἔγημας, ἀλλὰ πλουσίαν
Κάθευδ' ἀνδρῶς, ἡδέως μεστόμβρος.

INTERPR.

Fœdæ es maritus coniugis, sed diuitis:
Insuauiter dormito, nescens suauiter.

EX EODEM.

Ὅταν ἀτυχεῖν τι συμπέσῃ τὶ δέσποτα,
Εὐριπίδου μνήσθητι σὺ κ' ῥᾴων ἔσῃ,
ΟΥ̓Κ ἔστιν ὅστις πάντ' αἰὴρ εὐδαιμονεῖ.
Εἶναι δ' ὑπόλαβε κἀμέ σε τῶν πολλῶν ἕνα.

INTERPR.

Aduersa tibi si fortè fors here ingruat,
Euripidis memento, mœrorē ut leues,
BEATVS *omni ex parte nullus uspiam.*
Vnum esse de multis putato te quoque.

EX PHILIPPIDE.

Αἰσχρὰ γυναῖκι ἔστιν, ἀλλὰ τὴν τύχην
σίαν
Κἀθευδ' ἀνδρὸς, ἡδέως μεθυούσης.

INTERPR.

Fœda est maritus coniugis, sed dul
cis:
Insuauiter dormito, nescens suauis

EX EODEM.

Ὅταν ἀτυχεῖν τι συμπέσῃ τινὶ δεῖ
σοντι,
Εὐριπίδου μνήσθητι τοῦ ἐμοῦ φίλου,
Ὡς οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀεὶ δυσ
μενεῖ.
Εἶναι δ' ὑπόλαβε κἀστιγῆ πανὶ
ἴσα.

INTERPR.

Aduersa tibi si forte sors hæc ingruat,
Euripidis memento, mœrorẽ ut leues,
BEATVS omni ex parte nullus
uspiam.
Vnum esse de multis putato te quo
que.

EX POSIDIPPO.

Ἔργον γε λύπην ἐκφυγεῖν ἡ δ' ἡμέρα
Λεί πει καινὸν εἰς τὸ φροντίζειν φέρει.

INTERPR.

Difficile mœrorẽ effugere: dies enim
Subinde curas procreat nobis nouas.

EX EODEM.

Ὁ μὴ πεπλωκὼς ἐστὶν εὐτυχέστερος ναυ
κόρου.
Τῶν μονομαχούντων ἐστὶ μᾶλλον ἀθλιώ
τερος.

INTERPR.

Qui nauigauit nunquã, is ignarus mali.
Esse gladiatorẽ miseria lenior est.
Vel,
Certare satius singulari prælio.

EX EODEM.

Τὴν χλανίδα πάντες, (ὡς ἔοικεν) ἐκ
ἐμοῦ
Πρόσπτερον. ἃ δὲ εἷς νυνὶ μοι λαλεῖ.

INTERPR.

Chlænã alloquebantur meã, non me
antea.

Haud nanque quisquã uerba nunc mihi facit.

EX EODEM.

Ὧν τοῖς θεοῖς ἄνθρωπος δ' ἔχειν τυχεῖν,
Τῆς ἀθανασίας κρεῖττον οὐδὲν δ' ἔχει.

INTERPR.

Rerũ precatur quas homo à dĩs omniũ,
Censetur esse maxima, immortalitas,

Haud nanque quisquã nerbis nos mihi facit.

EX EODEM.

Ὧν τοῖς θεοῖς ἄνθρωπος εὔχεται τυ-
χεῖν,
Τῆς ἀθανασίας χρῆσθον ἐδὲν ἔχὸ

INTERPR.

Rerũ precatur quas bonum à dæmonũ,
Censetur esse maximus, immunitatem.

EX PHOENICIDE.

Μὰ τὴν Ἀφροδίτην, ὃν οὐ χαίρειν ἐγὼ
Πυθέσθαι, ἑταιρεῖν. χαιρέτω. μή μοι λέ-
γε,
Ἀπίτυχον. οὐδὲν πρὸς ἐμέ. καταλύ-
σαι θέλω.
Εὐθὺς ὅπ χειρήσασα, φίλον εἶχόν τινα
Στρατιωτικόν: διαπαντὸς οὗτος τὰς
μάχας
Ἔλεγεν, ἐκείνῳ ἅμα λέγων τὰ τραύ-
ματα,
Εἰσέφερε δ' ἐδέν. δῶρεαὶ ἔφη τινὰ
Παρὰ τοῦ βασιλέως λαμβάνειν, καὶ
ταῦτ' ἀεὶ
Ἔλεγε. διὰ ταύτην ἐγὼ λέγω τὴν δω-
ρεάν,
Ἐνιαυτὸν ἔχε μ' ὁ κακοδαίμων δω-
ρεάν.
Ἀφῆκα τοῦτον. λαμβάνω ἄλλόν τινα
Ἰαβόν. οὗτος εἰσάγων πολλοὺς τινας
Ἕτερον, ἔκρα, πλουσίους ἐγὼ καὶ δήμιος.
Δεινότερος οὗτος θατέρου μοι κατε-
φάνη.
Ὃν μὲν δὴ μῆνα ἔλεγεν, ὁ δ' ἐποίει νε-
κρούς.
Τείλῳ συνέζευξ' ἡ τύχη με φιλοσόφῳ
Πώγωνι ἔχοντι καὶ τρίβωνα. κἀ λόγον.

Εἰς ὥρας πλὴν ἐμπεσοῦσα δὴ κακόν.
Οὐδὲν ἐδίδου ἰδού· εἰ δέ τ' αὐτοῖσιν, ἔφη
Οὐκ ἀγαθὸν εἶναι τἀργύριον. ἔχω κακόν.
Διὰ τοῦτο δός μοι, ῥίψον. καὶ ἐπείθετο.

INTERPR.

Volo Ædepol meretriciã hanc artem meam
Desinere, Pythias. valeat. ipsa uideris,
Quæ nacta sis sortẽ bonã. quid me hoc iuuat?
Planè huic uolo arti nuntiũ remittere.
Namque profiteri cœpi eã quo tẽpore,
A quodã amari contigit me milite,
Qui iactitabat usque & usque prœlia,
Simulque multa proferebat uulnera,
Sed offerebat nil: sibi dona pollicens
A rege (vt inquiebat ille) plurima.
Quæ dona propter, ille consuetudinẽ
Dono per annũ accepit integrũ meã.
Et ũ reliqui, atque medico me tradidi:
Totos secabat ille & urebat dies,
Pieroſque: pauper atque carnifex erat.
Exhorrui ergo magis eũ quàm militem:
Narrabat hic, at ille patrabat neces.

Εἰς σφε πεῖσαι ἥλιον ἐμπεσόντα δυ
κόν.

Οὐδὲν ἐδίδου ἀφ' ἑαυτοῦ· εἰ δέ τ' ἀπαι
σῃ

Οὐκ ἀγαθὸν εἶναι παρέχειν. ἐρωμέ
νῳ.

Διὰ τοῦτο δόξαι μοι, φίλη, ἀπιστεῖν

INTERPR.

Volo Ædepol meretriciã hanc ar
meam
Desinere, Pythias. valeat ipsa ille
Quæ nacta sis fortẽ bonã. quid mo
iuuat?
Planè huic nolo artinuntiũ mitt
Namque profiteri cœpi eã quotid
A quodã amari contigit me adole
Qui iactitabat usque & usque fi
lia,
Simulque multa proferebat mu
Sed afferebat nil: sibi dona pollice
A rege (vt inquiebat ille) plurima
Quæ dona propter, ille consuetud
Dono per annũ accepit integrũ m
Eũ reliqui, atque medico me tra
Totos secabat ille & urebat dol
Pueros que: pauper atque carnifex
rat.
Exhorrui ergo magis eũ quàm ma
tem:
Narrabat hic, at ille patrabat ma

Sors copulauit philosopho me tertio,
Cui barba, palliũ, simulque uerba er-
rant.
In calamitatẽ maximã tunc incidi.
Dabat ille nil: pecuniã at si poscerem,
Aiebat esse rẽ malã. sit ita: ideo
Hanc abilice, mihi relinque. denega-
bat id.

Cogor & in hos versus aliquid annotare, quum alioqui his minus celebriuni comicorum locis annotationes nullas adiungere statuissem. Cogor autem, quòd interpretationis meæ ratione reddẽdã lectori esse censeam, in qua minimè eam sequor lectionem quam in tertio versu Græco habent vulgatæ editiones. quum enim ibi legatur ἀπέτυχον, ego contrà non solùm persuasum habeo, sed affirmare audeo legi debere ἐπέτυχον, quod ei contrarium est. Quùm bene autem procedat totius loci sententia, ita legendo, potest quidem fortassis & ex illa mea interpretatione patere, libet tamẽ apertius & latius hîc declarare. Phœnicides irridere tria hominum genera voluit, nimirum milites, medicos, philosophos, inducit meretricem quãdam dicentem sodali suæ, se velle meretriciam artẽm desinere, quòd sua cum his tribus hominum generibus consuetudo malè sibi cesse-

rit. Sodalem igitur (cui nomen Pythias, quod apud Terentiũ ancillæ est nomẽ) cõpellãs, dicit, Per Venerem, non possum in animum meum inducere vt meretriciam artem persequar. (vel, Omnino iam meretriciæ artis pertæsum est) Valeat. (subaudio, ars illa) Nec verò te oportet mihi respondere, te compotem voti fuisse, vel Prosperam tibi sortem in hac arte fuisse (Vel, Feliciter tibi hanc artem cessisse: Aut, Tibi hac in arte exercenda omnia ex animi sententia euenisse) Hoc nihil ad me. (q.d. Tua felicitas nõ leuat nec solatur meã miseriã) Omnino certum est artem hãc desinere. Postea narrat quomodo tres trium diuersarum artium amatores habuerit, & cum nullo rem facere potuerit. At in vulgata interpretatione quæ est ad verbum, ἀπέτυχον retinẽdo, pro eo ponitur Excidi: & pro μή μοι λέγε, ibi habetur Ne mihi quicquam dixeris: addendo videlicet vocem hãc Quicquã, quòd alioqui nullius videretur ex verbis illis posse elici sensus. Sed & hæc verba, Nihil ad me, quem hîc locum habebũt, verbo Excidi subiuncta? Denique plurima lectionẽ hanc ἀπέτυχον comitari videntur incõmoda, illa cõtrà ἐπέτυχον ioco huic esse accommodatissima. Existimo autẽ cum χαιρέτω subaudiẽdũ

rit. Sodalem igitur (cui nomen Ly-
chias, quod apud Terentium ad-
læ est nomẽ) cõpellãs, dicit, Pu-
nerem, non possum in animum
meum inducere vt meretriciam
tem persequar. (vel, Omnino
meretriciæ artis pertæsum est
leat. (subaudio, ars illa) Nec ver
oportet mihi respondere, te ac
potem vori fuisse, vel Prosp
tibi sortem in hac arte fuisse
Feliciter tibi hanc artem exe
Aut, Tibi hac in arte exercenda
mnia ex animi sententia eue
Hoc nihil ad me. (q.d. Tua felic
nõ leuat nec solatur meã mi
Omnino certum est artem hanc
sinere. Postea narrat quomo
tres trium diuersarum artium
tores habuerit, & cum nullo
facere potuerit. At in vulgata
pretatione quæ est ad verbum,
τυχον retinẽdo, pro eo ponitur
cidi: & pro μή μοι λέγε, ibi hab
Ne mihi quicquam dixeris: acc
do videlicet vocem hãc Quic
quòd alioqui nullius videretur
verbis illis posse elici sensus. Sed
hæc verba, Nihil ad me, quem
locum habebũt, verbo Excidis
iuncta? Denique plurima lectio
hanc ἀπότυχον comitari videm
incõmoda, illa cõtrà ἀπότυχον
huic ille accommodatissima. Ex
mo autẽ cum χαιρέτω subaudiõ

esse infinitiuum præcedẽtem cum
articulo τό: vt perinde sit ac si dic-
tum foret, χαιρέτω τὸ ταρεῖν. nihil
enim animo meo in præsentia oc-
currit quod aptius subaudiri pos-
sit. Quod autẽ attinet ad illa ver
ba, ὃν αὖ ὑπομείναμι ἔτι, eorũ vim
quam in mea interpretatione non
expressi (vtpote quę metri an-
gustiis premeretur) declaraui pau-
lo antẽ. Sed Gallicè clarius etiam
& significantius vis verbi ὑπομεῖ-
ναι reddi posse videtur, necnõ quæ
proximè sequuntur: hoc modo,
*Or noila, ie n'ay plus nul courage de
poursuiure mõ mestier. Tu m'as beau
dire que tu as bien rencontré.* (vel
que tu t'en es bien trouuee) *Que me
fait cela?* Sciendum est autem vt
hic dicit ista apud Phœnicidem, ὃν
αὖ ὑπομείναμι ἔτι ἑταρεῖν, & κατα-
λύσαι θέλω, sic Machonem de Gna
thænio, quæ eandem exercebat ar
tem, dicere,

Καταλελυκέας τ' Γναθαινίδι χεδὸν,
Οὐκέτι δ' ἑταρεῖν ὑπομένουσης.

Atque ideo siquis simpliciore illa
interpretatione contentus nõ est,
in qua non expressi ὃν αὖ ὑπομεί-
ναμι, nec iusiurandum: istam in e-
ius locũ substituat, (sed in qua mi
hi permisi ex vno Græco versu
duos Latinos facere)

Non amplius sustinuerim (ita Venus

me amet)

Meretriciã artẽ facilitare ut antea.

Tunc autem tertius esset hic,

Ars illa valeat Pythias. ipsa videris.

Quartus autem & sequentes, quales supra.

me amet)
Meretriciâ arte facilitare vi
Tunc autem tertius effect
Ars illa valeat Pythias
ris.
Quartus autem & sequen
les supiá.

EX SOPADE.

Εἰ καὶ βασιλεὺς πέφυκας, ἀλλ' θνητὸς ἄκουσιν.

Ἂν μαλακὰ πίνῃς, φλεγματίῳ κρατῇ σθένος.

Ἂν ἰδιώτης, ταῦτα σοὶ σφόδρα πονηρὰ εἴχεν.

Ἂν εὐτυχῆς, τοῦτο τύχης ὄζιν ἔπαρμα.

Ἂν πλούσιος ἦς, τοῦτο χρόνου ἄδικος ἰσχύς.

Ἂν ἀλαζονῇς, τοῦτ' αἰσίας ὄζει φρύαγμα.

Ἂν δὲ σωφρονῇς, τοῦτο θεῶν δῶρον ὑπάρχει.

Ἡ σωφροσύνη παρέστιν, ἐὰν μετῇς σεαυτόν.

INTERPR.

Rex sis licet, mortalis audias tamen.
Si grande despnis, tibi pituita inest.
Pulchrósne pannos indueris? hos ante te
Quicula tulerat. at es auro splendidus?
Fortuna iniſtū nēpe te extulit gradū.
Es dives? id iniqua est potentia tēporis.
Es insolens? fremere facit te amentia.

At es modestus? hoc deûm munus puta.

Modestia autẽ uera tunc erit tibi,
Si metiare te pede ac modulo tuo.

At es modestus: hoc deûm munus
ta.

Modestia autẽ nra tunc erit tũ,
Si vt etiam te pede ac modulis tu

EX TIMOCLE.

Ἀγορὰ ἰδεῖν δύοψιν, ὄυπορος ὠνῆται·
Ἡδὺ σὺν· αὖ δ' ἄπορος πις, ἀθλιώτατον.

INTERPR.

Forũ refertũ conspicari opsoniis,
Est dulce diuiti, est acerbũ pauperi.

EX EODEM.

Ὦταν ἄκουσον ἵν' τι σοι δοκῶ λέγειν.
Ἄνθρωπός ἐστι ζῶον ὀπίπονον φύσει,
Καὶ πολλὰ λυπηρ' ὁ βίος ἐν ἑαυτῷ φέρει·
Παρεψυχὰς οὖν φροντίδων ἀνεύρετο
Ταύτας· ὁ γὰρ νοῦς τῷ ἰδίων λήθην λαβὼν,
Πρὸς ἀλλοτρίῳ τε ψυχαγωγηθεὶς πάθει,
Μεθ' ἡδονῆς ἀπῆλθε, παραλυθεὶς θ' ἅμα.
Τοὺς γὰρ τραγῳδοὺς ὁρῶ τον, εἰ βέλει, σκόπει,
Ὡς ὠφελοῦσι πάντας· ὁ μὲν γὰρ ὢν πένης,
Πτωχότερον αὐτῶν κρ. ταμιαίτων ἢ Τηλεφον

Γενόμβρον, ἤδη τῶν πένιαν ῥᾴον φέρῃ.
Ὁνοτῶν δὲ μανικῶς, Ἀλκμαίων' ἐσηφατο.
Ὀφθαλμῷ τις; Οἰδίποων ἔνιδε τυφλόν.
Τέθνηκέ τῳ παῖς: ἢ Νιόβη κεκούφικε.
Χωλός τις ὄξι; τὸν Φιλοκτήτην ὁρᾷ.
Γέρων τις ἀτυχεῖ; κατέμαθε τὸν Οἰνέα.
Ἅπαντα γὰρ τὰ μείζον' ἢ πέπονθέ τις
Ἀτυχήματ' ἄλλοις γεγονότ' ἐννοούμενος,
Τὰς αὐτὸς αὑτοῦ συμφορὰς ῥᾴον φέρει.

INTERPR.

Aduerte quaeso num quod ex vsu est loquar.
Est calamitosũ animal sua natura homo,
Multáque secũ vita fert molestias.
Mali leuamen repperit sed hoc sui,
Vt calamitatis immemor iã mẽs suę,
Habénsque ab alieno malo solatia,
Documẽta capiat, recreata paululũ.
Primùm tragœdi quanta cõmoda adferant,
Perpẽde, sodes. Si quis est pauperculus,
Maiore pressum st videbit Telephũ
Mendicitate, lenius suam feret
Mendicitatẽ. an iam vis est ne quisquam?
Furiosũ is Alcmęona propronit sibi.

Γενόμενον, ἢ δὴ τῶν πέντε μία ἐστὶν
Ὅτου πόνων δὲ μανικὰς, ἀλγηδόνας ἔχει
φάτιν.
Ὀφθαλμῶν τις; Οἰδίπουν ὑπολεύσσει
φλόγα.
Τεθνηκέ τις παῖς; ἡ Νιόβη κλαίει
Χωλός τις ὁρᾷ; τὸν Φιλοκτήτην ἐσκό
Γέρων τις ἀτυχεῖ; κατέμαθεν πάν
νέᾳ.
Ἅπαντα γὰρ τὰ μείζον' ἢ πέπονθε
Ἀτυχήματ' ἄλλοις, ῥᾳδίως ἂν φέ
ρος,
Τὰς αὐτὸς αὑτοῦ συμφορὰς ἐνέγκοι
μει.

INTERPR.

Aduerte quaeso num quid ex
loquar.
Est calamitosum animal suam natu
mo,
Multásque secum vitasert miserias
Mali leuamen reperit: sed hoc
Vt calamitatis immemor in mi
Habensque ab alieno malo solacu
Documenta capiat, recreata
Primum tragœdi quanta
ferant,
Perpende, sodes. Si quis est pauper
Maiore pressum si videbit Telephi
Mendicitate, lenius suam ferat
Mendicitatem. Iuanus est ne quis
Furiosum is Alcmæona prop

Captus quis oculis? aspicit cæcum
OEdipum.
Gnatus obiit? Niobe dabit solatium.
Claudus aliquis ne est? is Philoctetem
aspicit.
Miser aliquis senex? tuetur OEnea.
Alterius etenim quisquis ærumnas viri
Esse graviores viderit quàm sine sua,
Animo æquiore miserias feret suas.

EX XENARCHO.

Εἶτ' ἐσὶν οἱ τέτιγες ὠκὺ δαίμονες,
Ὧν τοῖς γυναιξὶν ὁ λόγος οὐ φανῆναι
ἔνι;

INTERPR.

Annon cicadis vita felicissima,
Quibus carentes nocere prorsus con-
ueniat?

EX XENARCHO.

Εἶτ' ἐστὶν οἱ πίνοντες ἀεὶ δυσθύμητοι.
Ὧν τοῖς γυναιξὶν ἡδὺ σπεῦσαι φυγεῖν;

INTERPR.

Annon cicadis vita felicissima,
Quibus carentes nocte pristus cubi-
inges?

CATALOGVS COMICORVM GRAECORUM è quibus excerpti sunt præcedentes versus:

Addito numero paginæ à qua singulorũ versus initium sumunt.

Nonnulli etiam loci quorundam præcedentibus adiecti sunt.

ALEXIDIS VERSVS, Pag. 4.

Quibus adde hos eiusdem,

Ἄτοπόν γε τὸν μὲν οἶνον ὀυδοκιμεῖν σφόδρα
Παρὰ τοῖς ἑταίραις τὸν παλαιὸν, ἄνδρα δὲ
Μὴ τὸν παλαιὸν, ἀλλὰ τὸν νεώτερον.

Id est,

Absurda res est, vetera vina quòd placent
Meretricibus, amatore sed contrà sene
Gaudere nequeunt, iunone sed tantũmodo.

EIVSDEM.

Ἔχειν τῷ τὰ δέοντ' ἔχειν ἐρῶ·
Τὰ περιττὰ μισῶ. τοῖς ὑπερβάλλουσι δὲ
Τέρψις μὲν οὐκ ἔνεστι, πολυτέλεια δέ.

id est,

Habere cupio vita quibus ipsa indiget:
Odi superuacua. voluptatis etenim
Nil his inest, sed sola sumptuositas.

Sed tertius versus inuenitur hoc etiam scriptus modo

Δαπανῆ περέστιν, ἡδονὴ δὲ δὲ ἀπίσω.

Quæ lectio sicui magis placet (eũdem alioqui sensum efficiens) sequatur alteram hanc meam interpretationem,

Odi superuacua. voluptas est enim
Haud vlla, sumptus sunt sed his tantummodo.

EIVSDEM.

Εἶτ' οὐχ ἁπάντων ὄξι τὸ μεθύειν κακῶν
Μέγιστον ἀνθρώποισι, καὶ βλαβερώτατον;

id est,

Temulentia ergo nonne maximum omnium
Malorũ hominibus pariter & teterrimum?

EIVSDEM.

Ἔχειν τῶν τὰ δέοντ' ἰχθυηρά·
Τὰ περιττὰ μισῶ. τῆς ἀφθόνου
δὲ

Τέρψις, ὧν ἂν ἔνεστι, πολυτίμητος ἡ
id est,

Habere cupio vita quibus ipsa ege:

Odi superuacua. voluptatis enim
Nil his ineſt, ſed ſola ſumptuoſa.

Sed tertius verſus inuenimus
etiam ſcriptus modo
Δαπανὴν περόσιον, ἡδονὴ δ' οὐ
πρόσω.

Quæ lectio ſicui magis placet
dem alioqui ſenſum efficietis
quatur alteram hanc meam inte
pretationem,

Odi ſuperuacua. voluptas eſt enim
Haud vlla, ſumptus ſunt ſed hi
tummodo.

EIVSDEM.

Εἶτ' οὐχ ἁπάντων ἐστὶ τὸ μιαίνειν
χεῖν
Μέγιστον ἀνθρώποισι, καὶ βλάπτ
τειν;
id est,

Temulentia ergo nonne maxim
omnium
Malorũ hominibus pariter & te
rimum?

EIVSDEM

Κἂν δυτυχῇ τις, ὡς ἔοικε, πρὸς δόκα
Ἀεί τι δεῖ, κἀμί τι πιθύειν τύχῃ.
id est,

Fortuna quanuis ſit tibi proſperrima
Semper aliquid timeto, diffidens ei.

EIVSDEM.

Τῶν γὰρ ἀγαθῶν τὸν πλοῦτον ὕστατον
τίθει.
Ἀβεβαιότατον γὰρ ὄντων ὧν κεκτήμεθα.
id est,

Omes bonorũ iudica omniũ vltimas.
Nam poſſidemus nil eis incertius.

AMPHIDIS VERSVS.
Pag. 12.

ANAXANDRIDIS V.
Pag. 19.

ANTIPHANIS VERS.
Pag. 25.

Quibus adde hos eiuſdem,

Καλῶς πένεσθαι μᾶλλον ἢ πλουτεῖν κακῶς.
Τὸ μὲν γὰρ ἔλεον, τὸ δ' ὀπτήμην φέρει.

id est,

Inopia honesta potior opibus improbis.

Opprobrio hæ sunt, misericordiã hæc monet.

EIVSDEM.

Ὁ πλοῦτός ἐστι παρακάλυμμα τῶν κακῶν,
Ὦ μῆτερ, ἡ πενία φανερὰ καὶ τὸ πρεπόν.

id est,

Mala obteguntur opibus, vt velamine,
Inopia, conspicua omnibus res & humilis.

EIVSDEM.

Ὀφθαλμῶν ἄνθρωπος ἰσχυρῶς, κακὸν
Πάμπολλα πάσχων, ἓν ἀγαθὸν πάσχει μόνον,
Ὅτι οὐχ ὁρᾷ γυναῖκα τοῦτον τὸν χρόνον.

id est,

Morbus oculorum quem premit grauissimus,
Hoc ille multis in malis habet boni,
Nullam intuetur interim quòd fœminam.

id est,

Inopia honesta potior opibus impudicis.

Opprobria hæ sunt, misericordiam hæc mouet.

EIVSDEM.

Ὁ πλοῦτος ὃς παραχαλκεμψυχῶν,
Ὦ μῆτερ, ἡ πενία σεμνοφανὴς κρείσσων.

id est,

Mala obteguntur opibus, vt nubes lumine,
Inopia, conspicua omnibus tuis & familiis.

EIVSDEM.

Ὀφθαλμιῶν ἄνθρωπος ἰσχυρῶς τε καὶ
Πάμπολλα πάσχων, ἓν ἀγαθὸν οὐκ ἔχει μόνον,
Ὅπου ἔχ ὁρᾷ γυναῖκα τοὐπὶ τῷ βίῳ νον.

id est,

Morbus oculorum quem premit grauissimus,
Hoc ille multis in malis habet boni,
Nullam intuetur interim quid sit deformitatis.

APOLLODORI V, Pag. 50.

AXIONICI VERSVS, Pag. 418.

BATHONIS VERSVS, Pag. 419.

CLEARCHI VERS. Pag. 420.

CRATETIS VERSVS, Pag. 421.

CROBYLI VERSVS, Pag. 423.

DIODORI VERSVS, Pag. 424.

DIONYSII VERSVS,
Pag. 425.

DIPHILI VERSVS,
Pag. 63.

Quibus adde hos eiusdem,

Ἄνθρωπός εἰμι. τοῦτο δ' αὐτῷ τῷ βίῳ
Πλεῖστον μεγίστην εἰς τὸ λυπεῖσθαι φέρει.

(sed malim τοῦτο δ' αὐτό)

Id est,

Homo sum: idipsum luctuum mortalibus
Occasionem suggerit quãmaximam.

EIVSDEM.

Οὕτως ἀνανδρος γέγονας; ὦ δυστυχία
Τοῦτ' ἔστιν ὃ ποιεῖς νυνί, δειλὸς εἶναι δρᾶν,
Τὸ μὴ δυνάσθαι καρτερεῖν λυπούμενον.

Id est,

Ignauus adeo es? nanque fortitudinis
Non est ita agere, sed potius ignauiæ,
Sibi temperare nequire quũ mœror premit.

DIONYSII VERSVS,
Pag.425.

DIPHILI VERSVS
Pag.63.

Quibus adde hos eiusdem,

Ἄνθρωπός εἰμι. τοῦτο δ' αὖτ' ἐν βίῳ
Πεῖραν μεγίστην εἰς τὸ λυπεῖσθαι φέρει.

(sed malim τοῦτο δ' αὖπάλιν)

Id est,

Homo sum: idipsum luctuum maximum
libus
Occasionem suggerit quàmaximè

EIVSDEM.

Οὕτως ἀνανδρος γέγονας; ἀλλ' ἔστι τοῦτ' ἔργον ὁ ποιεῖς νῦν, ὃ σε δρᾷ,
Τὸ μὴ δυνάσθαι καρτερεῖν τοῖς συμφόροις.

Id est,

Ignavus adeo es? nanque fortitudinis
Non est ista agere, sed potius ignaviæ
Sibi temperare nequire quin mala
premat.

EPHIPPI VERSVS,
Pag.426.

ERIPHI VERSVS,
Pag.427.

EVBVLI VERSVS,
Pag.428.

EVPHRONIS VERS.
Pag.431.

HERMIPPI VERSVS,
Pag.432.

HIPPARCHI VERS.
Pag.433.

MENANDRI VERS.
Pag.80.

Quibus adde hos eiusdem,

Ἀλλ' ὅταν ἐρῶντα νοῦν ἔχειν τις ἀξιεῖ,
Παρὰ τίνι τὸ κάθηται οὗτος ὄφελεν;

id est,

Carere amantes mente si quis non putat,
Quos esse potius mentis expertes putet?

Sed extat & alia lectio in posteriore versu, videlicet αὐόητον pro αὐόητον. Qua mendosa lectione deceptus quidam ita interpr. hunc locum oratione soluta, At quum amantem vt sapiat quis hortatur, in quo suam operam perdet is cernet.

EIVSDEM.

Ἅπαντα δοῦλα τῷ φρονεῖν καθίσταται.
Τὸ δ' ἀσθενές μου καὶ τὸ θῆλυ σώματος,
Κακῶς ἐμέμφθης. καὶ γὰρ εἰ φρονῆν ἔχω,
Κρεῖσσον τόδ' ὀξὺ καρτεροῦ βραχίονος.

(Dico autem esse eiusdem Menandri hos versus, si non mentiuntur quæ vidi exemplaria, quorum mihi quidem suspecta hîc est fides, qui Euripideos esse suspicor)

id est,

Seruire quiduis cogitur prudentiæ.
Meúmque corpus debile atque muliebre
Non iure culpas. nanque habens pru-

id est,

Carere amantes mente sequùs ne putat,
Quos esse potius mentis experius pe tet?

Sed extat & alia lectio in poste riore versu, videlicet ἀίστων pro ἀίόντων. Quà mendosa lectione ac ceptus quidam ita interpr. hunc cum oratione soluta, At quum amantem vt sapiat quis hortatur, in quo suam operam perdet is ca net.

EIVSDEM.

Ἅπαντα δοῦλα τῇ φερνῇ χρήσι μα.
Τὸ δ' ἀθλίως μου καὶ τὸ δῆλον ἐ ματος,
Κακῶς ἐμέμφθης. καὶ γὰρ ἡ φερνὴ ἔχει,
Κρεῖσσον τόδ' ὄζει χαρτερεῖ βεβλῆ νος.

(Dico autem esse eiusdem Menandri hos versus, si non mentiuntur quæ vidi exemplaria, quorum in hi quidem suspecta hic est fides, ne Euripideos esse suspicor)

id est,

Seruire quidvis cogitur prudentia.
Meúmque corpus debile atque mo liebre
Nomine culpat. nanque habens pre

dentiam,
Habeo quod alacri brachio est potentius.

EIVSDEM.

Ὁ μὴ καταγνοὺς ὃν φρὶν ἀκοῦσαι σαφῶς,
Αὐτὸς πονηρός ὄζι, πιστεύσας κακῶς.

id est,

Quicunque damnat, rémque non plane audiit, (malè.
Est improbus vir, ideo quòd credit

EIVSDEM.

Πολλοὺς δ' ἀνάγκην ὄντας πονηροὺς οἶδ' ἐγώ,
Ὅταν τυχήσωσιν, γεγονότας, ἐ φύσει
Ὄντας τοιούτους.

Id est,

Multos necessitate factos improbos
Scio, premente sorte, nec naturę eos
Tales fuisse sponte.

EIVSDEM.

Τὸ γαμεῖν, ἐάν τις ᾖ δυήθειαν σκοπῇ,
Κακὸν μέν ὄζιν, ἀλλ' ἀναγκαῖον κακόν.

Id est,

Est ducere vxorem, malum: (vera vt loquar)
Malum necessarium putari sed decet.

NICOSTRATI VERS.
Pag. 434.

PHERECRATIS V.
Pag. 435.

PHILEMONIS VERS.
Pag. 369.

Quibus adde hos eiusdem,

Ἐγὼ τὸν ἀγρὸν ἰατρὸν ἐλελήθην ἔχων.
Τρέφει γὰρ οὗτος ὥσπερ ἀρρωστοῦντά με,
Σιτάρια μικρὰ παρασφέρων, οἴνου δ' ὅσον
Ὀσμὴν μόνον καὶ τὴν χὴν τὸν Δία
Τὰ πεπραμένα ταῦτ' ὀφέλειν ἡδέως πα-
ρεῖν δύμον,
Κ' ἀπολέγειν. ἀστὰ ταῦτα καὶ δεδιέναι μὴ
Λίαν ὀπτᾶν ἥκοντά με ποιῇ νεκρόν.

Id est,

Mihi meditũ esse nescieba ægrũ meũ.
Me namque nutrit sicut ægrotũ, exhibens
Cibaria exigua, amplius nec largiens
Vini quidem odorẽ. dat olera mihi, o-
psonia

Dat saxatilia: capparin quoque & thymum,

Et ἔσπαραγῶ. hæc metuo ne corpus meũ
Sic gracile reddãt, cogar vt tũ demori.

At verò in vulg. interpretatione quæ edita est oratione soluta, ineptissimè redditur primus versus his verbis, Agrũ vice medici habes accesseram: (quasi verò nihil sit inter ἐλαλύθην & ἐλήλυθην dissimilis, aut ἐλήλυθην quod est Accesseram vel Veneram, vllum hîc locum habere possit) vt omittã cæteras quas in sequentibus habet ineptias. Sed & mendosi sunt ibi suáque carentes mensura tres postremi versus. Cæterùm elegãter & Demosthenes λήμματα quædam comparat extenuatrici illi victus rationi quam medicis præscribunt, quæ οὔτε ἰσχνὰ ἐντίθησιν, οὔτ' ἀποθνήσκειν ἐᾷ.

PHILIPPI VERSVS, Pag. 436.

PHILIPPIDIS VERS. Pag. 438.

PHOENICIDIS V. Pag. 441.

POSSIDIPPI VERS.
Pag.439.

SOTADIS VERSVS,
Pag.447.

TIMOCLIS VERSVS,
Pag.449.

XENARCHI VERSVS.
Pag.452.

POSSIDIPPI VE
Pag.439.

SOTADIS VERSVS
Pag.447.

TIMOCLIS VERSVS
Pag.449.

XENARCHI VERSVS
Pag.452.

COMICORVM LATINORVM Sententiæ, & ea quibus vsi sunt proüerbia.

EX COMOEDIIS duorum qui extant, & ex comœdiarum fragmẽtis eorum qui interciderunt.

PVBLII SYRI MIMI.

EX M. ACCIO PLAVTO.

EX AMPHITRYONE

IN PROLOGO.

Virtute ambire oportet, non fa uitoribus.
Sat habet fauitorum semper, qui rectè facit,
Si illis fides est quibus est ea res in manu.

ACTVS I, SCENA I.

Opulento homini hoc magis ser uitus dura est, (uos,
Hoc magis miser est diuitis ser-
Noctésque diésque assiduo satis supérque est
Quo facto aut dicto adest opus; quietus ne sis.
Ipse dominus diues operis & laboris expers,
Quodcunque homini accidit, libere posse retur:
Aequom esse putat: non reputat laboris quid sit:
Nec æquom ánne iniquom imperet, cogitabit.

Ergo in seruitute expetunt multa iniqua.
Habendum & ferendum hoc onus est cum labore.

ACT. 1, SC. 3.

Vbi summus imperator nõ adest ad exercitum,
Citius quod non facto 'st vsus fit, quàm quod facto 'st opus.

ACT. 2, SC. 2.

Satín' parua res est voluptatum in vita, atque in ætate
Agunda, præ quàm quod molestũ est? ita quoque comparatum
Est in ætate hominum, ita diis placitum, voluptati vt mœror
Comes consequatur: quin incommodi plus malíque illico
Adsit, boni si obtigit quid.

IBIDEM.

Virtus præmiũ est optimum: virtus omnibus
Rebus anteit profectó. Libertas, salus, vita,
Res, parentes, patria, & prognati tutantur, seruantur:
Virtus omnia in se habet: omnia adsunt bona, quem penes est virtus.

Ergo in seruitute experiri
ta iniqua.
Habendum & ferendum
nus est cum labore.

ACT. 1, SC. 3.

Vbi summus imperator nō
ad exercitum,
Citius quod non facto
fit, quàm quod facto

ACT. 2, SC. 2.

Satín' parua res est volup
in vita, atque in ætate
Agunda, præ quàm quod
est? ita quoque compa
Est in ætate hominum, ita
placitum, voluptati
Comes consequatur: quin
modi plus malíque illico
Adsit, boni si obtigit quid.

IBIDEM.

Virtus præmiū est optimum
tus omnibus
Rebus anteit profectò. Lib
salus, vita,
Res, parentes, patria, & p
turantur, seruantur:
Virtus omnia in se habet
adsunt bona, quem pen
virtus.

IBIDEM.

-haud æquom facit
Qui quod didicit, id dedisscit.

IBIDEM.

Hei etiam tu quoque assentaris huic? S. Quid vis fieri?
Nō tu scis? bacchæ bacchāti si velis aduersarier,
Ex insana insaniorem facies: feriet sæpius:
Sin obsequaris, vna te soluas plaga.

IBIDEM.

-Certa res
Hanc est obiurgare, quæ me hodie aduenientem domum
Noluerit salutare. S. Irritabis crabrones.

IBIDEM.

-Quæ non deliquit, decet
Audacem esse, & cōfidenter pro se & proteruè loqui.

IBIDEM.

Non ego illam mihi dotem duco esse quæ dos dicitur:
Sed pudicitiam & pudorem, & sedatum cupidinem,
Deûm metum, parétum amoré, & cognatûm concordiam.

Tibi morigera, atque vt munifica sim bonis, prosim probis.

ACT. 3, SC. 2.

Nam in hominum ætate multa eueniunt hùiusmodi:
Capiunt voluptates, capiunt rursum miserias:
Iræ interueniùt, redeunt rursum in gratiam.
Verùm iræ siquæ fortè eueniunt huiusmodi
Inter eos, rursum si reuentum in gratiam est,
Bis tato amici sunt inter se quàm prius.

ACT. 3, SC. 5.

-Ita seruom par videtur frugi esse instituere,
Perinde vt herus, ipse item sit: voltum e voltu comparet.
Tristis sit, si heri sint tristes: hilarus sit si gaudeant.

ACT. 4, SC. 3.

-vetus' st adagium, Fames & mora
Bilem in nasum conciunt.

Tibi morigera, atque vt mea-
ca lim bonis, prolim prob-

ACT. 3, SC. 2.

Nam in hominum ætate mala
euenium hú:usmodi:
Capiunt voluptates, capiunt re-
sum miserias:
Iræ interuenúi, redeunt iuuen-
in gratiam.
Verum iræ siquæ fortè euenier-
huiusmodi
Inter eos, iursum si reuentum i
gratiam est,
Bis tanto amici sunt inter se quam
prius.

ACT. 3, SC. 3.

-Ita seruom par videtur fugie-
se instituere,
Perinde vt herí, ipse item fugi-
tum e voluu comparet.
Tristis sit, si heri sint triste:
rus sit si gaudeant.

ACT. 4, SC. 3.

-verus' st adagiu, Fames &
Bilem in nasum concium

EX ASINARIA.

ACT. I, SC. I.

Num me illuc ducis vbi lapis la-
pidem terit?

IBIDEM.

Argẽtum áccẽpi dote, imperium
vendidi.

IBIDEM.

D. Me defraudato. L. maxu-
mas nugas agis:
Nudo detrahere vestimenta me
iubes.
Defrudem te ego? age sis, tu sine
pennis vola.
Téne ego defrudem, quoi ipsi ni-
hil est in manu?

IBIDEM.

Iubeas vna opera me piscari in
aere,
Venari autẽ iaculo apros in me-
dio mari.

ACT. I, SC. 2.

-te perdam ego & filiam,
Perlecebræ, pernicies, adolescen-
tum exitium.
Nam mare haud est mare, vos
mare acerrimum:

Nam in mari repperi : hîc elaui bonis.

ACT. I. SC. 3.

Par pari datum hoſtimentũ eſt, opera pro pecunia.

IBIDEM.

Quaſi piſcis, itidẽ amator lenæ, nequam eſt niſi recens :
Is habet ſuccum, is ſuauitatem, eũ quouis pacto condias,
Vel patinarium, vel aſſum: vorſes quo pacto lubet.
Is dare volt, is ſe aliquid poſci. ná vbi de pleno promitur,
Neque ille ſcit quid det, quid damni faciat, ille rei ſtudet.
Volt placere ſeſe amicæ, volt mihi, volt pediſequæ,
Volt famulis, volt etiam ancillis: & quoque catulo meo
Subblanditur nouos amator, ſe vt quom videat, gaudeat.
Vera dico, ad ſuum quenque hominem quæſtum eſſe æquom eſt callidum.

IBIDEM.

Diem, aquam, ſolem, lunam, noctem, hæc argento non emo:
Cætera quæ volumus vti, Græca

Nam in mari repperi: hic eha
bonis.

ACT. I. SC. 3.

Par pari datum hostimentū et
opera pro pecunia.

IBIDEM.

Quasi piscis, iuidē amator lecu
nequam est nisi recens:
Is habet succum, is suauitatem
quouis pacto condias,
Vel patinarium, vel assum
ties quo pacto lubet.
Is dare volt, is se aliquid pedi
vbi de pleno promitur,
Neque ille scit quid det, quid
mini faciat, ille rei studet.
Volt placere sese amicæ, vol
hi, volt pedisequæ,
Volt famulis, volt etiam ab
& quoque catulo meo
Subblanditur nouos amat
vt quom videat, gaudeat
Vera dico, ad suum quenque
minem quæstum esse ap
est callidum.

IBIDEM.

Diem, aquam, solem, lunam
ctem, hæc argento non e
Cætera quæ volumus vti, C

mercamur fide.

IBIDEM.

Quum à pistore panē petimus, vinum ex œnopolio,
Si æs habent, dant mercem: eadē nos disciplina vtimur.
Semper oculatæ nostræ sunt manus: credunt quod vident.
Vetus est, Nihili coactio.

IBIDEM.

Hic noster quæstus, aucupii simillimu' st.
Auceps quādo concinnauit areā, effundit cibum, aues
Assuescūt. necesse est facere sumptum qui quærit lucrum.
Sepe edunt: semel si sunt captæ, rē soluunt aucupi.
Itidem hīc apud nos: ædis nobis area est, auceps sum ego:
Esca est meretrix, lectus illex est, amatores aues.
Bene salutando consuescunt, cō pellando blanditer.

IBIDEM.

Portitorum simillumæ sunt ianuæ lenoniæ:
Si affers, tū patent: si nō est quod

des, ædes non patent.

ACT. 2, SC. 2.

Nam si huic occasioni tempus se subterduxerit,
Nunquam pol indipiscet quadrigis albis postea.

IBIDEM.

Non placet, pro monstro extemplo est, quãdo qui sudat tremit.

IBIDEM.

Hé ista virtus est, quando vsu'st, qui malum feis fortiter.
Fortiter malum qui patitur, idé pòst potitur bonum.

ACT. 2, SC. 4.

-Nõ decet superbum esse hominem seruom.

IBIDEM.

Lupus est homo homini, non homo, quom qualis sit, non nouit.

ACT. 3, SC. 3.

-Vt miser est homo qui amat.
Li. Immo hercle verò
Qui pendet, multo est miserior.

des, ædes non patent.

ACT. 2, SC. 1.

Nam si huic occasioni tempus subterduxerit,
Nunquam pol indipiscet quadrigis albis postea.

IBIDEM.

Non placet, pro monstro exemplo est, quãdo qui sudat tremit.

IBIDEM.

Hé ista virtus est, quando rúst. qui malum fers fortiter.
Fortiter malum qui patitur, hic post potitur bonum.

ACT. 2, SC. 4.

Nõ decet superbum esse hominem seruom.

IBIDEM.

Lupus est homo homini, non homo, quom qualis sit, non nouit.

ACT. 3, SC. 3.

Vt miser est homo qui amat.
Li. Immo hercle verò
Qui pendet, multo est miserior.

IBIDEM.

Nõ eadem omnia æquè omnibus here suauia esse scito.

IBIDEM.

Vt cõsueuere, homines salus frustratur, & fortuna.

ACT. 5, SC. 1.

Decet verecundum esse adolescentem.

ACT. 5, SC. 3.

Nec quisquã est tam ingenio duro, nec tam firmo pectore,
Quin vbi quicquam occasionis sit, sibi faciat bene.

ACT. I, SC. I.

Si hercle tu ex istoc loco
Digitum transuersum aut vngué latum excesseris.

ACT. I, SC. 2.

Non est verisimile hominẽ pauperem
Pauxillum paruifacere, quin nũmum petat.

ACT. I, SC. 3.

Nam multum loquaces meritò omnes habemur.
Nec mutam profectò repertam vllam esse
Hodie dicunt mulierem vllo in seculo.

IBIDEM.

Quia mihi misero cerebrũ excutiũt tua dicta, soror. lapides loqueris.

IBIDEM.

Istas magnas factiones, animos, dotes dapsiles,
Clamores, imperia, eburata vehicula, pallas, purpuram
Nihil moror, quæ in seruitutem sumptibus redigunt viros.

ACT. I, SC. I.

Si hercle tu ex istoc loco
Digitum transuersum aut rec
latum excesseris.

ACT. I, SC. I.

Non est verisimile hominé
perem
Pauxillum paruifacere, quin
mum petat.

ACT. I, SC. I.

Nam multum loquaces
omnes habemur.
Nec mutam profectò repe
vllam esse
Hodie dicunt mulierem
seculo.

IBIDEM.

Quia mihi misero cerebrú
riũt tua dicta, soror. lapide
queris.

IBIDEM.

Istas magnas factiones, a
dotes dapsiles,
Clamores, imperia, eburat
cula, pallas, purpuram
Nihil moror, quæ in seruitu
sumptibus redigunt viros.

-Egomet sum hîc, animus domi est.

IBIDEM.

Pol si animus est æquus tibi, satis habes quî bene vitam colas.

IBIDEM.

Nunc petit quom pollicetur: inhiat aurum vt deuoret.
Altera manu fert lapidem, panẽ ostentat altera.
Nemini credo, qui largè blandus est diues pauperi.
Vbi manum iniicit benignè, ibi onerat aliquam zamiam.
Ego istos noui polypos, qui, vbi quid tetigerint, tenent.

IBIDEM.

Hoc magnũ est periculũ, me ab asinis ad boues transcendere.

IBIDEM.

Eã despondẽ mihi. E. At nihil dotis est quod dẽ. M. Ne duis.
Dummodo morata rectè veniat, dotata est satis.

IBIDEM.

Nam si opulentos it petitũ pau-

perioris gratiam,
Pauper metuit congredi, ac per
metum malè rem gerit:
Idem quàdo illæc occatio periit,
post serò cupit.

IBIDEM.

Dii immortales, aurum obsecro
quid valet!
Credo ego iam illum inaudiisse
mihi esse thesaurum domi, id
Inhiat, ea affinitatem hanc ob-
stinauit gratia.

ACT. 2, SC. 5.

-festo die siquid prodegeris,
Profesto egere liceat, nisi peper-
ceris.

ACT. 3, SC. 4.

-si immortales facinus audax in-
cipit,
Qui cum opulento pauper cœ-
pit rem habere aut negotium.

ACT. 3, SC. 5.

Nam meo quidem animo, si idē
faciant cæteri
Opulentiores, pauperiorum filias
Vt indotatas ducant vxores do-

perioris gratiam,
Pauper metuit congredi, ac pe
metum malè rem gerit:
Idem quàdo illæc occatio peti
post serò cupit.

IBIDEM.

Dii immortales, aurum obsec
quid valet!
Credo ego iam illum inaudis
mihi esse thesaurum dom
Inhiat, ea affinitatem hanc ob
stinauit gratia.

ACT. 2, SC. 5.

-festo die siquid prodegeri
Profesto egere liceat, tum pec
ceris.

ACT. 3, SC. 4.

-di immortales facinus audaci
cipit,
Qui cum opulento pauper ca
pit rem habere aut negotium

ACT. 3, SC. 5.

Nam meo quidem animo, si ill
faciant cæteri
Opulentiores, pauperiorum filia
Vt indotatas ducant vxores do

mum,
Et multo fiat ciuitas concordior,
Et inuidia nos minore vtamur
quàm vtimur:
Et illę malā rem metuant, quàm
metuunt, magis:
Et nos minore sūptusimus quàm
sumus.
In maximam illuc populi partē
est optumum, (est:
In paucioris auidos, altercatio
Quorum animis auidis atque in-
satietatibus,
Neque lex neque tutor capere
est qui possit modum.

IBIDEM.

Nam quæ indotata' st, ea' in po-
testate 'st viri:
Dotatæ mactant & malo & da-
mno viros.

ACT. 3, SC. 6.

Qui ossa atque pellis totus est, i-
ta cura macet:
Quin èxta inspicere in sole etiā
viuo licet:
Ita is pellucet quasi laterna Pu-
nica.

ACT. 4, SC. 1.

Hoc est serui facinus frugi facere

quod ego persequor,
Ne moræ molestiæque imperiũ herile habeat sibi.
Nam qui hero ex sententia seruire seruos postulat,
In herum matura, in se sera condecet capessere.
Sin dormitet, ita dormitet, seruom sese vt cogitet.
Nam qui amanti hero seruiturũ seruit, quasi ego seruio,
Si herum videt superare amorẽ hoc serui officium reor,
Retinere ad salutem, nõ eũ quò incumbat, eò impellere.
Quasi pueri qui nare discũt, scirpea inducitur ratis,
Quî laborent minus, facilius vt nent, & moueant manus:
Eodem modo seruom ratem esse amanti hero æquom censeo,
Vt toleret, ne pessum abeat: tanquam
Imperium herile discat, vt quod non os velit, oculi sciant:
Quod iubeat, citis quadrigis citius properet persequi.
Qui ea curabit, abstinebit censeonæ bubula,
Nec sua opera rediget vnquã in splendorem compedes.

ACT. 4, SC. 10.

-nimis vile est vinum atque amor,
Si ebrio atque amanti impunè facere quod lubeat, licet.

IBIDEM.

Qui homo culpam admisit in se,
nullus est tam parui pretii
Quin pudeat, quin purget sese.

ACT. 5, SC. 1.

Repperi. L. quid repperisti?
S. non quod pueri clamitant
In faba se repperisse.

EX CAPTEIVEIS.

IN PROLOGO.

Enimuero di nos, quasi pilas, homines habent.

IBIDEM.

Imprudens itidem, & sæpe iam in multis locis
Plus insciens quis fecit, quàm prudens boni.

ACT. 1, SC. 1.

Quasi mures semper edimus alienum cibum.

quod ego persequor,
Ne moræ molestique sint
herile habeat tibi.
Nam qui hero ex sententia ser-
uire seruos postulat,
In herum matura, in se sera cu-
decet capessere.
Sin dormitet, ita dormitet, s-
uom sese vt cogitet.
Nam qui amanti hero seruit,
seruit, quasi ego seruio,
Si herum videt superare amo-
hoc serui officium reor,
Retinere ad salutem, nó eú q-
incumbat, eò impellere.
Quasi pueri qui nare discut, s-
pea inducitur ratis,
Quî laborent minus, facilius
nent, & moueant manus:
Eodem modo seruom ratem
amanti hero æquom censeo.
Vt toleret, ne pessum abeat:
quam
Imperium herile discat, vt q-
non os velit, oculi iciant:
Quod iubeat, citis quadrigis
tius properet persequi.
Qui ea curabit, abstinebit cer-
næ bubulæ,
Nec sua opera rediget vnqua
splendorem compedes.

Vbi res prolatæ sunt, quum rus homines eunt,
Simul prolatæ res sunt nostris dentibus.
Quasi quum caletur, cochleæ in occulto latent,
Suo sibi succo viuunt, ros si non cadit:
Item parasiti rebus prolatis latét,
In occulto miseri victitant succo suo.

ACT. I, SC. 2.

Liber càptiuus auis fetè consimilis est:
Semel fugiédi si data est occasio,
Satis est: nunquam pòst illa possis prendere.
Omnes profectò liberi lubentius
Sumus quàm seruimus.

IBIDEM.

Nulla est iuuentutis spes, sese omnes amant.
Ille demum antiquis est adolescens moribus,
Cuius nunquam voltum tranquillaui gratiis.

IBIDEM.

Tũ denique homines nostra intelligimus bona,
Quum quæ in potestate habuimus, ea amisimus.

Vbi res prolatæ sunt, quum ni
homines eunt,
Simul prolatæ res sunt nobis
dentibus.
Quasi quum caletur, cochleæ in
occulto latent,
Suo sibi succo viuunt, ros si nec
cadit:
Item parasiti rebus prolatis latet
In occulto miseri victitant fame
suo.

ACT. 1, SC. 2.

Liber captiuus auis ferè cœca
milis est:
Semel fugiédi si data est occasio
Satis est: nunquam post illaqueatis
sis prendere.
Omnes profectò liberi libertatem
Sumus quàm seruimus.

IBIDEM.

Nulla est iuuentutis spes, sed
mnes amant.
Ille demum antiquis est addic-
scens moribus,
Cuius nunquam voltum ex
quillaui gratiis.

IBIDEM.

Tũ denique homines nostrũ in-
telligimus bona,
Quum quæ in potestate habe-
mus, ea amisimus.

IBIDEM.

Vt sæpe summa ingenia in occul
to latent!
Hic qualis imperator! nunc pri-
uatus est.

ACT. 2, SC. 1

Indigna digna habenda sunt he-
rus quæ facit.

IBIDEM.

Eiulatione haud opus est, oculis
multam miserriam additis.
In re mala animo si bono vtare
adiuuat.

IBIDEM.

Nam doli non doli sunt, ni astu
colas:
Sed malum maxumũ, si id palàm
prouenit.

IBIDEM.

Nam ferè maxuma pars morem
hunc omnes habent: quod sid
volunt,
Dum id impetrant, boni sunt: sed
vbi iam penes sese habent,
Ex bonis pessumi & fraudulen-
tissumi
Sunt.

ACT. 2, SC. 2.

Qui cauet ne decipiatur, vix ca-
uet quem etiam cauet:

Etiã quom cauisse ratus est, sæpe is cautor captus est.

IBIDEM.

Proxumũ quod sit bono, quódque à malo longissumè, Id volo.

IB.

Quid diuitiæ? súntne optumæ? P. vnde excoquat seuom senex.

IB.

Fortuna humana fingit, artárque vt lubet.

Me, qui liber fueram, seruom fecit, è summo infimum.

Qui imperare insueueram, nunc alterius imperio obsequor.

IBIDEM.

Est profectò Deus, qui quæ nos gerimus, audítque & videt.

Is, vti tu me hîc habueris, perinde illum illic curauerit.

Bene meréti bene profuerit, malè merenti par erit.

IBIDEM.

Non ego omnino lucrum omne esse vtile homini existumo.

Scio ego, multos iam lucrum luculentos homines reddidit.

Est etiam vbi profectò damnum præstet facere quàm lucrum.

Odi ego aurum, multa multis sæ

Etiã quom cauisse ratus est, ſpe
is cautor captus est.

IBIDEM.

Proxumũ quod ſit bono, qcõ
que à malo longiſſume,
Id volo.

IB.

Quid diuitiæ? ſuntne optumæ?
P. vnde excoquat ſeuom is
nex. IB.

Fortuna humana fingit, atq; re
vt luber.

Me, qui liber fueram, ſeruom
cit, è ſummo infimum.

Qui imperare inſueueram, ser
alterius imperio obſequor.

IBIDEM.

Eſt profectò Deus, qui que
gerimus, auditque & vide
Is, vti tu me hìc habueris, pr
de illum illic curauerit.

Bene meréti bene profuerit
lè merenti par erit.

IBIDEM.

Non ego omnino lucrum o
eſſe vtile homini exiſtumo.

Scio ego, multos iam lucru
culentos homines reddid

Eſt etiam vbi profectò damn
præſtet facere quàm lucru

Odi ego aurum, multa malis

pe ſuaſit perperam.

ACT. 2, SC. 3.

Meus mihi, ſuus quoique eſt cha-
rus.

ACT. 3, SC. 1.

Miſer homo eſt, qui ipſe ſibi
quod edat quærit, & id ægrè
inuenit.

Sed ille eſt miſerior, qui & ægrè
quærit, & nihil inuenit.

Ille miſerrimus eſt, qui quom eſſe
cupit, quod edat non habet.

IBIDEM.

-ſeſe omn es amant.

ACT. 3, SC. 4.

Quia tute ipſe eges in patria, nec
tibi quî viuas domi eſt,

Omneis inuenire ſimileis tibivis.
non mirum facis:

Eſt miſerorum, vt maleuolentes
ſint, atque inuideant bonis.

IBIDEM.

-nunc ego omnino occidi:

Nunc ego inter ſacrum ſaxúm-
que ſto, nec quid faciam ſcio.

IBIDEM.

Satin' me illi hodie ſceleſti ca-
ptiui ceperunt dolo?

Illic seruom se assimulabat, hic
se autem liberum.
Nucleum amisi, reliquit pignori
putamina.

ACT. 3, SC. 5.

At vt confidenter mihi contrà a-
stitit!
Decet innocentem seruom atque
innoxium,
Confidentem esse suum apud he-
rum potissimum.

IB.

Qui pervirtutem peritat, non pol
interit.

ACT. 5, SC. 3.

Cur ego te nõ noui? s. quia mos
est obliuisci hominibus,
Neque nouisse quoius nihili sit
faciunda gratia.

Illic seruom se assimulabat, ille
se autem liberum.
Nucleum amisi, reliquit pigeon
putamina.

ACT. 3, SC. 5.

At vt confidenter mihi contra-
stitit!
Decet innocentem seruom atq;
innoxium,
Confidentem esse suum apud he-
rum potissumum.

IB.

Qui pervirtutem peritat, neq; pe-
interit.

ACT. 5, SC. 3.

Cur ego te nõ noui? S. quia tem
est obliuisci hominibus,
Neque nouisse quoius ætãs
faciunda gratia.

EX CVRCVLIONE.

ACT. 1, SC. 1.

Ita tuum conferto amorem sem-
per, si sapis,
Ne id quod ames, popul⁹ si sciat,
tibi sit probro.
Semper curato ne sis intestabilis.
Quod amas, amato testibus præ
sentibus.

IBIDEM.

Nemo ire quenquam publica
prohibet via,
Dum ne per. fundum septum fa-
cias semitam.
Dum tete abstineas nupta, vidua,
virgine,
Iuuentute, & pueris liberis, ama
quod lubet.

IB.

Semper, tu scito, flamma fumo
est proxuma.
Fumo combuti nihil potest, flã-
ma potest.
Qui è nuce nucleum esse volt,
frangit nucem.

IB.

Quisnam hic fluuius est quem
non recipiat mare?

ACT. I, SC. 2.

Ædepol qui amat, si eget, misera ærumna afficitur.

ACT. I, SC. 3.

Ipsus se excruciat, qui homo quod amat, videt, nec potiri licet.

IBIDEM.

Sed enim nequeo durare quin ego herum accusem meum.
Nam bonũ est pauxillum amare sanè: insanè, non solùm bonum est,
Verùm totum insanum amare, hoc est quod meus herus facit.

IBIDEM.

Sibi sua habeant regna reges, sibi diuitias diuites,
Sibi honores, sibi virtutes, sibi pugnas, sibi prælia,
Dum mihi abstineant inuidere: sibi quisque habeat quod suũ est.

IBIDEM

Heus; tu mulier, malè merer de immerente, inscitia est.

IBIDEM.

-nulli est homini perpetuum bonum.

ACT. I, SC. 2.

Æ depol qui amat, si eget, miser
rumna afficitur.

ACT. I, SC. 3.

Ipsus se excruciat, qui hom
quod amat, videt, nec pos
licet.

IBIDEM.

Sed enim nequeo durare quæ
go herum accusem meum.
Nam bonũ est pauxillum am
re sanè: insanè, non solùm h
num est,
Verùm totum insanum am
hoc est quod meus herus fa

IBIDEM.

Sibi sua habeant regna reges
diuitias diuites,
Sibi honores, sibi virtutes, sibi
gnas, sibi prælia,
Dum mihi abstineant inuide
sibi quisque habeat quod
est.

IBIDEM

Heus, tu mulier, male me
de immerente, insciti est.

IBIDEM.

-nulli est homini perpetuum b
num.

Iam huic voluptati hoc adiunctũ
odiu' st.

-noli amabo verberare lapidem,
ne perdas manum.

ACT. 2, SC. I.

Facile 'st miserum irrideri.

ACT. 2, SC. 3.

-nam ita nunc mos viget,
Ita nunc seruitiu 'st, profectò
modus haberi non potest.

ACT. 3, SC. I.

Qui homo maturè quæsiuit pe-
cuniam,
Nisi eam maturè parsit, maturè
esurit.

IB.

-meus hic est, hamum vorat.

IB.

Qui monet, quasi adiuuat.

ACT. 4, SC. 2.

-Haud in malè meditantem ma
lè dicaßis.
Indignis si malè dicitur, maledi-
ctum id esse dico.

IB.

Quoi homini di sunt propitii, lu-

crum ei profectò obiiciunt.

ACT. 4, SC. 4.

hîc hodie apud me núquam delinges salem.

ACT. 5, SC. 3.

Argentariis malè credi qui aiunt, nugas prædicant.

Nam & bene & malè credi dico: id adeo hodie ego expert⁹ sum.

Non malè creditur, qui nunquã reddunt, sed prorsus perit.

Velut decem minas dum soluit, omnis mensis transiit.

Postquã nihil fit, clamore hominé posco: ille in ius me vocat.

Pessumè metui ne mihi hodie apud prætorem solueret.

EX CASINA.

ACT. 2, SC. 2.

Nam peculii probã nihil habere addecet

Clam viro: & quod habet partũ, ei haud commodi est, quin viro aut subtrahat,

At stupro inuenerit. hoc viri cẽ-

crum ei profectò obiic

ACT. 4, SC. 4

hîc hodie apud me nûcu
linges salem.

ACT. 5, SC. 3.

Argentarius malè credi qu
nugas prædicant.
Nam & bene & malè cred
id adeo hodie ego exper
Non malè creditur, qui n
reddunt, sed prorsus pe
Velut decem minas dum
omnis mensis transit.
Postquá nihil fit, clamore
né posco: ille in ius m
Pessumè metui ne mihi
pud prætorem solue

EX CASINA.

ACT. 2, SC. 2.

Nam peculii probâ nihil hâc
addecet
Clam viro: & quod habet
ei haud commodi est, qu
ro aut subtrahat,
At stupro inuenerit. hoc viri

seo esse omne, quicquid tuum est.

ACT. 2, SC. 3.

Omnibus rebus ego amorem cre
do, & nitoribus nitidis
Anteuenire: nec pote quicquam
cõmemorari quod plus salis
Plúsque lepôris habeat hodie.
coquos equidem nimis
Demiror, qui tot vtuntur condi-
mentis, eos eo
Condimento vno nõ vtier quod
præstat omnibus.
Nam vbi amor condimentũ ine-
rit, quoiuis placiturum credo:
Neque salsũ prorsus; neque sua-
ue esse potest quicquam vbi a-
mor
Non admiscetur. fel quod est a-
marum, id mel faciet:
Hominem ex tristi lepidum & le-
nem.

ACT. 2, SC. 4.

Stultitia est ei te esse tristem
quoius potestas plus potest.

ACT. 2, SC. 6.

Collatis signis depugnabimus.

ACT. 2, SC. 8.

Enimuero huc aures sunt magis adhibendæ mihi:
Iam ego vno in saltu lepidè apros capiam duos.

ACT. 3, SC. 2.

Non ecastor vili emptu 'st modius qui vænit salis.

ACT. 3, SC. 3.

Non matronarum est officium, sed meretricum,
Viris alienis, mi vir, subblādirier.

ACT. 3, SC. 5.

-sciens de via
In semitam regredere.

EX CISTELLARIA.

ACT. 1, SC. 1.

Nanq; ecastor amor & melle & felle est fœcundissimus.
Gustu dat dulce, amarum ad satietatem vsque aggerit.

IBIDEM.

Spissum istud amanti est verbū, Veniet, nisi venit.

ACT. 2, SC. 8.

Enimuero huc aures sum[illegible]
adhibendæ mihi:
Iam ego vno in saltu le[illegible]
pros capiam duos.

ACT. 3, SC. 2.

Non ecastor vili empti[illegible]
dius qui vænit salis.

ACT. 3, SC. 3.

Non matronarum est offi[illegible]
sed meretricum,
Viris alienis, mi vir, subbli[illegible]

ACT. 3, SC. 5.

-sciens de via
In semitam regredere.

EX CISTELLARIA.

ACT. 1, SC. 1.

Nanq; ecastor amor & mel[illegible]
felle est fœcundissimus.
Gustu dat dulce, amarum ali[illegible]
tietatem vsque aggerit.

IBIDEM.

Spissum istud amanti est re[illegible]
Veniet, nisi venit.

ACT. 1, SC. 3.

Vt sunt humana, nihil est perpe-
tuum datum.

ACT. 2, SC. 1.

Credo ego amorem primùm a-
pud homines carnuficinam
commentum:
Hanc de me cõiecturam domi fa-
cio, ne foris quæram,
Qui omnes homines supero, at-
que antideo, cruciabilitatibus:
Iactor, crucior, agitor, stimulor,
versor in amoris rota. miser
Exanimor, feror, differor, distra-
hor, deripior: ita
Nullam mentem animi habeo:
vbi sum, ibi non sum: vbi no n
sum, ibi est animus.
Ita mihi ingenia sunt, quod lubet
non lubet iam id continuò,
Ita me amor lapsum animi ludi-
ficat, fugat, agit, appetit,
Raptat, retinet, iactat, largitur:
quod dat, non dat, eludit.
Modò quod suasit, dissuadet a
quod dissuasit, id ostentat.

EX EPIDICO.

ACT. I, SC. I.

-vtcunque,
In alto ventus est Epidice, eximo velum vorritur.

IBIDEM.

-sed taceam optumũ est: plus scire satius est
Quàm loqui seruom hominem: ea sapientia est.

ACT. I, SC. 2.

Nihil agit qui diffidentem verbis solatur suis.
Is amicus est qui in re dubia re iuuat, vbi re est opus.

IBIDEM.

Hercle miserum est ingratum esse hominem, id quod facias bene:
Ego quod benefeci, malefeci, quia amor mutauit locum.

ACT. 2, SC. I.

Plerique homines, quos quom nihil refert, pudet:
Vbi pudẽdum est, ibi eos deserit pudor,
Quom magis vsus est vt pudeat.

EX EPIDICO.

ACT. I, SC. I.

-vtcunque
In alto ventus est Epidic[us], s[ed] mo velum vortitur.

IBIDEM.

-sed taceam optumú est:
scire satius est
Quàm loqui seruom hom[inem] ea sapientia est.

ACT. I, SC. 2.

Nihil agit qui diffidentem
bis solatur suis.
Is amicus est qui in re dub[ia]
iuuat, vbi re est opus.

IBIDEM.

Hercle miserum est ingra[tum]
sse hominem, id quod fu[it]
bene:
Ego quod benefeci, male
quia amor mutauit locum

ACT. 2. SC. I.

Plerique homines, quos ge[nus]
nihil refert, pudet:
Vbi pudédum est, ibi eos d[e]
pudor,
Quom magis vsus est vt pude[at]

ACT. 2, SC. 2.

-si placebit, vtiminor,
Consilium: si non placebit, repe-
ritote rectius.
Mihi istic nec seritur nec metitur
nisi ea quæ tu vis, volo.

ACT. 3, SC. 2.

Vorsutior es quàm rota figula-
ris.

ACT. 3, SC. 3.

Profectò deliramus interdum se-
nes.

IBIDEM.

Diuortunt mores virgini longè
ac lupæ.

IBIDEM.

Nihil homini amico est oppor-
tuno amicius,
Sine tuo labore quod velis actũ
est tamen.

ACT. 3, SC. 4.

Non repperisti adolescens tran-
quillum locum
Vbi tuas virtutes explices vt po-
stulas.
Nam strenuiori deterior si præ-
dicat

Suas pugnas, de illius ore fiunt sordidæ.

IBIDEM.

-hic non est locus:
Quin tu alium quæras, quoi centones farcias.

ACT. 4, SC. 2.

Aliter catuli longè olent, aliter sues.

IBIDEM.

Perii: plaustrum perculi.

EX BACCHID.

ACT. 1, SC. 1.

-metuo, luscinioläe ne defluat cæcio.

ACT. 1, SC. 2.

Sperat quidem animus: quò eueniat, diis in manu est.

ACT. 2, SC. 2.

Anima est amica amanti: si ea abest, nullus est.
Si adest, res nulla 'st: ipsus est nequam & miser.

ACT.

Suas pugnas, de illius co
sordidæ.

IBIDEM.

-hic non est locus:
Quin tu alium quæras, qui
tones farcias.

ACT. 4, SC. 2.

Aliter catuli longè olent,
fues.

IBIDEM.

Perii: plaustrum perculi.

EX BACCHIS

ACT. 1, SC. 1.

-metuo, luscinolæ ne delinc
tio.

ACT. 1, SC. 2.

Sperat quidem animus: quis
niat, diis in manu est.

ACT. 2, SC. 2.

Anima est amica amanti: si
abest, nullus est.
Si adest, res nulla 'st: ipsa
nequam & miser.

ACT. 2, SC. 3.

Aspersisti aquam.

IBIDEM.

Exorsa hæc tela non malè est o-
mnino mihi,
Vt amantem herilem copem fa-
cerem filium.

ACT. 3, SC. 2.

Multis modis meditatus egomet
mecũ sum, & ita esse arbitror,
Homini amico qui est amicus,
ita vti nomen possidet,
Nisi deos nihil præstare ei.

IBIDEM.

Ná pol quidé meo animo, ingra-
to homine nihil impensiu 'st.
Malefactorẽ amitti satius quàm
relinquere beneficium.
Nimio præstat impendiosum te
quàm ingratum dicier:
Illum laudabunt boni, hunc etig
ipsi culpabunt mali.

ACT. 3, SC. 3.

Eia Lyde leniter qui sæuiunt, sa-
piunt magis.

ACT. 3, SC. 6.

Multi more isto atque exemplo

vluunt: quos quom censeas
Tibi amicos, reperiũtur falsi testimoniis,
Lingua factiosi, inertes opera, sub lesta fide.
Nullus est qui non inuideat rem secundam obtingere:
Sibi ne inuideatur, ipsi ignaui cauent rectè.

ACT. 4, SC. 6.

-vbi ipse est? CH. Nescio.
Nihil iam me oportet scire, oblitus sum omnia:
Scio me esse seruom, nescio etiã id quod scio.
Nũc ab trãsenna hic turdus lumbricum petit:
Pendebit hodie pulchrè, ità intendi tenus.

ACT. 4, SC. 7.

O stulte stulte, nescis nunc vænire te:
Atque in eo ipso astas lapide vbi præco prædicat.

ACT. 4, SC. 8.

Si tibi est machæra, & nobis verubna est domi.
Qua quidem te faciam, si tu me irritaueris,
Confossiorem soriei na nænia.

vjuunt: quos quom censeas
Tibi amicos, reperiũtur fal-
ſtimoniis,
Lingua factioſi, inertes opera,
leſta fide.
Nullus eſt qui non inuideat re-
ſecundam obtingere:
Sibi ne inuideatur, ipſi ignaui
uent rectè.

ACT. 4, SC. 6.

-vbi ipſe eſt? CH. Neſcio.
Nihil iam me oportet ſcire, ad-
tus ſum omnia:
Scio me eſſe ſeruom, neſcio
id quod ſcio.
Nũc ab trãſenna hic turdus
bricum petit:
Pendebit hodie pulchrè, in
di tenus.

ACT. 4, SC. 7.

O ſtulte ſtulte, neſcis nunc
re te:
Atque in eo ipſo aſtas lapas
præco prædicat.

ACT. 4, SC. 8.

Si tibi eſt machæra, & nobis
na eſt domi.
Qua quidem te faciam, ſi te
ritaueris,
Confoſſiorem ſoriei na næui

EX MOSTELLARIA.

ACT. I, SC. I.

-vnũ hoc ſcito, nimio celerius
Venire quod moleſtum eſt quàm
id quod cupidè petas.

ACT. I, SC. 2.

Recordatus & multum diu cogi-
taui, argumentáque multa
In pectꝰ inſtitui ego, atque in cor
de meo, ſi quod eſt mihi
Cor, eam rem volutaui & diu diſ-
putaui: hominem quoius rei,
Quando natus eſt, ſimilem eſſe ar
bitrarer, ſimulacrúmque ha-
bere. iam
Id repperi exemplum. nouarum
eſſe ædium arbitror ſimilem
Ego hominem, quando hîc natus
eſt. ei argumenta rei dicam.
Atque hoc videtur haud veriſimi-
le vobis: at ego faciam
Id eſſe ita vt credatis, & profectò
ita eſſe vt prædico,
Vero vincam. atque hoc voſmet-
ipſi (ſcio) perinde vt nunc ego
Eſſe autumo, quando dicta audie
tis mea, haud vos aliter id
Dicetis. auſcultate donec argumẽ
ta dixero:
Simul autem gnauos eſſe ad hanc

rem mecum vos omnes volo.
Ædes quom extéplo paratæ, expolitæ, factæ probè, examussim.
Laudãt fabrum, atque ædes probant: sibi quisque inde exemplum expetunt,
Sibi quisque simile sumit, sumptu suo operam poscunt suam.
Atque vbi illò immigrat nequa homo indiligens cum pigra familia,
Immũdus, instrenuus, hîc iam ædibus vitium additur, bonæ
Quum curantur malè. atque illud fit sæpe: tempestas venit,
Confringit tegulas: imbricésque ibi dominus indiligens
Reddere alias ne volt. venit imber lauat parietes, perpluunt
Tigna, putrefacitque operam fabri, nequior iam factus est
Vsus ædium, atque haud fabri culpa, sed magna pars moram hãc sibi
Induxerunt, quod nummo potest sarciri, vsque mantant, neque id faciunt,
Donicum parietes ruunt, ædificantur ædes totæ denuo.
Hæc argumenta ego ædificiis dixi: nunc etiam volo

rem mecum vos omnes
Ædes quom extéplo paratæ,
politæ, factæ probè, exa-
ssim.
Laudãt fabrum, atque ædes
bant: sibi quisque inde
plum expetunt,
Sibi quisque simile sumit
suo operam poscunt suam.
Atque vbi illò immigrat
homo indiligens cum pig
milia,
Immũdus, instrenuus, ble
dibus vitium additur, boa
Quum curantur malè atq
lud fit sæpe: tempestas
Confringit tegulas: imbr
ibi dominus indiligens
Reddere alias ne vol
ber lauat parietes, perp
Tigna, putrefacitque op
bri, nequior iam factu
Vsus ædium, atque haud
pa, sed magna pars mor
sibi
Induxerunt, quod nummo
sarciri, vsque mantant,
id faciunt,
Donicum parietes ruunt,
cantur ædes totæ denuo.
Hæc argumenta ego ædi
xi: nunc etiam volo

Dicere, vt vos, homines ædium
esse similes arbitremini.
Primùm, dum parentes fabri li-
berûm sunt, & fundamentum
Liberorum substruunt, extollũt,
parant sedulò infirmitaté. & vt
In vsum boni, & in speciem po-
pulo sint, sibíque & materiem
Reparant: nec sumptus sibi sum-
ptui esse ducunt: expoliunt, do-
cent
Literas, iura & leges: sumptu suo
& labore nituntur,
Vt alii sibi esse illorũ similes ex-
petant. ad legionem
Quum itur, adminiculum eis da-
nunt tum iam aliquem cogna-
tum suum.
Eatenus abeunt à fabris, vnum
vbi emeritum est stipendium.
Igitur tum specimen cernitur,
quò eueniat ædificatio:
Nã ego ad id frugi vsque & pro-
bus fui, in fabrorum potestate
dum fui.
Posteaquam immigraui in inge-
nium meum, perdidi operã fa-
brorum
Illico, oppidóque venit ignauia:
ea mihi tempestas fuit,
Ea mihi aduentu suo quampri-

mum grandinem imbrémque attulit.

Hæc verecundiam mihi & virtutis modum deturbauit: texit,

Detexítque me illico. post illa ob tegere eam negligens fui.

Continuò pro imbre amor aduenit. is vsque in pectus permanauit,

Permadefecit cor meum. nunc simul res, fides, fama, decúsque & virtus

Deseruerunt. ego sum in vsu factus nimio nequior.

Atque ædepol ita hæc tigna humida putrent: non videor mihi

Sarcire posse ædeis meas quin totæ perpetuæ ruant,

Quin cum fundamento perierint, nec quisquã esse auxilio queat.

Cor dolet mihi, quom scio nunc vt sum atque vt fui olim, quo neque

Industrior de iuuentute erat arte gymnastica, disco, hastis, pila,

Cursu, armis, equo: victitabã volupe parsimonia & duritia.

Disciplinæ aliis erã, optumi quique expetebant eam sibi.

Nunc postquãam nihili sum, id verò meopte ingenio repperi.

mum grandinem imbrem
attulit.
Hæc verecundiam mihi &
tis modum deturbauit: ma
Detexíque me illico, post illa
tegere eam, negligens fui.
Continuò pro imbre amor
nit. is vsque in pectus perma
uit,
Permadefecit cor meum. ma
mul res, fides, fama, dec
& virtus
Deseruerunt. ego sum in
ctus nimio nequior.
Atque ædepol ita hæc ægri
mida putrent: non videt
Sarcire posse ædes meas qui
tæ perpetuæ ruant,
Quin cum fundamento per
nec quisquã esse auxilio
Cor dolet mihi, quom sic
vt sum atque vt fui olim
neque
Industrior de iuuentute erat
gymnastica, disco, hasti
Cursu, armis, equo: victitabam
lupe parsimonia & duri
Disciplinæ aliis erã, optumique
que expetebant eam sui.
Nunc postquam nihil fam
rò meopte ingenio repet

ACT. I, SC. 3.

Euentus rebus in omnibus, velut
in horreo horna messis,
Magni fit.

IBIDEM.

Quin tu te exornas moribus lepidis, quom lepida tute es?
Non vestem amatores mulieris amant, sed vestis fartum.

IBIDEM.

Insperata accidunt magis sæpe quàm quæ speres.

IBIDEM.

Vna opera ebur atramento candefacere postules.

IBIDEM.

Nã amator meretricis mores sibi emit auro & purpura.
Quid opus est, quod suum esse nolit, ei vltrò ostentarier?
Purpura, ætas occultanda est: aurum turpi mulieri.
Pulchra mulier nuda erit quàm purpurata, pulchrior:
Postea nequicquam exornata est bene, si morata est malé.
Pulchrum ornatum turpes mores peius cœno collinunt.

Nam næ si pulchra est, nimis ornata est.

ACT. 3, SC. I.

Nihil est miserius quàm animus hominis conscius.

ACT. 3, SC. I.

Nullum ædepol hodie genus est hominum tetrius,
Nec minus bono cum iure, quàm danisticum.

ACT. 3, SC. 2.

Non bonus est somnus homini de prandio.

ACT. 3, SC. 3.

-antiquum obtines.
Hoc tuũ, tardus vt sis. TR. heus tu si voles verbũ hoc cogitare,
Simul flare sorberéque haud facto facile est: ego hîc esse,
Et illic simul haud potui.

ACT. 4, SC. I.

Nam vt serui suum volũt herum esse, ita ille solet:
Bonus cum probis est, malus cũ

Nam næ si pulchra est, nimis ex
nata est.

ACT. 3, SC. 1.

Nihil est miserius quàm animus
hominis conscius.

ACT. 3, SC. 1.

Nullum ædepol hodie genus est
hominum tetrius,
Nec minus bono cum iure, quàm
danisticum.

ACT. 3, SC. 2.

Non bonus est somnus homini
de prandio.

ACT. 3, SC. 3.

-antiquum obtines.
Hoc tuũ, tardus vt sis. Tu hoc
tu si voles verbũ hoc cogitas
Simul flare sorberéque haud
&u facile est: ego hîc esse,
Et illic simul haud potui.

ACT. 4, SC. 1.

Nam vt serui suum volũt hanc
esse, ita ille solet:
Bonus cum probis est, malus ci

malis. nam nunc domi
Nostræ tot pessumi viuunt pe-
culii
Sui prodigi, plagigeruli. vbi ad-
uorsum vt eant hero
Vocantur, Non eo, molestus ne
sis: scio.
Quò properas, gestis aliquò iam
hercle ire pastum foras.
Bene merens hoc pretium vbi au
sculraui, foras
Solus eo nunc aduorsum hero ex
plurimis seruis.

ACT. 5, SC. 1.

Qui homo timidus erit in dubiis
rebus, is nauci non erit.

EX MENAECHMIS.

ACT. 1, SC. 1.

Homines captiuos qui catenis vin
ciunt,
Et qui fugitiuis seruis indunt cõ-
pedes,
Nimis stultè faciunt, mea quidẽ
sententia.

Nam homini misero malum si
accedit ad malum,
Maior lubido est fugere & face-
re nequiter.
Nam se ex catenis eximunt ali-
quo modo.
Tum compediti ianuã lima per-
terunt,
Aut lapide excutiunt clauum. nu
gæ sunt meræ.
Quem tu asseruare rectè ne aufu
giat voles,
Esca atq; potione vinciri debet:
Apud mensam plenam homini
rostrum deliges.
Dum tu illi quòd edat & quod
potet, præbeas
Arbitratu suo affatim quotidie:
Nunquam ædepol fugiet, tametsi
capital fecerit,
Facilè assetuabis dum illo vinclo
vincies.
Ita isthæc nimis léta vincla sunt
escaria:
Quàm magis extendas, tanto a-
stringunt arctius.

ACT. I, SC. 3.

Meretrix tantisper blanditur dũ

Nam homini misero malo
accedit ad malum,
Maior lubido est fugere & ha-
re nequiter.
Nam se ex catenis eximunt a-
quo modo.
Tum compedibi ianuâ lima pe-
terunt,
Aut lapide excutiunt claustra
gæ sunt meræ.
Quem tu asseruare rectè ne ar-
giat voles,
Esca atq; potione vinciri debe
Apud mensam plenam hom
rostrum deliges.
Dum tu illi quòd edat & qu
potet, præbeas
Arbitratu suo affatim quoti
Nunquam ædepol fugiet, tam
capital fecerit,
Facilè asseruabis dum illo vi
vincies.
Ita isthæc nimis læta vincla
escaria:
Quàm magis extendas, tam
stringunt arctius.

ACT. 1, SC. 3.

Meretrix tantisper blandit

illud quod rapiat, videt.

ACT. 2, SC. 1.

-si acum credo quæreres,
Acum inuenisses.

IBIDEM.

In scirpo nodum quæris.

ACT. 2, SC. 3.

-folia nunc cadunt,
Prout si triduum hoc hîc erimus,
tum arbores in te cadent.
Nam ita sunt hîc meretrices o-
mnes illecebræ argentariæ.

IBIDEM.

Certè hæc mulier cantherino ri-
tu astans somniat.

IBIDEM.

-quam tu nunc mihi nauem
narras? MEN. ligneam,
Sæpe tritam, sæpe fixam, sæpe ex-
cussam malleo.
Quasi supellex pellionis palus pa
lo proximus est.

ACT. 4, SC. 2.

Clientes sibi omnes volunt esse
multos: bonine an mali sient,

Id haud quæritant: res quæritur
magis, quàm clientum fides,
Quoiusmodi cluat, si pauper est
atque haud malus,
Nequam habetur: sin diues mal⁹
est, habetur is cliens
Frugi, qui neque leges, neque æ-
quom, neque bonum vsquam
colunt:
Sollicitos patronos habent: datũ
denegant quod datum est.
Litium pleni, rapaces, fraudulen-
ti sunt viri:
Qui aut fœnore aut periuriis pa
ratam rem habent.
Mens in querelis. iuris ibi dici-
tur dies, simul
Patronis dicitur: quippe qui pro
illis, quæ malefecerint,
Loquantur aut ad populum, aut
in iure, apud iudicem res est.

ACT. 5, SC. 2.

-vt ætas mala est merx: mala est
ergo.
Nã res plurimas pessumas cum
aduenit, affert: quas si autu-
mem
Omneis, nimis longus sermo sit.

Id haud quæritant: res quæritat
mag'is, quàm clientum ædes
Quoiusmodi cluat, si pauper
atque haud malus,
Nequam habetur: sin dives ma
est, habetur is cliens
Frugi, qui neque leges, neque
quom, neque bonum vsqua
colunt:
Sollicitos patronos habent: ea
denegant quod datum est.
Litium pleni, rapaces, fraudis
ti sunt viri:
Qui aut fœnore aut periuri
ratam rem habent.
Mens in querelis, iuris ibi
tur dies, simul
Patronis dicitur: quippe qui
illis, quæ malefecerint,
Loquantur aut ad populum,
in iure, apud iudicem rect

ACT. 5, SC. 2.

vt ætas mala est mera: malæ
ergo.
Nã res plurimas pessumas
aduenit, affert: quas si
niem
Omneis, nimis longus sermo

ACT. 5, SC. 6.

Spectamen bono seruo id est, qui
rem herilem procurat, videt,
Collocat cogitátque vt absente
hero diligenter rem tutet,
Quàm si ipse adsit, aut rectius. ter
gum quàm gulã, crura quàm
ventrem
Oportet potiora esse. quoi cor
est modestè situm,
Recordetur id: qui nihili sunt
quid iis pretii detur
Ab suis heris? ignauis, improbis
viris, verberã,
Compedes, molæ, magna lassitu-
do, fames, frigus durum,
Hæc pretia sunt ignauiæ, id ego
malè malum metuo.

IBIDEM.

Serui qui culpa carẽt & metuũt,
ii solent heris
Esse vtibiles. nam illi qui nihil
metuunt postquam malum
Promeriti sunt, tunc metuunt.

ACT. 5, SC. 9.

Illic homo aut sycophanta, aut
geminus est frater tuus:
Nam ego hominem homini si-
milioré nunquam vidi alterũ

Verùm vbi dies decem cõtinuos
ire ad eundem instat,
Nec aqua aquæ, nec lacte lacti,
crede mihi, vsquam similius
Quàm hic tui est, túque huius.

EX MILITE GLORIOSO.

ACT. 1, SC. 1.

Nimia est miseria, pulchrum esse
hominem nimis.

ACT. 2, SC. 5.

Neque eques, neque pedes præfectus quisquam tanta audacia est,
Qui æquè faciat confidenter
quàm mulieres faciunt,
Vt vtrobique orationem doctè
duint.

IBIDEM.

-si sapis,
Mussitabis: plus oportet scire seruom quàm loqui.

ACT. 2, SC. 6.

-homini seruo, suos
Domitos habere oportet oculos
& manus,
Orationémque.

Verùm vbi dies decem cõsu
ire ad eundem instat,

Nec aqua aquæ, nec lacte la
crede mihi, vsquam simile
Quàm hic tui est, tuque hic

EX MILITE GL
rioso.

ACT. I, SC. I.

Nimia est miseria, pulcherr
hominem nimis.

ACT. 2, SC. 5.

Neque eques, neque pedes
fectus quisquam tam au
cia est,

Qui æquè faciat confidẽ
quàm mulieres faciũt,
Vt vtrobique orationem d
duint.

IBIDEM.

-si sapis,
Mussitabis: plus oportet tacẽ
nom quàm loqui.

ACT. 2, SC. 6.

-homini seruo, suos
Domitos habere oportet ocul
& manus,
Orationémque.

ACT. 3, SC. I.

-opus est nunc tuto loco,
Vnde inimicus nequis nostrus spo
lia capiat consiliis:
Atque vnde inimicus ne quis spo
lia capiat auribus.
Nam bene consultum, inconsul-
tum est si inimicis sit vsui.
Neque potest quin si id inimicis
vsui est, obsit mihi:
Nam bonum consilium surripi-
pitur sæpissimè,
Si minus cum cura aut catalogo
loquendi lectum siet.

IBIDEM.

-Facile est imperiũ in bonis.

IBIDEM.

In mala vxore atque in inimico
siquid sumatur, sumptus est.
In bono hospite atque amico,
quæstus est quod sumitur.
Et quod in diuinis rebus sumas
sumptus, sapienti lucro est.

IBIDEM.

Nihil me pœnitet iã quanto sump-
tui fuerim tibi.
Nam hospes nullus tam in amici
hospitium diuorti potest,
Quin vbi triduum continuũ fue-
rit, iam odiosus siet.

Tametsi dominus nõ inuitus patitur, serui murmurant.

IBIDEM.

Si illud ægre est mihi quod volupe est, meo animo morem gero.

Quod tamen odiosè faciundum, sit malum atque ingratiis.

IBIDEM

Proletario sermone nunc quidé hospes ytere.

Nam hi solét, quando accubuere, vbi cœna apposita est, dicere,

Quid tibi opus fuit hoc sumptu tanto nostra gratia?

Insanisti hercle. nam idem hoc hominibus sat erat decem.

Quod eorum causa obsonatũ est culpant, & comedunt tamen.

P A. Fit pol illud ad illud exemplum, vt doctè ac perspectè sapit.

P E. Sed idem homines nunquã dicunt, quanquam appositum est ampliter,

Iube illud demi, tolle hanc patinam, pernam nihil moror:

Aufer hinc illã offam penitam, probus hic conger frigidus:

Remoue

Tametsi dominus nó inuitus ficitur, serui murmurant.

IBIDEM.

Si illud ægre est mihi quod re lupe est, meo animo mode gero,
Quod tamen odiosè faciundu sit malum atque ingratiis.

IBIDEM

Proletario sermone nunc qui hospes vtere.
Nam hi solét, quando accubu re, vbi cœna appolita est, du re,
Quid tibi opus fuit hoc sump tanto nostra gratia?
Insanisti hercle. nam idem h hominibus sat erat decem.
Quod eorum causa obsonati e culpant, & comedunt tam
P A. Fit pol illud ad illud exc plum, vt doctè ac perspecté pit.
P E. Sed idem homines nunq dicunt, quanquam appolit est ampliter,
Iube illud demi, tolle hanc pa nam, pernam nihil moror:
Aufer hunc illã offam penitam probus hic conger frigidus:

Remo

Remoue, abi, aufer. neminem eorum hæc asseuerate audias:
Sed percellunt, sed perducunt, dimidiatim dum appetunt.

ACT. 3, SC. 3.

At nemo solus sapit: nã ego multos sæpe vidi
Regionem fugere consilii, prius quàm repertam habere.

IBIDEM.

Siquidem faciundum est mulier malæ atque malitiosæ,
Ea sibi immortalis memoria est meminisse & sempiterna.
Sin bene aut fideliter quid faciũdum sit, eadem veniunt,
Obliuiosæ extéplo vt fiãt, & meminisse nequeant.

IBIDEM.

-mi patrone hoc cogitato, vbi probus est architectus,
Bene linitam si semel carinam collocauit,
Facilè esse nauem facere, vbi fundata & constituta est.
Nunc hîc carina satis & fundata est bene & statuta.

EX MERCATORE.

ACT. I, SC. I.

Nam amorem hęc cuncta vitiâ
sectari solent,
Cura, ægritudo, dolor, nimiáque
elegantia.
Hæc non illum modò qui amat,
sed quenque attigit,
Magno atque solido mulctat in-
fortunio.
Nec pol profectò quisquam sine
grandi malo,
Præterquam res patitur, studet e-
legantię.
Sed amori accedunt etiam vltra
hæc quæ diximus,
Insomnia, ærumna, error, & ter-
ror, & fuga,
Ineptia, stultitiáque adeo & te-
meritas,
Incogitãtia, excors immodestia,
Petulantia, cupiditas, & maleuo-
lentia,
Inhæret etiam auiditas, desidia,
iniuria,
Inopia, contumelia, & dispen-
dium,
Multiloquium, pauciloquium.
hoc ideo fit quia

EX MERCATORI.

ACT. 1, SC. 1.

Nam amorem hęc cuncta se-
sectari solent,
Cura, ægritudo, dolor, inimi-
elegantia.
Hæc non illum modò qui amat
sed quenque attigit,
Magno atque solido multati-
fortunio.
Nec pol profectò quisquam
grandi malo,
Præterquam res patitur, sine
legantię.
Sed amori accedunt etiam
hæc quæ diximus,
Insomnia, ærumna, error, &
ror, & fuga,
Ineptia, stultitiáque adeo &
meritas,
Incogitātia, excors immode-
Petulantia, cupiditas, & mal-
lentia,
Inhæret etiam auiditas, dete-
iniuria,
Inopia, contumelia, & dis-
dium,
Multiloquium, pauciloquium
hoc ideo fit quia

Quæ nihil attingunt ad rem, ne-
sunt vsui hæc.
Tum amator profert sæpe aduer-
so tempore.

ACT. 2, SC. 2.

Humanum amare est, humanum
autem ignoscere est.

ACT. 3, SC. 4.

-demisisti gladium in gulam, iam
cadam.

ACT. 4, SC. 4.

Nam qui amat, siquod amat ha-
bet, id satis habet sibi
Pro cibo videre, amplecti, oscula-
ri, atque alloqui.

IBIDEM.

-heu miseræ mihi,
Nunc ego verum illud verbum
esse experior vetus,
Aliquid mali esse propter vicinū
malum.

ACT. 4, SC. 6.

Iacent benevolentes odiosi, hu-
mum mordent, caput re-
prant,

Fremunt perſtrepúntque. quóm-
que putãt viuere, tunc ruũt ma-
ximè;
Tunc, tunc ſtudent perſequi, la-
bant iuuenes, itidem rapiuntur
ſenes.
Illi ſe amant: quod amant, amatũ
volunt atque cognitum.
Illi verò ſi amare ea ætate occe-
perunt, multo inſaniũt acrius.
Verùm ſi non amant, oderunt:
moleſti itidem atque difficiles,
Garruli, oſores, infenſi, iracundi,
ſibi ſuiſque inuidi.
Quod in ſe olim admiſere turpiter, id ſi fiat modeſtius,
Nec tolerant vt æquom eſt patres, ſed clamant, indecẽter obſtrepunt.

ACT. 4, SC. 7.

Vetus id dictum eſt, feliciter is ſapit qui periculo alieno ſapit.

IBIDEM.

In portu res eſt.

ACT. 5, SC. 2.

Quin tu iſtas omittis nugas, ac mecum huc intrò ambulas?
C. Hoſpes reſpondit Zacynthq

Fremunt perstrepúntque, quæ-
que putát viuere, nunc rotun-
ximè:
Tunc, tunc studeant persequi,
bant iuuenes, iidem rap-
senes.
Illi se amant: quod amant, amar
volunt atque cognitum.
Illi verò si amare ea ætate ces-
perunt, multo insaniùt acri-
Verùm si non amant, odium
molesti itidem atque diffi-
les,
Garruli, osores, infensi, iracun-
sibi suisque inuidi.
Quod in se olim admisere ut-
ter, id si hat modestius,
Nec tolerant vt æquom est ig-
tres, sed clamant, indecore
strepunt.

ACT. 4, SC. 7.

Vetus id dictum est, felicem
sapit qui periculo alieno

IBIDEM.

In portu res est.

ACT. 5, SC. 2.

Quin tu istas omittis nugas, a
mecum huc intrò ambulas!
C. Hospes respondit Zacyntio

ficos fieri non malas.

ACT. 5, SC. 3.

Demipho sapientum illud dictú
te audisse reor sæpius,
Voluptas est malorũ esca: quòd
ea non minus homines
Quàm hamo capiantur pisces.
hæc quum fugiant senes,
Tu tamen senectuti gratiam non
habeas: quoniam hęc tibi
Non abstulit modò, sed in amo-
rem coniecit fortius.
Quo te, consiliúmque tuum at-
que mentem perdit funditus,
Atque oculorum tibi præstrin-
git aciem.

EX PSEVDOLO.

IN PROLOGO.

Qui quærit alta, is malum vide-
tur quærere.

ACT. 1, SC. 1.

Vt literarum ego harum sermo-
nem audio,
Nisi tu illi drachmis fleueris ar-
genteis,

Quod tu istis lacrumis te probare postulas:
Non pluris refert quàm si imbrẽ in cribrum geras.

IBIDEM.

De istac te in oculum, vtrumuis conquiescito.

ACT. I, SC. 3.

-mortuo verba fabulare nunc.
Satis stultus es, rem actam agis.

IBIDEM.

Nimio id quod pudet, facilius fertur quàm illud quod piget.
Non dedisse, istũ pudet: me, quia non accepi, piget.

IBIDEM.

Nullus est tibi quẽ roges mutuũ
Argentum. C. Quin nomen quoque interiit iam mutuum.
B. Heus tu, postquam hercle isti à mensa surgunt saturi, poti,
Alienum reddunt nato nemini, qui suum repetunt
Ab alienis cautiores sunt ne credant alteri.

IBIDEM.

Eme die cæca hercle oliuum, i vendito oculata die.
Iam hercle vel ducentæ fieri possunt præsentes minæ.

Quod tu istis lacrumis te prosse
re postulas:
Non pluris refert quàm si imbri
in cribrum geras.

IBIDEM.

De istac re in oculum, verum
conquiescito.

ACT. I, SC. 3.

-mortuo verba fabulare nunc
Satis stultus es, rem actam ag

IBIDEM.

Nimio id quod pudet, facil
fertur quàm illud quod pu
Non dedisse, istúc pudet me, qu
non accepi, piget.

IBIDEM.

Nullus est tibi quę roges nunc
Argentum. C. Quin nomen qu
que interiit iam mutuum.
B. Heus tu, postquam hercle
à mensa surgunt saturi, pos
Alienum reddunt nato nemo
qui suum repetunt
Ab alienis cautiores sunt nec
dant alteri.

IBIDEM.

Eme die cæca hercle olivum, i
vendita oculata die.
Iam hercle vel ducentæ heri po
sunt præsentes minæ.

IBIDEM.

Tibi ego credam? P. Cur non? B.
Quia pol qua opera credā tibi,
Vna opera alligem canem fugiti-
uam agninis lactibus.

IBIDEM.

In pertusum ingerimus dicta do-
lium, operam ludimus.

IBIDEM.

Pauci ex multis sunt amici homi
ni, qui certi sient.

ACT. I, SC. 4.

Atque ego huic iam pridem m
daturum dixeram:
At volui inicere tragulam in no
strum senem,
Verùm is nescio quo pacto præ-
sensit prius.

ACT. I, SC. 5.

Probum patrē esse oportet, qui
gnatum suum
Esse probiorem quàm ipsus fue
rit, postulet.

IBIDEM.

-meus hic est quidem seruos
Pseudolus: (rum caput,
Hic mihi corrumpit filium, scele-
Hic dux, hic ille est pædagogus:
hunc ego
Cupio excruciari. C. Iam isti hæc
insipientia est,

Iram in promptu gerere. ná quá-
to satius est
Adire blandis verbis, atque exqui
rere,
Sint illa nécne sint quæ tibi re-
nuntiant?
Bonus animus in mala re dimi-
dium est mali.

IBIDEM.

Decet equidem innocens qui sit
atque innoxius,
Seruom superbum esse apud he-
rum potissimúm.

IBIDEM.

Sunt quæ te volumus percontari
quæ quasi.
Per nebulam nosmet scimus at-
que audiuimus.

ACT. 2, SC. 1.

Nam ea stultitia est, facinus ma-
gnum timido cordi credere.
Nam omnes res perinde sunt, vt
agas, vt eas magnifacias.

ACT. 2, SC. 3.

Centum doctûm hominum con-
silia hæc vna deuincit dea
Fortuna: atque hoc verum est,
perinde vt quisque ea vtitur,
Ita præcellet, atque exinde sape-
re eum omnes dicimus.

Iram in promptu gerere, dicis
to satius est
Adire blandis verbis, atque exqui
rere,
Sint illa néene sint quæ tibi re
nuntiant?
Bonus animus in mala re di
dium est mali.

IBIDEM.

Decet equidem innocens qué
atque innoxius,
Seruom superbum esse apud he
rum potissimum.

IBIDEM.

Sunt quæ te volumus percont
quæ quasi
Per nebulam nosmet scimus a
que audiuimus.

ACT. 2, SC. 1.

Nam ea stultitia est, facinus
gerum timido cordi credere.
Nam omnes res perinde fiu
agas, vt eas magnifacias.

ACT. 2, SC. 3.

Centum doctum hominum
silia hæc vna deuincit de
Fortuna: atque hoc verum
perinde vt quisque ea ratio
Ita præcellet, atque exinde
re eum omnes dicimus.

Bene vbi quid discimus cõsilium
accidisse, hominé cautũ eum
Esse declaramus, stultum autem
illum quoi vortit malè.
Stulti haud scimus, frustrà vt sci-
mus, quom quod cupiéter dari
Petimus nobis, quasi quid in rem
sit, possimus noscere.
Certa amittimus, dum incerta pe
timus, atque hoc euenit
In labore atq; in dolore, vt mors
obrepat interim.

ACT. 3, SC. 2.

Hoc hîc quidem homines tam
breuem vitam colunt,
Quom hasce herbas huiusmodi
in suum aluom congerunt,
Formidolosas dictu, nõ esu modò
Quas herbas pecudes non edunt,
homines edunt.

IBIDEM.

An tu inuenire postulas quenquã
coquom,
Nisi sit miluinis aut aquilinis vn-
gulis?

ACT. 4, SC. 1.

-sed ego quæ tibi
Dona dabo & faciam, si quidem
hanc rem accuratis sobriè?
S. Potín' vt taceas? memorem im-

memoré facit qui monet quod memor
Meminit. teneo, omnia in pectore condita sunt: meditati
Sunt doli doctè.

ACT. 4, SC. 2.

Ecquem in angiporto hoc hominem tu nouisti, te rogo?
B. Egomet me. S. Pauci istuc faciunt homines quod tu prædicas.
Nam in foro vix decumus quisque est qui ipsus sese nouerit.

IBIDEM.

-nunc homo in medio luto est,
Nomen nescit, hæret hęc res.

ACT. 4, SC. 7.

Malus & nequam homo est qui nihili imperium sui heri seruos facit.
Nihili est autem, suum qui officium facere est immemor,
Nisi adeo monitus. nam qui liberos esse illico
Se arbitrantur, ex conspectu heri sui si se abdiderunt,
Luxuriantur, lustrãtur, comedũt, quod habent nomen diu
Ii seruitutis ferunt: nec boni in-

memoré facit qui monet qui
memor
Meminit. teneo, omnia in pec
te condita sunt: meditati
Sunt doli docté.

ACT. 4, SC. 1.

Ecquem in angiporto hoc hac
nem tu nouisti, te rogo?
B. Egomet me. S. Pauci is
faciunt homines quod tu
dicas.
Nam in foro vix decumus q
que est qui ipsus sese nou

IBIDEM.

-nunc homo in medio huc
Nomen nescit, hæret hęres.

ACT. 4, SC. 7.

Malus & nequam homo e
nihili imperium sui heri
facit.
Nihili est autem, suum qu
cium facere est immemo
Nisi adeo monitus. nam qui
ros esse illico
Se arbitrantur, ex conspectu
sui si se abdiderunt,
Luxuriantur, lustrantur, come
quod habent nomen du
Ii seruitutis ferunt: nec bon

genii quicquam in his inest,
Nisi vt improbis sese artibus te-
neant: cum iis mihi
Nec locus, nec sermo conuenit: is
nunquam nobilis fui.

ACT. 5, SC. 1.

Magnum hoc vitium vino est, pe
des captat primùm:
Luctator dolosus 'st.

EX POENVLO.

ACT. 1, SC. 1.

Nam tuæ blanditiæ mihi sunt
quod dici solet,
Gerræ germanæ, atque ædepol
λῆρος λήρων.
Nunc mihi blandidicus es: at he-
ti in tergo meo
Treis facilè corios contriuisti bu-
bulos.

ACT. 1, SC. 2.

Negotii sibi qui volet vim parare,
nauem & mulierem
Hæc duo sibi comparato. nam
nullæ magis res duæ

Plus negotii habent, eas fortè si exornare occeperis,
Neque vnquam hæ duæ res satis ornantur, neque eis vlla satis
Ornandi satietas est.

IBIDEM.

Apagesis, negotii in muliere quãtum vna est! si verò duæ,
Sat scio maximo vni populo quoilibet plus satis dare
Potes sunt, quæ noctes diésque in omni ætate semper
Ornantur, lauantur, tergũtur, poliuntur: postremò modus
Muliebris nullus est, neque vnquam lauando & fricando summus saturæ.
Nam quæ lauta est, nisi perculta est, meo animo quasi inuenusta est.

IBIDEM.

-verùm hoc vnum tamen cogitato, modus omnibus
In rebus, soror, est optumum habitu. nimia omnia
Nimium exhibent negotium hominibus ex se.

IBIDEM.

Bono ingenio me esse ornatam quàm auro multo mauolo.

Plus negotii habent, eas forè
exornare occeperis,
Neque vnquam hæ duæ res
ornantur, neque eis vlla
Ornandi facietas est.

IBIDEM.

Apagesis, negotii in muliere
tum vna est! si verò duæ,
Sat scio maximo vni
quoilibet plus facis dare:
Pores sunt, quæ noctes
in omni ætate semper
Ornantur, lauantur, tergiuntur
liuntur: postremò modus
Muliebris nullus est, neque
quam lauando & fricando
mus saturæ.
Nam quæ lauta est, nisi
est, meo animo quali
sta est.

IBIDEM.

-verùm hoc vnum tamen
gitato, modus omnibus
In rebus, soror, est optumum
bitu. nimia omnia
Nimium exhibent negotium
minibus ex se.

IBIDEM.

Bono ingenio me esse ornatum
quàm auro multo malo.

Aurum in fortuna inuenitur, natura ingenium bonum.
Bonam ego quàm beatam me esse nimio dici mauolo.
Meretricem pudorem gerere magis decet quàm purpuram:
Magis meretricé pudoré quàm aurum gerere condecet.
Pulchrum ornatum turpes mores peius cœno collinunt,
Lepidi mores turpem ornatum facilè factis comprobant.

IBIDEM.

Ecquid amare videor? M. damnũ quod Mercurius minimè amat.
Nanque ædepol lucrum amare nullum amatorem addecet.

IBIDEM.

-& oleum & operam perdidi.

IBIDEM.

Inuendibili mercé oportet vltrò emptorem adducere.
Proba merx facilè emptoré reperit, tametsi in abstruso sita est.

ACT. 3, SC. 1.

-tardo amico nihil est quicquam inæquius,

Præsertim homini amanti, qui
quicquid agit, properat omnia.

IBIDEM.

Liberos homines per vrbem modico magis par est gradu
Ire, seruile esse duco festinantem currere:
Præsertim in re populi placida, atque interfectis hostibus
Non decet tumultuari.

IBIDEM.

Nunc vos quia mihi aduocatos dixi, & testeis adducere,
Podagrosi estis, ac vicistis cochleã tarditudine.

ACT. 3, SC. 3.

Istic est thesaurus stultis in lingua situs,
Vt quæstui habeant malè loqui melioribus.

IBIDEM.

Viam qui nescit qua deueniat ad mare,
Eum oportet amnẽ quærere comitem sibi.
Ego malè loquendi vobis nesciui viam:
Nunc vos mihi amnes estis, vos certum est sequi.

Præsertim homini amanti, &
quicquid agit, properat omn

IBIDEM.

Liberos homines per vibem
dico magis par est gradu
Ire, seruile esse duco festinar
currere:
Præsertim in re populi placid
que interfectis hostibus
Non decet tumultuari.

IBIDEM.

Nunc vos quia mihi adducer
dixi, & restеis adducere,
Podagrosi estis, ac vicistis
tarditudine.

ACT. 3, SC. 3.

Istic est thesaurus stultis in
gua situs,
Vt quæstui habeant malè lo
melioribus.

IBIDEM.

Viam qui nescit qua deuenia
mare,
Eum oportet amnē quærer
mirem sibi.
Ego malè loquendi vobis
viam:
Nunc vos mihi amnes estis,
rum est sequi.

Si bene dicetis, vostra ripa vos se-
quar,
Si malè dicetis, vostro gradiar li-
mite.

IBIDEM.

Malo benefacere tantundem est
periculum
Quantum b ono malefacere.

IBIDEM.

Malo si benefacias, id beneficium
interit,
Bono siquid malefacias, ætatem
expetit.

ACT. 3, SC. 5.

Calidum prandisti prādium ho-
die? dic mihi.
AG. Quid iam? L. Quia hoc nūc
frigefactas quom rogas.

IBIDEM.

Nunc hunc, inimicum quia esse
sciuerunt meum,
Allegauerunt, suum qui seruom
diceret
Cum auro esse apud me. compo-
sita est fallacia,

Vt eo me priuent, atque inter se diuidant.

Lupo agnum eripere postulant a nugas agunt.

ACT. 3, SC. 6.

Verùm ita sunt omnes isti nostri diuites:

Siquid benefacias, leuior plum est gratia:

Siquid peccatum est, plumbeas iras gerunt.

ACT. 4, SC. I.

Seruire amanti miseria est, præsertim qui quod amat, caret.

ACT. 4, SC. 2.

verba facit emortuo.

IBIDEM.

malè partum, malè disperit.

IBIDEM.

Sine pẽnis volare haud facile est: meæ alæ pennas non habent.

IBIDEM.

Omnem operã perdis. s. quid iam? M. quia doctum doces.

IBIDEM.

Proba materia est, si probum adhibes

Vt eo me priuent, atque int[er]
diuidant.

Lupo agnum eripere postulan[t]
nugas agunt.

ACT. 3, SC. 6.

Verùm ita sunt omnes isti ne[c]
diuites:

Siquid benefacias, leuior plu[s]
est gratia:

Siquid peccatum est, plumbo[s]
iras gerunt.

ACT. 4, SC. 1.

Seruire amanti miseria est, [et]
seruum qui quod amat, [non]

ACT. 4, SC. 2.

verba facit emortuo.

IBIDEM.

malè partum, malè dispe[r]

IBIDEM.

Sine pénis volare haud facile [est]
meæ alæ pennas non habe[nt]

IBIDEM.

Omnem operã perdis. S. quid
iam? M. quia doctum dis[ci]

IBIDEM.

Proba materia est, si probum [ad]

hibes fabrum.

ACT. 5, SC. 2.

Incipere multo est quàm impe-
trare facilius.

ACT. 5, SC. 4.

Multa sunt mulierum vitia: sed
hoc è multis vnum maximũ
est,

Quom sibi nimis placent, minúsque operã dant vt placeãt viris.

IBIDEM.

Pro osse linguã obiicito: ita hanc
ego canem faciam tibi oleo
Tranquilliorem.

ACT. 5, SC. 6.

Decipitur nemo quidé mea sen-
tentia,

Qui suis amicis narrat rectè res
suas.

EX PERSA.

ACT. 1, SC. 1.

Qui suo hero seruire volt bene
seruos seruitutem, næ
Ædepol multa illum in pectore
ll[a]

collocare oportet suo,
Quæ hero placere præsenti atque absenti censeat.

IBIDEM.

-quid ergo faciam? dísne aduorser? quasi
Titani cum dis belligeré, sat quibus esse non queam?

IBIDEM.

Quà confidentia rogare tu à me tantum audes
Argentum impudens? quin ipsegomet totus væneam, vix potè est
Recipi quod tu me rogas. nam tu aquam à pumice nunc postulas,
Qui ipsus sitiat.

ACT. I, SC. 2.

-reipublicæ causa qui non id facit magis
Quàm sui quæsti, animus haud induci potest, eum
Esse ciuem & fidelem, & bonum, sed legi rupam quidem, nidet in publicum
Dimidium, atque etiam in ea lege adscribier, vbi quadruplator quempiam
Iniexit manum, tantidem ille illi

collocare oportet suo,
Quæ bene placere præsenti
quæ absenti censeat.

IBIDEM.

-quid ergo faciam? dîs
uorser? quasi
Titani cum dis belligeré, fa
bus esse non queam?

IBIDEM.

Quâ confidentia rogare
tantum audes
Argentum impudens? quis
gomet totus vzneam, ni
tè est
Recipi quod tu me rogas
tu aquam à pumice nau
Qui ipsus sitiat.

ACT. 1, SC. 2.

-reipublicæ causa quie
facit magis
Quàm sui quæsti, animus
induci potest, eum
Esse ciuem & fidelem, & bo
sed legirupam quidem,
in publicum
Dimidium, atque etiam
ge adscribier, vbi quadr
tor quempiam
Iniecit manum, tantidem

rursus iniiciat manum,
Vt æqua parti prodeant ad treis viros.
Si id fiat, næ isti faxim nusquam appareant
Qui hîc albo pariete aliena oppugnant bona.

IBIDEM.

-mane quod tu occeperis
Negotium agere, id totum procedit diem.

ACT. 2, SC. 1.

Nam ecastor miser est qui amat.

ACT. 2, SC. 2.

2. Malè operam locas. 1. qui?
1. Quia enim nihil amas, quõ ingratum amas.

ACT. 2, SC. 3.

Virtus est, vbi occasio admonet, despicere.

ACT. 3, SC. 1.

Inimici, famam, non ita vt nata est, ferunt.

IBIDEM.

-hominum immortalis est infamia:
Etiã tum viuit quom esse credas mortuam.

IBIDEM.

-cogita hoc verbum pater,
Herus si minatus est malum seruo suo:
Tametsi id futurum non est, vbi captum 'st flagrum,
Dum tunicas ponit, quanta afficitur miseria!
Ego nunc quod nõ futurum 'st, formido tamen.

IBIDEM.

-non tu nunc hominum mores vides
Quoiusmodi? hîc cum mala fama facilè nubitur:
Dum dos sit, nullum vitium vitio vortitur.

ACT. 4, SC. I.

Siquam rem accures sobriè aut frugaliter,
Solet illa rectè sub manus succedere:
Atque ædepol firmè, vt quisque

IBIDEM.

-hominum immortalium ch
famia:
Etiã tum vivit quom esse cre
mortuam.

IBIDEM.

-co gita hoc verbum pa
Herus si minatus est malum
uo suo:
Tam etsi id futurum non est,
captum 'st flagrum,
Dum tunicas ponit, quanta
citur miseria!
Ego nunc quod nõ futurum
formido tamen.

IBIDEM.

-non tu nunc hominum
res vides
Quoiusmodi? hîc cum mal
ma facilè nubitur:
Dum dos sit, nullum vitium
tio vertitur.

ACT. 4, SC. I.

Siquam rem accures sobrie
frugaliter,
Solet illa rectè sub manus fie
dere:
Atque edepol firmè, vt quis

rem accurat suam,
Sic ei procedit. post principia de-
nique
Si malus aut nequam 'st, malè
res vertunt quas agit:
Sin autem frugi 'st, eueniunt fru-
galiter.

ACT. 4, SC. 4.

-vt munitum muro tibi visum
'st oppidum?
Y. Si incolæ bene sunt morati,
pulchrè munitum arbitror.
Perfidia & peculatus ex vrbe &
auaritia si exulant,
Quarta inuidia, quinta ambitio,
sexta obtrectatio,
Septimum periurium. T. Euge.
V. Octaua indiligentia:
Nona, iniuria: decumũ, quod pes-
sumum aggressu, scelus.
Hæc nisi vnde abeunt, cẽtuplex
murus rebus seruandis parum
est.

ACT. 4, SC. 5.

-si quid bonis
Boni fit, esse idem & graue & gra
tum solet.

ACT. 4, SC. 7.

-dictum sapienti sat est.

ACT. 5, SC. 1.

Improbus est homo qui beneficium
Scit sumere & reddere nescit.

ACT. 5, SC. 2.

-stultitia 'st,
Siquoi bene esse licet, cum prauorti litibus.

EX RVDENTE.

IN PROLOGO.

Atque hoc in animum scelesti inducunt suum,
Iouem placare se posse omnibus hostiis:
Et operam & sumptum perdunt: atque id ideo
Fit, quia nihil ei acceptum est à periuriis.
Supplicii facilius, siquis pius est, à dis supplicans,
Quàm qui scelestus est, inueniet

veniam sibi.
Idcirco moneo vos ego hæc qui
est is boni,
Quíque ætatem agitis cum pie-
tate & cum fide,
Retinete porrò, post factum vt
lætemini.

ACT. I, SC. 2.

Peculiosum esse decet seruom &
improbum;
Quem hero præsente prætereat
oratio,
Aut qui inclementer dicat ho-
mini libero.

ACT. I, SC. 3.

Nimio pol hominum fortunæ
minus miseræ memorantur,
Quàm reapse experiundo iis da-
tur acerbum: hoc Deo compla
citum est.

ACT. 2, SC. I.

Omnibus modis qui pauperes
sunt homines, miseri viuunt,
Præsertim quibus nec quæstus
est, nec artem didicêre vllam.
Necessitate quicquid est domi, id
sat est habendum.

ACT. 4, SC. 7.

-dictum sapienti sat est.

ACT. 5, SC. 1.

Improbus est homo qui bene-
ficium
Scit sumere & reddere nescit.

ACT. 5, SC. 2.

-stultitia 'st,
Si quoi bene esse licet, cum pa-
uoris licibus.

EX RVDENTE

IN PROLOGO.

Atque hoc in animum inducunt
inducunt suum,
Iouem placare se posse omnis
hostiis:
Et operam & sumptum perdere
atque id ideo
Fit, quia nihil ei acceptum de-
periuriis.
Supplicii facilius, si quis pius ab
à dis supplicans,
qui sceleste est, inuenit

ACT. 2, SC. 3.

Nã multa præter ſpem, ſcio, multis bona euenisſe:
At ego etiam qui ſperauerint, ſpé decepiſſe multos.
Ergo animus æquus optumum eſt ærumnæ condimentum.

ACT. 3, SC. 3.

neque eſt melius morte in malis rebus miſeris.

ACT. 4, SC. 2.

nimis homo
Nihil eſt qui piger eſt, nimiſque id genus odi ego malè. vigilare
Decet hominem qui volt ſua tépori conficere officia.
Non enim illum expectare oportet dum herus ſe ad ſuum ſuſcitet officium.
Nam qui dormiunt lubenter, ſine lucro & cum malo quieſcunt.

ACT. 4, SC. 3.

quod bene fit bonis,
Haud perit.

ACT. 4, SC. 4.

Eò tacent quòd tacita bona ſt

ACT. 2, SC. 3.

Nã multa præter spem, scio
tis bona euenisse:
At ego etiam qui sperauerint,
decepisse multos.
Ergo animus æquus optu
est ærumnæ condimentum.

ACT. 3, SC. 3.

neque est melius morte in
rebus miseris.

ACT. 4, SC. 2.

-nimis homo
Nihil est qui piget est, nimi
id genus odi ego malè
Decet hominem qui vol
pori conficere officia.
Non enim illum expectare
tet dum herus se ad lucu
tet officium.
Nam qui dormiunt lubenter
lucro & cum malo qui

ACT. 4, SC. 3.

quod bene fit bonã
Haud perit.

ACT. 4, SC. 4.

quòd tacita bon

mulier semper quàm loquens.

ACT. 4, SC. 7.

O Gripe Gripe, in ætate hominũ
plurimæ
Fiunt transennæ, vbi decipiuntur
dolis.
Atque ædepol in eas plerunque e-
sca imponitur:
Quam siquis auidus poscit escã
auariter,
Decipitur in transenna auaritia
sua.
Ille qui consultè, doctè, atque a-
stutè cauet,
Diutinè ei vti bene licet partum
bene.

IBIDEM.

Semper cauere hoc sapientes æ-
quissimum est,
Ne conscii sint ipsi maleficiis suis.
Ego mihi quom lusi, nil moror vl
lum lucrum.

ACT. 5, SC. 3.

Miserum istuc verbum & pessu-
mum est, habuisse, & nihil ha-
bere.

EX STICHO.

ACT. I, SC. I,

Omneis sapienteis suum officium
æquom est colere
Et facere.

ACT. I, SC. I.

Qui manet vt moneatur semper
seruos homo officium suum,
Nec volûtate id facere meminit,
seruos is habitu haud prob⁹ est.

IBIDEM.

Nunquã enim nimis curare pos-
sunt parentem suum filiæ:
Quem æquius est nos potiorem
habere quàm te? postidea pa-
ter viros
No stros, quibus voluisti nos esse
matresfamiliâs.

IBIDEM.

Pol ego vxorem quæro, postquã
vostra mater mortua est.
P A. Facilè inuenies & peiorem
& peius moratam pater,
Quàm illa fuit: meliorem neque
tu reperies, neque sol videt.
A. At ego ex te exquiro, atque
istac tua sorore. P I. Ædepol
pater,
Scio, vt oportet esse, si sint ita vt
ego æquom censeo.

EX STICHO.

ACT. I, SC. I.

Omneis sapienteis suum cui-
æquom est colere
Et facere.

ACT. I, SC. I.

Qui manet vt moneatur ser-
seruos homo officium
Nec volûtate id facere mea
seruos is habitu haud pec

IBIDEM.

Nunquâ enim nimis curas
sunt parentem suum filiæ
Quem æquius est nos pote
habere quàm te? postid
ter viros
Nostros, quibus voluisti nu
matresfamiliâs.

IBIDEM.

Pol ego vxorem quæro, pol
vostra mater mortua est.
P A. Facilè inuenies & prior
& peius moratam patri,
Quàm illa fuit: meliorem ne
tu reperies, neque sol videt.
A. At ego ex te exquiro, ecq
istac tua sorore. P I. Æqu
pater,
Scio, vt oportet esse, si fuit ita
sensco.

A. Vólo scire ergo vt æquõ cẽses.
P I. Vt per vrbẽ quõ ambulẽt,
Omnibus os obturẽt, nequis meritò maledicat sibi.
A. Dic vicissim nunc iam tu.
P I. Quid vis tibi dicam pater?
A. Vbi facillimè spectatur mulier quæ ingenio est bono?
P I. Quoi malè faciundi est potestas, quæ ne faciat, id tẽperat.
A. Haud malè istuc: age tu, altera vtra sit conditio pensior,
Viiginem, an viduã habere? P I. Quanta mea sapientia est,
E malis multis, malum quod minimum est, id minimũ malum.
Qui potest mulieres vitare, vitet, vt quotidie
Pridie caueat, ne faciat quod se pigeat postridie.
A. Quæ tibi mulier videtur multo sapientissima?
P A. Quæ tum quom res secundæ sunt, se poterit noscere.
Et quæ æquo animo patietur sibi esse peius quàm fuit.

IBIDEM.

Vósne ego patiar cum mendicis nuptas, me viuo, viris?
P I. Placet ille meus mihi mẽdicus: rex suus reginæ placẽt.
Idem animus in paupertate est qui olim in diuitiis fuit.

IBIDEM.

Quin vos capitis conditionem ex
pessuma primariam?
Stultitia est, pater, venatum du-
cere inuitas canes.
Hostis est vxor, inuita quæ ad vi
rum nuptum datur.

ACT. 2, SC. I.

-paupertas fecit ridiculus forè:
Nam illa omnes artes perdocet,
vbi quem attigit.

IBIDEM.

Sed curiosi sunt hîc quàm plures
mali,
Alienas res qui curant studio ma
xumo,
Quibus ipsis nulla est res, quam
procurent, sua.

IBIDEM.

-curiosus nemo est quin sit
maleuolus.

IBIDEM.

Ridiculus æquè nullus est quàm
dum esurit.

ACT. 2, SC. 2.

Secundas fortunas decent superbiæ.

IBIDEM.

Quin vos capitis conditione
pessuma primariam?
Stultitia est, pater, venarier
cere inuitas canes.
Hostis est vxor, inuita quæ
rum nuptum datur.

ACT. 2, SC. 1.

-pauperras fecit ridiculos
Nam illa omnes artes perdi
vbi quem attigit.

IBIDEM.

Sed curiosi sunt hic quàm pes
mali,
Alienas res qui curant sine
xumo,
Quibus ipsis nulla est res, q
procurent, sua.

IBIDEM.

-curiosus nemo est qui
maleuolus.

IBIDEM.

Ridiculus æquè nullus est q
dum esurit.

ACT. 2, SC. 2.

Secundas fortunas decent sapi
bix.

ACT. 4, SC. 4.

-hoc tu facito cogites:
Vt quoiq; homini res parata est,
firmi amici sunt: si labant
Res lassæ, itidem amici collaba-
scunt. amicos res inuenit.

IBIDEM.

Quin tu vocasti hominé ad cœ-
nam? E. Nequid aduenienti
perderem.
Atque ecquom tibi lupum in ser-
mone, esuriens adest.

ACT. 5, SC. 4.

Modestè melius facere sumptum
quàm ampliter suum quẽque
Decet. quibus diuitiæ domi sunt,
scaphio, cantharis, batiocis
Bibunt. nos nostro samiolo pote
rio, tamen viuimus, nos tamẽ
Efficimus pro opibus nostra mœ
nia.

ACT. 5, SC. 5.

-ita est ingenium muliebre,
Bene quõ lauta est, tersa, ornata,
ficta est, infecta tamen:
Nimióque sibi mulier meretrix
repperit odium ocyus
Sua immunditia, quàm in perpe-
tuum vt placeat mũditia sua.

EX TRINVMMO.

ACT. 1, SC. 2.

Nota mala res, optuma 'st: nam
ego nunc si ignotam capiam,
quid
Agam nesciam ædepol. proinde
vt bene viuitur, diu
Viuitur.

ACT. 2, SC. 1.

-nunquam
Amor quenquam, nisi cupidum
hominem, postulat se in plagas
Coniicere: eos cupit, eos cõsectatur, subdolè blanditur, abre
Consulit blandiloquentulus, har
pago, mendax, cuppes, auarus,
Elegans, dispoliator, latebricolarum hominum corruptor,
Blandus, inops, celati indagator,

IBIDEM.

-qui in amore præcipitauit, peius perit, quàm si saxo saliat.
Apagesis amor, tuas res tibi habe,
amor mihi amicus ne suas vñquam.

ACT. 2, SC. 2.

Noui ego hoc seculum moribus
quibus sit, malus bonum malũ
Esse volt, vt sit sui similis: turbãt,

ACT. 1, SC. 2.

Nota mala res, optuma 'st:
ego nunc si ignotam cap
quid
Agam nescium ædepol. proc
vt bene viuitur, diu
Viuitur.

ACT. 2, SC. 1.

-nunquam
Amor quenquam, nisi cup
hominem, postulat se im
Coniicere: eos cupit, eos cõ
tur, subdolè blanditur, ab
Consulit blandiloquentulus,
pago, mendax, cuppes, ra
Elegans, dispoliator, latebro
rum homi num corruptor.
Blandus, inops, celatii inc

IBIDEM.

-qui in amore præcipitem
ius perit, quàm si haro
Apagesis amor, tuas res
amor mihi amicus ne fu
quam.

ACT. 2, SC. 2.

Noui ego hoc seculum
quibus sit, malus bonum
vt sit sui similis:

miscent mores mali: rapax,
Auarus, inuidus, sacrum prophanum, publicum priuatũ habẽt:
Hiulca gens.

IBIDEM.

Qui homo cum animo inde
ab incũte ætate depugnat suo,
Vtrũ id itáne esse mauelit vt eũ
animus æquom censeat,
An ita potius vt parenteis eum
esse & cognati velint.
Si animus hominẽ perpulit, actũ
est, si animo seruit, non sibi:
Si ipse animum perpulit, dum vi-
uit, victor victorum cluet.
Tu si animũ vicisti potius quàm
animus te, est quod gaudeas.
Nimio satius est vt opus 'st, te ita
esse, quàm vt animo lubet.
Qui animum vincũt, quàm quos
animus, semper probiores
Cluent. L. Istæc ego mihi sem
per habui ætati tegumentum
Meæ, nẽ penetrarem me vsquam
vbi esset damni conciliabulũ:
Ne noctui rem obambulatum, ne
suum adimerem alteri.
Neu tibi ægritudinem, pater, pa-
terem, parsi seduló.
Sarta tecta tua præcepta vsque
habui mea modestia.

IBIDEM.

Is probus est quem non pœnitet
quàm probus sit & frugi bonæ.
Bene facta benefactis aliis perte gi
to, ne perpluant.
Qui ipsus se contemnit, in eo est
indoles industriæ.

IBIDEM.

Ædepol hominem prædicatum
fermè familiariter, qui
Quidem nunquam per virtutem
rem confregit, atque eget.
Nihil moror eum tibi esse amicũ
cum eiusmodi virtutibus.

IBIDEM.

-ciui
Immunifico scis quid cantari so-
let? Quod habes, ne habeas:
Et illud quod nunc non habes,
habeas malum.

IBIDEM.

Sapientiæ ætas condimentum est,
sapiens ætati cibus est.

IBIDEM.

Non ætate, verùm ingenio adipi-
scitur sapientia.

ACT. 2, SC. 3.

Sed hoc vnum consolatur me at-
que

IBIDEM.

Is probus est quem non pe
quàm probus sit & frug
Bene facta benefactis alijs per
to, ne perpluant.
Qui ipsus se contemnit, in se
indoles industriæ.

IBIDEM.

Ædepol hominem prædi
fermè familiariter, qui
Quidem nunquam per vir
rem confregit, atque eq
Nihil moror eum tibi es
cum eiusmodi virtutibus.

IBIDEM.

-ciui
Immunifico scis quid cana
let? Quod habes, ne habeas
Et illud quod nunc non h
habeas malum.

IBIDEM.

Sapientiæ ætas condimen
sapiens ætati cibus est,

IBIDEM.

Non ætate, verùm ingenio æ
scitur sapientia.

ACT. 2, SC. 3.

Sed hoc vnum consolatur

que animum meum:
Quia qui nihil aliud nisi quod
sibi soli placet,
Consulit, aduorsum filium nugas
Miser ex animo fit. (agit,

ACT. 2, SC. 4.

Serò atque stultè, prius quod cau-
tum oportuit, postquam
Comedit rem, pòst ratione putat.

IBIDEM.

-verecundari neminem
Apud mensam decet: nam ibi de
diuinis atq; humanis cernitur.

ACT. 3, SC. 1.

Nimium difficile est reperiri ami-
cum, ita vt nomen
Cluet, quoi tuã quom rem credi-
deris, sine omni cura dormias.

ACT. 3, SC. 2.

-nullum beneficium
Esse duco id quod quoi facias, nõ
placet.

IBIDEM.

Ita est amor, bâlista vt iacitur, ni-
hil sic celere est, neque volat.
Atque is mores hominum moros
& morosos efficit.
Minus placet magis quod suade-

mm.i.

tur: quod dissuadetur, placet.
Quom inopia 'st, cupias: quando eius copia 'st, tum non velis:
Ille qui aspellit, is compellit: ille qui non suadet, vetat.
Insanum 'st & malum in hospitium diuorti ad Cupidinem.

IBIDEM.

Is est honos homini pudico, meminisse officium suum.

ACT. 4, SC. 3.

-vtinam

Veteres mores veteris parsimoniæ, potius maiori honori
Hîc essent quàm mores mali.
C. Di immortales basilica hic quidem
Facinora incœptat loqui, qui quærit vetera amare. S. Hunc
Morem maiorum scias: nam nũc mores nihil faciunt quod licet
Nisi quod lubet, ambitio iam more sancta 'st, libera 'st à legib⁹,
Scuta iacere, fugeréque hosteis more habent licentiam.
Petere honoré pro flagitio, more fit.

IBIDEM.

Neque istis quicquam lege sanctum 'st, leges mori seruiunt

tur: quod dissuadetur, placet.
Quom inopia 'st, cupias: quan-
do eius copia 'st, tum non velis
Ille qui aspellit, is compellit: is
qui non suadet, verat.
Insanum 'st & malum in hoste
tium diuorti ad Cupidinem.

IBIDEM.

Is est honos homini pudico, si
: minisse officium suum.

ACT. 4, SC. 3.

: vtinam

Veteres mores veteris parsi-
niæ, potius maiori honori
Hîc essent quàm mores mali.
C. Di immortales basilica si
quidem
Facinora incœpta loqui, &
quærit vetera amare. s. fi
Morem maiorum scias: nam
mores nihil faciunt quod
Nisi quod lubet, ambitio iam
re sancta 'st, libera 'st lege
Scuta iacere, fugereque hostis
more habent licentiam.
Petere honoré pro flagitio, re
re fit.

IBIDEM.

Neque istis quicquam lege fa-
dum 'st, leges mori seruiunt

mores autem
Rapere properant, quà sacrum,
quà public ũ, hercle istis malã
Rem magnam moribus dignum
'st dari. nónne hoc
Publicè animum aduorti? nam
id genus hominũ hominibus
Vniuersis est aduorsum, atque
omni populo malefacit.
Malè fidem seruando, illis quo-
que abrogãt etiã fidé qui nihil
Meriti: quippe ex eorum ingenio
ingenium horum probant.

IBIDEM.

Siquis mutuum quid dederit, fit
pro proprio perditum.
Quom iam repetas, inimicum a-
micum beneficio inuenis tuo.
Si mage exigere cupias, duarum
rerum exoritur optio:
Vel illud quod credideris perdas,
vel illum amicum amiseris.

ACT. 5, SC. 2.

Neque fuit, neque erit, neque esse
quenquã hominũ in terra dum
Arbitror quoi fides fidelitásque
amicum erga æquiparet suum.

IBIDEM.

Siquid amicum erga benefeci, aut

consului fideliter,
Nõ videor meruisse laudem, culpa caruisse arbitror.
Nam beneficium homini proprium quod datur, proprium erit:
Quod datum vtendum est, id repetundi copia 'st quãdo velis.

ACT. 5, SC. 2.

tunica proprior pallio est.

EX TRVCVLENTO.

ACT. 1, SC. 1.

Non omnis ætas ad perdiscendum sat est amanti, dum id perdiscat
Quot pereat modis: neque eã rationem eapse vnquam
Edocet Venus quam penes amãtum summa summarum redit,
Quot amans exemplis ludificetur, quot modis pereat,
Quórque exoretur exorabilis, quot illic blanditiæ, quot illic gracundiæ sunt, quot sunt percla vitãdas di vostram fidẽ hui

consului fideliter,
Nō videor meruisse laudem, et
pa caruisse arbitror.
Nam beneficium homini pro
prium quod datur, proprium
erit:
Quod datum vrendum est, id re
perundi copia est quādo veīs.

ACT. 5, SC. 2.

-tunica proprior pallio est.

EX TRVCVLENTO.

ACT. 1, SC. 1.

Non omnis ætas ad perdiscē
dum sat est amanti, dum id æ
discat
Quot pereat modis: nequeāo
rionem eapse vnquam
Edocet Venus quam penes am
tum summa summarum red
Quot amans exemplis ludific
tur, quot modis pereat,
Quóque exoretur exorabilis
quot illic blanditiæ, quot illic
gracundiæ sunt, quot sunt pe
cla vitādæ? di vostram fidē hic

Quid peierādum est, etiam præ-
ter munera primùm
Dum mœret animus, præmiū si
obolus est, obeunt treis noctes.
Ducunt interea loci aut æra, aut
vinum, aut oleum, aut triticū:
Tentās benignúsne an bonæ fru
gi sies. quasi in piscinam
Rete qui iacit, vim parat, quando
abiit rete pessum, adducit:
Infrà sin iecit rete, piscis ne effu-
giat cauet, dum huc,
Dum illuc rete eos impedit piscis
vsque adeo donicum foras edu
xit.
Itidem est amator, si id quod ora
tur dedit, atque est benignus
Potius quàm frugi bonæ, addun-
tur noctes: interim ille
Hamum vorat, si semel amoris
poculum accepit merè,
Eáque intra pectus se penetrauit
potio extemplo, & ipsus
Perit, & res, & fides. si iratum scor
tum fortè est amatori suo,
Bis periit amator, ab re atque a-
nimo simul.

ACT. 1, SC. 2.

-rationem dicam, quia qui
Alterum incusat probri, ipsum

se intueri oportet.

IBIDEM.

Dum viuit, hominem noueris
vbi mortuus est, quiescas.
Te, dum viuebas, noueram.

IBIDEM.

certè hercle quàm veterrumus
Homini optumus est amicus. nō
hercle occiderunt mihi etiam
Fundi & ædes.

ACT. 2, SC. 1.

Actutum fortunæ solent mutarier: varia vita est: nos diuitem
Eum meminimus, atque iste pauperes nos. Verterunt sese memoriæ:
Stultus sit qui id admiretur. si eget, necesse est nos patiatur ali-
Ita æquom factu est, piaculum est misereri nos hominum
Rem malè gerentium.

ACT. 2, SC. 4.

-ad suum quenque æquom est quæstum
Esse callidum.

ACT. 2, SC. 5.

Malè quod mulier facere incœpit, nisi efficere perpetrat,

se intueri oportet.

IBIDEM.

Dum viuit, hominem nouerit vbi mortuus est, quiescas.

Te, dum viuebas, noueram.

IBIDEM.

certè hercle quàm veterum
Homini optumus est amicus mi
hercle occiderunt mihi eum
Fundi & ædes.

ACT. 2, SC. 1.

Astutum fortunæ solent mu
rier: varia vita est: nos dicim
Eum meminimus, atque iste pa
peres nos. Veterunt scelera
moriæ:

Stultus sit qui id admiretur, fe
get, necesse est nos patiatur a
Iraquom factu est, piaculum
misereri nos hominum
Rem malè gerentium.

ACT. 2, SC. 4.

ad suum quenque æquom
quæstum
Esse callidum.

ACT. 2, SC. 5.

Malè quod mulier facere inc
pit, nisi efficere perpetrat,

Id illi morbo, id illi fenio est, ea illi miseræ miseria 'st.

Si benefacere incepit, eius eam citò odium percipit.

Nimísque paucæ sunt defessæ, mia lè quæ facilè occeperunt,

Nimísque paucæ efficiunt, siquid occeperint benefacere.

Mulieri nimio malefacere melius est onus quàm bene.

ACT. 2, SC. 6.

Non laudandus est qui plus credit quæ audit quàm

Quæ videt. non placet quom illi plus laudant quæ audiunt,

Quàm quæ vident. pluris est oculatus testis vnus quàm auriti

Decem. qui audiũt, audita dicũt, qui vident, planè sciunt.

Non placet quem scurræ laudãt, manipulares mussitant,

Neque illi, quorum lingua gladiorum aciem præstringit domi.

Strenui nimio plus prosunt populo quàm arguti & cati.

IBIDEM.

Facilè sibi facunditatem virtus arguta inuenit.

Qui amat, nequit quin nihili sit, atque improuisè partibus expoliet.
Nã hoc quî sit ita, nequis id quærat ex me, domi scit quæ facit
Improba facta amator, qui bona sua pro stercore habet, foras
Iubet ferri, metuit publicos, mundissumus est, puras sibi esse volt
Ædeis. domi quicquid habet, veritur ἔξω, quandoquidem ipsus
Perditũ se it: secretò hercle quidem illũ adiutabo, neque mea ille quidem
Opera vnquã nihilominus properè quàm potest peribit.
Nam iam de hoc obsonio, de mina diminui modò quinque
Nummos, mihi detraxi partem herculaneam. nam hoc assimile est,
Quasi de fluuio qui aquam deriuat sibi, nisi deriuetur, tamen
Omnis aqua abeat in mare. Nã hoc in mare abiit, miseréque
Periit sine bona omni gratia. hæc quom video fieri, suffuror,
Suppilo, de prædaprædam capio. meretricem ego item esse reor

ACT. 2, SC. 7.

Qui amat, nequit quin nihili fe-
atque improuise partibus ex-
polier.
Nã hoc qui fit ita, nequis id quæ-
rat ex me, domi scit quæ facs
Improba facta amator, qui bonã
sua pro stercore habet, foras
Iubet ferri, metuit publicos, ma-
dissumus est, puras sibi esse vi
Ædeis. domi quicquid habet, vi-
ritur ἔξω, quandoquidem
ipsus
Peraltũ se it: secretò hercle eo
dem illũ adiutabo, neque ma
ille quidem
Opera vnquã nihilominus pe-
retè quàm potest peribit.
Nam iam de hoc obsonio, de
na diminui modò quinque
Nummos, mihi detraxi partem
herculaneam. nam hoc si
mile est,
Quasi de fluuio qui aquam de-
uat sibi, nisi detiuetur, tamen
Omnis aqua abeat in mare. Si
hoc in mare abiit, miserèque
Periit sine bona omni gratia, hoc
quom video fieri, sufluros,
Suppilo, de prædaprædam capio
meretricem ego item esse rec-

Mare vt est, quod des deuorat,
nunquam abundat.

ACT. 4, SC. 2.

Nam inuidere alii bene esse, tibi
malè esse, miserum est.
Qui inuident, egent: illi, quibus
inuidetur, rem habent.

ACT. 4, SC. 3.

-plus potest qui plus
Valet.

IBIDEM.

-per tua obsecro genua,
Vt tu istuc insipienter factum, sa-
piéter feras, mihíque ignoscas,
Quod animi impos vini vitium
fecerim. c. Non placet
In mutum quippiam conferri
quod loqui non potest. nam
vinum si
Fabulare possit, se defenderet. nõ
vinum hominibus moderari,
Sed vino homines solét, qui qui-
dem probi sunt. verùm
Qui improbus est, siue subbibit,
siue adeo caret temeto,
Tamen ab ingenio est improbus.

ACT. 4, SC. 4.

-verum est verbum quod memoratur, vbi amici,
Ibidem sunt opes.

ACT. 5, SC. 1.

Omnes homines ad suum quæstum callent, & fastidiunt.

ACT. 4, SC. 4

-verum est verbum quod
moratur, vbi amici,
Ibidem sunt opes.

ACT. 5, SC. 1.

Omnes homines ad suum
stum callent, & fastidire

EX P. TERENTIO.

EX ANDRIA.

ACT. 1, SC. 1.

-id arbitror
Apprimè in vita esse vtile, vt ne-
quid nimis.

IBIDEM.

-hoc tempore
Obsequium amicos, veritas odiũ
parit.

IBIDEM.

-Ingenium est omnium
Hominum ab labore procliue ad
lubidinem.

ACT. 1, SC. 2.

Non hercle intelligo. S. Non?
hem. D. Non. Dauus sum,
non OEdipus.

S. Nempe ergo apertè vis, quæ re-
stant, me loqui. D. sanè qui-
dem.

ACT. 2, SC. 1.

-quanto satius est te id dare o-
peram,
Quî istum amorem ex animo di-
moueas tuo, quàm id loqui
Quo magis libido frustrà incen-
datur tua?
c. Facilè omnes, quum valemus,
recta consilia ægrotis damus:
Tu si hîc sies, aliter sentias.

ACT. 2, SC. 5.

Verum illud verbû est quod vul-
go dici solet,
Omnes sibi melius malle esse
quàm alteri.

ACT. 3, SC. 1.

Nunc huius periculo fit, ego in
portu nauigo.

ACT. 3, SC. 3.

-sic hercle est vt dicam tibi,
Amantium iræ amoris redinte-
gratio est.

ACT. 4, SC. 1.

Hoccine credibile est, aut memo
rabile,

ACT. 2, SC. 1.

-quanto sanius est te id de-
perare,
Quĩ istum amorem ex anim
moueas tuo, quàm id lo
Quo magis libido frustrà in
datur tua?
c. Facilè omnes, quum vale
recta consilia ægrotis da
Tu si hîc sies, aliter sentu

ACT. 2, SC. 3.

Verum illud verbũ est quod
go dici solet,
Omnes sibi melius malle
quàm alteri.

ACT. 3, SC. 1.

Nunc huius periculo fit, q
portu navigo.

ACT. 3, SC. 3.

-sic hercle est vt dicam ni
Amantium iræ amoris red
gratio est.

ACT. 4, SC. 1.

Hoccine credibile est, aut me
rabile,

Tanta vecordia innata quoiquã
vt siet,
Vt malis gaudeant, atque ex in-
commodis
Alterius sua comparent vt com-
moda? ah
Idne est verum? imò id genus ho
minum est pessumum, in
Denegãdo modò queis pudor est
paululum,
Pòst vbi tempus promissa iam
perfici,
Tum necessariò se aperiunt, & ti-
ment,
Et tamen res cogit denegare. ibi
Tum impudentissima eorum o-
ratio est,
Quis tu es? quis mihi es? cur meã
tibi? heus
Proximus sum egomet mihi.

ACT. 4, SC. 5.

-fallacia
Alia aliam trudit.

ACT. 5, SC. 2.

-omnis res est iam in vado.

ACT. 5, SC. 4.

At mihi vnus scrupulus etiam re-

ſtat, qui me malè habet. P. Dignus es
Cum tua religione, odio. nodum in ſcirpo quæris.

ACT. 5, SC. 6.

More hominum euenit, vt quod ſim nactus mali,
Prius reſciſceres tu quàm ego quod tibi euenit boni.

EX EVNVCHO.

IN PROLOGO.

Nullum eſt iam dictum quod nõ dictum ſit prius.

ACT. I, SC. I.

Here, quæ res in ſe neque conſilium neque modum
Habet vllum, eam conſilio regere non potes.
In amore hæc omnia inſunt vitia, iniuriæ,
Suſpiciones, inimicitiæ, inducię,
Bellum, pax rurſum. incerta hæc ſi tu poſtules

stat, qui me malè habet. ni
gnus es
Cum tua religione, odio, aut
in scirpo quæris.

ACT. 5, SC. 6.

More hominum euenit, ut
sim nactus mali,
Prius rescisceres tu quàm
quod tibi euenit boni.

EX EVNVCHO

IN PROLOGO.

Nullum est iam dictum quo
dictum sit prius.

ACT. 1, SC. 1.

Here, quæ res in se neque co
lium neque modum
Habet vllum, eam consilio e
re non potes.
In amore hæc omnia insu
tia, iniuriæ,
Suspiciones, inimicitiæ, ind
Bellum, pax rursum, incert
si tu postules

Ratione certa facere, nihilo plus
agas
Quàm si des operam vt cum ra-
tione insanias.

ACT. 1, SC. 2.

Quæ vera audiui, taceo & conti-
neo optumè.
Sin falsum, aut vanum, aut fictũ
est, continuò palàm est.
Plenus rimarum sum: hac atque
illac perfluo.

ACT. 2, SC. 1.

Di boni quid hoc morbi est? a-
deóne homines immutarier
Ex amore, vt non cognoscas eun
dem esse?

ACT. 2, SC. 3.

Di immortales, homini homo
quid præstat? stulto intelliges
Quid interest?

IBIDEM.

Est genus hominum qui esse pri-
mos se omnium rerum volũt,
Nec sunt: hos consector, hisce ego
non paro me vt rideant,
Sed his vltrò arrideo, & eorum
ingenia admiror simul.

Quicquid dicũt, laudo: id rursum
si negant, laudo id quoque.
Negat quis? nego. ait? aio. postre-
mò imperaui egomet mihi
Omnia assentari: is quæstus nũc
est multo vberrimus.

IBIDEM.

-hoc nunc dices
Eiectos hinc nos. Omnium rerũ
heus vicissitudo est.

ACT. 3, SC. 1.

-quid ais inquam, homo impu
dens?
Lepus tute es & pulpamentum
quæris.

ACT. 4, SC. 5.

Verbum hercle hoc verũ est, Sine
Cerere & Libero friget Venus.

ACT. 4, SC. 6.

Scio istuc: sed tu quod cauere po-
ssis, stultum est admittere.

ACT. 4, SC. 7.

Omnia prius experiri quàm ar-
mis, sapientem decet.

IBIDEM.

-noui ingenium mulierum,
Nolunt

Quicquid dicũt, laudo: id ni-
si negant, laudo id quoque.
Negat quis? nego. ait? aio. quid
mò imperauí egomet mi-
Omnia assentari: is quæstus
est multo vberrimus.

IBIDEM.

-hoc nunc dices
Ejectos hinc nos. Omnium
heus vicissitudo est.

ACT. 3, SC. 1.

.quid ais inquam, bone
dens?
Lepus tute es & pulpa-
quæris.

ACT. 4, SC. 5.

Verbum hercle hoc verũ-
Cerere & Libero friget

ACT. 4, SC. 6.

Scio istuc: sed tu quod cen-
silis, stultum est admitte-

ACT. 4, SC. 7.

Omnia prius experiri quàm
mis, sapientem decet.

IBIDEM.

-noui ingenium mulc-

Nolunt vbi velis: vbi nolis, cupiũt
vltrò.

ACT. 5, SC. 1.

Scelesta, quem lupo commisisti.

ACT. 5, SC. 2.

At nunc dehinc spero æternam
inter nos gratiam
Fore Thais: sæpe ex huiusmodi
re quapiam, & ex malo prin-
cipio magna familiaritas
Conflata est. quid si hoc quispiã
voluit deus?

EX HEAVTONT.

ACT. 1, SC. 2.

Quid reliqui est quin habeat
quæ quidem in homine dicun-
tur bona?
Parentes, patriam incolumem, a-
micos, genus, cognatos, diui-
rias.
Atque hæc perinde sunt vt illius
animus qui ea possidet:
Qui vti scit, ei bona: illi qui non
vtitur rectè, mala.

IBIDEM.

Verùm vbi animus semel se cu-

piditate deuinxit mala,
Necesse est Clitipho consilia con
sequi consimilia: hoc
Scitum est, periculum ex aliis fa-
cere, tibi quod ex vsu siet.

ACT. 2, SC. 1.

Nunc ait; Periculum ex aliis fa-
cito tibi, quod ex vsu siet.
Astutus, næ ille haud scit quàm
mihi nunc surdo narret fabu-
lam.
Magis nunc me amicæ dicta sti-
mulant, Da mihi, atque affer
mihi.

ACT. 2, SC. 2.

-nosti mores mulierum,
Dum moliuntur, dum comun-
tur, annus est.

ACT. 2, SC. 3.

Non fit sine periculo facinus ma
gnum & memorabile.

IBIDEM.

-Ademptum tibi iam faxo o-
mnem metum, (mias,
In aurem vtramuis otiose vt dor

IBIDEM.

In tempore ad eam veni: quod
serum omnium est primum.

piditate deuinxit mala,
Necesse est Clitipho consilia co
sequi consimilia: hoc
Scitum est, periculum ex aliis fa
cere, tibi quod ex vsu sit.

ACT. 2, SC. 1.

Nunc ait, Periculum ex aliis fa
cito tibi, quod ex vsu sit.
Asturus, næ ille haud scit quã
mihi nunc surdo narret fabu
lam.
Magis nunc me amicæ dicta fa
mulant, Da mihi, atque ãs
mihi.

ACT. 2, SC. 2.

-nosti mores mulierum,
Dum moliuntur, dum comã
tur, annus est.

ACT. 2, SC. 3.

Non fit sine periculo facinus ma
gnum & memorabile.

IBIDEM.

-Ademptum tibi iam faro
minem metum, (mi
In aurem vtramuis odiose re

IBIDEM.

In tempore ad eam veni: quo
rerum omnium est primum

ACT. 3, SC. 1.

Aut ego profectò ingenio egre-
gio ad miseriam
Natus sum, aut illud falsum est
quod vulgò audio
Dici, diem adimere ægritudinem
hominibus.
Nam mihi quidem quotidie au-
gescit magis (tius
De filio ægritudo: & quanto diu-
Abest, magis cupio tanto & ma-
gis desidero.

IBIDEM.

-deteriores omnes sumus li-
centia.

IBIDEM.

-di vestram fidem!
Itáne comparatam esse hominũ
naturam omnium,
Aliena melius vt videant & iudi-
cent
Quàm sua? an eò fit quia in re no
stra, aut gaudio
Sumus præpediti nimio aut æ-
gritudine?
Hic mihi quanto nunc plus sa-
pit quàm ego met mihi!

ACT. 3, SC. 2.

-equidem te demiror Chre-
me,

Tam mane qui here tantum biberis? c. Nihil nimis.

s. Nihil narras? visa verò est quod dici solet,

Aquilæ senectus.

ACT. 2, SC. 3.

Noui ego amantium animos: aduertunt grauiter quæ non censeas.

ACT. 4, SC. 1.

Non licet hominem esse sæpe ita vt volt, si res non sinit.

Nunc ita tempus est mihi vt cupiam filiam, olim nihil minus.

ACT. 4, SC. 2.

Quid agam? aut quid commiscar? ratio de integro inunda est mihi.

Nihil tam difficile quin quærendo inuestigari possiet.

ACT. 4, SC. 3.

Quid tum quæso, si hoc pater resciuerit?

s. Quid si redeo ad illos qui aiũt, Quid si nunc cælum ruat?

Tam mane qui here tantum b
beris? c. Nihil nimis.
s. Nihil narras? vila vero
quod dici ſolet,
Aquilæ ſenectus.

ACT. 2, SC. 3.

Noui ego amantium animos
uertunt grauiter quæ non
ſeas.

ACT. 4, SC. 1.

Non licet hominem eſſe ſæ
vt volt, ſi res non ſinit.
Nunc ita tempus eſt mihi
piam filiam, olim nihil

ACT. 4, SC. 2.

Quid agam? aut quid co
ſcar? ratio de integro in
eſt mihi.
Nihil tam difficile quin qu
do inueſtigari poſſit.

ACT. 4, SC. 3.

Quid tum quæſo, ſi hoc pa
ſciuerit?
s. Quid ſi redeo ad illos qui
Quid ſi nunc cælum

ACT. 4, SC. 5.

Eò nunc confugies, quid mea? nũ
mihi datum eſt?
Num iuſſi? num illa oppignerare
filiam
Meam me inuito potuit? verum
illud Chreme
Dicunt, Ius ſummum ſæpe ſum
ma malitia eſt.

ACT. 4, SC. 6.

Nulla eſt tam facilis res quin dif
ficilis ſiet,
Quam inuitus facias.

ACT. 5, SC. 1.

Nónne id flagitium eſt te aliis
conſilium dare,
Foris ſapere, tibi non poſſe au
xiliarier?

ACT. 5, SC. 2.

-matres omnes filiis
In peccato adiutrices, auxilio in
paterna iniuria
Solent eſſe.

EX ADELPHIS.

ACT. I, SC. I.

Profectò hoc verè dicunt, si absis vspiam aut
Vbi si cesses, euenire ea satius est
Quæ in te vxor dicit, & quæ in animo cogitat
Irata, quàm illa quæ parentes propitii.
Vxor, si cesses, aut te amare cogitat,
Aut tete amari, aut potare, aut animo obsequi,
Et tibi bene esse soli, quõ sibi sit malé:
Ego, quia non rediit filius, quæ cogito, &
Quibus nunc solicitor rebus, ne aut ille alserit,
Aut vspiam ceciderit, ac perfregerit aliquid?

IBIDEM.

-alii clanculum
Patres quæ faciunt, quę fert adolescentia,
Ea ne me celet consuefeci filium.
Nam qui mentiri aut fallere insuerit patrem, aut

EX ADELPHIS.

ACT. I, SC. I.

Profectò hoc verè dicunt, si absis vspiam aut
Vbi li cesses, euenire ea satius est
Quæ in te vxor dicit, & quæ in animo cogitat,
Irata, quàm illa quæ parentis propitij.
Vxor, si cesses, aut te amare cogitat,
Aut tete amari, aut potare, animo obsequi,
Et tibi bene esse soli, quò sibi sit malè:
Ego, quia non rediit filius, quæ cogito, &
Quibus nunc solicitor rebus, ne aut ille alserit,
Aut vspiam ceciderit, ac perfregerit aliquid?

IBIDEM.

Patres quæ faciunt, quę fert adolescentia,
Ea ne me celet consuescat filium.
Nam qui mentiri aut fallere assuerit patrem, aut

Audebit: tanto magis audebit cæteros.
Pudore & liberalitate liberos
Retinere satius esse credo quàm metu.

IBIDEM.

errat longè, mea quidem sententia,
Qui imperium credat grauius esse aut stabilius,
Vi quod fit, quàm illud quod amicitia adiungitur.
Mea sic est ratio, & sic animum induco meum:
Malo coactus qui suum officium facit,
Dum id rescitum iri credit, tantisper cauet:
Si sperat fore clàm, rursum ad ingenium redit.
Ille quem beneficio adiungas, ex animo facit.
Studet par referre, præsens absénsque idem erit.
Hoc patrium est, potius consuefacere filium
Sua sponte rectè facere quàm alieno metu.
Hoc pater ac dominus interest hoc qui nequit,

Fateatur nescire imperare liberis.

ACT. 1, SC. 2.

Homine imperito núquam quicquam iniustius:
Qui nisi quod ipse fecit nihil rectum putat.

ACT. 2, SC. 2.

Pecuniam in loco neglegere, maxumum interdum est lucrum.

IBIDEM.

-ego spem pretio non emo.

ACT. 3, SC. 3.

Istuc est sapere, non quod ante pedes modò est
Videre, sed etiam illa quæ futura sunt,
Prospicere.

ACT. 4, SC. 1.

-Hem tibi autem. c. Quidnam est? s. lupus in fabula.
c. Pater est? s. Ipsus est.

ACT. 4, SC. 3.

Omnes quibus res sunt minus secundæ, magis sunt nescio

Fateatur nescire imperare liberis

ACT. I, SC. 2.

Homine imperito núquam quic-
quam iniustius:
Qui nisi quod ipse fecit nihil re-
ctum putat.

ACT. 2, SC. 2.

Pecuniam in loco neglectam, p-
xumum interdum est hercu-

IBIDEM.

-ego spem pretio non qua-

ACT. 3, SC. 3.

Istuc est sapere, non quod ar-
pedes modò est
Videre, sed etiam illa quæ fu-
sunt,
Prospicere.

ACT. 4, SC. I.

-Hem tibi autem. c. Quid-
est? s. lupus in fabula.
c. Pater est? s. Ipsus est.

ACT. 4, SC. 3.

Omnes quibus res sunt mi-
secundæ, magis sunt ne-

quomodo
Suspicioſi, ad contumeliam o-
mnia accipiunt magis
Propter ſuam impotentiam: ſe
ſemper credunt neglegi.

ACT. 4, SC. 5.

Erubuit, ſalua res eſt.

ACT. 4, SC. 7.

Placet tibi factũ Mitio? M. Non,
ſi queam
Mutare: nunc quom nõ queo, æ-
quo animo fero.
Ita vitâ eſt hominũ quaſi quom
ludas teſſeris:
Si illud quod eſt maximè opus,
iactu non cadit,
Illud quod cecidit forte, id arte
vt corrigas.

ACT. 5, SC. 3.

-vetus verbum hoc quidẽ eſt,
Communia eſſe amicorum inter
ſe omnia.

IBIDEM.

-ô noſter Demea,
Ad omnia alia ætate ſapimus re-
ctius:

Solum vnum hoc vitium affert senectus hominibus,
Attétiores sumus ad rem omnes quàm sat est.

ACT. 5, SC. 4

Nunquam ita quisquã bene subducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, vsus semper aliquid apportet noui,
Aliquid moneat: vt illa quæ te scire credas, nescias:
Et quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies.

IBIDEM.

-reipsa repperi,
Facilitate nihil homini esse melius neque clementia.

ACT. 5, SC. 8.

-vitium cõmune omnium est,
Quòd nimium ad rem in senecta attenti sumus.

IBIDEM.

-suo sibi hunc
Gladio iugulo.

Solum vnum hoc vitium affert
senectus hominibus,
Atteriores sumus ad rem omnes
quàm sat est.

ACT. 5, SC. 4.

Nunquam ita quisquá bene
ducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, vsus semper
quid apporter noui,
Aliquid moneat: vt illa quæ
scire credas, nescias:
Et quæ tibi puratis prima, ita
perjundo repudies.

IBIDEM.

-reipsa repperi,
Facilitate nihil homini esse
lius neque clementia.

ACT. 5, SC. 8.

-vitium cõmune omnium
Quòd nimium ad rem in senec
accenti sumus.

IBIDEM.

-suo tibi hunc
Gladio iugulo.

EX HECYRA.

ACT. 2, SC. 1.

-vno animo omnes socrus o-
derunt nurus.

ACT. 3, SC. 1.

Mulieres sunt ferme, vt pueri, le-
ui sententia.

ACT. 3, SC. 2.

-qui amat quoi odio ipsus est,
bis facere stultè dico:
Laborem inanem ipsus capit, &
illi molestiam affert.

ACT. 3, SC. 3.

-profectò hoc sic est vt puto,
Omnibus nobis vt res dant sese,
ita magni atque humiles sumꝰ.

IBIDEM.

-ô fortuna, vt nunquam perpe
tuò es bona!

ACT. 4, SC. 3.

Istuc est sapere, qui, vbicunque
opus est, animũ possis flectere.

ACT. 4, SC. 4.

Censén' te posse reperire vllam
mulierem

stat, qui me malè habet. P. Dignus es
Cum tua religione, odio. nodum in scirpo quæris.

ACT. 5, SC. 6.

More hominum euenit, vt quod sim nactus mali,
Prius resciscères tu quàm ego quod tibi euenit boni.

EX EVNVCHO.

IN PROLOGO.

Nullum est iam dictum quod nõ dictum sit prius.

ACT. I, SC. I.

Here, quæ res in se neque consilium neque modum
Habet vllum, eam consilio regere non potes.
In amore hæc omnia insunt vitia, iniuriæ,
Suspiciones, inimicitiæ, inducíæ,
Bellum, pax rursum. incerta hæc si tu postules

stat, qui me malè habet, m
gnus es
Cum tua religione, odio, ex
in scirpo quæris.

ACT. 5, SC. 6.

More hominum euenit, n
sim nactus mali,
Prius resciscetes tu quàm
quod tibi euenit boni.

EX EVNVCHO

IN PROLOGO.

Nullum est iam dictum quod
dictum sit prius.

ACT. 1, SC. 1.

Here, quæ res in se neque co
lium neque modum
Habet vllum, eam consilio re
re non potes.
In amore hæc omnia insim
tia, iniuriæ,
Suspiciones, inimicitiæ, indu
Bellum, pax rursum. incertæ
si tu postules

Ratione certa facere, nihilo plus agas
Quàm si des operam vt cum ratione insanias.

ACT. 1, SC. 2.

Quæ vera audiui, taceo & conticneo optumè.
Sin falsum, aut vanum, aut fictũ est, continuò palàm est.
Plenus rimarum sum: hac atque illac perfluo.

ACT. 2, SC. 1.

Di boni quid hoc morbi est? adeóne homines immutarier
Ex amore, vt non cognoscas eundem esse?

ACT. 2, SC. 2.

Di immortales, homini homo quid præstat? stulto intelliges
Quid interest?

IBIDEM.

Est genus hominum qui esse primos se omnium rerum volũt,
Nec sunt: hos consector, hisce ego non paro me vt rideant,
Sed his vltrò arrideo, & eorum ingenia admiror simul.

Quicquid dicũt, laudo: id rursum
si negant, laudo id quoque.
Negat quis? nego. ait? aio. postre-
mò imperaui egomet mihi
Omnia assentari: is quæstus nũc
est multo vberrimus.

IBIDEM.

-hoc nunc dices
Iectos hinc nos. Omnium rerũ
heus vicissitudo est.

ACT. 3, SC. 1.

-quid ais inquam, homo impu
dens?
Lepus tute es & pulpamentum
quæris.

ACT. 4, SC. 5.

Verbum hercle hoc verũ est, Sine
Cerere & Libero friget Venus.

ACT. 4, SC. 6.

Scio istuc: sed tu quod cauere po-
ssis, stultum est admittere.

ACT. 4, SC. 7.

Omnia prius experiri quàm ar-
mis, sapientem decet.

IBIDEM.

-noui ingenium mulierum,
Nolunt

Quicquid dicũt, laudo: idem
si negant, laudo id quoq;
Negat quis? nego. ait? aio.
mo imperauí egomet mi
Omnia assentari: is quæst
est multo vberrimus.

IBIDEM.

-hoc nunc dices
Iectos hinc nos. Omnia
heus vicissitudo est.

ACT. 3, SC. 1.

-quid ais inquam, hom
dens?
Lepus tute es & pulpa
quæris.

ACT. 4, SC. 5.

Verbum hercle hoc ver
Cerere & Libero frigt

ACT. 4, SC. 6.

Scio istuc: sed tu quod ea
ilis, stultum est admitt

ACT. 4, SC. 7.

Omnia prius experiri quàm
mis, sapientem decet.

IBIDEM.

-noui ingenium mulieru

N

Nolunt vbi velis: vbi nolis, cupiũt
vltrò.

ACT. 5, SC. 1.

Sceleſta, ouem lupo commiſiſti.

ACT. 5, SC. 2.

At nunc dehinc ſpero æternam
inter nos gratiam
Fore Thais: ſæpe ex huiuſmodi
re quapiam, & ex malo prin-
cipio magna familiaritas
Conflata eſt. quid ſi hoc quiſpiã
voluit deus?

EX HEAVTONT.

ACT. 1, SC. 2.

Quid reliqui eſt quin habeat
quæ quidem in homine dicun-
tur bona?
Parentes, patriam incolumem, a-
micos, genus, cognatos, diui-
rias.
Atque hæc perinde ſunt vt illius
animus qui ea poſſidet:
Qui vti ſcit, ei bona: illi qui non
vtitur rectè, mala.

IBIDEM.

Verùm vbi animus ſemel ſe cu-

nn.i.

piditate deuinxit mala,
Necesse est Clitipho consilia con
sequi consimilia: hoc
Scitum est, periculum ex aliis fa-
cere, tibi quod ex vsu siet.

ACT. 2, SC. 1.

Nunc ait, Periculum ex aliis fa-
cito tibi, quod ex vsu siet.
Astutus, næ ille haud scit quàm
mihi nunc surdo narret fabu-
lam.
Magis nunc me amicæ dicta sti-
mulant, Da mihi, atque affer
mihi.

ACT. 2, SC. 2.

-nosti mores mulierum,
Dum moliuntur, dum comun-
tur, annus est.

ACT. 2, SC. 3.

Non fit sine periculo facinus ma
gnum & memorabile.

IBIDEM.

-Ademptum tibi iam faxo o-
mnem metum, (mias,
In aurem vtramuis otiose vt dor

IBIDEM.

In tempore ad eam veni: quod
rerum omnium est primum.

piditate deuinxit mala,
Necesse est Chripho consilia ex
sequi consimilia: hoc
Scitum est, periculum ex aliis s
cere, tibi quod ex vsu fiet.

ACT. 2, SC. 1.

Nunc ait, Periculum ex aliis
cito tibi, quod ex vsu fiet.
Asturus, næ ille haud sci
mihi nunc surdo narres
lam.
Magis nunc me amicæ dict
mulant, Da mihi, atqu
mihi.

ACT. 2, SC. 2.

-nosti mores mulierum,
Dum moliuntur, dum com
tur, annus est.

ACT. 2, SC. 3.

Non fit sine periculo facinus
gnum & memorabile.

IBIDEM.

-Ademptum tibi iam faxo
mnem metum,
In aurem vtramuis odiose
IBIDEM.
In tempore ad eam veni: qu
serum omnium est primus

ACT. 3, SC. 1.

Aut ego profectò ingenio egregio ad miseriam
Natus sum, aut illud falsum est quod vulgò audio
Dici, diem adimere ægritudinem hominibus.
Nam mihi quidem quotidie augescit magis (tius
De filio ægritudo: & quanto diu-
Abest, magis cupio tanto & magis desidero.

IBIDEM.

-deteriores omnes sumus licentia.

IBIDEM.

-di vestram fidem.
Itáne comparatam esse hominũ naturam omnium,
Aliena melius vt videant & iudicent
Quàm sua? an eò fit quia in re nostra, aut gaudio
Sumus præpediti nimio aut ægritudine?
Hic mihi quanto nunc plus sapit quàm ego met mihi!

ACT. 3, SC. 2.

-equidem te demiror Chreme,

Tam mane qui here tantum biberis? c. Nihil nimis.

s. Nihil narras? visa verò est quod dici solet,

Aquilæ senectus.

ACT. 2, SC. 3.

Noui ego amantium animos: aduertunt grauiter quæ non censeas.

ACT. 4, SC. 1.

Non licet hominem esse sæpe ita vt volt, si res non sinit.

Nunc ita tempus est mihi vt cupiam filiam, olim nihil minus.

ACT. 4, SC. 2.

Quid agam? aut quid comminiscar? ratio de integro inunda est mihi.

Nihil tam difficile quin quærendo inuestigari possiet.

ACT. 4, SC. 3.

Quid tum quæso, si hoc pater resciuerit?

s. Quid si redeo ad illos qui aiũt, Quid si nunc cælum ruat?

Tam mane qui here tantum
beris? c. Nihil nimis.
s. Nihil narras! visa vero
quod dici solet,
Aquilæ senectus.

ACT. 2, SC. 3.

Noui ego amantium animos
uertunt grauiter quæ non
seas.

ACT. 4, SC. 1.

Non licet hominem esse fæ
vt volt, si res non sinit.
Nunc ita tempus est mihi
piam filiam, olim nihil

ACT. 4, SC. 2.

Quid agam? aut quid com
scar? ratio de integro
est mihi.
Nihil tam difficile quin qu
do inuestigari possiet.

ACT. 4, SC. 3.

Quid tum quæso, si hoc pa
sciuerit?
s. Quid si redeo ad illos qui
Quid si nunc cælum

ACT. 4, SC. 5.

Eò nunc confugies, quid mea? nũ
mihi datum est?
Num iussi? num illa oppignerare
filiam
Meam me inuito potuit? verum
illud Chreme
Dicunt, Ius summum sæpe sum
ma malitia est.

ACT. 4, SC. 6.

Nulla est tam facilis res quin dif
ficilis fiet,
Quam inuitus facias.

ACT. 5, SC. 1.

Nónne id flagitium est te aliis
consilium dare,
Foris sapere, tibi non posse au
xiliarier?

ACT. 5, SC. 2.

-matres omnes filiis
In peccato adiutrices, auxilio in
paterna iniuria
Solent esse.

EX ADELPHIS.

ACT. I, SC. I.

Profectò hoc verè dicunt, si absis vspiam aut
Vbi si cesses, euenire ea satius est
Quæ in te vxor dicit, & quæ in animo cogitat
Irata, quàm illa quæ parentes propitii.
Vxor, si cesses, aut te amare cogitat,
Aut tete amari, aut potare, aut animo obsequi,
Et tibi bene esse soli, quō sibi sit malé:
Ego, quia non rediit filius, quæ cogito, &
Quibus nunc solicitor rebus, ne aut ille alserit,
Aut vspiam ceciderit, ac perfregerit aliquid?

IBIDEM.

-alii clanculum
Patres quæ faciunt, quę fert adolescentia,
Ea ne me celet consuefeci filium.
Nam qui mentiri aut fallere insuerit patrem, aut

EX ADELPHIS.

ACT. I, SC. I.

Profectò hoc verè dicunt, si absvspiam aut
Vbi si cesses, euenire ea satius est
Quæ in te vxor dicit, & quæ in animo cogitat,
Iracia, quàm illa quæ parentes propitii.
Vxor, si cesses, aut te amare cogitat,
Aut tere amari, aut potare, animo obsequi,
Et tibi bene esse soli, quò sibi sit malè:
Ego, quia non rediit filius, quæ cogito, &
Quibus nunc solicitor rebus, ne aut ille asserit,
Aut vspiam ceciderit, ac potius gerit aliquid?

IBIDEM.

Alii clanculum
Patres quæ faciunt, quæ fert adolescentia,
Ea ne me celet consuescat filium.
Nam qui mentiri aut fallere incipit patrem, aut

Audebit: tanto magis audebit cæteros.
Pudore & liberalitate liberos
Retinere satius esse credo quàm metu.

IBIDEM.

Errat longè, mea quidem sententia,
Qui imperium credat grauius esse aut stabilius,
Vi quod sit, quàm illud quod amicitia adiungitur.
Mea sic est ratio, & sic animum induco meum:
Malo coactus qui suum officium facit,
Dum id rescitum iri credit, tantisper cauet:
Si sperat fore clàm, rursum ad ingenium redit.
Ille quem beneficio adiungas, ex animo facit.
Studet par referre, præsens absénsque idem erit.
Hoc patrium est, potius consuefacere filium
Sua sponte rectè facere quàm alieno metu.
Hoc pater ac dominus interest: hoc qui nequit,

Fateatur nescire imperare liberis.

ACT. 1, SC. 2.

Homine imperito núquam quicquam iniustius:
Qui nisi quod ipse fecit nihil rectum putat.

ACT. 2, SC. 2.

Pecuniam in loco neglegere, maxumum interdum est lucrum.

IBIDEM.

-ego spem pretio non emo.

ACT. 3, SC. 3.

Istuc est sapere, non quod ante pedes modò est
Videre, sed etiam illa quæ futura sunt,
Prospicere.

ACT. 4, SC. 1.

-Hem tibi autem. c. Quidnam est? s. lupus in fabula.
c. Pater est? s. Ipsus est.

ACT. 4, SC. 3.

Omnes quibus res sunt minus secundæ, magis sunt nescio

Fateatur nescire imperare liberis

ACT. 1, SC. 2.

Homine imperito nũquam quicquam iniustius:
Qui nisi quod ipse fecit nihil rectum putat.

ACT. 2, SC. 2.

Pecuniam in loco negligere, maximum interdum est lucrum

IBIDEM.

-ego spem pretio non quæsti

ACT. 3, SC. 3.

Istuc est sapere, non quod ante pedes modò est
Videre, sed etiam illa quæ futura sunt,
Prospicere.

ACT. 4, SC. 1.

-Hem tibi autem. C. Quidnam est? S. lupus in fabula.
C. Pater est? S. Ipsus est.

ACT. 4, SC. 3.

Omnes quibus res sunt minus secundæ, magis sunt nesci

quomodo
Suspicioſi, ad contumeliam omnia accipiunt magis
Propter ſuam impotentiam: ſe ſemper credunt neglegi.

ACT. 4, SC. 5.

Erubuit, ſalua res eſt.

ACT. 4, SC. 7.

Placet tibi factũ Mitio? M. Non, ſi queam
Mutare: nunc quom nõ queo, æquo animo fero.
Ita vitâ eſt hominũ quaſi quom ludas teſſeris:
Si illud quod eſt maximè opus, iactu non cadit,
Illud quod cecidit fortè, id arte vt corrigas.

ACT. 5, SC. 3.

-vetus verbum hoc quidẽ eſt,
Communia eſſe amicorum inter ſe omnia.

IBIDEM.

-ô noſter Demea,
Ad omnia alia ætate ſapimus rectius:

Solum vnum hoc vitium affert
senectus hominibus,
Attétiores sumus ad rem omnes
quàm sat est.

ACT. 5, SC. 4

Nunquam ita quisquã bene sub-
ducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, vsus semper ali-
quid apportet noui,
Aliquid moneat: vt illa quæ te
scire credas, nescias:
Et quæ tibi putaris prima, in ex-
periundo repudies.

IBIDEM.

-reipsa repperi,
Facilitate nihil homini esse me-
lius neque clementia.

ACT. 5, SC. 8.

-vitium cõmune omnium est,
Quòd nimium ad rem in senecta
attenti sumus.

IBIDEM.

-suo sibi hunc
Gladio iugulo.

Solum vnum hoc vitium affert
senectus hominibus,
Atteriores sumus ad rem omnes
quàm sat est.

ACT. 5, SC. 4

Nunquam ita quisquá bene
ducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, vsus semper
quid apporter noui,
Aliquid moneat: vt illa quæ
scire credas, nescias:
Et quæ tibi putatis prima, in
periundo repudies.

IBIDEM.

-reipsa repperi,
Facilitate nihil homini esse
lius neque clementia.

ACT. 5, SC. 8.

-vitium cõmune omnium
Quòd nimium ad rem in senec
attenti sumus.

IBIDEM.

-suo sibi hunc
Cladio iugulo.

EX HECYRA.

ACT. 2, SC. 1.

-vno animo omnes socrus o-
derunt nurus.

ACT. 3, SC. 1.

Mulieres sunt ferme, vt pueri, le-
ui sententia.

ACT. 3, SC. 2.

-qui amat quoi odio ipsus est,
bis facere stultè dico:
Laborem inanem ipsus capit, &
illi molestiam affert.

ACT. 3, SC. 3.

-profectò hoc sic est vt puto,
Omnibus nobis vt res dant sese,
ita magni atque humiles sumꝰ.

IBIDEM.

-ô fortuna, vt nunquam perpe
tuò es bona!

ACT. 4, SC. 3.

Istuc est sapere, qui, vbicunque
opus est, animũ possis flectere.

ACT. 4, SC. 4.

Censén' te posse reperire vllam
mulierem

ſtat, qui me malè habet. P. Dignus es
Cum tua religione, odio. nodum in ſcirpo quæris.

ACT. 5, SC. 6.

More hominum euenit, vt quod ſim nactus mali,
Prius reſciſceres tu quàm ego quod tibi euenit boni.

EX EVNVCHO.

IN PROLOGO.

Nullum eſt iam dictum quod nõ dictum ſit prius.

ACT. I, SC. I.

Here, quæ res in ſe neque conſilium neque modum
Habet vllum, eam conſilio regere non potes.
In amore hæc omnia inſunt vitia, iniuriæ,
Suſpiciones, inimicitiæ, inducíæ,
Bellum, pax rurſum. incerta hæc ſi tu poſtules

stat, qui me malè habet. ni
gnus es
Cum tua religione, odio. nodu
in scirpo quæris.

ACT. 5, SC. 6.

More hominum euenit, ut
sim nactus mali,
Prius rescisceres tu quàm
quod tibi euenit boni.

EX EVNVCHO

IN PROLOGO.

Nullum est iam dictum quod
dictum sit prius.

ACT. I, SC. I.

Here, quæ res in se neque co
lium neque modum
Habet vllum, eam consilio re
re non potes.
In amore hæc omnia insce
tia, iniuriæ,
Suspiciones, inimicitiæ, indu
Bellum, pax rursum, incerta
si tu postules

Ratione certa facere, nihilo plus agas
Quàm si des operam vt cum ratione insanias.

ACT. I, SC. 2.

Quæ vera audiui, taceo & contineo optumé.
Sin falsum, aut vanum, aut fictũ est, continuò palàm est.
Plenus rimarum sum: hac atque illac perfluo.

ACT. 2, SC. I.

Di boni quid hoc morbi est? adeóne homines immutarier
Ex amore, vt non cognoscas eundem esse?

ACT. 2, SC. 2.

Di immortales, homini homo quid præstat? stulto intelliges
Quid interest?

IBIDEM.

Est genus hominum qui esse primos se omnium rerum volũt,
Nec sunt: hos consector, hisce ego non paro me vt rideant,
Sed his vltrò arrideo, & eorum ingenia admiror simul.

Quicquid dicũt, laudo: id rursum
si negant, laudo id quoque.
Negat quis? nego. ait? aio. postre-
mò imperaui egomet mihi
Omnia assentari: is quæstus nũc
est multo vberrimus.

IBIDEM.

-hoc nunc dices
Iectos hinc nos. Omnium rerũ
heus vicissitudo est.

ACT. 3, SC. 1.

-quid ais inquam, homo impu
dens?
Lepus tute es & pulpamentum
quæris.

ACT. 4, SC. 5.

Verbum hercle hoc verũ est, Sine
Cerere & Libero friget Venus.

ACT. 4, SC. 6.

Scio istuc: sed tu quod cauere po-
ssis, stultum est admittere.

ACT. 4, SC. 7.

Omnia prius experiri quàm ar-
mis, sapientem decet.

IBIDEM.

-noui ingenium mulierum,

Nolunt

Quicquid dicũt, laudo: id si
si negant, laudo id quoque.
Negat quis? nego. ait? aio. ips
mò imperaui egomet mi
Omnia assentari: is quæstus
est multo vberrimus.

IBIDEM.

-hoc nunc dices
Eiectos hinc nos. Omnium
heus vicissitudo est.

ACT. 3, SC. 1.

-quid ais inquam, homo
dens?
Lepus tute es & pulpam
quæris.

ACT. 4, SC. 6.

Verbum hercle hoc veri
Cerere & Libero frige

ACT. 4, SC. 6.

Scio istuc: sed tu quod
sis, stultum est admitte

ACT. 4, SC. 7.

Omnia prius experiri quàm
mis, sapientem decet.

IBIDEM.

-noui ingenium mulierum

N 2

Nolunt vbi velis: vbi nolis, cupiũt
vltrò.

ACT. 5, SC. 1.

Scelesta, quem lupo commisisti.

ACT. 5, SC. 2.

At nunc dehinc spero æternam
inter nos gratiam
Fore Thais: sæpe ex huiusmodi
re quapiam, & ex malo prin-
cipio magna familiaritas
Conflata est. quid si hoc quispiã
voluit deus?

EX HEAVTON.

ACT. 1, SC. 2.

Quid reliqui est quin habeat
quæ quidem in homine dicun-
tur bona?
Parentes, patriam incolumem, a-
micos, genus, cognatos, diui-
tias.
Atque hæc perinde sunt vt illius
animus qui ea possidet:
Qui vti scit, ei bona: illi qui non
vtitur rectè, mala.

IBIDEM.

Verùm vbi animus semel se cu-
mu-

piditate deuinxit mala,
Necesse est Clitipho consilia con
sequi consimilia: hoc
Scitum est, periculum ex aliis fa-
cere, tibi quod ex vsu siet.

ACT. 2, SC. 1.

Nunc ait, Periculum ex aliis fa-
cito tibi, quod ex vsu siet.
Astutus, næ ille haud scit quàm
mihi nunc surdo narret fabu-
lam.
Magis nunc me amicæ dicta sti-
mulant, Da mihi, atque affer
mihi.

ACT. 2, SC. 2.

-nosti mores mulierum,
Dum moliuntur, dum comun-
tur, annus est.

ACT. 2, SC. 3.

Non fit sine periculo facinus ma
gnum & memorabile.

IBIDEM.

-Ademptum tibi iam faxo o-
mnem metum, (mias,
In aurem vtramuis otiose vt dor

IBIDEM.

In tempore ad eam veni: quod
rerum omnium est primum.

piditate deuinxit mala,
Necesse est Clitipho consilia co-
sequi consimilia: hoc
Scitum est, periculum ex aliis fa-
cere, tibi quod ex vsu sit.

ACT. 2, SC. 1.

Nunc ait, Periculum ex aliis fa-
cito tibi, quod ex vsu sit.
Astutus, næ ille haud scit quæ
mihi nunc surdo narret fabu-
lam.
Magis nunc me amicæ dicta fi-
mulant, Da mihi, atque adi-
mihi.

ACT. 2, SC. 2.

-nosti mores mulierum,
Dum moliuntur, dum comi-
tur, annus est.

ACT. 2, SC. 3.

Non fit sine periculo facinus ma-
gnum & memorabile.

IBIDEM.

-Ademptum tibi iam faxo
mnem metum, (mi
In aurem vtramuis otiose vt dor

IBIDEM.

In tempore ad eam veni: quæ
rerum omnium est primum

ACT. 3, SC. 1.

Aut ego profectò ingenio egre-
gio ad miseriam
Natus sum, aut illud falsum est
quod vulgò audio
Dici, diem adimere ægritudinem
hominibus.
Nam mihi quidem quotidie au-
gescit magis (tius
De filio ægritudo: & quanto diu-
Abest, magis cupio tanto & ma-
gis desidero.

IBIDEM.

-deteriores omnes sumus li-
centia.

IBIDEM.

-di vestram fidem!
Itáne comparatam esse hominũ
naturam omnium,
Aliena melius vt videant & iudi-
cent
Quàm sua? an eò fit quia in re no
stra, aut gaudio
Sumus præpediti nimio aut æ-
gritudine?
Hic mihi quanto nunc plus sa-
pit quàm ego met mihi!

ACT. 3, SC. 2.

-equidem te demirot Chre-
me,

Tam mane qui here tantum b-
beris? c. Nihil nimis.
s. Nihil narras? visa verò é-
quod dici solet,
Aquilæ senectus.

ACT. 2, SC. 3.

Noui ego amantium animos
uerunt grauiter quæ non ca
seas.

ACT. 4, SC. 1.

Non licet hominem esse sæpe
vt volt, si res non sinit.
Nunc ita tempus est mihi vt
piam filiam, olim nihil mæ

ACT. 4, SC. 2.

Quid agam? aut quid comme
scar? ratio de integro inca
est mihi.
Nihil tam difficile quin quæ
do inuestigari possiet.

ACT. 4, SC. 3.

Quid tum quæso, si hoc pate
scinerit?
s. Quid si redeo ad illos qui
Quid si nunc cælum rum

ACT. 4, SC. 5.

Eò nunc confugies, quid mea? nũ
mihi datum est?
Num iussi? num illa oppignerare
filiam
Meam me inuito potuit? verum
illud Chremę
Dicunt, Ius summum sæpe sum-
ma malitia est.

ACT. 4, SC. 6.

Nulla est tam facilis res quin dif
ficilis fiet,
Quam inuitus facias.

ACT. 5, SC. 1.

Nónne id flagitium est te aliis
consilium dare,
Foris sapere, tibi non posse au-
xiliarier?

ACT. 5, SC. 2.

-matres omnes filiis
In peccato adiutrices, auxilio in
paterna iniuria
Solent esse.

EX ADELPHIS.

ACT. I, SC. I.

Profectò hoc verè dicunt, si absis vspiam aut
Vbi si cesses, euenire ea satius est
Quæ in te vxor dicit, & quæ in animo cogitat
Irata, quàm illa quæ parentes propitii.
Vxor, si cesses, aut te amare cogitat,
Aut tete amari, aut potare, aut animo obsequi,
Et tibi bene esse soli, quõ sibi sit malé:
Ego, quia non rediit filius, quæ cogito, &
Quibus nunc solicitor rebus, ne aut ille alserit,
Aut vspiam ceciderit, ac perfregerit aliquid?

IBIDEM.

-alii clanculum
Patres quæ faciunt, quę fert adolescentia,
Ea ne me celet consuefeci filium.
Nam qui mentiri aut fallere insuerit patrem, aut

EX ADELPHIS.

ACT. I, SC. I.

Profectò hoc verè dicunt, si absẽ
vspiam aut
Vbi ii cessles, euenire ea satius est
Quæ in te vxor dicit, & quæ in a-
nimo cogitat,
Irata, quàm illa quæ parentes
propitii.
Vxor, si cessles, aut te amare co-
gitat,
Aut tete amari, aut potare, aut a-
nimo obsequi,
Et tibi bene esse soli, quõ sibi si
malè:
Ego, quia non rediit filius, quæ
cogiro, &
Quibus nunc solicitor rebus, ei
aut ille afferit,
Aut vspiam ceciderit, ac potis
gerit aliquid?

IBIDEM.

alii clanculum
Patres quæ faciunt, quę fem ab-
leicentia,
Ea ne me celet consuefeci e
liuni.
Nam qui mentiri aut fallere
fuerit patrem, aut

Audebit: tanto magis audebit cæ
teros.
Pudore & liberalitate liberos
Retinere satius esse credo quàm
metu.

IBIDEM.

errat longè, mea quidem senten-
tia,
Qui imperium credat grauius es-
se aut stabilius,
Vi quod sit, quàm illud quod a-
micitia adiungitur.
Mea sic est ratio, & sic animum
induco meum:
Malo coactus qui suum officium
facit,
Dum id rescitum iri credit, tanti-
sper cauet:
Si sperat fore clàm, rursum ad in-
genium redit.
Ille quem beneficio adiungas, ex
animo facit.
Studet par referre, præsens ab-
sénsque idem erit.
Hoc patrium est, potius consue-
facere filium
Sua sponte rectè facere quàm a-
lieno metu.
Hoc pater ac dominus interest
hoc qui nequit,

Fateatur nescire imperare liberis.

ACT. 1, SC. 2.

Homine imperito nũquam quicquam iniustius:
Qui nisi quod ipse fecit nihil rectum putat.

ACT. 2, SC. 2.

Pecuniam in loco neglegere, maxumum interdum est lucrum.

IBIDEM.

-ego spem pretio non emo.

ACT. 3, SC. 3.

Istuc est sapere, non quod ante pedes modò est
Videre, sed etiam illa quæ futura sunt,
Prospicere.

ACT. 4, SC. 1.

-Hem tibi autem. c. Quidnam est? s. lupus in fabula.
c. Pater est? s. Ipsus est.

ACT. 4, SC. 3.

Omnes quibus res sunt minus secundæ, magis sunt nescio

Fateatur nescire imperare liberis

ACT. 1, SC. 2.

Homine imperito nũquam quic-
quam iniustius:
Qui nisi quod ipse fecit nihil rec-
tum putat.

ACT. 2, SC. 2.

Pecuniam in loco negligere, m-
ximum interdum est lucr-

IBIDEM.

-ego spem pretio non qu-

ACT. 3, SC. 3.

Istuc est sapere, non quod ant-
pedes modò est
Videre, sed etiam illa quæ fut-
sunt,
Prospicere.

ACT. 4, SC. 1.

-Hem tibi autem. C. Quidn-
est? S. lupus in fabula.
C. Pater est? S. Ipsus est.

ACT. 4, SC. 3.

Omnes quibus res sunt min-
secundæ, magis sunt nec-

quomodo
Suspicioſi, ad contumeliam o-
mnia accipiunt magis
Propter ſuam impotentiam: ſe
ſemper credunt neglegi.

ACT. 4, SC. 5.

Erubuit, ſalua res eſt.

ACT. 4, SC. 7.

Placet tibi factũ Mitio? M. Non,
ſi queam
Mutare: nunc quom nõ queo, æ-
quo animo fero.
Ita vitâ eſt hominũ quaſi quom
ludas teſſeris:
Si illud quod eſt maximè opus,
iactu non cadit,
Illud quod cecidit fortè, id arte
vt corrigas.

ACT. 5, SC. 3.

-vetus verbum hoc quidé eſt,
Communia eſſe amicorum inter
ſe omnia.

IBIDEM.

-ô noſter Demea,
Ad omnia alia ætate ſapimus re-
ctius:

Solum vnum hoc vitium affert
senectus hominibus,
Attétiores sumus ad rem omnes
quàm sat est.

ACT. 5, SC. 4.

Nunquam ita quisquā bene sub-
ducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, vsus semper ali-
quid apportet noui,
Aliquid moneat: vt illa quæ te
scire credas, nescias:
Et quæ tibi putaris prima, in ex-
periundo repudies.

IBIDEM.

-reipsa repperi,
Facilitate nihil homini esse me-
lius neque clementia.

ACT. 5, SC. 8.

-vitium cōmune omnium est,
Quòd nimium ad rem in senecta
attenti sumus.

IBIDEM.

-suo sibi hunc
Gladio iugulo.

Solum vnum hoc vitium affert
senectus hominibus,
Arrectiores sumus ad rem omnes
quàm sat est.

ACT. 5, SC. 4.

Nunquam ita quisquã bene cõ-
ducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, vsus semper aliq̃
quid apporter noui,
Aliquid moneat: vt illa quæ
scire credas, nescias:
Et quæ tibi putaris prima, in ea
periundo repudies.

IBIDEM.

-reipsa repperi,
Facilitate nihil homini esse mi-
lius neque clementiã.

ACT. 5, SC. 8.

-vitium cõmune omnium est.
Quòd nimium ad rem in rebus
attenti sumus.

IBIDEM.

-suo sibi hunc
Gladio iugulo.

EX HECYRA.

ACT. 2, SC. I.

-vno animo omnes socrus o-
derunt nurus.

ACT. 3, SC. I.

Mulieres sunt ferme, vt pueri, le-
ui sententia.

ACT. 3, SC. 2.

-qui amat quoi odio ipsus est,
bis facere stultè dico:
Laborem inanem ipsus capit, &
illi molestiam affert.

ACT. 3, SC. 3.

-profectò hoc sic est vt puto,
Omnibus nobis vt res dant sese,
ita magni atque humiles sumꝰ.

IBIDEM.

-ô fortuna, vt nunquam perpe
tuò es bona!

ACT. 4, SC. 3.

Istuc est sapere, qui, vbicunque
opus est, animũ possis flectere.

ACT. 4, SC. 4.

Censén' te posse reperire vllam
mulierem

Quæ careat culpa? an quia non
delinquunt viri?

ACT. 5, SC. 3.

-tua quod nihil refert, percõ-
tari desinas.

EX PHORMIONE.

ACT. 1, SC. 1.

Quàm iniquè comparatum est,
hi qui minus habent,
Vt semper aliquid addant ditio-
ribus.

ACT. 1, SC. 2.

-vt nunc sunt mores, adeò res
rediit,
Si quis quid reddit, magna habé-
da est gratia.

IBIDEM.

-is senem per epistolas
Pellexit, modò non monteis au-
ri pollicens.

IBIDEM.

-nam quæ inscitia est

Quæ careat culpa? an quia nō
delinquunt viri?

ACT. 5, SC. 3.

-tua quod nihil refert, pœni
tari desinas.

EX PHORMIONE.

ACT. 1, SC. 1.

Quàm iniquè comparatum
hi qui nunus habent,
Vt semper aliquid addant di
ribus.

ACT. 1, SC. 2.

-vt nunc sunt mores, adeò
rediit,
Siquis quid reddit, magna
da est gratia.

IBIDEM.

-is senem per epistolas
Pellexit, modò non mortem
ri pollicens.

IBIDEM.

-nam quæ inscitia est

Aduorsum stimulum calces?

IBIDEM.

-scisti vti foro.

ACT. 1, SC. 3.

-ita plerique ingenio sumus o-
mnes, nostri nosmet pœnitet.

ACT. 1, SC. 4.

Loquárne? incendam? taceam?
instigem? purgem me? laterem
lauem.

IBIDEM.

-fortes fortuna adiuuat.

ACT. 2, SC. 1.

Quamobrē omnes, quom secun-
dæ res sunt maximè, tum ma-
ximè
Meditari secum oportet quo pa-
cto aduorsam ærumnā ferant.

IBIDEM.

-nihil est dictu facilius.

ACT. 2, SC. 2.

-ad te summa solùm Phormio
rerum redit.
Tute hoc intristi, tibi omne est
exedendum: accingere.

IBIDEM.

-iam pedum visa est via.

IBIDEM.

-non rete accipitri tenditur
neque miluio,
Qui malè faciunt nobis, illis qui
nihil faciunt, tenditur:
Quia enim in illis fructus est, in
illis opera luditur.
Aliis aliunde est periculum, vnde
aliquid abradi potest:
Mihi sciunt nihil esse.

ACT. 2, SC. 3.

-actum (aiunt) ne agas.

ACT. 2, SC. 4.

-verum ita est,
Quot homines, tot sententiæ:
suus cuique mos.

ACT. 3, SC. 2.

-cantilenam eandem canis.

IBIDEM.

Mihíne domi est? imò quod aiũt,
auribus teneo lupum.

IBIDEM.

-iam pedum visa est via.

IBIDEM.

-non rete accipitri tenditur
neque miluio,
Qui malè faciunt nobis, illis qui
nihil faciunt, tenditur:
Quia enim in illis fructus est, in
illis opera luditur.
Aliis aliunde est periculum, vnde
aliquid abradi potest:
Mihi sciunt nihil esse.

ACT. 2, SC. 3.

-actum (aiunt) ne agas.

ACT. 2, SC. 4.

-verum ita est,
Quot homines, tot sententiæ
suus cuique mos.

ACT. 3, SC. 2.

-cantilenam eandem canis.

IBIDEM.

Mihine domi est? imò quod aiunt
auribus teneo lupum.

ACT. 3, SC. 3.

-dictum sapienti sat est.

IBIDEM.

Solus est homo amico amicus.

ACT. 4, SC. 1.

Pol me detinuit morbus. P. Va-
de? aut qui? C. Rogas?
Senectus ipsa est morbus.

ACT. 4, SC. 4.

-nihil est Antipho
Quin malè narrando possit de-
prauarier.
Tu id quod boni est, exc erpis, di-
cis quod mali est.

ACT. 5, SC. 2.

Nostrapte culpa facimus, vt ma-
los expediat esse,
Dum nimium dici nos bonos stu
demus & benignos:
Ita fugias, ne præter casam, quod
aiunt.

IBIDEM.

-his nunc præmium est qui re-
cta praua faciunt.

ACT. 5, SC. 8.

Heus heus, quanta hæc mea pau
pertas est, tamen
Adhuc curaui vnum hoc quidé,
vt mihi esset fides.

ACT. 5, SC. 9.

verba fiunt mortuo.

ACT. 5, SC. 8.

Heus heus, quanta hæc mea pa
pertas est, tamen
Adhuc curaui vnum hoc quàm
vt mihi esset fides.

ACT. 5, SC. 9.

verba fiunt mortuo.

EX ALIIS COMICIS QVORVM comœdiæ nõ extãt, sed earum fragmẽta duntaxat.

(Seruatus est autem ordo alphabeticus vt suprà in Græcis comicis.

EX AFRANIO.

Hem iste parentum est vitabilis liberis,
Vbi malunt metui quàm vereri se à suis.

EX EODEM.

Formosa virgo est. dotis dimidiũ vocant
Isti qui dotes negligunt vxorias.

EX EODEM.

Si possent homines delinimenti capi,
Omnes haberent nunc amatores anus.
Ætas & corpus tenerum & mo rigeratio.

Hæc sunt venena formosarum mulierum.

Mala ætas nulla delinimenta inuenit.

Hæc sunt venena fœminarum malarum.

Mala ætas nulla delinimenta habet.

EX CÆCILIO.

Quanquam ego mercede hîc conductus tua aduenio,
Ne tibi me esse ob eam rem reare obnoxium.
Audibis malè si malè dicis mihi.

EX EODEM.

Ædepol senectus, si nihil quicquã aliud vitii
Apportes tecum, quum aduenis, vnum id sat est,
Quòd diu viuendo, multa quæ non vult videt.

EX EODEM.

Tum equidem in senecta hoc deputo miserrimum,
Sentire ea ætate esse se odiosum alteri.

Quamuis autem in vtroque loco de re agatur eadem, & apud Ciceronem hic illum proximè sequatur, ex duabus tamen sunt tragœdiis, nimirum ille ex Plotio, hic autem ex Hephæstione.

EX EODEM

S. Is demum miser est qui ærumnam suam nequit
Occultare. M. Ferre ita me vxor forma & factis facit.
Si taceá, tamé indicium est: quæ nisi dotem, omnia
Quæ nolis, habet. qui sapit, de me discet, qui quasi
Ab hoste captus, liberè seruio, salua vrbe atque arce.
Quæ nihil quicquam placet, eo priuatum, vin' me seruatum?
Dum eius mortem inhio, egomet viuo mortuus.

EX EODEM.

S. Sed tua morosáne vxor quæso est?
M. Quam rogas?
S. Quî tandem? M. Tædet métionis: quæ mihi, vbi domum
Aduenì, ac sedi, extemplo suauiũ datat ieiuna anima.
S. Nihil peccat de suauio: vt de uomas volt quod foris poraueris.

EX EODEM.

Is demum infortunatus est homo pauper,
Qui educit in egestate liberos, cui

EX EODEM

S. Is demum miser est qui ar-
mnam suam nequit
Occultare. M. Ferre ita me mo-
forma & factis facit.
Si taceã, tamẽ indicium est: ge-
nihi dorem, omnia.
Quæ nolis, habet. qui sapit, de-
discet, qui quasi
Ab hoste captus, liberè seruis-
ua vrbe arque arce.
Quæ nihil quicquam placet
priuatum, vin' me seruare
Dum eius mortem mihi, ego
viuo mortuus.

EX EODEM.

S. Sed tua morosine vi
so est?
M. Quam rogas?
S. Quî tandem? M. Tra
tionis: quæ mihi, vbi de
Aduenî, ac sedi, extemplo
datat ieiuna anima.
S. Nihil peccat de suauio: v
uomas volt quod foris
ueris.

EX EODEM.

Is demum infortunatus est
mo pauper
Qui educit in egestate liberos.

fortuna
Et res est vt continuò pateat. nã
opulento famam
Facilè occultat factio.

EX EODEM.

-Deum qui non summum putet,
Aut stultum aut rerum imperitũ
esse existima.
Cui in manu sit quem esse demẽ-
tem velit,
Quem sapere, quem sanari, quem
in morbum iniici.
Quem cõtrà amari, quem accer-
siri, quem expeti.

Extant autem hi Euripidis versus apud Stobęum quorum interpretationem in prioribus illis Cæcilii habemus,

Ἔφυτα δ' ὅστις μὴ θεὸν κρίνει μέ-
γαν,
Καὶ τῆδ' ἁπάντων δαιμόνων ὑφ-
ήτατον,
Ἢ σοφὸς ὤδιν, ἢ κακῶς ἄπειρος ὤν,
Οὐκ οἶδε τὸν μέγιστον ἀνθρώποις
θεόν.

Nam & Cæcilium de Amore hîc loqui, ex Cicerone discimus, Tusc. 4.

EX EODEM.

sæpe est etiam sub palliolo sordido sapientia.

EX EODEM.

Sæpe est etiam sub palliolo fœdo sapientia.

EX NÆVIO.

Ædepol Cupido, quum pusillus sis, nimis multum vales.

EX EODEM.

Tu pueri pusilli simile es, quia enim ad os fers quicquid nactus es.

EX EODEM.

Qui habet vxorem sine dote, pānum positum in purpura est.

EX EODEM.

Malè parta malè dilabuntur.

EX L. POMPONIO.

Ego rumorem parui facio, dum
sit rumen qui impleam.

EX L. POMPONIO

Ego rumorem parui facio, dum sit rumen qui impleam.

EX SEXTO TVRPILIO.

Nunc me ex aliorum ingeniis iudicat,
Intercapedo quorum amicitias leuat.

EX EODEM.

Ego ædepol docta dico, quæ mulier volet sibi
Summum amicum esse indulgentem & diutinum,
Modicè atque parcè eius serui ad cupidines.

EX EODEM.

Profectò vt quisque minimo contentus fuit,
Ita fortunatam vitam duxit maximè,
Vt philosophi aiunt isti, Quiduis satis est.

DE PVBL

Gellius libri

Publius mimo
que habitus
indicaretur.
in Laberii mal
gentia offendeba
probationes sibi
Laberii mimos
Publii sententia
lapide, & ad co
sum accõmoda
sunt iste singul
sententiæ, quas lib
scribere,

Malum consili
tari non pot
Beneficium da
quo dedit.
Feras, non cul
non potest.
Cui plus licet q
vult quàm li
Comes facund
culo est.
Frugalitas mis
Hæredis fœtus
est.

DE PVBLIO SYRO

Gellius libri 17 capite 14.

Publius mimos scriptitauit, dignúsque habitus est qui super Laberio iudicaretur. C. autem Cæsarem ita Laberii maledicentia & arrogantia offendebat vt acceptiores & probatiores sibi esse Publii quàm Laberii mimos prædicaret. Huius Publii sententiæ feruntur pleræque lepidæ, & ad communem sermonum usum accõmodatissimæ. Ex quibus sunt istę singulis uersibus circumscriptæ, quas libitum est hercle adscribere,

Malum consilium est quod mutari non potest.

Beneficium dando accepit, qui digno dedit.

Feras, non culpes, quod vitari non potest.

Cui plus licet quàm par est, plus vult quàm licet.

Comes facundus in via pro vehiculo est.

Frugalitas miseria rumoris est bo(ni.

Hæredis fletus sub persona risus est.

Furor fit læsa sæpius patientia.

Improbè

Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit.

Ita amicum habeas, posse vt fieri hunc inimicum putes.

Veterem ferendo iniuriam, inuitas nouam.

Nunquam periculum sine periculo vincitur.

Nimium altercando veritas amittitur.

Pars beneficii est, quod petitur si belle neges.

Furor fit læsa sæpius patientia.
Improbè
Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit.
Ita amicum habeas, posse ut fiat hunc inimicum putes.
Veterem ferendo iniuriam, inuitas nouam.
Nunquam periculum sine periculo vincitur.
Nimium altercando veritas amittitur.
Pars beneficii est, quod petitur belle neges.

PVBLII SYRI MIMI, SEV SENTENtiæ selectæ olim ex eius mimis, & postea in quosdam velut cōmunes virtutum & vitiorum locos digestæ,

Cum D. Erasmi explicatione.

DE PRVDENTIA & sagacitate in rebus agendis.

Bonum est fugienda aspicere alieno in malo.

Quid tibi sit fugiendum, id discas non tuo malo, sed ex aliorum malis exemplum sumito.

Ex vitio alterius sapiens emendat suum.

Ex *alienis erratis sapiens colligit quid sibi sit cauendum.*

Deliberandum est diu quod statuendum est semel,

De quo non potes nisi semel statuere, ueluti de matrimonio, de hoc diu deliberandum est priusquam aggrediaris.

Deliberare utilia, mora est tutissima.

Tutissimũ est esse lẽtas consultationes. Nam precipitata consilia plerunque sunt inauspicata.

Diu apparandum est bellum, vt vincas celerius.

Qui in aggrediendo nimium properant, aliquando tardius conficiunt. Mora in apparando non dispendium est, sed lucrum ad negotium citò conficiendum.

Ducis in consilio posita est virtus militum.

Frustra sunt fortes milites, ni ducis prudentia regantur.

Mora omnis odio est, sed facit sapientiam.

Molesta est mora in omni re, tamen ea nos reddit sapientes, nequid agamus temere aut inconsultò.

Animus vereri qui scit, scit tutò aggredi.

Qui intelligit periculũ, is nouit cauere periculũ. Temeritas autem periculosè rem aggreditur, quia nescit timere.

De quo non potes nisi semel pœ-
re, velucis de matrimonio. Iu-
dium deliberandum est priusquã
aggrediaris.

Deliberare vtilia, mora ci-
tissima.

Tutissimũ est esse tardus cunc-
tes. Nam præcipitata cæ-
runque sunt inauspicata.

Diu apparandum est bellum,
vincas celerius.

Qui in aggrediendo nimium ti-
rant, aliquando intempes-
tiuant. Mora in apparando
dispendium est, sed maturum ne-
gotium citò conficiendum.

Ducis in consilio posita sa-
tus militum.

Frustra sunt fortes milites, nisi
prudentia regantur.

Mora omnis odio est, tardi-
sapientiam.

Molesta est mora in omnibus, tar-
danes reddit sapientes. Ne
agamus temere aut inconsi-

Animus veteri qui scit, sic
aggredi.

Qui intelligit periculũ, vitabit
uere periculũ. Temerarius
periculo se vem[illegible]

Aspicere oportet quæ possis de-
perdere.

Serua quod nolis perire. Oculus an-
tem, hoc est præsentia domini, o-
ptimus rei custos. (cali o.

Cauendi nulla est dimittenda oc
Nunquam satis caueris. Aliquan-
do nocendi est omittenda occasio,
cauendi nunquam. (pori.

Honestè seruit, qui succumbit tẽ-
Honestum est seruire tempori, & ce-
dere fortunæ ad tempus.

Quum vitia prosunt, peccat qui
rectè facit.

Quum expedit esse malos, tum no-
cet esse bonos: & quũ præmiũ est
malefactis, tũ benefactis pœna est.

Etiam obliuisci quod sis, interdũ
expedit.

Expedit aliquoties meminisse magis
quid præsens tempus & res po-
stulet quàm tua dignitas.

Futura pugnant, vt se superare si-
nant.

Sic instãt futura mala, vt tamẽ vin
ci vitarique possint prudentia.

Habet suũ venenũ blanda oratio.
Insidiosa est blandiloquẽtia, & mel
le litum venenum. (crimina.

Difficilẽ oportet aurẽ habere ad

Ne facilè credas accusanti quempiã.

De inimico ne loquare, malum si cogites.

Si cogitas nocere inimico, caue loquaris malé. cauebit enim ille. Stultum est igitur maledicere. Nã si amicus est, iniquè facis: sin inimicus, minus illi nocebis. In meo veteri codice erat, Sed cogites: vt sit sensus, Inimico palã ne detrabas, sed apud te tacitus cogita.

DE TEMERITATE & stultitia.

Grauis animi pœna est quẽ post factum pœnitet.

Magnã pœnam dedit quem pœnitet facti.

Ad pœnitendum properat, citò qui iudicat.

Ne statim pronunties. Nam præcipitati iudicij sæpe pœnitet.

Bene perdit nummos, iudici qui dat nocens.

Qui corrumpit iudicẽ pecunia, quã fit nocens, perdit eã, sed suo bono: proindè

Ne facilè credas accusanti quem

De inimico ne loquare, malum

cogites.

Si cogitas nocere inimico, tu

quæris malè. caubit enim ille

Stultum est igitur maledicum

si amicus est, iniquè faciun

micus, minus illis noceb

veteri codice erat, Sed cogi

sit sensus, Inimico palã ne

tas, sed apud te tacitus cogi

DE TEMERITATE & stultitia.

Gratis animi pœna ist qui

factum pœnitet.

Magnã pœnam dedit qui

facti.

Ad pœnitendum properat,

qui iudicat.

Ne statim pronunties. Nam

pitati iudicij sæpe pœnit

Bene perdit nummos, iudic

dat nocens.

Qui corrumpit iudicẽ pœnit

fit nocens, perdit tã, sed

pœ

proinde bene perdit.

Ridiculum est odio nocentis perdere innocentiam.

Stultũ est sic odisse peccatũ, vt ipse pecces: veluti si quis ob impudicã vxorem veneno tollat adulterũ, & sic puniat adulterium, vt ipse fiat veneficus.

Malum consilium est quod mutari non potest.

Nunquã te inuoluas eiusmodi nodo, vt explicare te non possis.

Contemni est leuius quàm stultitia percuti.

Satius est contẽni ob virtutẽ quàm stultum quid agere.

Facilitas animi ad partem stultitiæ rapit.

Facilè adducitur ad vitia, qui facilis est animo.

Mortuo qui mittit munus, nil dat illi, adimit sibi.

Olim solebãt inferias exhibere mortuis. hoc perit viuis, & nihil accipit mortuus.

Absentẽ lædit qui cũ ebrio litigat.

Mens enim ebrii non adest cum qua loquendum est. itaque perinde est acsi non adesset ipse.

Frustra, quũ ad senectam ventum est, repetas adolescentiam.

Non licet reiuuenescere. proinde seni tractanda sunt senilia.

Male secum agit æger, medicum qui hæredem facit.

Inuitat enim vt occidat.

-improbè-

Neptunum accusat qui iterum naufragium facit.

Qui semel expertus, iterũ exponit se periculo, imprudenter accusat fortunam.

Inuitum quum retineas, exire incitas.

Qui nõ cupit manere, hunc quo magis retines, hoc magis cupit abire.

Malæ naturæ nunquam doctrina indigent.

Ad mala uel citra doctorem sumus idonei: uirtus discitur.

Frustra, quú adsenectam venem est, repetas adolescentiam.
Non licet reuocare, quæ iam præterierunt multa sunt similia.

Male secum agit æger, medicum qui impedit.
Inuitas enim vt occidat.

Neptunum accusat qui suum naufragium facit.
Qui semel expertus, iterú expetit periculo, imprudentia magis quàm fortunam.

Inuitum quum retineas, cunctatio citas.
Qui nõ cupit manere, hunc quo minus venias, hoc magis cupit ire.

Malæ naturæ nunquam dolus indigent.
Ad malos vel citra dolum satis idoneus: quia virtus deficitur.

DE DISSIMVLATIONE, FICTIONE, & MENDACIO.

Bonitatis verba imitari, maior malitia est.
Qui malus est & bene loquitur, is plus quàm malus est.

Malus vbi bonum se simulat, tũc est pessimus.
Dissimulata malitia pessima est.

Timidus vocat se cautum, parcũ sordidus.
Suis quisque vitiis blãditur, ráque extenuat mutatis nominibus.

Falsum mal dictum, maleuolum mendacium est.
Qui conuitiatur & mentitur, is malitiosè mentitur.

Ficta, citò ad naturam recidérint suam.
Simulata non diu durant.

Graue est malũ omne quod sub aspectu latet.
Malũ illud est immedicabile quod prætextu bonæ rei personatum est.

Grauior inimicus, qui latet sub pectore.

Affectus vitiosus maximè nocet homini : at is latet sub pectore, nec potest excuti.

Homo semper in sese aliud fert, in alterum aliud cogitat.

Nemo non est dissimulator.

Hæredis fletus, sub persona risus est.

Fletus hæredis est risus personatus, id est dissimulatus. gaudet enim, etiam si fleat.

Cuius mortem amici expectant, vitam oderunt.

Eius vita sit inuisa oportet, cuius amici mortem optant.

Nil peccent oculi, si animus oculis imperet.

Oculos inculamus, quasi ministrēt occasionem multarum cupiditatum: at animus in culpa est qui oculis non imperat.

Astutè dum celatur, se ætas indicat.

Senectus celari non potest.

Fortè sic legendum est, Astu crimen celatur, ætas indicat. Tempus enim aperit omnia.

Grauior inimicus, qui latet sub pectore.

Affectus vitiosus maximè vitandus omnino: at is latet sub pectore, ne possit excuti.

Homo semper in sese aliud sentit, in alterum aliud cogitat.

Nemo non est dissimulator.

Hæredis fletus, sub persona risus est.

Fletus hæredis est risus personatus, id est dissimulatus. gaudet enim etiam si fleat.

Cuius mortem amici expectant, vitam oderunt.

Eius vita sit invisa oportet, cuius amici mortem optant.

Nil peccent oculi, si animus oculis imperet.

Oculos inculsamus, quasi minister occasionem multarum cupiditatum: at animus in culpa est, non oculis non imperat.

Astutè dum celatur, se prodit clam dicat.

Senectus celari non potest.

Fortè sic legendum est, Astutia dum celatur, ætas indicat. Tempus enim aperit omnia.

Inuitat culpam qui peccatũ præterit.

Qui dissimulat peccatum, is invitat ut iterum peccetur.

Bis peccas quũ peccanti obsequiũ accommodas.

Nam & illum adiuuas, & te eiusdem malefacti reum facis:

Bonis nocet, quisquis pepercerit malis.

Fit iniuria bonis quum impunitas datur malis. Pauciores enim boni futuri sunt, si liceat impunè malos esse.

Maledictum interpretando facies acrius.

Quidam excusant conuitium interpretatione, atque ita magis irritant.

DE SVSPICIONE.

Ad tristem partem strenua suspicio.

Suspicio plerunque vergit in partẽ deteriorem. Vel sic, *Qui parũ sunt felices, magis laborant suspicione.*

In calamitoso risus etiam iniuria est.

Miseri risu etiam offenduntur. Et quibus res sunt minus secundæ, ad suspicionē mali rapiunt etiam casu dictu.

DE CONSVETVdine & experientia.

Discipulus est prioris posterior dies.

Quotidiana rerum experientia reddimur sapientiores.

Hominē experiri multa pauperias iubet.

Paupertas ingeniosa est & artium repertrix.

Miseriam nescire est sine periculo viuere.

Qui sine periculo uixit, is feliciter uixit. Vita tuta quamuis humilis, felicissima est.

Mala est voluptas alienis assuescere.

Dulcis cibus alienus, sed fœda voluptas est assuescere alienis.

Grauissimum est imperium consuetudinis.

In calamitoso risus etiam inimicus est

Miseri risu etiam offenduntur. Quibus res sunt minus secundæ, ad suspitionẽ malè rapiunt etiam casu dicta.

DE CONSVETVdine & experientia.

Discipulus est prioris posterior dies.

Quotidiana rerum experientia dicitur sapientissima.

Hominẽ experiri multa quæ cauere non habet.

Paupertas ingeniosa est & ars reperitrix.

Miseriam nescire est sine periculo viuere.

Qui sine periculo vixit, is felicissimè vixit. Vita tuta quamuis humilis felicissima est.

Mala est voluptas alienis abstinere

Dulcis cibus alienus, sed fœdior ptas est assuescere alienis.

Grauissimum est imperium consuetudinis.

Consuetudo planè tyrannidẽ quandam obtinet in rebus humanis, adeo vt stultissima quæque, si semel inoleuerint, reuelli nõ possint.

Bonarum rerum nimia cõsuetudo pessima est.

Vilescit quod consuetũ esse cœperit.

DE AEQVITATE, fide, & bona conscientia.

Ab alio expectes alteri quod feceris.

Qualis fueris in alios, tales alii futuri sunt in te.

Fidem nemo vnquam perdit nisi qui non habet.

Pecuniã non perdit nisi qui habuit. At fidem is dicitur perdidisse, qui nõ habuit, id est qui perfidus fuit.

Fidem qui perdit, nil potest vltrà perdere.

Omnia perdidit qui fidẽ perdidit.

Fidem qui perdit, quo se seruet in reliquum?

Qui perdit pecuniã, habet in quod se seruet: qui fidẽ, nihil habet cui se seruet.

Fides, vt anima, vnde abiit, nunquam redit.

Vt vita semel amissa nunquam recertitur, sic nec fides.

Etiam in peccato rectè præstatur fides.

Ades seruãda est fides, vt etiam malis in rebus aliquando præstanda sit.

Etiam hosti est æquus qui habet in consilio fidem.

Qui sequitur quod dictat fides, non quod dolor, is etiã hostibus erit æquus.

Magis hæres fidus nascitur quàm scribitur.

Filius nascitur hæres, hæredipeta scribitur.

Mala causa est quæ requirit misericordiam.

Innocentia non eget misericordia, sed æquum desiderat iudicẽ. At cui fiducia rei tota est in misericordia iudicis, pessimã habet causam.

Iudex damnatur, quũ nocens absoluitur.

Quum absoluitur nocẽs, tunc iudex non innocens sit oportet.

Fides, vt anima, vnde abiit, nusquam redit.

Vt vita semel amissa nunquam reuertitur, sic nec fides.

Etiam in peccato rectè præstatur fides.

Adeo seruãda est fides, vt etiam malè in rebus aliquando præstanda sit.

Etiam hosti est æquus qui bonus in consilio fidem.

Qui sequitur quod dicat fides, is etiã hostibus est æquus.

Magis hæres fidus nascitur quàm scribitur.

Filius nascitur hæres, hæres scribitur.

Mala causa est quæ requirit misericordiam.

Innocentia non eget misericordia, æquum desiderat iudicẽ. Misericordia rei tota est in misericordia iudicis, pessimã habet causam.

Iudex damnatur, quũ nocens absoluitur.

Quum absoluitur nocẽs, tunc iudex non innocens sit oportet.

In malis sperare bonum, nisi innocens, nemo solet.

Bona conscientia facit vt in malis speremus superos auxiliaturos.

DE INIVRIA ET superbia.

Etiam qui faciunt, odio habent iniuriam.

Nolant sibi fieri iniuriam nec ii qui faciunt aliis.

Multis minatur qui vni facit iniuriam.

Omnes expectant iniuriã ab eo qui vni fecerit.

Mutat se bonitas, quũ irrites iniuria.

Boni fiunt mali, si prouoces.

Malè facere qui vult, nusquam nõ causam inuenit.

Malis nusquam deest occasio malè faciendi.

Maleuolus semper sua natura vescitur.

Etiam si deest præmium maleficij, tamen maleuolus fruitur sua malitia, & vel gratis malus est.

Graue crimen, etiam quum dictũ est leuiter, nocet.

Suspectum enim hominẽ facit, vtẽ in posterum diffidatur.

Illo nocens se damnat quo peccat die.

Quisquis admittit scelus, ilico sibi damnatus est iudice conscientia, etiãsi iudex nemo pronuntiet.

Aleator quãto in arte est melior tanto est nequior.

In mala re quo magis excellis, tanto scelestior es.

Mala est medicina vbi aliquid naturæ perit.

Medicina quæ lædit naturam, dura est, velut quæ membrum auferet.

Citò ignominia fit superbi gloria.

Arrogãtiã semper sequitur infamia. Et qui insolenter vtitur gloria, incidit in ignominiam.

Graue præiudicium est quod iudicium non habet.

Post præiudicia sequuntur iudicia, in quibus excutiuntur præiudicia. At graue est illud præiudiciũ quod nõ sequitur āliud iudiciũ

Graue crimen, etiam quum dimitti est leuiter, nocet.

Suspectum enim inimicũ facit, vltiorem in posterum diffidam.

Ille nocens se damnat quo peccat die.

Quisquis admittis scelus, illico damnatus est iudice conscientia, etiãsi iudex nemo pronuncies.

Aleator quãto in arte est melior tanto est nequior.

In malo eo quo magis excellis, eo fœdior es.

Mala est medicina vbi aliquid curat perit.

Medicina quæ lædit naturam, mala est, velut quæ membrum aufert.

Citò ignominia fit superbis gloria.

Arrogãtia, semper sequitur ignominia. Et qui insolenter vitam gessit, indelicto in ignominiam.

Graue præiudicium est quæstionis dicium non habet.

Post præiudicia sequuntur iudicia, in quibus excutiuntur præiudicia. At graue est illud præiudicium quod nõ sequitur aliud iudicium

sed ipsum iudicii loco est. Veluti si princeps præ se ferat animũ inimicum in quempiã, nullus est iudex qui secus ausit iudicare.

Heu quàm miserum est ab eo lædi de quo non possis queri.

Durum est lædi vel ab amico, vel à potente: quòd queri de altero nõ est honestũ, de altero nõ est tutũ.

Miserum est tacere cogi quod cupias loqui.

Durũ est, quã non licet loqui quod velis. Non illic multo minus licebit facere quæ velis, si loqui non licet.

Inferior horret, quicquid peccat superior.

Quod principes peccant, id recidit in malum plebis.

Malè imperando summum imperium amittitur.

Summũ imperiũ est bene imperare. id amittitur malè imperando. Siue, Nullũ imperium tam potens quod non amittatur si tyrannicè imperes.

DE AMBITIONE & cupiditate.

Alienum nobis, nostrum plus aliis placet.

Suæ quenque sortis pœnitet. Aliena miratur, verbo duntaxat. cæterùm si ad rem ventũ sit, pauci velint cum alijs commutare.

Alienum est quicquid optando euenit.

Id quod nostro studio paritur, verè nostrum est: quod votis contingit, alienum est, nempe quod fortuna possit eripere.

Etiam celeritas in desiderio mora est.

Cupienti etiam festinatio videtur mora.

Cui plus licet quàm par est, plus vult quàm licet.

Cui plus permittitur quàm æquũ est, is plus sibi sumit quàm oportet. Hoc conuenit in tyrannos & vxores.

Instructa inopia est, in diuitiis cupiditas.

Cupere quũ abundes, inopia quædã

DE AMBITIONE & cupiditate.

Alienum nobis, nostrum [illegible] aliis placet.

Sua quenque seruitus premit. Admiratur, verbo dumtaxat. imò si ad rem ventū sit, pauci sint cum alijs commutat.

Alienum est quicquid optan[illegible] euenit.

Id quod nostro studio paritur, nostrum est: quod vitio nostro alienum est, nempe quod fortuna possit eripere.

Etiam celeritas in desiderio [illegible] ra est.

Cupienti etiam festinatio visa mora.

Cui plus licet quàm par est, [illegible] vult quàm licet.

Cui plus permittitur quàm æquum est, is plus sibi sumit quàm petet. Hoc conuenit in tyrannos, vxores.

Instructa inopia est, in diuitijs [illegible] piditas.

Cupere quæ abundes, inopis quæ

est non expedita, sed instructa & onusta, quasi dicas dines inopia.

Effugere cupiditatem, regnum est vincere.

Vincere auaritiam aut iram plus est quàm regnum.

Lasciuia & laus nunquam habēt concordiam.

Intemperantia semper obnoxia est infamiæ.

DE BENEFICentia.

Frustra rogatur qui misereri non potest.

Qui non potest mollescere precibus, quid opus est hunc rogare?

Ingenuitatem lædis, quum indignum rogas.

Seruile est supplicem esse homini indigno. læditur igitur ingenuitas.

Bona comparat præsidia misericordia.

In alios misericors, meretur vt in se fauōtes sint alii, siquid inciderit.

Homo qui in homine calamitoso est misericors, meminit sui. *Intelligit enim sibi posse accidere vt sit opus auxilio.*

Habet in aduersis auxilia, qui in secundis commodat.

Qui quũ feliciter agit, alius subuenerit, huic alii subuenient in rebus aduersis.

Benignus etiam dandi causam cogitat.

Qui liberalis est, non expectat vtro getur, sed vltrò quærit at occasionem largiendi.

Bis est gratum, quod opus est vltrò si offeras.

Beneficium precibus extortum magnã gratiæ partem perdidit: quod vltrò oblatum est, id bis gratum.

Inopi beneficium bis dat qui dat celeriter.

Bis gratũ est beneficiũ, quòd statim promptèque datur egenti.

Minus decipitur, cui negatur celeriter. *Genius.*

Min' enim diu sperat, & frustratur

Pars beneficii est, quod petitur si bene neges.

Quidã ita molestè dant, vt gratiã amittant beneficii: quidam adeo

cimodè negan
disse.
beneficium dan
gno dedit.
beneficium digr
obligas.
Virtuti enim da
tæ beneficio b
mnes vtitur.
Bonus animus
obsequium a
Qui probus est i
peccanti absen
Eodem animo
tur quo datu
beneficium dar
stè petit.
Non debet vti be
ipse nemini be
Fraus est accip
sis redd
Dolus est accipe
quã cui non
dere.
Beneficiũ acci
Felicius est de
dit enim lib
tur alterius
Beneficia pl
reddere.
Ingratis nem

cõmodè negant, vt videantur dedisse.

Beneficium dando accepit, qui digno dedit.

Beneficium dignis vbi das, omnes obligas.

Virtuti enim datur, non homini: & tuo beneficio bonus in cæteros ómnes vtitur.

Bonus animus nunquam erranti obsequium accommodat.

Qui probus est ipse, nunquã alteri peccanti assentitur.

Eodem animo beneficium debetur quo datur.

Beneficium dare qui nescit, iniustè petit.

Non debet vti beneficiis aliorũ, qui ipse nemini benefacit.

Fraus est accipere quod non possis redd re.

Dolus est accipere beneficiũ à quoquã cui non possis tantundẽ reddere.

Beneficiũ accipere, libertatẽ vendere est.

Felicius est dare quàm accipere. Perdit enim libertatẽ, quisquis vtitur alterius beneficio.

Beneficia plura recipit qui scit reddere.

Ingratis nemo plura committit.

quos experimur gratos, in hos maiora conferimus.

Beneficium se dedisse qui dicit, petit.

Cõmemoratio beneficii dati, est reposcentis gratiam.

Beneficium sæpe dare, docere est reddere.

Qui sæpius bene meretur de aliquo is prouocat ad gratitudinẽ quadam pertinacia benefaciendi.

Diues quod donat, timeas: citò raptum venit.

[*Diuites enim apud egenos collocant beneficia, vt sibi deditos habeant, & ad singula momenta exprobratione coerceant*]

Erasmus autẽ legẽs, Dies, *sic exponit*, *Quod subitò contingit, subitò solet auferre fortuna.*

Cui semper dederis, vbi neges, rapere imperes.

Qui assuenerit semper accipere, is putat iam sibi deberi quod datur, adeo vt si negaris, paratus sit eripere ui. Hoc *ad principes peculiariter attinet.*

Damnare est obiurgare, quũ auxilio opus est.

Quum

quos experimur gratos, in hi
maiora conferimus.

Beneficium se dedisse qui dicit
petit.

Cõmemoratio beneficiidati, est re
scentu gratiam.

Beneficium sæpe dare, docet
reddere.

Qui sæpius bene meretur de ho
is prouocat ad gratitudinẽ ex
dam pertinacia beneficiendo.

Diues quod donat, timeas ne ci
ptum venit.

[Diuites enim apud egenos cultu
beneficia, vt sibi debitus habe
& ad singula momenta ex
bratione coerceant]

Erasmus auctẽ legẽs, Dies fe rep
Quod subitò contingit, subi
let auferre fortuna.

Cui semper dederis, vbi nega
pere imperes.

Qui assuenerit semper accipe
putat iam sibi deberi quod de
adeo vt si negaris, paratus sit
pere ui. Hoc ad principes pe
liariter attinet.

Damnare est obiurgare, qui
lio opus est.

Quũ amicus afflictus eget auxilio,
tũ obiurgare non est officiosum,
sed dãnare est. Primũ eximendus
est calamitati, postea obiurgandus
quòd sua culpa in eã inciderit.

Crudelis in re aduersa & obiurga
tio.

Consolandus est amicus, non obiur-
gandus in rebus afflictis.

Dixeris maledictum, quũ ingra-
tum hominem dixeris.

Ingratitudo omnia nitia in se com-
plectitur. Nullum igitur convi-
tiũ dici potest contumeliosius.

Ingratus vnus miseris omnibus
nocet.

Vnius hominis ingratitudo facit ut
nec gratis succurratur quũ egẽt.

Malignos fieri maximè ingrati
docent.

Ingrati faciunt ut qui benigni fue-
rint, contractius donẽt. Hos enim
malignos uocat, id est parcos.

DE AVARITIA.

Inopiæ pauca desunt, auaritiæ
omnia.

Multa desiderat pauper ad vitæ

vsum, sed auarus magis eget, quòd nec id habet quod habet.

Luxuriæ desunt multa, auaritiæ omnia.

Multis eget profusor, auarus eget omnibus. Illi multis est opus, qui multũ absumit: huic nihil est satis, quum sit insatiabilis.

Tã deest auaro quod habet, quàm quod non habet.

Auarus enim non magis vtitur suis quàm alienis: vtriusque igitur ex æquo caret.

Auarus damno potius quàm sapiẽs dolet.

Sapiens non cruciatur damnis rerũ, sed is qui magni facit pecuniam.

Auaro quid mali optes, ni vt viuat diu?

Propterea quòd miserrimè viuat. Sũmum igitur malũ optat qui optat ei diutinam vitam.

In nullum auarus bonus, in se pessimus.

Nulli benefacit auarus, se verò etiam discruciat custodia rerum suarum.

Auarus nisi quũ moritur, nil rectè facit.

Etenim quũ moritur, tum demũ per-

rsum. sed auarus magis eget, qui
nec id habet quod habeat.

Luxuriæ ceciuit multa, auaritiæ
nulla.

Malus eget prosper, auarus
miser. illi multis ē re-
multis adsunt: huic nihil
tis, quum sit insatiabilis.

Ta deest auaro quod habet, q
quod non habet.

Auarus enim non magis vitio
quam alienis: vnius quæ
a quo caret.

Auarus damno potius quàm
dolet.

Si eos non cruciatur damnos
sedus qui magni facit pecunia

Auaro quid mali optes, nisi v
diu?

Proptereà quòd miserrimè vivo
nunquam igitur malè optat qui
ei diuturnam vitam.

In nullum auarus bonus, in
simus.

Nulli benefacit auarus, se vero
discruciat custodiæ rerum, quas

Auarus nisi qui moritur, nihil
facit.

Ecquis quē moritur, tam deni

mittit alios suis opibus frui.

Auarus ipse miseriæ causa est suæ.

Nā sua sponte & volēs pauper est.

Auarum facilè capias, vbi non sis idem.

Auarum facilè falles, nisi sis idem quod ille est, id est auarus & ipse.

Negandi causa auaro nunquam deficit.

Qui nō dat libenter, semper aliquā inuenit causam cur non det.

Malus est vocandus qui sua causa est bonus.

Qui bene facit cōmodi sui causa, is malè facit.

DE FORTITVDINE animi.

Est honesta turpitudo pro bona causa mori.

Gloriosa est infamia vitam impendere iustitiæ.

Bona turpitudo est quæ periculum vindicat.

Tutor vtilis est per quem arcemus ab his quæ periculosa sunt.

In rebus dubiis plurimi est audacia.

Multũ ualet audacia, quũ res est dubia, id est periculosa.

Grauis animus dubiam non habet sententiam

Vir constans certa habet consilia.

Nunquam periculum sine periculo vincitur.

Audendum est aliquo pacto, si cupias effugere periculum. Nã qui timet omnia, nunquã sese explicabit.

Contumeliam non fortis potest nec ingenuus pati.

Ingenuitas non recipit contumeliam.

Generosus animus impatiens est cõtumeliæ.

Inuidiam ferre aut fortis aut felix potest.

Fortunati negligunt inuidiã: vir fortis contemnit.

Aliena homini ingenuo acerba est seruitus.

Durum est seruire ei qui liber sit natus.

Veterem ferendo iniuriam inuitas nouam.

In rebus dubiis plerumq; est audacia.

Multũ valet audacia, quãtu q; fabia, id est periculosa.

Grauis animus dubiam non habet sententiam

Vir constans certa habet consilia.

Nunquam periculum sine periculo vincitur.

Audendum est aliquo pacto, si copias effugere periculum. Nã timet omnia, nunquã sese capiet cabit.

Contumeliam non fortis potest nec ingenuus pati.

Ingenuitas non recipit contumeliam.

Generosus animus impatiens est tumeliæ.

Inuidiam ferre aut fortis aut felix potest.

Fortunati negligunt inuidiã: virtus contemnit.

Aliena homini ingenuo acerbũ est seruitus.

Durum est seruire ei qui liber fuerit.

Veterem ferendo iniuriam inuitas nouam.

Si sinas impunitum peccatũ, facis vt iterum libeat peccare.

Inimicum vlciſci, vitam accipere est alteram.

Iucundissima res est vindicta, & velut altera vita. Primũ vitã tuentur suam, deinde capit voluptatem ex vltione.

In vindicando criminosa est celeritas.

Ne sis præceps ad vltionem. Alii codices habent, *In udicando*, vt sit sensus, *Ne sis ad iudicandum præceps.*

DE IRACVNDIA.

Iracundiam qui vincit, hostem superat maximum.

Fortissimum est iram suam vincere.

Grauissima est probi hominis iracundia.

Vir bonus vt tardius, ita grauius irascitur, si nicta sit illius bonitas

Bonum apud virum citò moritur iracundia.

Apud malos viros ita tardissimè senescit, apud bonos citò.

Cõsilio melius vincas quàm iracundia.

Prudentia citius efficies quæ voles quàm uiolentia & ferocitate.

Homo extra corpus est suum quũ irascitur.

Non est apud se quisquis irascitur.

Iratus etiam facinus consilium putat.

Qui irascitur, etiam scelus putat iudicio rectéque fieri.

Iratum breuiter vites, inimicum diu.

Ira statim subsidit, odiũ diuturnũ est. Odit autem quisquis est inimicus. Ab hoc igitur diu cauendum est, imò semper.

Furor fit læsa sæpius patientia.

Lenes quum sæpius prouocantur, tandẽ iritati grauius irascuntur, quia rarius & serius cõmouentur.

Eripere telũ, nõ dare irato decet.

Irato non est danda occasio nocendi sed potius adimenda.

Inuidia tacitè, sed minutè irascitur

Inuidus habet irã suã, sed dissimulatã & minutam, hoc est de re nihili.

Cõsilio melius vincas quàm iracundia.

Prudentia citius efficies quæ vis quàm violentia & seruitus.

Homo extra corpus est suum qui irascitur.

Non est apud se quisquis irascitur.

Iratus etiam facinus consilium putat.

Qui irascitur, etiam scelus putat iusticia rectèque fieri.

Iratum breuiter vites, inimicum diu.

Ira statim subsidit, odiũ diutinum est. Odit autem quisquis inimicus. Ab hoc igitur diu cauendum est, imò semper.

Furor fit læsa sæpius patientia.

Lenes quum sæpius prouocati tandẽ irritati grauius irascuntur, quia rarius & serius commouentur.

Eripere telũ, nõ dare irato debes.

Irato non est dandæ occasio nocendi sed potius adimendæ.

Inuidia tacitè, sed minutè irascitur.

Inuidus habet irã suã, sed dissimulatã & minutam, hoc est dicere nihili.

Fulmen est vbicum potestate habitat iracundia.

Potens quũ irascitur, fulminat, non irascitur.

DE SEVERITATE

Bono iustitiæ proxima est seueritas.

Seueritas enim est iustitia rigidior & exactior, uergens tamẽ ad inclementiam.

Crudelem medicum intemperans æger facit.

Ægroti intemperantia facit ut medicus cogatur ad duriora media descendere, nempe sectionem, aut ustionem, & similia.

DE CLEMENTIA & patientia.

Iniuriarum remediũ est obliuio.

Vindicta non medetur iniuriis tibi factis, sed obliuio optimè.

Id agas nequis tuo te merito oderit.

Odium effugere non possumus: ne quis nos meritò oderit, id cauere possumus.

Ignoscere humanum, vbi pudet cui ignoscitur.

Non ignoscendum est nisi pœniteat facti.

Bis vincit qui se vincit in victoria.

Qui moderatè utitur victoria, bis vincit: primũ, hostẽ, deinde animum.

Fer difficilia, vt facilia leuius feras.

Exerce te rebus difficilioribus, ut alia facilius feras.

Feras, non culpes, quod mutari non potest.

Quod mutari corrigíque nõ potest, id tacitè ferendum est, non uituperandum.

Dimissum quod nescitur, non amittitur.

Non est damnũ quod non percipis.

Bonum quod est, supprimitur, nequaquam extinguitur.

Veritas & iustitia premi potest ad

Id agas nequis tuo te merito oderit.

Odium effugere non possumus: quis nos meritò oderit, id cauere possumus.

Ignoscere humanum, vbi peccat cui ignoscitur.

Non ignoscendum est nisi pœnitenti facti.

Bis vincit qui se vincit in victoria.

Qui moderatè utitur victoria, bis vincit: primùm, hostẽ, deinde animum.

Fer difficilia, vt facilia leuiùs feras.

Exerce terebus difficilioribus, vt alia facilius feras.

Feras, non culpes, quod mutari non potest.

Quod mutari corrigique nõ potest, id tacitè ferendum est, non accusandum.

Dimittium quod nescitur, non admittitur.

Non est damnũ quod non percipio.

Bonum quod est, supprimitur, sed quamquam extinguitur.

Veritas & iustitia premi potest, sed

tempus, sed emergit postea.

Bene cogitata si excidunt, non occidunt.

Quod rectè proposueris, etiamsi ad tẽpus excidit, tamen non omnino perit.

DE METV.

Quotidie damnatur qui semper timet.

Qui sibi conscius semper timet supplicium, is quotidie damnatur.

Minus est quam seruus dominus qui seruos timet.

Infra seruos est qui seruos suos timet, nempe malè sibi conscius.

Heu quàm miserum est fieri metuendo senem!

Miserrimũ est consenescere metu mali quod non aduenerit.

Metus quum venit, rarum habet somnus locum.

Timor abigit somnũ: aut, Non est *dormitandum in periculo.*

Multos timere debet quem multi timent.

Quẽ multi timẽt, hunc pauci amãt.

is igitur uicissim timeat oportet à quibus timetur.

Stultum est timere quòd vitari non potest:

Veluti mortem, aut aliud fatale incommodum.

Non citò ruina perit vir qui ruinam timet.

Non facilè opprimitur incommodo qui præcauet incommodum, & non facilè opprimitur periculo qui periculum obseruat.

Inimicum quanuis humilem docti est metuere.

Sapientis est, non contemnere hostẽ quantumuis humilẽ. Potest enim per occasionem nocere.

Etiam capillus vnus habet vmbram suam.

Nihil est tam minutũ quod non possit aliquid.

Magno cum periculo custoditur quod multis placet.

Difficile est seruare quod expetunt multi, veluti pecuniam aut formosam vxorem.

Fatetur facinus is qui iudicium fugit.

Qui detrectat iudicium, indicat se sibi conscium esse.

DE DOLORE.

Animo dolenti nihil oportet credere.

Quandiu doles, nequid tibi ipsi fidas. nihil enim sani suadet dolor. Expecta donec residat ægritudo, tum statue quid uelis loqui aut facere.

Cuiuis dolori remedium est patientia.

Omnis dolor lenitur patientia. Alia aliis malis sunt remedia: at patientia commune est malorum omnium lenimentum.

Etiam innocentes cogit mentiri dolor.

In tormentis sæpe mentiuntur etiã innocentes adacti cruciatu.

Heu, dolor quàm miser est, qui in torméto vocem non habet.

In tormẽtis verum exquiritur. Aq; quidã ita torquẽtur, ut non ausint uerũ dicere, scientes quid nelit taceri qui torquet. (uenit.

Homo nescit si dolore fortunã i-

is igitur uicissim timeat ipse à quibus timetur.

Stultum est timere quòd vitari non potest:

Velut mortem, aut aliud fatale incommodum.

Non citò ruina perit vir quietus nam timet.

Non facilè opprimitur incommodo qui præcauet incommodum, & non facilè opprimitur periculo qui periculum obseruat.

Inimicum quamuis humilem fugere est metuere.

Sapientis est, non contemnere inimicum quantumuis humilẽ. Potest enim per occasionem nocere.

Etiam capillus vnus habet umbram suam.

Nihil est tam minutũ quod non possit aliquid.

Magno cum periculo custoditur quod multis placet.

Difficile est seruare quod cupiunt multi, velut pecuniam autfamosam uxorem.

Facetus facinus is qui iudicium fugit.

Non sentitur dolor, quo paratur aliquid commodi.

Læso doloris remedium inimici dolor.

Suum malum minus sentit qui potest vlcisci.

DE FAMA ET gloria.

Ad calamitatem quilibet rumor valet.

Tristia facilè sparguntur in vulgus quæ recta sunt & honesta vix creduntur.

Damnum appellandum est, cum mala fama lucrum.

Lucrum cum iactura famæ damnũ est, non lucrum.

Frugalitas miseria est rumoris boni.

Esse frugalẽ rumor quidẽ bonus est, sed infelix, & parum vulgo laudatus, cui profusio magis placet. Vel Qui laudatur frugalis, is non laudatur, vt miseria accipiatur pro inopia seu penuria. Potest & sic accipi, Frugalitas est parsi-

Non sentitur dolor, qui passu liquid commodi.

Ixſo doloris remedium iniqui dolor.

Suum malum minus sentit, qui potest vlcisci.

DE FAMA ET gloria.

Ad calamitatem quilibet rumor valet.

Tristia facilè spargunturin vulgus quæ recta sunt & bonesta vix creduntur.

Damnum appellandum est cum mala famâ lucrum.

Lucrum cum iactura famæ damnum est, non lucrum.

Frugalitas miseria est rumoris boni.

Esse frugalè rumor quidè bonus, sed infelix, & parum vsitatus, cui professio magis placet. Vel Qui laudatur frugalis, non laudatur, vt miseria accipiatur pro inopia seu penuria. Sed & sic accipi, Frugalitas est pau-

moniæ vitiũ, sed sub honesto laudatóque nomine.

Laus vbi noua oritur, etiam vetus admittitur.

Si iterũ rectè facies, efficies vt superiori de te famæ fidem habeant homines.

Loco ignominiæ est apud indignum dignitas.

Honor cõmissus indigno, non honestat eum, sed magis dedecorat.

Bonà fama in tenebris proprium splendorem obtinet.

Decus rectè factorum non potest obscurari. Lucet enim in ipso pectore, si non respondet opinio populi.

Bona opinio homini tutior pecunia est.

Tutius est habere bonã famã quàm diuitias.

Honestus rumor alterum est patrimonium.

Tantundẽ ferè valet honesta fama, quantum patrimonium.

Heu quàm difficile est gloriæ custodia.

Fama honesta facillimè contaminatur, & difficilius est eam tueri quàm parare.

DE FORTVNA ET rebus aduersis.

Ex hominum quæstu facta fortuna est dea.

Studium lucri facit vt fortuna credatur esse dea quæ faueat. Aut Ex *questu, i. querimonia. Nã illi imputant siquid acciderit aduersi.*

Fortunam citius reperias quàm retineas.

Difficillimũ est retinere fortunã ne mutetur. maior virtus est tueri parta quàm parare.

Excelsis multo facilius casus nocet.

Ex alto cadentibus periculosior est ruina. ita periculosius deiicimur ex alta fortuna.

Fortuna quum blanditur, captatum venit.

Insidiatur fortuna quũ blanda est: ita tum maximè habenda est suspecta quũ maximè prospera est.

Leuis est fortuna: citò reposcit quæ dedit.

Fortuna inconstans statim repetit & auferit si quid dedit.

DE FORTVNA ET rebus aduersis.

Ex hominum quæstu facta fortuna est dea.

Studium lucri facit vt fortunæ detur ipse deæ quæ fauet. Ex questu, i. querimonia. Nihil imputant si quid acciderit aduersi.

Fortunam citius reperias quàm retineas.

Difficillimum est retinere fortunam. Maior virtus est bene parta quam parare.

Excelsis multo facilius casus accidit.

Ex alto cadentibus periculosa ruina. ita periculosius dominari ex alta fortuna.

Fortuna quum blanditur, captatum venit.

Insidiatur fortuna quũ blandit. ita tum maximè habenda suspecta quũ maximè propitia.

Leuis est fortuna: cito reponit quæ dedit.

Fortuna inconstans statim repetit & aufert si quid dedit.

Malè geritur quicquid geritur fortunæ fide.

Quod à fortuna pendet, id parũ est firmum.

Fortuna vitrea est quæ quũ splendet, frangitur.

Vitrum quũ maximè lucet, tum facillimè frangitur: ita splendidissima fortuna minimè durabilis est.

Fortuna nimium quem fouet, stultum facit.

Magnæ felicitatis comites sunt stultitia & arrogantia.

Facit gratum fortuna quam nemo videt.

Fortuna facit inuidiosũ, nisi lateat. ergo dissimulandum est.

Nulla tam bona est fortuna, de qua nil possis queri.

Felicitati semper aliquid adiunctũ est incõmodi.

Legem nocens veretur, fortunã innocens.

Innocens etsi non veretur leges vt nocens, tamẽ timet fortunã, quæ nõnunquã opprimit innocẽtem.

Fortuna nulli plus quàm consilium valet.

Consilium plus efficit quàm felicitas.

Fortuna obesse nulli contenta est semel.

Nullum malum venit sine incursu alterius mali.

Nescis quid optes, aut quid fugias. ita ludit dies.

Ita ludit tempus & fortunæ vicissitudo, vt sæpe quæ putaris optima, sentias maximè nocere, & contrà.

Bona nemini hora est, vt non alicui sit mala.

Nulla fortuna secunda est, quæ non alicuius malo contingat.

Bonorum crimen est officiosus miser.

Si calamitosus est qui rectè uiuit, hoc imputatur uirtuti, cui dicũt aduersari fortunam.

Felix improbitas optimorum calamitas.

Quoties fortuna fauet improbis, hoc fit calamitate & malo optimorũ.

Miserrima fortuna est quæ inimico caret.

Felicitas incitat inuidias. ergo cui nullus

Consilium plus efficit quàm felicitas.

Fortuna obesse nulli constans est semel.

Nullum malum venit sine incursu alterius mali.

Nescis quid optes, aut quid fugias, ita ludit dies.

Ita ludit tempus & fortuna vicissitudo, vt sæpe quæ putaris optima, sentias maximè nocere, & contrà.

Bona nemini hora est, vt non alicui sit mala.

Nulla fortuna secunda est, quæ non alicuius malo contingat.

Bonorum crimen est officiosa miseria.

Si calamitosus est qui recte vivit, hoc imputatur virtuti, cui ab iniquis aduersari fortunam.

Felix improbitas optimorum calamitas.

Quoties fortuna sanctè impiis, hoc sit calamitate & malo optimorum.

Miserrima fortuna est quæ inimico caret.

Felicitas incitat inuidias. ergo qui nullus

nullus inuidet, is miserrimus sit oportet.

Nil proprium ducas quod mutarii possit.

Nihil existimes verè tuum ac perpetuum quod possit auferri.

Citò improborum læta in perniciem cadunt.

Non est diuturna malorum felicitas.

In miseri vitia nulla contumelia est.

Non videtur contumelia quam facias in hominem malum & infelicem.

Graui nocet quodcũque inexpertum accidit.

Noua mala grauius dolent.

Heu quàm pœnitenda incurrunt homines viuendo diu.

In longa vita multa accidunt quæ nolis.

Et deest & superat miseris cogitatio.

Deest, quia non vident quo pacto possint mederi malis: & superest, quia intelligunt quid debuerint cauere, sed serò.

Cui nusquam domus est, sine se-

pulcro est mortuus.

Exul qui nusquã habet domũ, perinde est ut mortuus insepultus, aut cui non est sepulcrum.

DE VICISSITVdine rerum.

Quotidie est deterior posterior dies.

Sẽper ætas uergit in peius: hoc est, mores hominum in dies magis ac magis degenerant.

Lucrum sine damno alterius fieri non potest.

Vnius lucrũ, damnũ est alterius: nõ item in rebus animi.

Iucundum nihil est nisi quod reficit varietas.

Nihil tam dulce quod non pariat satietatem, nisi uarietate condiatur.

pulcro est mortuus.

Exul qui nusquã habet domũ, is inde est ut mortuus insepultus aut cui non est sepulcrum.

DE VICISSITudine rerum.

Quotidie est deterior priore dies.

Sẽper ætas nergit in peius: hoc mores hominum in dies magis magis degenerant.

Lucrum sine damno alterius fieri non potest.

Vnius lucrũ, damnũ est alterius item in rebus animi.

Iucundum nihil est nisi quod facit varietas.

Nihil tam dulce quodnon satietatem, nisi varietate condiatur.

DE MORTE & Vita.

Dum vita grata est, mortis conditio optima est.

Tum optimũ est mori, quũ adhuc dulce est viuere.

Homo vitæ commodatus, non donatus est.

Vita datur ad tẽpus, ut qui dedit, exigat suo iure quandocunque uelit.

Lex vniuersi est, quæ iubet nasci & mori.

Necessitas nascendi ac moriendi neminem non complectitur.

Crimen relinquit vitæ qui mortem appetit.

Videtur accusare uitã qui mortem appetit.

Mori necesse est, sed non quoties volueris.

Aliquando optant mortẽ homines quum mori non possunt.

Bis interimitur qui suis armis perit.

Magis dolet nobis calamitas, cuius ipsi ministrauimus occasionẽ. uelut si quis hominem euehat ad magistratum, à quo postea subuertatur.

Malè viuunt qui se semper victuros putant.

Semper enim prorogant in crastinũ, siquid est voluptatis aut bonæ rei.

Mori est felicis antequam mortẽ inuocet.

Ille feliciter moritur, qui tum moritur dum adhuc iucunda est vita, ac nondum huius tædio mortẽ optat.

Nusquam melius morimur homines, quàm vbi libenter viximus.

Ibi mori optimum, vbi iucundè viximus.

O vita misero longa, felici brevis.

Infelices laborant vitæ tædio: felicibus mors ante diem videtur accidere, quòd vitæ tædiũ non sentiant.

Bona mors est quæ extinguit vitæ mala.

Magis dolet nobis calamitas, cum ipsi ministramus casus: sic si quis hominem vehat ad magistratum, à quo postea jubeatur.

Malè viuunt qui se semper viuros putant.

Semper enim prorogant in crastinum quid est voluptatis aut lucri.

Mori est felicis antequam mortem inuocet.

Ille feliciter moritur, qui tam moritur dum adhuc incundissima, ac nondum huius ipsa mortem optat.

Nusquam melius morimur homines, quàm vbi libenter viuimus.

Ibi mori optimum, vbi incundissimus.

O vita misero longa, felici brevis.

Infelices laborant vitæ tædio, quibus mors ante diem videtur accidere, quòd vitæ tædia non sentiant.

Bona mors est quæ extinguit mala.

Miseris mors est optanda quoque, vt quæ finem afferat malorum.

Heu quàm est timendus qui mori tutum putat.

Qui mortem contemnit, is vehemẽter est timendus: propterea quòd alienæ vitæ dominus est, quisquis suæ contemptor est.

Bis emori est, alterius arbitrio mori.

Mortem naturalem æquiore animo ferunt homines: adactam, grauius.

Homo toties moritur quoties amittit suos:

Orbitas enim mors quædam est.

Hæredem scire vtilius est quàm quærere.

Præstat habere liberos quibus tua relinquas, quàm circunspicere alienos quibus tua relinquas.

DE OTIO ET Inertia.

Arcum intensio frangit, animum remissio.

Arcus frangitur si nimium tendas:

animi uires augentur exercitatione, otio franguntur.

Se denegare patriæ, exilium est pati.

Qui latet, & non uersatur in republica, is sua sponte exul est.

Nihil agere semper infelici est optimum.

Qui infortunatus est in rebus gerendis, huic optimũ est in otio uiuere.

DE AMICITIA & Concordia.

Beneuoli coniunctio animi, maxima est cognatio.

Arctius alligat mutua beneuolentia quàm affinitas sanguinis.

Amicos res opimæ parant, aduersæ probant.

Secunda fortuna conciliat amicos, aduersa explorat fictive sint an ueri.

animi vires augentur exercitatione, otio frangantur.

Se denegare patriæ, crimen & pati.

Qui latet, & non versatur in republica, is sua sponte exulat.

Nihil agere semper infelicissimum.

Qui infortunatus est in rebus grauibus, huic optimũ est interire.

DE AMICITIA & Concordia.

Benevoli coniunctio animi, & proxima est cognatio.

Arctius alligat mutua benevolentia quàm affinitas sanguinis.

Amicos res optimæ parant, & aduersæ probant.

Secunda fortuna conciliat amicos, aduersa explorat fidissimos veros.

ta crede amico ne sit inimico locus.

Ita amicum habeas, posse vt fieri inimicum putes.

Sic ama tanquã osurus. Ita confidas amico, ut si fiat inimicus, nõ multùm possit lædere.

Cum inimico nemo in gratiam ei tò redit.

Non est statim fidendũ inimico. facilè dissoluitur benevolentia, at non facilè sarcitur, & ira omniũ tardissimè senescit.

Discordia fit charior concordia.

Amantiũ iræ amoris redintegratio est.

Nimium altercando veritas amittitur.

Moderata disceptatione veritas excutitur: at immoderata, perditur.

Amici vitia si feras, facis tua.

Tibi imputabitur quicquid peccat amicus, quum non admoneas.

Ames parentem si æquus est: si aliter, feras.

Bonũ parentem ama, difficilem tolera, vel ob hoc quia pater est. Æquus dixit pro commodo & humano.

Auxilia humilia, firma consensus facit.

Cõcordia fortia facit etiã quæ sunt imbecillia: contrà, discordia maximas opes debilitat.

Comes facundus in via pro vehiculo est.

Iucundus confabulator facit vt nõ sentias viæ tædium, perinde acsi vehiculo porteris.

DE AMORE ET Fœmina.

Amor animi arbitrio sumitur, nõ ponitur.

Nobis in manu est nõ incipere amare: vbi cœperis, iam seruus es, nec potes excutere quum velis.

Amor extorqueri non potest, elabi potest.

Amor non potest subitò vique expelli, sed paulatim potest elabi.

Amare & saper
ditur.
Non est eiusdẽ a
tis esse.
Amans quid cu
piat non vide
Amans sine iudi
dit salubre sit
quod cupit.
Amare iuueni
seni.
Amor, voluptas
in sene, non
Amans quod
somniat.
Qui amant ips
inani spe sibi
Ab amante
iracundiam
Amans iratus
Amans iratus
In amore sem
dus est.
Multa enim cõ
non præstat
Blanditia, non
Venus.
Iucundum est
redamatur,

Bonũ parentem esse, difficilem tolerare, vel ob hoc quia pro communi & humano.

Auxilia humilia, firma consilia facit.

Cõcordia fortia facit etiã quæ sunt imbecillia: contrà, discordia maximas opes debilitat.

Comes facundus in via pro vehiculo est.

Iucundus confabulatur facit viam sentias vie tedium, pro vehiculo portem.

DE AMORE ET Fœmina.

Amor animi arbitrio sumitur, aut ponitur.

Nobis in manu est nõ incipere: ubi cœperis, iam serui es, non potes excutere quum uelis.

Amor extorqueri non potest, sibi potest.

Amor non potest subitò atque expleri, sed paulatim potest dari.

Amare & sapere vix deo conceditur.

Non est eiusdẽ amare & sanę mentis esse.

Amans quid cupiat scit, quid sapiat non videt.

Amans sine iudicio cupit, nec expendit salubre sit, an pernicioſum id quod cupit.

Amare iuueni frũctus est, crimen seni.

Amor, voluptas est in iuuene, scelus in sene, non voluptas.

Amans quod suspicatur, vigilans somniat.

Qui amant ipsi somnia fingunt, & inani spe sibi blandiuntur.

Ab amante lacrymis redimas iracundiam.

Amans iratus lacrymis placatur.

Amans iratus multa mẽtitur sibi.

In amore semper mendax iracundus est.

Multa enim cõstituit in animo quæ non præstat postea.

Blanditia, non imperio, fit dulcis Venus.

Iucundum est quum ex animo quis redamatur, non quum extorque-

tur mulieris obſequium.

Amoris vulnus idem ſanat qui facit.

Deſiderii vulnus ſanat idem qui fecit, ſi ſui copiam faciat.

Formoſa facies muta commendatio eſt.

Faucetur enim formoſis etiam ſi nihil dicant.

Aut amat aut odit mulier, nihil eſt tertium.

Mulier nimis eſt vehemens in vtrãque partem animal affectibus obnoxium.

Apertè quum eſt mala mulier, tũ demum eſt bona.

Fucatum & fraudulentum eſt animal mulier, eóque minimè noxia quũ palàm eſt mala. Indicat hîc nullam eſſe bonam.

Mulier quum ſola cogitat, malè cogitat.

Mulier apud ſe cogitabũda, aliquid mali voluit in animo.

Malo in conſilio fœminæ vincũt viros.

In rebus malis plus ſapiunt fœminæ quàm viri.

Dediſcere flere
dacium.
Id eſt, fœmina n

Fœminæ natu
rare eſt om
Omnes deſperan
lieris ingeniu

Caſta ad virum
do impetrat
Pudica vxor ho
ſuo, vt quicq
ritus: & ma
obſequitur,

Habent locum
nuptiæ.
Vulgus malè ſe
pius nupta.
Mulier quæ nu
non placet.
Malè audiunt
ſæpius muta
felices ſunt,
aut inconſta

Anus quum l
facit.
Anum vicinar
ſus. videtu
ſtare uelle.

tur mulieris obsequium.

Amoris voluus idem fauc qui facit.

Desiderii volunt sanat idem qui cit, & sui copiam facit.

Formosa facies muta commendatio est.

Fauetur enim formositati & labil dicant.

Aut amat aut odit mulier, nil est tertium.

Mulier nimis est vehemens in vtrumque partem animal affectibus obnoxium.

Aperte quum est mala mulier demum est bona.

Fucatum & fraudulentum ha mal mulier, eique minime mi quũ palam est mala. Indica nullam esse bonam.

Mulier quum sola cogitat, ma cogitat.

Mulier apud se cogitabũda, dam mali voluit in animo.

Malo in consilio fœminæ vici viros.

In rebus malis plus sapiunt fœm quàm viri.

Dediscere flere fœminam, est mẽ dacium.

Id est, fœmina nunquã hoc dediscit.

Fœminæ naturam regere, desperare est omnium.

Omnes desperant se posse regere mulieris ingenium.

Casta ad virum matrona parendo impetrat.

Pudica vxor hoc impetrat obsequio suo, vt quicquid velit faciat maritus: & magis impetrat quum obsequitur, quàm quum exigit.

Habent locum maledicti crebræ nuptiæ.

Vulgus malè sentit de muliere sæpius nupta.

Mulier quæ nubit multis, multis non placet.

Malè audiunt vulgo mulieres quæ sæpius mutant maritum. Aut infelices sunt, aut incontinentes, aut inconstantes, aut morosæ.

Anus quum ludit, morti delicias facit.

Anum vicinam morti non decet lusus. videtur enim mortem delectare velle.

CATALOGVS COMICORVM LATINORum è quibus excerpti sunt præcedentes versus.

EX AFRANIO, pag. 575
EX CÆCILIO, pag. 577
EX NÆVIO, pag. 581
EX PLAVTO, pag. 467
EX POMPONIO, pag. 582
EX PVBL. SYRO, p. 587
EX SEXTO TVRPILIO, pag. 583
EX TERENTIO, pag. 553

n
127

INDEX
ad quæ sente
iendæ exist
alpha
ge
De æquitate,
De ambitione
De amicitia,
De amore,
De auaritia,
De beneficent
De clementia,
De concordia
De consuetud
De cupiditate
De dissimulat
De dolore,
De experienti
De fama,
De fide,
De fœmina,
De fortitudi
De fortuna
pag. 620
De gloria,
De iniuria,
De iracundi
De mendac
De metu,
De morte,

CATALOGVS COM-
CORVM LATINO-
rum e quibus excerpti sunt
præcedentes
versus.

EX AFRANIO, pag.
EX CÆCILIO, pag.
EX NÆVIO, pag.
EX PLAVTO, pag.
EX POMPONIO, pag.
EX PVBL. SYRO, p.
EX SEXTO TVRPILIO
pag. 583
EX TERENTIO, pag.

INDEX CAPITVM ad quæ sententiæ P. Syri referendæ existimantur: ordine alphabetico digestus.

De æquitate, pag. 597
De ambitione, pag. 602
De amicitia, pag. 628
De amore, pag. 630
De auaritia, pag. 607
De beneficentia, pag. 603
De clementia, pag. 613
De concordia, pag. 628
De consuetudine, pag. 596
De cupiditate, pag. 602
De dissimulatione, pag. 593
De dolore, pag. 617
De experientia, pag. 596
De fama, pag. 618
De fide, pag. 597
De fœmina, pag. 630
De fortitudine animi, pag. 609
De fortuna & rebus aduersis, pag. 620
De gloria, pag. 618
De iniuria, pag. 599
De iracundia, pag. 611
De mendacio, pag. 593
De metu, pag. 615
De morte, pag. 625

De otio, pag. 627
De patientia, pag. 613
De prudentia, pag. 587
De seueritate, pag. 613
De stultitia, pag. 590
De superbia, pag. 599
De suspitione, pag. 595
De temeritate, pag. 590
De vicissitudine rerum, pag. 624
De vita, pag. 625

De ocio, pag. 61.
De patientia, pag. 64.
De prudentia, pag. 67.
De seueritate, pag. 69.
De stultitia, pag. 93.
De superbia, pag. 115.
De suspitione, pag. 127.
De temeritate, pag. 130.
De vicissitudine rerum, pag. 132.
De vita, pag. 141.